

Riksdagens protokoll

1989/90:140

Onsdagen den 13 juni

Kl. 9.00–20.35

Protokoll
1989/90:140–142

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmannen.

1 § Nya riksdagsledamöter m.m.

Upplästes och lades till handlingarna följande från valprovsningsnämnden inkomna

Berättelse om granskning av bevis för riksdagsledamöter och ersättare för riksdagsledamöter

Till valprovsningsnämnden har från riksskatteverket inkommit bevis om att

dels Lars Gustafsson (s), Järfälla, utsetts till ny ledamot av riksdagen fr.o.m. den 1 juli 1990 sedan Ivar Nordberg (s) av sagt sig sitt uppdrag som riksdagsledamot.

Till ersättare för riksdagsledamöter har i detta fall utsetts Sylvia Pettersson, Vallentuna, Åke Wictorsson, Herräng, Christina Pettersson, Vätö, Björn Ericson, Tyresö, Ines Uusman, Täby, Dag Ericson, Tumba, Kåre Hagman, Ösmo, Bengt-Olov Tengmark, Solna, Staffan Holmberg, Hanninge, Christer Erlandsson, Järfälla, Louise Ricklander, Lidingö, och Pär Nuder, Åkersberga (alla s);

dels Sören Norrby (fp), Åkersberga, utsetts till ny ledamot av riksdagen fr.o.m. den 1 juli 1990 sedan Ingemar Eliasson (fp) av sagt sig sitt uppdrag som riksdagsledamot.

Till ersättare har i detta fall utsetts Anita Amlén, Järfälla, Birgitta Westberg, Ingarö, Lars Granath, Vårby, Gisèle Asplund, Danderyd, och Lars Bergstig, Järfälla (alla fp).

Valprovsningsnämnden har denna dag granskat bevisen och därvid funnit att de blivit utfärdade i enlighet med 15 kap. 1 § vallagen.

Stockholm den 11 juni 1990

Stig Nordlund

/Sven-Georg Grahn

2 § Anmälan om kompletteringsval till utskott och till fullmäktige i riksbanken

Förste vice talmannen meddelade att folkpartiets riksdagsgrupp på grund av uppkomna vakanser anmält Lars Ernestam som ny ledamot i kulturutskottet efter Jan-Erik Wikström och Bengt Rosén som ny suppleant i finansutskottet efter Lars Leijonborg.

Folkpartiets riksdagsgrupp hade vidare, på grund av uppkommande vakanser fr.o.m. den 1 juli 1990 efter Ingemar Eliasson, anmält Jan-Erik Wikström som ledamot i utrikesutskottet, Birgit Friggebo som ledamot i talmanskonferensen, Anne Wibble som ledamot i krigsdelegationen, Jan-Erik Wikström som suppleant i utrikesnämnden, andre vice talman Christer Eirefelt som fullmäktig i riksbanken samt som ny suppleant i riksbanksfullmäktige efter andre vice talman Christer Eirefelt anmält Lars Leijonborg.

Förste vice talmannen förklarade utsedda till

ledamot i kulturutskottet

Lars Ernestam (fp)

suppleant i finansutskottet

Bengt Rosén (fp)

ledamot i utrikesutskottet

Jan-Erik Wikström (fp)

ledamot i talmanskonferensen

Birgit Friggebo (fp)

ledamot i krigsdelegationen

Anne Wibble (fp)

suppleant i utrikesnämnden

Jan-Erik Wikström (fp)

fullmäktig i riksbanken

andre vice talman Christer Eirefelt (fp)

suppleant i riksbanksfullmäktige

Lars Leijonborg (fp)

3 § Val av ytterligare suppleant i kulturutskottet

Företogs val av en suppleant i kulturutskottet.

I överensstämmelse med förslag från valberedningen valdes till

4 § Avsägelse

Förste vice talmannen meddelade att *Anna-Greta Leijon* (s) anhållit att fr.o.m. den 14 juni 1990 bli entledigad från uppdraget som ledamot av riksdagen.

Kammaren biföll denna framställning.

5 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 7 juni.

6 § Meddelande om samlad votering

Förste vice talmannen meddelade att skatteutskottets betänkanden SkU30 och SkU31 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

7 § Reformerad inkomst- och företagsbeskattning

Föredrogs
skatteutskottets betänkande
1989/90:SkU30 Reformerad inkomst- och företagsbeskattning (prop.
1989/90:110).

Anf. 1 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Innan jag går in på det anförande som gäller betänkandet skall jag ta upp en i mitt tycke ganska allvarlig fråga.

För två dagar sedan presenterade biträdande finansminister Erik Åsbrink en s.k. analys av centerns och moderaternas skattemotioner, "Skall klyftorna vidgas?". I denna analys hävdas beträffande vårt förslag att det är underfinansierat med 47 miljarder kronor. Det innebär i realiteten att av de netto-skattesänkningar på i storleksordningen 57 miljarder kronor som vi föreslår skulle 47 miljarder ha lämnats helt ofinansierade och finansieringen gälla 10 miljarder. Bara detta påstående i sig själv är så orimligt att det mot den bakgrunden borde anses sakna all grund.

Allvarligt blir det när man granskar det material som leder fram till denna felaktiga slutsats. Enligt vad finansminister Allan Larsson sade i gårdagens debatt har materialet utarbetats av experterna på finansdepartementet, experter som har gjort ett politiskt beställningsuppdrag, eftersom det är socialdemokraterna som presenterar rapporten.

I analysen har man utgått från felaktiga sakuppgifter. När vi har redovisat

vårt alternativ för skatter och inkomster för 1991, har man valt att ta med förslag som man tror att vi kommer att ställa för 1992 och 1993, detta utan hänsyn till att vi i ett sådant läge självfallet i den mån det behövs får lov att finansiera även sådana förslag. Vårt alternativ är framlagt och beräknat för året 1991, vare sig mer eller mindre. Det är alltså fråga om rena felaktigheter.

Det allvarligaste gäller den största posten som redovisas. Man hävdar nämligen att summan av den koldioxidskatt och de slojade punktskatter på energiområdet som vi föreslår jämfört med propositionen innebär en finansiering som är netto 13 miljarder sämre. Detta är helt felaktiga beräkningar. Jag skulle t.o.m. kunna tala om hur felet har uppkommit. Man har använt en nettoberäknad siffra som vore det en bruttosiffra för koldioxidskatt.

Sanningen är den att vi föreslår en koldioxidskatt på 46 öre per kilo emitterad koldioxid, att jämföras med regeringens förslag om 25 öre. Vi har bägge samma bas, nämligen emission som är beskattningsbar exkl. emissionen från bensin på 45 miljoner ton. Det innebär att vi får skatteintäkter på 20,7 miljarder kronor. Mot detta skall ställas att vi slopar alla punktskatter motsvarande 16,2 miljarder plus 1,4 miljarder för den särskilda oljeavgiften. Kvar finns 3,1 miljarder, samma belopp som regeringen själv redovisar. I denna s.k. beräkning har man alltså i den största och tyngsta posten, som gäller 13 miljarder, utgått – helt felaktigt – från en beräkningsmetod som inte går att använda.

Nu hoppas jag att Erik Åsbrink – som jag i samband med utredningarna om både företagsskatt och inkomstskatt har lärt känna som en förhållandevis hederlig person, om än jag av ideologiska skäl i och för sig inte har samma uppfattning som honom – i sitt anförande är beredd att ta avstånd från denna beräkning. Jag ställer endast en fråga: Är det inte så, Erik Åsbrink, att ni har gjort fel när det gäller beräkningen av punktskatterna och koldioxidskatten?

Fru talman! I partimotionen "Reformerad inkomstbeskattning", som väcktes i januari 1984, krävde vi moderater att den statliga inkomstskatten skulle slopas för det stora flertalet inkomsttagare. Det är naturligtvis med stor tillfredsställelse vi ser att det finns en bred majoritet i dagens riksdag för detta krav. Efter socialdemokraternas omvändelse för några år sedan – som visserligen skedde under galgen – har den viktiga kampen för kraftigt sänkta marginalskafter till slut krönts med framgång.

Dagens debatt gäller därför inte frågan om marginalskafterna skall sänkas, utan om Sveriges rekordhöga skattetryck skall förbli oförändrat högt eller om det skall sänkas. Som jag kommer att visa medför förslaget om skatteomläggning till och med att skattetrycket ökar nästa år.

Av en normalinkomsttagares arbetsersättning tas i dag nästan två tredjedelar om hand av politiker i stat och kommun. Arbetsgivaren betalar för den anställdes räkning löneskatter på nästan 40 % av bruttolönen och drar och betalar också kommunal och statlig inkomstskatt. Av det som blir kvar betalas mervärdesskatt, bensinskatt, försäljningskatt på motorfordon, tobaksskatt, skatt på vin, sprit, öl och läskedrycker, olika energiskafter, kassett- och videoskatt samt fastighetsskatt, för att bara nämna några av alla de skatter vi betalar av inkomsten efter avdrag av inkomstskatt.

Detta är en följd av en medveten politik under de socialdemokratiska re-

geringsinnehaven. Skatteutvecklingen avspeglar en socialistisk politik där kollektiva lösningar alltid prioriteras. Vård, omsorg och inkomstomfördelningar över en människas livscykel handhas av offentliga – huvudsakligen skattefinansierade – monopol.

Sveriges rekordhög skattetryck innebär att medborgarnas valfrihet inskränks och att samhällsekonomin fungerar sämre genom skatteklar och andra snedvridningar. Arbete, nyföretagande, teknisk utveckling och sparande motverkas.

I ett sådant samhälle som Sverige i dag styrs människors vardag till stor del av politiska beslut. De enskilda medborgarna blir ofta utlämnade till den politiska sektorn när den största delen av deras inkomster disponeras av politiker.

Socialdemokraterna har under sitt långvariga regeringsinnehav format ett samhälle där medborgarna beskattas så hårt att de flesta inte har möjlighet att välja annan vård eller omsorg än den stat och kommun erbjuder. När den offentliga sjukvården, barnomsorgen eller äldreomsorgen inte fungerar finns för de flesta inga möjliga alternativ.

I socialdemokraternas Sverige är det bara de som har råd att själva betala för icke subventionerad vård och omsorg som kan slippa köer och välja fritt. Andra har inte råd att välja, de får stå i kö eller bli utan.

Till detta kommer att hela samhällsstrukturen och familjens roll förändras på ett negativt sätt. För ett par år sedan beskrev Assar Lindbäck vad som skett på följande vis:

”I en välfärdsstat av svensk typ är det inte företagen som socialiserats, utan familjen eller rättare många av familjens traditionella funktioner. Kanske kan man säga att medan klassisk socialism betyder socialisering av företag, så innebär en välfärdsstat av svensk typ en socialisering av hushållens traditionella vård och omsorg av människor.”

Det som kan kallas den lilla världen får alltså här för litet utrymme. Det finns inte plats för kärlek och omtanke i en värld där man bara satsar på kollektiva lösningar. Visst behövs institutionerna, men de kan aldrig ersätta mänsklig värme, omtanke och kärlek.

Också samhällsekonomin skadas av det höga skattetrycket. I 1987 års långtidsutredning står att läsa:

”Sammanfattningsvis kan konstateras att skattesystemet har vissa snedvridande effekter och att dessa aldrig helt – och kanske inte ens i huvudsak – kan försvinna vid en skattenivå motsvarande den i dag rådande.”

När finansdepartementets ekonomer skrev detta var skattetrycket knappt 52 %. I dag är det väsentligt högre, vilket självfallet innebär att ekonomin skadats ytterligare.

Denna insikt har uppenbarligen nu också nått de politiska beslutsfattarna på finansdepartementet. I årets kompletteringsproposition, som behandlades i går, sägs:

”Av stor betydelse för samhällsekonomin och inte minst sparandet är det samlade skatte- och avgiftstrycket. Ett högt skattetryck skapar i sig problem för ekonomins sätt att fungera. Budgetåret 1990/91 beräknas skattetrycket motsvara cirka 55 procent av BNP. Internationellt sett är detta mycket högt, vilket måste tas i beaktande med tanke på Sveriges utlandsberoende.

Som framgår av ovanstående resonemang talar ett antal omständigheter för ett sänkt skattetryck.”

Man hade mot denna bakgrund kunnat vänta sig att förslaget om den nödvändiga marginalskattereformen skulle ha kombinerats med sänkt skattetryck. I själva verket blir den sammantagna effekten av skattepropositionerna att skattetrycket höjs nästa år. Detta innebär att de positiva effekter sänkta marginalskatter medför urholkas av de skadliga effekter många av de skattehöjningar som föreslås medför och genom det fortsatt höga skattetrycket i sig.

I konjunkturrådets rapport 1990, med den träffande titeln I samtidens bakvatten, sågs med anledning av vad som ibland kallas århundradets skattereform: ”Det mycket höga totala skattetrycket i den svenska ekonomin gör att de totala marginalskatterna, de så kallade skattekilarna där alla skatter är inräknade, endast minskas med några få procentenheter.”

De snedvridningar och skattekilars skattetrycket ger upphov till leder till lägre tillväxt och dålig effektivitet. Det höga skattetrycket gör att de resurser vi disponerar i dag utnyttjas sämre än vad som vore möjligt och att de växer långsammare än vad som annars skulle vara fallet. Det höga skattetrycket är därmed ett hot mot den framtida välfärden.

Detta förstärks självfallet av att den offentliga sektorn byggts upp med kraftiga regleringar och monopol på för människor viktiga områden som exempelvis vård och omsorg. Det är förvånansvärt att det ekonomiska system Östeuropa i snabb takt överger sedan det fått deras ekonomier att kollapsa, fortfarande enligt socialdemokraterna skall präglade den svenska vård- och omsorgssektorn.

Utgångspunkten för förslagen i propositionerna är alltså att bibehålla det höga skattetrycket. I realiteten leder förslagen till att skattetrycket nästa år kommer att öka.

Jag skall nämna två faktorer. Till följd av att en nettoräkningsteknik ibland används döljs i finansieringstabellerna i proposition 110 en skattehöjning på drygt 4 miljarder kronor. Man har nämligen redovisat nettot mellan höjd byggmoms på nästan 7 miljarder och ett investeringsbidrag på ungefär 5 miljarder. Nettot redovisas som en skattehöjning på 2 miljarder, när det i själva verket är en höjning på nästan 7 miljarder. Till detta kommer att man endast beräknat de automatiska skattehöjningarna nästa år, om inga åtgärder skulle vidtas, till ett belopp som motsvarar en inflation på 4,1 % mellan 1990 och 1991. Det är i dag uppenbart att inflationen kommer att uppgå till i storleksordningen 10 %. Det innebär att man tillåter en inflationsskattehöjning nästa år på minst 6 miljarder kronor ytterligare. Bara dessa två poster gör att skattetrycket nästa år ökar med mer än 10 miljarder kronor eller mer än 2 000 kr. per hushåll i genomsnitt. Det innebär självfallet att medborgarnas valfrihet urholkas än mer och att samhällsekonomin skadas ytterligare.

Det finns kanske någon som lyssnar på det här inlägget som också lyssnade på Morgonekot, där biträdande finansminister Erik Åsbrink hävdade att skattetrycket i form av den s.k. skattekvoten skulle sänkas nästa år. Han hänvisar då till att man gör en teknisk förändring i mervärdeskattesystemet. Kommunerna skall i fortsättningen ha rätt att dra av sin mervärdeskatt. Då kan man samtidigt minska kommunernas utgifter på annat sätt, ta ifrån kom-

munerna dessa pengar. Det innebär att ett belopp på ca 15 miljarder kronor inte längre kommer att gå runt mellan två offentliga organ, men det har inget att göra med det totala skattetryck människorna upplever.

Den kritik vi moderater riktar mot förslaget till skatteomläggning gäller, förutom det faktum att skattetrycket höjs i stället för sänks, att bidragsberoendet ökar, att inflationen tillåts accelerera, att förutsättningarna för sparandet och nyföretagandet försämras och att vår nödvändiga anpassning till vad som gäller i andra länder försvåras.

Om man bara ser till föreslagna skattesänkningar och skattehöjningar får uppemot ett par miljoner inkomsttagare höjd skatt. De skulle förlora stort på skatteomläggningen. För att begränsa dessa effekter har därför regeringen tvingats föreslå bidragsökningar till hushållen på netto nästan 7 miljarder kronor nästa år. Till detta skall läggas ytterligare 5 miljarder kronor i form av det särskilda investeringsbidrag som behövs införas därför att man höjer byggmomsen.

Sammantaget lägger således regeringen fram förslag om bidragsökningar på uppemot 12 miljarder kronor nästa år till följd av de skattehöjningar som föreslås. Regeringen höjer skatten så mycket att människor måste ha bidrag för att kunna betala den. Rundgången ökar. Möjligheten till självbestämmande minskar för ytterligare tusentals familjer.

Under innevarande och nästa år leder finansieringen av skattereformen, genom främst höjd moms och höjda bostadsskatter, till prisstegringar. Under loppet av 1990 leder detta till följd av det beslut som fattades i december i föl till prisstegringar på nästan 3 % och under nästa år på ungefär 3,5 %, enligt propositionen.

Eftersom Sverige redan i utgångsläget har en inflation som överstiger vad som gäller i våra viktigaste konkurrentländer, får prisgenomslaget till följd av skatteomläggningen starkt negativa effekter. Det finns en uppenbar risk – den är nästan självklar – att inflationen under 1990 och 1991, som kommer att uppgå till tvåsiffriga tal, förstärker pris- och lönespiralen och medför en ännu mera försvagad konkurrenskraft för vårt näringsliv.

Den "skatteinflation" som uppstår till följd av kravet på ett minst oförändrat skattetryck, kommer att få allvarliga effekter på lönebildningen. De blir än värre till följd av att skattetrycket redan är så högt att många hushåll har små ekonomiska marginaler. Det ökar behovet att kompensera sig för prisstegringar och skattehöjningar, vilket i sin tur ger prisstegringar. Det höga skattetrycket i sig är en av de väsentligaste orsakerna, och kanske den väsentligaste, till att vår löneökningstakt under en lång följd av år legat över vad som är samhällsekonomiskt försvarbart.

Flera av de skattehöjningar som föreslås drabbar hushållens sparande. En ny permanent skatt på pensionssparande införs, och skatten på boendet skärps kraftigt. Detta kommer självfallet att minska intresset för pensionsparande och sparandet till och i en egen bostad. De i dag två starkaste motiven för sparande – inför ålderdomen och för en egen bostad – försvagas därmed. Det innebär i sin tur att de positiva effekter för hushållssparandet som sänkta marginalskatter innebär – genom att det blir mer lönande att spara och mindre lönande att låna – motverkas.

Hushållssparandet måste i stället stimuleras för att förbättra den samhälls-

ekonomiska balansen och för att motverka en fortsatt socialisering. För socialdemokraterna innebär nämligen ett lågt hushållssparande en möjlighet att motivera ett ökat offentligt sparande, vilket bara är en omskrivning för fortsatta skattehöjningar och ökad kollektivisering. Det är mot den bakgrunden förvånansvärt att folkpartiet ställt upp på just kraftiga skattesärpningar på sparande inom hushållssektorn.

En del av sparandet som särskilt missgynnas är det riskvilliga sparande som är en förutsättning för nyföretagande och för utveckling av redan existerande företag. Redan i dag har Sverige en i förhållande till omvärlden hög beskattning av riskvilligt sparande. Den föreslås nu bli ytterligare skärpt. Att detta ger negativa effekter är förra veckans riksdagsdebatt om näringspolitiken bevis för. Då beslutade riksdagsmajoriteten om särskilda organ för att försörja mindre företag med riskkapital. Hade vi på detta område haft en beskattning i harmoni med omvärlden hade några sådana organ inte ens kunnat motiveras av socialdemokraterna. Då hade den fortsatta socialiseringen kunnat stoppas.

Regeringen höjer skatten och ger bidrag med andra handen. Den ökar den politiska sektorns och politikernas klåfingrighet.

Låt mig ge ett exempel på hur de nya skattereglerna motverkar nyföretagande. För en person som skall starta en ny verksamhet innebär det förbud mot kvittning av underskott som nu föreslås att den ekonomiska risken ökar. Samtidigt föreslås att vinsten för den som ändå tar risken, fastän den i förutsättningen blir större, skall beskattas högre än i dag. Det blir dyrare att starta företag och ta risker. Om man ändå gör det och lyckas, blir det mindre kvar efter skatt. Det är uppenbart att detta minskar risktagande och därmed nyföretagande, detta i ett läge när det just är nystartade företag som kan växa som vi behöver.

Beskattningen av riskvilligt sparande är ett område där skatteomläggningen innebär att Sverige kommer att avvika än mer markant mot omvärlden. Men det finns andra områden. Våra löneskatter är extremt höga. Momen höjs nu ytterligare, enligt riksdagsbeslut i går, och breddas utan att hänsyn tas till EGs kommande beslut på detta område. Därigenom försvåras den redan nu nödvändiga harmoniseringen av såväl skatteuttag som skatteregler.

De problem som följer av den föreslagna överfinansieringen av marginalskattereformen hade kunnat undvikas om man i stället hade valt att sänka det totala skattetrycket. Då hade man också undvikit att ett antal inkomsttagare genom höjd skatt tvingas betala andras skattesänkningar. Medborgarnas valfrihet hade kunnat öka samtidigt som de ekonomiska snedvridningarna hade kunnat minska rejält. Man kan, fru talman, fråga sig: När skall skattetrycket kunna sänkas om inte samtidigt som en stor och nödvändig marginalskattereform skall genomföras?

Den moderata skattepolitiken syftar till att familjer och enskilda normalt sett skall kunna leva på sina inkomster. Man skall kunna leva på sin lön och ha möjlighet att förbättra sin situation genom egna insatser. Därigenom minskas människors i dag stora beroende av den politiska sektorn.

Den moderata skattepolitiken skall också vara ett medel för att uppnå ekonomisk tillväxt, låg inflation och arbete åt alla som vill arbeta. Alla tjänar

på att dessa mål kan uppnås – främst de som har låga inkomster och lever i små ekonomiska omständigheter.

Vårt viktigaste krav blir därför att skattetrycket skall sänkas rejält redan nästa år och att det därefter successivt fortsätter att sänkas till dess det kommer i nivå med vad som gäller i övriga Europa. Det får ta den tid det tar. Ju fortare, desto bättre. Den skattereform vi förordar innebär att skattetrycket nästa år sänks med ungefär 27 miljarder kronor eller motsvarande 7 000 kr. per hushåll i genomsnitt.

Det är bra att också andra partier nu delar vår uppfattning att den statliga inkomstskatten skall slopas för det stora flertalet inkomsttagare. Gränsen för när statlig inkomstskatt skall utgå sätts nästa år till 170 000 kr. i beskattningsbar inkomst, och den statliga skattesatsen blir 20 %. Vi närmar oss därmed övriga industriländer, men ligger fortfarande – särskilt med hänsyn till våra höga löneskatter – alltför högt. Under kommande år bör därför gränsen justeras upp till 190 000 kr. räknat i 1991 års priser, och skattesatsen successivt justeras ned till 10 %, vilket ger en högsta marginalskatt på ca 40 %, och helst därunder. Kommunerna skall genom vår politik ges möjlighet att sänka kommunalskatterna efter avregleringar.

Vi moderater avvisar de i propositionen föreslagna höjningarna av mervärdeskatten, bostadsskatterna och införandet av den nya skatten på pensionssparande. Det är framför allt dessa skattehöjningar som späder på inflationen och motiverar det kraftigt ökade bidragsberoendet. Vi avvisar också skärpningarna av skatten på nyföretagande och utveckling.

I stället förordar vi besparingar i de offentliga utgifterna på ca 15 miljarder kronor. Av detta belopp gäller ungefär hälften hushållssektorn, medan andra hälften avser offentliga verksamheter.

Genom att välja besparingar framför exempelvis höjd mervärdeskatt uppnås flera positiva effekter. Medan skattehöjningar alltid måste betalas av hushållen till sista öret, kan besparingar utformas så att de leder till ökad effektivitet i den offentliga verksamheten. Det gynnar hushållen och samhällsekonomin, bl.a. genom att arbetskraftstillgången i den enskilda sektorn kan öka. Samma effekt uppnås genom förändringar i sjukförsäkringen som kan leda till att friskfrånvaron minskar.

Eftersom finansieringen av marginalskattesänkningarna huvudsakligen syftar till att undvika en alltför snabb köpkraftsökning, bör naturligtvis en försiktig bedömning av hur hushållssparandet förändras vägas in i finansieringskalkylen. Ett ökat hushållssparande skapar utrymme för skattesänkningar, vilket bl.a. framhålls i årets långtidsutredning. I ett läge där den offentliga sektorn har ett stort överskott är det genom ett ökat privat sparande, ett ökat hushållssparande, som förutsättningar kan skapas för rejäla skattesänkningar. Det kan naturligtvis också ske, som vi föreslår, genom att man väljer besparingar som kompensationsform.

Vi föreslår en reformerad familjebeskattnings som innebär att ett grundavdrag på 15 000 kr. per barn införs vid den kommunala beskattningen – inte vid den statliga. Där har finansdepartementet uppenbarligen läst fel de senaste sex åren. Genom detta kan utvecklingen mot allt större bidragsberoende brytas. Det är bättre att barnfamiljerna får behålla tillräckligt mycket

av sin inkomst efter skatt i stället för att de har så hög skatt att de måste få stora bidrag för att kunna betala den.

En skattereform måste också kombineras med avregleringar och stimulans av alternativ till existerande offentliga monopol. Därmed möjliggörs och förstärks den ökning av arbetsutbudet som marginalskattesänkningarna i sig medför. Genom ökad konkurrens förbättras effektiviteten i den offentliga sektorn samtidigt som de som verkar där får möjlighet att välja mellan olika arbetsgivare och att starta eget.

Den skattereform i ordets egentliga bemärkelse vi moderater förespråkar innebär alltså att medborgarnas valfrihet ökar och att snedvridningar och ineffektiviteter i vår ekonomi minskar. Inflationen hålls nere och tillväxten ökar. Därmed kan den framtida välfärden tryggas.

Fru talman! Oavsett om den skatteomläggning som uppgörelsen mellan socialdemokraterna och folkpartiet innebär, eller den verkliga skattereform som moderata samlingspartiet förespråkar genomförs nästa år – jag måste erkänna att situationen i kammaren gör att det finns en risk att socialdemokraternas och folkpartisternas förslag slår igenom i voteringen, och det beklagar jag –, kan detta endast ses som ett första steg i en reformering av det svenska skattesystemet – oavsett vilket alternativ som blir riksdagens beslut. Även efter den sänkning som vi moderater förordar för 1991 ligger det svenska skattetrycket klart över omvärldens. Fortfarande kommer en alltför stor del av de enskilda medborgarnas inkomster att gå till den politiska sektorn.

En målmedveten politik som syftar till att harmonisera det svenska skattetrycket med vad som gäller för genomsnittet i Europa måste därför bedrivas under hela 90-talet. Därmed kommer också de enskilda medborgarnas rätt att disponera över sina egna inkomster att öka successivt. Samtidigt blir tillväxten större än vad den annars skulle vara.

Det är i första hand de mest skadliga skatteformernas nivå som bör sänkas. Stor hänsyn måste tas till vikten av att harmonisera svenska skatteregler med dem som gäller för EG och övriga Europa.

En strävan bör vara att antalet medborgare som betalar statlig inkomstskatt efter hand minskar samtidigt som skattesatsen sänks. Genom att statlig detaljstyrning avskaffas och offentliga monopol slopas, och till följd av den effektivisering som därmed uppnås, skapas utrymme för kommunerna att sänka sin inkomstskatt.

Reformeringen av familjebeskattningen bör fortsätta. Det slutliga målet i detta avseende är att åstadkomma ett skatte- och bidragssystem som innebär att den som betalar skatt inte skall behöva bidrag och att den som behöver bidrag inte skall betala skatt. Genom sänkta skatter bör utrymme efter hand skapas för en fullständig frihet för familjerna vad gäller val av barnomsorg.

Nuvarande socialförsäkringsavgifter bör efter hand åter relateras till utgående förmåner. De avgifter som inte är anknutna till någon förmån bör successivt slopas. Det bör också övervägas att – parallellt med motsvarande höjning av bruttolönen – överföra betalningsansvaret för socialförsäkringsavgifterna till de enskilda. Därigenom renodlas avtalsrörelserna genom att eventuella förändringar av socialförsäkringsavgifterna inte behöver vägas in direkt i dessa.

Beskattningen av boendet måste lindras. Fastighetsskatten bör successivt avskaffas. Även andra skattesänkningar måste övervägas för att minska den omfattande boendebeskattningen.

Mervärdeskatten, som kommer att behandlas i nästa debatt, måste efter hand till både bas och skattesatser anpassas till vad som gäller för övriga länder, främst inom EG. I det sammanhanget blir det aktuellt att sänka det totala mervärdeskatteuttaget.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till reservation 1 i skatteutskottets betänkande 30. Dessutom vill jag yrka bifall till de moderata reservationer som andra yrkar bifall till. Självfallet står vi moderater också bakom alla andra reservationer där vi deltar, men att genom voteringar och omröstningar bara registrera hur många som är närvarande i kammaren gynnar inte vare sig arbetet i kammaren eller den politiska debatten och beslutsfattandet.

Anf. 2 GÖREL THURDIN (c):

Fru talman! Den stora finaldagen är inne! Det är final för den mest omfattande skattereformen i svensk historia, och det är också finaldag för ett riksmöte som varit rikt på oväntade och oförutsedda händelser men också på stora beslut, inte minst dagens skattebeslut.

Det beslut vi nu debatterar kommer att påverka människorna i vårt samhälle på många sätt och vis och i mycket skiftande grad. Det är en reform som inte enbart handlar om skattesänkningar och finansieringskalkyler. Det handlar om beteendemönster, det handlar om tidigare beslutade målsättningar, om vilket det vid det beslutstillfället inte rådde några tvivel, det handlar om ekonomisk frihet. Det handlar också om att grunda ekonomiska beslut på humana värderingar. Det är det vi politiker är till för!

Vi i centerpartiet begärde en parlamentarisk utredning om Sveriges skatter, inte för att motarbeta en skattereform utan för att åstadkomma en sådan. Vi som representerat centerpartiet i utredningarna har arbetat utifrån samma kritik av det gamla skattesystemet som regeringen. Vi har också arbetat utifrån gemensamma grundprinciper inför det nya systemet att åstadkomma en mer enhetlig, likformig och effektiv beskattning, att göra det genom att kraftigt sänka marginalskatterna och betala det genom bl.a. basbreddning, att åstadkomma en separat kapitalbeskattning och samtidigt uppfylla fördelningspolitiska mål.

Vi i centerpartiet har fullföljt uppsatta mål med vårt förslag. Vi anser att ni socialdemokrater och er kompanjon folkpartiet inte har gjort detta. Jag skall återkomma till det senare.

Genom en annan utformning av den indirekta beskattningen med lägre moms på mat, boende och persontransporter och en ändrad energibeskattnings, har vi i centern i vårt förslag begränsat de allmänna prishöjningarna, de fördyringar av bostadskostnaderna och det behov av ökade transfereeringar som regeringens förslag medför.

Vi har inte bara utgått ifrån de gemensamma principer jag nämnde tidigare. Vi har också utgått ifrån att här i riksdagen beslutade målsättningar även i fortsättningen skall gälla. Då tänker jag på mål gällande trafikpolitik, regionalpolitik, energipolitik, miljöpolitik, socialpolitik och näringspolitik. Vi har också bostadspolitik – social sådan.

Vi i centerpartiet har grundat vår finansiering på ekonomiska kalkyler, baserade på humana värderingar, och vår analys har också den utgångspunkten. Vi har ingen ofullständig analys. Vi har utgått ifrån samma analysmaterial som ni socialdemokrater, men vi har med ytterligare en del – en helhetsyn på samhällsekonomisk grund – som däremot saknas i er analys, och därför kan jag med fog hävda att ofullständigheten finns i er analys.

Beslutet i dag gäller ett andra stort steg i skattereformen. Två skattesänkningar har redan genomförts. Statsskatten för 1989 sänktes med 3 % och för 1990 med 7 % för alla inkomster över 85 000 kr. För lägre inkomster begränsades summan av skattesänkningarna till endast 2 %.

Dessa skattesänkningar finansierades genom en ny och höjd moms, ökade boendeskatter och bilskatter samt högre skatter på de kostnader man har när man finns på sin arbetsplats. Resultatet har blivit att alla år 1990 betalar i stort sett lika mycket av finansieringen, oavsett vilken skattesänkning man fått. Övervältringen av skattebördan på låg- och medelinkomsttagare har därför i dessa steg varit mycket påtaglig. Den kritiken förde vi också fram under behandlingen i höstas.

Vi i centern motsatte oss införande av energimoms, eftersom en sådan slår mycket hårt mot hushållen. Vi förordade punktskatter. Vi föreslog en differentierad moms, så att lägre moms kunde tas ut på bl.a. hotell- och restaurangtjänster. Vi krävde också betydligt högre avdrag för resor till och från arbetet och för resa med egen bil i tjänsten – mot bakgrund av de kraftiga bensinskatt höjningar som energimomsen innebär. Dessutom föreslog vi en skattereduktion för att bättre tillgodose låg- och medelinkomsttagare. Inte heller då ville ni lyssna!

Fru talman! Vi har nu behandlat det tredje steget i skattereformen. Regeringens och skatteutskottets hantering av reformen lämnar en hel del övrigt att önska. I höstas startade överläggningar med oppositionen samma dag som remisstiden på skatteutredningarna gick ut. Det gav ju inte mycket utrymme åt några remissvar. Skatteutskottets hantering har präglats av ovilja från de socialdemokratiska och de folktopartistiska ledamöterna att på saklig grund diskutera och bemöta de synpunkter som framförts av övriga partiers företrädare. Det fanns och finns ingen vilja att lyssna nu heller. Av utskottets skrivningar kan man också avläsa den bristande argumentation som kanske föranlett denna brist på demokratiskt uppförande. Jag skall återkomma senare till vissa av dessa argument. Bl.a. Rolf Kenneryd kommer att i sitt avsnitt kommentera övriga argument. Senare kommer jag också i debatten om mervärdeskatten att fördjupa mig i vissa områden.

Den här skattereformen är så omfattande att den måste integreras i den övriga ekonomiska politiken. Den får helt enkelt inte bidra till att höja det redan tidigare höga svenska pris- och kostnadsläget så mycket mer och därmed försämra förutsättningarna för en bättre externbalans, ökad produktivitet och lägre ränta. Vid skattereformens utformning måste man också beakta den rådande ekonomiska konjunkturen. Det är ju ett utgångsläge och en förutsättning.

Regeringens förslag till finansiering bidrar till att öka konsumentpriserna med över 3 % för vart och ett av åren 1990 och 1991. Från centerns sida kritiserar vi valet av finansiering via mervärdeskatt. Alla kostnadsökningar

på normal konsumtion slår hårdast mot dem som har låga löner och därmed litet konsumtionsutrymme. Det är en dålig finansieringsmetod, sedd ur ett fördelningspolitiskt perspektiv. Omedelbart höjda konsumentpriser är en dålig finansieringsmetod ur stabiliseringspolitisk synvinkel.

Politiskt beslutad inflation är vad det handlar om. En sådan avstyrde vi i centern förra våren, när vi undanröjde hotet om en höjd moms. Det har verifierats både genom sättet att finansiera skattereformen och genom den generellt höjda momsen med 1 %. Folkpartiet lurade i vassen och tror sig nu kunna skära pipor för att blåsa med i valrörelsen, trots att folket har blivit fråntaget möjligheten att i en valrörelse visa vad det tycker om utformningen av en så stor skattereform.

Nåväl, för att ingen skall sväva i tvivelsmål om centerns skatteförslag, skall jag kortfattat lämna en redogörelse för vårt förslag.

Vi har utgått ifrån följande:

Skatt skall betalas efter bärkraft. Människor skall känna att de inte först måste betala skatt och sedan erhålla bidrag för att klara försörjningen. Folk skall kunna leva på sin lön och ha råd med sina boendekostnader, matkostnader och annat som kan räknas till livets nödvändiga konsumtion. Vi i centerpartiet har efter flera års strid fått igenom ett bibehållande av grundavdraget och dessutom ett särskilt grundavdrag, som betalas genom att statsskatt tas ut redan från 180 000 kr. Detta var mitt förslag i min reservation till skatteutredningen. Utan centerns hårda kamp hade detta inte blivit verklighet. Trots detta underminerar tyvärr regeringens finansiering möjligheterna att ge folk ekonomisk chans att klara sig utan bidrag. Låg- och medelinkomsttagare skall inte betala höginkomsttagarnas skattesänkningar.

Skatt skall tas ut så att arbete och företagande stimuleras. Vi har i vårt förslag ansett det viktigt att inte göra det mer lönsamt att stanna hemma än att ta sig till arbetet. Vi har därför ansett oss kunna sänka schablonavdraget för att därigenom ge utrymme för ökade reseavdrag för att människor skall ha råd att ta sig till sitt arbete. Vi har särskilda förslag som gäller de mindre företagen. Vi anser att en särskild redovisningsmetod bör införas. Ett grundavdrag för sociala avgifter bör vidare ges för egenföretagare. Vi i centern anser att vinstdelningsskatt och löntagarfondsavgift skall avskaffas, liksom skogsvårdsavgiften. Precis som Bo Lundgren tidigare sade behöver de små företagen bättre tillgång på riskvilligt kapital, och vi har lagt fram förslag i den riktningen. Vi anser också att en kvittningsrätt skall finnas kvar för de mindre företagen. Det är inte endast kulturarbetare som har kombinationssysselsättning och behöver möjligheter till kapitaluppbyggnad i ett litet företag. Kvittningsrätten kan göras begränsad så att den inte kan missbrukas på samma sätt som i dag. Jag hörde folkpartiets representant i den regionalpolitiska debatten tala mycket varmt om denna kombinationssysselsättning ute på landsbygden.

Centern vill stimulera sparande och decentraliserat ägande. Sänkta marginalskatter bidrar till detta, men det behövs också särskilda stimulanser, framför allt för dem som inte får så stora skattesänkningar. Vi har därför föreslagit att ett sparavdrag på 1 000 kr. skall finnas kvar just för småspararnas skull. Vi har också begärt förslag om införande av personliga investeringskonton för nyföretagande och boende.

Centern vill med skatter och avgifter styra mot en god miljö och resurshushållning för allas vår framtid. Därför måste energimomsen avskaffas och vårt förslag till energiskattesystem införas.

Centern anser att skattereformen inte får hota målet om regional balans. Här har kvittningsrätten, avdrag för resekostnader, energimoms och även skatteutjämningsystem stor betydelse.

Vi i centerpartiet har som målsättning att sänka den totala skattekvoten. Med för högt skattetryck uppstår ineffektivitet.

Vi vill införa differentierad moms med lägre skatt på nödvändig konsumtion. Nödvändigheten av detta kan inte nog upprepas. Vi vill reducera momsen till 60 % av den fulla momsen på boende, byggande och mat, liksom på hotell- och restaurangtjänster. Vi vill dessutom ha en momsbefrielse på kultur och kollektivtrafik. Jag återkommer till det senare.

Dynamiska effekter skall beaktas för att reformen inte skall riskera att bli överfinansierad.

Vi anser att pensionäerna skall beskattas enligt samma regler som övriga samhällsgrupper. Då krävs också att en höjd grundpension införs. Vi har därför begärt förslag om detta.

Vi anser också att den kommunala skatteutjämnningen som nu utreds skulle ha utretts tidigare. Då hade den kunnat träda i kraft samtidigt. Därmed hade de verkliga förutsättningarna varit kända. Nu blir det delvis ett trevande i blindo i diskussionen kring kommunalskatterna. Det är synd, för detta har också bidragit till regeringens nuvarande förslag om kommunalt skattestopp, eftersom det skall gälla medan man utreder.

Skattetrycket kommer att stiga med den här reformens finansiering. Regeringen har räknat med för låga dynamiska effekter på grund av att inflationsantagandena i propositionen är för låga. Det gör att man inte redovisar hela skatteuttaget i sin kalkyl. Om dessutom reformen leder till ökade kompensationskrav, vilket vi anser att den gör, kommer inte en nedväxling av lönerna att ske i den grad som man antagit. Då kommer också skatteintäkterna att öka än mer, liksom kostnaderna ute i samhället för företag och hushåll.

Vi har i vår kalkyl räknat med högre dynamiska effekter än regeringen, men vi har också en annan finansiering. Dessutom tyckte folkpartiet, liksom vi, att man kunde kalkylera med 10 miljarder i dynamiska effekter när det gäller en reform som i utredningen var kalkylerad med minst 20 miljarder lägre. Nu kan man absolut inte tänka sig något annat belopp än 5 miljarder. Vi har sänkt vårt antagande till endast 8 miljarder. Vi har inte som utskottet skriver räknat upp någonting. Det finns många sådana felaktiga påståenden som inte stärker förtroendet för regeringens och folkpartiets eget förslag. Vetenskapliga studier i utredningen visade på en fantastisk variation på storleken av de dynamiska effekterna. Med tanke på dessa redovisningar framstår våra 8 miljarder som fullt rimliga.

Regeringen har inte närmare förklarat varför de dynamiska effekterna minskar med en ännu mer omfattande reform. Därför vore det bra om statsrådet Erik Åsbrink kunde ge en närmare förklaring till detta. Framför allt borde folkpartiet också tala om varför man har halverat de dynamiska effekterna, trots att reformens omfattning är större.

I nuvarande system kan avdrag medges för extra stora sjukkostnader och

särskild skattereduktion ges till ensamstående med barn, osv. I skatteutredningen föreslogs att dessa delar i systemet skulle tas bort, med just den motivering som utskottet anger. Jag var själv med och drev frågan i utredningen. I utredningen markerade vi mycket starkt att det måste finnas ett kompletterande system vid sidan om när skattereformen genomförs. Det finns inget sådant förslag som kan träda i kraft samtidigt med reformen som helhet.

Nu framstår det som om skattereformen kan finansieras med social nedrustning. Den särskilda skattereduktionen för ensamstående med barn är inte kompenserad. Underhållsbidragskommittén som åberopas har sitt förslag på remiss, och där tycks de flesta remissinstanser ha gjort tummen ner för nu liggande förslag. Det finns inte heller i den utredningen något förslag som kompenserar. I utskottet har man däremot hävdad att barnbidraget kompenserar för t.ex. borttagande av skattereduktion för ensamstående med barn.

Genom att ge ett lika stort barnbidrag för barn med ensamstående försörjare som för barn med två gemensamma försörjare och samtidigt ta bort skattereduktionen, har den nuvarande regeringen ökat skillnaderna mellan dessa olika typer av hushåll. Dessutom finns det ingen kompensation för den som får underhåll, när underhållet blir sänkt eftersom den som ger underhåll inte längre får göra avdrag i sin deklaration. Detta torde nog flera ensamma föräldrar kalla social nedrustning, oavsett vad regeringen och folkpartiet kommer med för krystade förklaringar.

Vi i centern har ett förslag som åtminstone försöker leva upp till tidigare beslutade mål här i riksdagen. Av utskottets skrivningar och de diskussioner som fördes där har vi dock kunnat konstatera att dessa mål "inte varit skäl nog" att ändra i föreliggande förslag. Det finns anledning att återkomma till detta.

I måndags kallade socialdemokraterna till presskonferens. De hade gjort en analys av bl a. centerns skattereformförslag. Man ville visa dels att centerns skatteförslag var underfinansierat, dels att vår fördelningspolitik gynnade höginkomsttagare och missgynnade låginkomsttagare.

Redan vid ett första påseende kunde konstateras att socialdemokraternas s.k. analys innehöll rena felaktigheter och beräkningar, där endast framtiden kan utvisa vem som på förhand har räknat rätt. Vidare hade analysen tagit med förslag som centern aldrig konkret yrkat på införande av. Vi har begärt förslag, utredning osv. Praxis här i riksdagen är att man inte finansierar vid det tillfället, utan senare. Om man följer arbetet i utredningen och vad som har hänt därefter och läser vad som står i propositionen kan man om era kalkyler och siffror säga detsamma som om SIFOs siffror: Ibland går de upp, och ibland går de ner.

Påståendet om underfinansiering baserar sig först och främst på ett antal punkter där departementet och centern gör annorlunda bedömningar.

Beträffande flertalet av dessa punkter blir skillnaderna kanske 100–200 milj. kr., när det gäller åtgärder som i sin helhet innebär finansiering på miljardbelopp. Det måste betraktas som näst intill omöjligt att på ett tillförlitligt sätt hävda att den ena eller andra bedömningen är korrekt när skillnaderna är så små.

Påståendet om underfinansiering innehåller också punkter där socialde-

mokraterna har läst fel i motionen eller skrivit fel i sammanställningen i sin analys. Det gäller t.ex. avtrappning av extra avdrag mot förmögenhet. Det gäller också bostadsbidraget där man skriver i sin s.k. analys att centern "bedömt kostnaderna för lågt". Vi har inte alls *bedömt* bidraget – vi har *yrkat* på att bidragen skall höjas med 500 milj.kr., medan propositionen har yrkat på 1,5 miljarder utifrån olika förutsättningar.

Här finns således felbedömningar på 1,2 miljarder avseende omsättnings-skatten på aktier, 1 miljard när det gäller bostadsbidrag, 0,5 miljarder när det gäller importmoms, 3 miljarder beträffande dynamiska effekter osv. Dessutom tillkommer det som Bo Lundgren tog upp här, nämligen att man har summerat netto och brutto. Det har många som har tittat på den här analysen hajat till inför.

Erik Åsbrink har i sin artikel i Aftonbladet kallat detta för en ordentlig analys, baserad på fakta och inte på löst tyckande.

Av den påstådda underfinansieringen på 9,2 miljarder kronor återstår vid närmare genomgång ingenting som med säkerhet kan hävdas från socialdemokratiskt håll.

Socialdemokraterna påstår därtill att om man tar med, som saken uttrycks, "mindre preciserade förslag" så uppgår underfinansieringen till betydligt högre belopp. Det framgår inte helt vad man menar. Några punkter tas dock upp, och jag skall kommentera dessa.

– Grundpensionen. Här har centern begärt att en utredning skall tillsättas. Vi kan se i utskottsskrivningen att ni är mycket förtjusta i förslaget. När förslaget kommer förutsätter vi att ni föreslår en finansiering så att vi kan ställa upp på den.

– Personliga investeringskonton. Här begär centern förslag.

– Grundavdrag för egenföretagares socialavgifter. Beträffande detta gamla centerförslag sägs uttryckligen i vår motion att det skall finansieras inom ramen för socialavgiftssystemet.

– De dynamiska effekterna. Här anser vi med fog att de kan uppgå med 8 miljarder kronor. Om ni hävdar att det rör sig om 5 miljarder kronor kan det inte vara en absolut sanning utifrån forskningsresultat o.d.

Det rör sig således om ogrundade påståenden, osäkra bedömningar och beräkningar och väldigt mycket tyckande.

Eftersom påståendet om underfinansiering inte håller och det ligger till grund för de fördelningspolitiska beräkningar som ni har gjort, har ni faktiskt gått emot vetenskaplig praxis när ni går in och gör justeringar av materialet som ingen annan skulle kunna tänkas göra. Egentligen borde man inte ägna så här mycket tid åt ett så dåligt material.

Vi kan konstatera att man för det första inte har räknat med sin egen och folkpartiets s.k. tillfälliga momshöjning den 1 juli i år, som vi motsätter oss.

För det andra har man inte räknat med att vårdnadsbidrag kan innebära något positivt för småbarnsföräldrar.

För det tredje säger man att centerns vilja att sänka schablonavdraget till 2 000 kr. är det som mest försämrar centerns fördelningspolitik. Då har ni inte tänkt på att det ni vill göra är att ge mycket till dem som inte har några kostnader för att ta sig till arbetet eller vara på arbetet. Här handlar det om

att de som har kostnader på över 2 000 kr. skall tillgodoses genom förslaget. Det berör ganska många människor. Det är jag övertygad om.

Jag håller med vad Lars Tobisson sade i går, nämligen att det nu får vara slut på sådana här osakliga framställningar om andra partiers förslag. Vi måste på något sätt försöka respektera varandra även om vi kanske har olika utgångslägen för våra diskussioner och litet annorlunda syn på tillvaron.

Socialdemokraterna påstår att låginkomsttagarna skulle missgynnas av centerns skatteförslag och höginkomsttagarna vinna. Om man tittar på era diagram framgår dock att alla grupper vinner på centerns förslag. Detta gäller med ett undantag – miljonärerna.

Diagrammen visar också att endast tiondels procentenheter skiljer mellan socialdemokraterna och centern när det gäller hur reformen slår. Detta sker trots att socialdemokraterna och folkpartiet höjer bidragen med 10 miljarder kronor, medan vi endast höjer med 2,1 miljarder kronor. I själva verket är ju socialdemokraternas fördelningsberäkning *ett stöd* för den uppfattning som centern har redovisat i partimotionerna: Vi klarar fördelningpolitiken utan att öka rundgången av skatter och bidrag.

Till folkpartiets företrädare måste jag med anledning av detta rikta en fråga. Vad blev det av er gamla slogan om att "man skall kunna leva på sin lön" när ni höjer bidragen så här kraftigt?

Bidragen klarar nödortfigt fördelningpolitiken i ert förslag. Reformen står således inte på egna ben, utan den står och faller med barnbidrag, bostadsbidrag, kommunalt bostadstillägg, studiebidrag etc., eftersom det blir så kraftiga försämringar för många människor.

Ni har en orimlig slutsats om matmomsen. När man med ofullständiga och felaktiga beräkningar får fram att centerns skatteförslag har en sämre fördelningpolitisk profil, så använder socialdemokraterna detta som ett bevis för att sänkningen av matmomsen är en dålig stödform för barnfamiljerna. Vad är det för sorts logik?

Det socialdemokratiska utspelet är ett försök att skyla över bristerna i det egna förslaget. Faktum är ju att den skattereform som ni och folkpartiet nu står bakom ger höginkomsttagarna mycket mer i lönekuvertet, medan låginkomsttagarna i bästa fall ges något mer, men via utbetalning av bidrag.

I går beskyllde statsministern moderaterna för att idka välgörenhet. Ja, om de gör det med privata medel så gör ni det med skattemedel!

Det tål att upprepas: Rundgången av skatter och bidrag ökar genom socialdemokraternas och folkpartiets förslag med ca 10 miljarder kronor. Det ökar skattetrycket. Det bidrar till ökade kompensationskrav, dvs. höjda löner. Det höjer inflationen och försämrar den samhällsekonomiska balansen.

Slutligen, fru talman, kunde vi i går kväll läsa i Aftonbladet att centern och moderaterna är med på allt som är populärt. Då undrar jag om man i så fall kan dra slutsatsen att folkpartiet och socialdemokraterna är med på allt som folk inte tycker om? Jag tänker på folkpartiet som skall ha som sin huvuduppgift att bekämpa populismen i politiken. Risker finns att det blir en regelrätt kamp mot folket.

Den här skattereformen riskerar att få många besvärliga konsekvenser för vanliga människor, konsekvenser som de själva har svårt att uppfatta innan

de drabbas av dem. Personligen anser jag att vi här i riksdagen är valda av folket, och det är deras välbefinnande detta handlar om.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 2 som beskriver vår helhetssyn, vår inriktning och vår fördelningspolitik. Jag har samma yrkande som Bo Lundgren hade, nämligen att i de fall vi stöder andra partiers yrkanden och alltså har reservationer under samma moment i betänkandet, yrkar jag bifall även till de reservationerna. Anledningen till att vi inte yrkar bifall till fler reservationer är att vi kommer att votera så sent i kväll.

Anf. 3 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Fru talman! Vid 90-talets första riksmöte skall vi debattera det som har kallats århundradets skattereform.

I denna debattrunda skall jag inte driva någon stor fördelningsdebatt. Jag tänker inte ägna mycket talartid till att säga att höginkomsttagarna tjänar mer på skatteomläggningen än låginkomsttagarna. Det vore ju litet grand som att beskriva dagens väder för kammaren. Och jag tror nog att de flesta i kammaren har en hygglig uppfattning om väderleken i dag.

Men så är det inte, säger s-sidan. Utskottsmajoriteten och ministern har säkert laddat upp med argument som säger att skatteomläggningen är fördelningspolitiskt neutral. I inspirerade stunder kommer de att säga att det är höginkomsttagarna som förlorar på skatteomläggningen.

Jag skall med intresse ta del av den argumenteringen. Men egentligen är det inte jag som skall övertygas om tulipanosens existens. Nej, det är jobbarna på bruket i Borlänge som skall övertygas om att de tjänar mer på skatteomläggningen än disponenten. Det är sjukvårdsbiträdena på Sahlgrenska i Göteborg som skall övertygas om att de vinner mer på skatteomläggningen än överläkaren.

Den uppgiften skulle vara något lättare om motståndet mot skatteomläggningen var litet mindre hos överläkaren, hos Skattebetalarnas förening och på Näringslivets Ekonomifakta. Men så taktiska har inte ens de varit.

Det är inte Industriförbundets, centralkansliernas eller bankernas ekonomer som skall övertygas, utan glesbygdens folk i Norrlands inland – t.ex. i Dorotea – och LO-anslutna hyresgäster i Botkyrka som skall få att inse att de får mer i ökad köpkraft än vad SACO-tjänstemännen och 80-talets konsulter får.

Det blir en svårare uppgift än att argumentera med mig. För, som Tage Danielsson påpekade, så framhärdar folk oftast i att se det sannolika som sannolikt. De nöjer sig oftast inte med den statistiska sanning som säger att den genomsnittliga temperaturen är behaglig när ena foten står i hetvatten och den andra i issörja. Få i samhället låter sig övertygas av hänvisningar till dynamiska effekter, deciler eller ens percentiler.

Det blir en uppgift nästan lika svår som att beskriva cirkelns kvadratur – i bästa fall är den något lättare än uppgiften att övertyga den fackliga basen om att det är låginkomsttagarna som gynnas av lönestopp och strejkförbud. Jag kan inte påstå att jag önskar er lycka till med uppgiften, och jag avundas er den absolut inte heller.

Jag skall koncentrera mig till andra områden, först till frågan om vägen till

proposition, och sedan skall jag jämföra vänsterpartiets alternativ med det gemensamma folkparti-regerings-förslaget.

Många har sagt att detta är den största skattereform som genomförts sedan 1927. Det sägs att detta är en av de största frågor som riksdagen någonsin har fattat beslut om. Jag tror att de som sagt så har rätt.

Fru talman! Det sägs att riksdagens viktigaste uppgift är att utöva det svenska folkets urgamla rätt att sig själv beskatta. Det är riktigt, men då borde denna rätt också få utövas så direkt som möjligt. Den enklaste vägen för detta är att låta frågor som karakteriseras som "århundradets frågor" får prövas i ett allmänt val. Detta gäller särskilt som vi håller val så tätt som vart tredje år.

Men regeringen ville inte så, och de fick hjälp att avgöra frågan i god tid före nästa val. I dag kan jag bara beklaga att skattefrågan inte fått löpa den demokratiska processens fulla lopp. Jag kan också erinra mig ett ordstäv som en äldre släkting brukade använda. Hon sade att fort och väl inte alltid följs åt. Det tror jag är något som gäller i den här frågan.

Fru talman! Ingen kan med fog påstå att vänsterpartiet inte försökt finna öppningar i skattefrågan. Lars Werner gjorde en klar markering i Almedalen sommaren 1989. Vpk-s verkställande utskott lade i oktober 1989 fram ett underlag för diskussioner. Vi gick så långt att vi sade att vi var villiga att diskutera en 50-procentig marginalskatt för dem som tjänade ända upp till 300 000 kr. om året. Detta gjorde vi inte för att vi i princip gillade detta, utan för att vi ville blockera en skatteuppgörelse med folkpartiet.

Jag har själv lagt ned mycket tid på att söka samlande lösningar. I utskott och i kammaren har jag deklarerat denna inställning. Statsministern och finansdepartementets tjänstemän vet att vi i vänsterpartiet har försökt. Statsministern vet att vi inte har suttit på låktaren i skattefrågan.

Men vilka principer gjorde och gör oss i vänsterpartiet så omöjliga i regeringens ögon? Var det det faktum att vi ville ha högre skatt för företagen? Vi har ju Europas lägsta företagsbeskattning.

Var det det faktum att vi ville ha punktskatter på energi i stället för höjd moms? Var det därför att vi ville ha lägre matmoms? Så gott som alla västeuropeiska länder har lägre moms på maten. Var det för att vi ville ha högre skatt på kapital eller högre marginalskatt än 50 % för höginkomsttagare som gjorde oss så omöjliga? I Västeuropa är det inte ovanligt att marginalskatten är högre än 50 %.

Fru talman! S-ministrar säger att vänsterpartiet inte vågar fatta obekväma beslut. Jag är lärare och jag vet att detta är fel. Vårt parti gjorde nyligen upp med regeringen om kommunalisering av lärartjänsterna. Vi fick väldigt hård kritik för detta. Jag själv blev nedröstad i mitt parti, men föjde partiets demokratiskt fattade beslut. Visst kände jag tvekan, men vi stod fast trots att det blåste mycket snålt.

Vi vågar alltså fatta obekväma beslut, men det kan inte vara något masochistiskt självändamål att fatta obekväma beslut. Det är skillnad på mod och dumdristighet. Det är inte modigt av en arbetarregering att kräva strejkförbud och lönestopp samtidigt som man vill sänka skatten mest för dem som tjänar bäst. Det är inte modigt – det är bara dumt!

Frågan är också: För vem är beslutet obekvämt? I dag vågar regeringen

inte fatta beslut som är obekväma för Industriförbundet eller aktieaktörerna. Det är tveksamt om regeringen ens vågar stöta sig med Gyllenhammar. Jag kan förstå regeringens rädsla för dessa grupper, för det är grupper som är villiga att gripa till snabba, centralt samordnade och kollektiva aktioner – dessa den fria individens förespråkare. De har starka medel till disposition för utomparlamentarisk påverkan.

När låginkomsttagaren kan strejka och dra undan sin arbetskraft och därmed sin försörjning, kan dessa maktcentra investeringsstrejka, blockera ekonomiska processer, produktion och tillväxt eller provocera fram kapitalflykt och driva räntekrig mot landets ekonomi. Det är sant.

Jag kan därför förstå att regeringen tassar runt och nynnär på Björnen sover – han är inte farlig bara man är varlig – och är beredd att mata näringslivet med blåbär. Men om det är modigt eller inte kan diskuteras, och om det är regeringen som har det stora politiska modet och vi som saknar det kan också diskuteras.

Fru talman! Vänsterpartiet menar att skatt skall utgå efter bärkraft. Vi anser att skatterna har två grundläggande uppgifter, att finansiera de offentliga utgifterna och att omfördela resurser från ekonomiskt starka till ekonomiskt utsatta grupper.

En del partier, vilket vi har hört från talarstolen i dag, är fixerade vid frågan om skatternas andel av BNP, den s.k. skattekvoten. Även socialdemokraterna säger att skattekvoten måste sänkas. Och det är klart att alla vill ha lägre skatt. Är det inte vi i vänsterpartiet som brukar anklagas för enklare populism?

Men skattekvoten är i praktiken ett dåligt mått i skattedebatten. Om man sänker inkomstskatten och finansierar sänkningen via indirekt skatt, t.ex. moms, sjunker skattekvoten rent statistiskt. I verklighetens värld har dock inte skattenivån förändrats ett enda dugg, det är bara fördelningsprofilen som har blivit sämre.

Frågan om skattekvotens storlek hänger snarast samman med tillväxten i ekonomin och lönernas utveckling. Om reallönerna stiger tillräckligt kan skattekvoten sjunka utan att möjligheterna att bedriva fördelningspolitik begränsas.

Frågan om skatternas storlek hänger vidare samman med andra faktorer. I många länder betalas den sociala tryggheten vid sidan av skattesystemet. Det håller skattekvoten nere, men kostnaden blir inte nödvändigtvis lägre. Fördelningen av tryggheten blir dock ojämnare, det är helt säkert. I USA är t.ex. sjukvården finansierad genom privata försäkringar, men sjukvårdens andel av BNP är större i USA än i Sverige.

Skattekvoten hänger snarare samman med utgifterna. Det gäller dels behovet av offentliga transfereringar, dels frågan om de offentliga utgifterna. När någon talar om att sänka skattekvoten bör man alltid fråga vilken av dessa två delar man vill minska. I verklighetens värld har de offentliga utgifternas andel av BNP minskat under 80-talet. I verklighetens värld har inkomstklyftorna växt under 80-talet. Dessa ökade skillnader ökar behovet av transfereringar. Återigen vill jag fråga vilken del man vill skära i, när man vill minska skattekvoten. För det är väl inte nya budgetunderskott man vill skapa?

Jag menar att det är utmärkt om behovet av transfereringar kan minska genom en rättvis fördelningspolitik. Att i ett sådant perspektiv tala om möjligheten av en sänkt skattekvot, det är något helt annat än ett allmänt röstfiske med sänkt skattekvot som bete.

Att man höjer skattekvoten för att betala vård och äldreomsorg kan vara riktigt. Men att man höjer skattekvoten för att bygga fler JAS-plan är inte försvarligt.

Fru talman! I reservationer som är fogade till betänkandet redovisar vi i vänsterpartiet ingående varför vi vill ha ett nytt skattesystem och hur det bör utformas. I detta inlägg kan jag inte vara lika utförlig. Men jag skall ta upp ett koncentrat av våra viktigaste punkter.

Vänsterpartiet menar att skatteförslagen bör omarbetas så att de utgår från principen om skatt efter bärkraft. Skatterna skall verksamt utjämna skillnader i inkomst och förmögenhet.

Vänsterpartiet menar att skattesystemet skall utformas så att samhällsresurserna nyttjas på bästa sätt. Samma inkomster skall i princip beskattas lika. Det skall inte vara möjligt att ta ut en hög lön i form av lågt beskattade eller obeskattade förmåner. Vi menar dock att arbetsinkomster kan beskattas lindrigare än kapital och spekulationsvinster. Skattesystemet bör reformeras, så att tyngdpunkten på sikt flyttas från personlig inkomstbeskattning till beskattning av produktionen.

Skattesystemet bör vara rakt och enkelt med få undantag. Det ger bästa resursutnyttjande, och det begränsar möjligheterna till skatteundrandragande.

Maggi Mikaelsson kommer senare att redogöra för vänsterpartiets alternativ när det gäller den indirekta beskattningen.

Allmänt sett har vi yrkat avslag på sådana breddningar som skulle få påtagligt negativa effekter på fördelningsprofil och miljö.

Beträffande inkomstbeskattningen är våra viktigaste punkter följande:

Vi vill slopa den statliga skatten på inkomster under 180 000 kr. På inkomster däröver skall skatten vara 20 %. Så långt följer vi propositionen. Vänsterpartiet föreslår dessutom två nya skikt, 30 % på inkomster över 240 000 kr. och 40 % på inkomster över 300 000 kr.

Vänsterpartiet vill, liksom regeringen, ha ett förhöjt grundavdrag för låginkomsttagare. Regeringens alternativ ger som mest 20 000 kr. inom skiktet 90 000–95 000 kr. Vänsterpartiets extra grundavdrag trappas upp så att det är 20 000 kr. på inkomster från 60 000 kr. till 120 000 kr. Därefter trappas grundavdraget ned för att slopas för inkomster över 180 000 kr. De som tjänar så mycket behöver inte detta grundavdrag.

Denna sänkning av inkomstskatten finansieras genom en ökad skatt på kapital, företag och näringsverksamhet.

När det gäller kapitalbeskattningen talar vänsterpartiet inte bara om enhetlig kapitalbeskattning på 30 %, vi föreslår det också. Det är en avsevärd skillnad gentemot regeringen. Vänsterpartiet föreslår också ett fullständigt avdragstak för ränteutgifter över 100 000 kr.

Vänsterpartiet kan godta en sänkning av företagsskatten från drygt 50 % till 30 % under förutsättning att företagens möjligheter till skattefria reserve-

ringar slopas. Vi yrkar därför avslag på förslaget om en särskild skatteutjämningsreserv.

Fru talman! Vänsterpartiets alternativ är fullt finansierat, det är t. o. m. i viss mån överfinansierat, och dessa medel vill vi överföra till kommunerna. Och det finns inte någon post för osäkra uppskattade dynamiska effekter.

Vilka effekter får vänsterpartiets förslag? Med hänsyn till tiden och det faktum att alla vet att vänsterpartiet är det parti som prioriterar fördelningpolitiken högst, skall jag begränsa mig till effekter på andra områden i ekonomin.

Utbudet av arbetskraft påverkas troligen positivt av den skattesänkning på arbetsinkomster som vi förespråkar. I högre inkomstlägen sänks inte marginalskatten. Här är dock sambandet mellan marginalskatt och utbudet av arbetskraft mycket svagare än i normala inkomstlägen.

De högvärlönares utbud av arbetskraft styrs mera av den "företagskultur" de jobbar i. Det styrs av intressanta arbetsuppgifter och en vilja att göra karriär. Vi ledamöter vet att vårt eget arbetsutbud påverkas mycket marginellt av marginalskatter. Det styrs mera av annat. Jag förutsätter att det är på det sättet. Ett faktum är att det i normala chefsavtal, dvs. avtal för högvärlönares, sägs att cheferna inte har rätt till övertidsersättning. Det förutsätts således att de jobbar maximalt. Så är det på de flesta chefsbefattningar.

Vänsterpartiets alternativ är neutralt i fråga om olika sparformer. Är det någon sparform som borde utsättas för en något hårdare beskattning så är det möjligen aktiesparande. Aktiesparande har nämligen regelmässigt en högre real avkastning än banksparande. Så har det varit under 80-talet. Det är då desto underligare att regeringen föreslår vissa skattelättnader för aktiesparande men inte för banksparande.

Det är möjligt att stimulera sparande med två metoder, dels genom skatte-subventioner, dels genom att göra det dyrt att låna. Regeringen föreslår subventioner, dvs. en reducerad skattesats för pensionssparande. Subventioner innebär att man tar skattemedel från alla, bl. a. från dem som inte har råd att spara, och styr över detta utrymme – pengar till dem som spar. Det innebär alltså att pengar förs över från alla till dem som har råd att spara. Regeringens politik innebär alltså en omvänd Robin Hood-politik.

Vänsterpartiets alternativ stimulerar sparande på annat sätt. Vårt förslag om ett fullständigt ränteavdragstak på 100 000 kr. gör det dyrt att skuldsätta sig. På sikt menar vi att ränteavdragen helt skall avvecklas. Det är den enklaste, rättvisaste och billigaste sparstimulans som kan tänkas.

Vänsterpartiets förslag om en enhetlig kapitalbeskattning blockerar dessutom möjligheten att låna med 30-procentig avdragsrätt, och spara pengar vid en avkastningsskatt på endast 15 % eller lägre. Det var ju sådana arbitragemöjligheter som regeringen sade att man ville stoppa.

Vänsterpartiets förslag till företagsbeskattning utan en företagsbaserad skattefri reserv – SURV – minskar inlåsnings effekterna i produktionen. Det gör att investeringarna sker där de ger bäst ekonomisk effekt, inte där det är skattemässigt mest gynnat. Det var sådana inlåsnings effekter ni ville komma undan, en utmärkt metod är att ta bort SURV-en och investeringarna styrs dit där de ger mest nytta.

Vänsterpartiets förslag ger förutsättningar för en stabilare arbetsmarknad,

bl.a. lägre nominella lönekrav, och det verkar därmed bromsande på inflationen. Den lägre marginalskatten i normala inkomstlagen gör att utfallet av en löneökning blir bättre än annars. Så motverkas inflation och lönekrav.

Vänsterpartiets finansiering har en gynnsam fördelningsprofil för de breda grupperna. Vårt förslag om sänkt matmoms redan 1991 registreras som sänkt inflation. Allt detta tillsammans ger ökad köpkraft och skapar utrymme för en lugnare löneutveckling. Att hata inflationen, som LO säger, är riktigt.

Regeringens marginalskattesänkning ger mest till dem som tjänar bäst. Det gör att de lågavlönade måste begära mer än annars om de vill behålla ett oförändrat inkomstläge i förhållande till de högavlönade. I så måtto fungerar regeringens marginalskattesänkning som en startmotor för lönekraven.

Vänsterpartiets alternativ ger således förutsättningar för bättre resursanvändning, ett ökat sparande, bättre styrning av investeringar och lugnare löneökningstakt. Det är dessutom mer enhetligt och mer överskådligt än regeringens alternativ och är fullt finansierat, inte 5 miljarder i dynamiska effekter som ger ökad köpkraft och ökad inflation i samhället, som regeringens förslag innebär. Till yttermera visso är vänsterpartiets alternativ mer fördelningspolitiskt riktigt.

Vad vill regeringen uppnå med sin skatteomläggning? Det är lätt även för regeringen att inse att dess reform inte är så populär, i vart fall inte hos de breda väljargrupperna. Visst vill alla ha sänkt marginalskatt för egen del, men få eller inga uppskattar högre hyra, skatt på personalmaten eller moms på hårklippning. Det uppskattar som sagt ingen.

Vad regeringen gör är att den köper sig popularitet hos ekonomiskt starka grupper, på bekostnad av förtroendekapital hos dem som har det sämst ekonomiskt. Kostnaden ligger inte bara i förtroendet utan även i reda pengar. Det är kronor som tas ut via indirekt beskattning av låginkomsttagarens konsumtion för att finansiera sänkt marginalskatt.

Det är möjligt att somliga i Rosenbad tror att det stöd man har är givet av någon högre makt, och nu skall man trygga regeringens maktbas genom att vinna över borgerliga grupper till sin sida. Om man tror så kommer man att bli besviken. Höginkomsttagarna kommer säkert att glädja sig åt sin sänkta skatt, men fortsätta att rösta borgerligt för att sänka skatteuttaget ytterligare. När gränsen mellan höger och vänster blir otydligare, är det inte de borgerliga som byter utan det är låginkomsttagarna som tröttnar. Det är de som lägger sig passiva eller faller offer för högerpopulistiska tongångar. Socialdemokratins skattestrategi riskerar att fungera som en Döbelns medicin. Den hjälper för stunden men ger etter värre sjuka på sikt.

Så det primära för socialdemokraterna måste vara att gynna sparande, se till att investeringar görs där de skapar bäst tillväxt, öka utbudet av arbetskraft och styra samhällsresurserna dit där de bäst behövs. Det måste vara vad som gäller, för fördelningspolitik kan det inte vara, det inser alla.

Det är inget fel på dessa mål, de är bra. Jag delar värderingarna att det är bra om det som socialdemokraterna vill skapa sker. Men jag har redan visat att de målen kan uppnås på bättre vis, utan att låta orättvisorna växa. Det kan ske genom vänsterpartiets alternativ, det alternativ som utgår från principen om skatt efter bärkraft. Det är för mig en gåta varför regeringen har valt denna väg med så stora risker och stora sneda fördelningseffekter för

något som kunde nås på ett bättre vis. Det finns en instruktion för en statlig myndighet och andra myndigheter att inte bruka större våld än nöden kräver. Det borde regeringen ha besinnat i detta fall.

Med detta och med tanke på vad föregående talare sade yrkar jag bifall till reservation 3. Jag ställer mig naturligtvis bakom samtliga reservationer från vänsterpartiet.

Anf. 4 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Fru talman! Så länge som skattesystemet existerat har det varit ett medel för samhället att lösa problem. Vid olika tider och ur olika synvinklar har det varit olika problem som man sökt lösa, med olika grad av framgång.

Från början var skatten helt enkelt ett sätt för staten att få inkomster för att användas till krigsmakten och andra gemensamma behov. Så småningom kom allt fler delar av den offentliga sektorn att byggas ut. Människor avlöndades för att göra tjänster till den skattebetalande allmänheten. Sedan växte transfereringarna fram; skattesystemet användes som en utjämnande kraft på två sätt. Dels gällde det att ta från de rika och ge till de fattiga, ett behov som fortfarande finns. Dels gällde det att varje individ betalar under sin arbetsföra livsperiod och blir understödd under barndom, sjukdom och ålderdom.

Nu har en annan aspekt vuxit fram, en aspekt som miljöpartiet de gröna anser vara av mycket stor vikt, nämligen att skatten är ett styrande element inom miljöpolitiken. Den övergripande målsättningen för samhällsstyrningen måste vara att föra livet vidare och ge kommande generationer minst lika stora möjligheter som vår egen att leva bra på jorden. Det viktigaste målet för politiken är således att trygga livsförutsättningarna för nuvarande och kommande generationer inom de ramar som ekologin sätter. Särskilt viktigt är det att man har detta mål för ögonen vid utformandet av den ekonomiska politiken och skattepolitiken.

Så vill jag något diskutera vad det är för fel på världen och i vad mån skattesystemet kan förväntas "fixa" dessa problem. Aktuella problem grundar sig i stor utsträckning på att västvärldens nuvarande konsumtionsmönster inte passar i ett uthålligt system. Den uppfattningen stöds av både ekonomiska och naturvetenskapliga bedömningar. Det våldsamma utnyttjandet av jordens ändliga resurser, den hänsynslösa nedsmutsningen av vår egen livsmiljö och det hårt uppskrivade ekonomiska tempot är delar i en skadlig utveckling som varje ansvarig medborgare borde göra sitt yttersta för att vända. Dagens ekonomiska politik är å andra sidan kortsiktig och ytlig.

Vad är då ur ekologisk synpunkt viktigt att åstadkomma med en skattereform? Denna fråga skall jag försöka besvara genom att dels diskutera effekterna ur miljösynpunkt, dels diskutera effekterna på människor och deras beteende.

Först och främst är det helt givet att miljöpolitiken måste grunda sig på att fasta regler och gränsvärden sätts så att skadliga utsläpp blir olagliga och kan stoppas. Dessutom – och detta är det som är det intressanta för oss – gäller att med hjälp av den indirekta beskattningen uppnå styreffekter som är positiva för miljön. Det skall kosta att smutsa ner miljön eller att slösa med resurserna. Det skall kosta så mycket att nedsmutsningen minskar drastiskt och

att ett resursbevarande samhälle skapas. Jag skall diskutera ett flertal aspekter i det programmet inom ramen för nästa betänkande om den indirekta beskattningen.

Vi i miljöpartiet vill att skatterna skall vara högre på vinster av kapital i stället för på arbete dels för att få en rättvisare fördelningsspolitik, dels därför att kapitalets makt kan vara destruktiv ur miljösynpunkt. Själva principen för kapitalförvaltning är ju att finna en lämplig kombination av vinst och säkerhet. Etiska synpunkter på vad det arbetande kapitalet orsakar i form av miljöskador och resursplundring beaktas över huvud taget inte på ett normalt sätt av dem som handhar kapitalet. Det är därför både logiskt och nödvändigt att samhället tar ut miljöskatter. Det är alltså samhället och dess medborgare som antingen får bekosta den reparation som behövs till följd av uppkomna miljöskador eller också lida av dessa.

Vad kan då skattereformen åstadkomma från människornas synpunkt? För oss har det med tanke på solidariteten med de svaga och utsatta grupperna i vårt land varit viktigt att skattesänkningen får en låglöneprofil. Vi i miljöpartiet de gröna kan aldrig ställa upp på en reform som främst gynnar de redan rika. Den av socialdemokraterna och folkpartiet föreslagna reformen bör av den anledningen förkastas.

När det sedan gäller människors ändrade beteende som en följd av en genomförd skattereform måste man på ett realistiskt sätt se på de s.k. dynamiska effekterna. Dessa effekter har emellertid diskuterats alltför ensidigt. Därför måste vi kräva en mera balanserad analys av problemet. Jag återkommer senare till detta.

Skatterna bör alltså användas för att möjliggöra en rättvisare fördelningsspolitik. Det har även tidigare varit syftet. Men metoderna har inte varit lämpliga. För det första krävs det ett regelsystem som gör det svårt att dra sig undan sin skattskyldighet. För det andra skall skatteskalen ha en god låglönestruktur. De som har höga inkomster skall således betala höga skatter. De som har små inkomster skall betala lägre skatter och dessutom ha rätt till eventuella bidrag. Det är egentligen ganska självklart.

Vidare är det särskilt viktigt ur fördelningssynpunkt att kapitalvinster beskattas minst lika hårt som arbetsinkomster. Hittills gällande skatteregler har gjort det alltför lätt för personer som har stora kapitalvinster att undvika beskattning eller att minska sin beskattning. Löntagare som inte har samma möjligheter har fått bära en orättvist stor del av skattebördan. Men det är inte bara orättvist utan det är också omoraliskt att skatteundandragande skall vara en lönsam sysselsättning. Från den synpunkten hälsar vi alltså skattereformen med glädje.

Sedan vill jag något diskutera begreppet ekonomisk tillväxt och begreppet livskvalitet. Dessa båda företeelser är viktiga när det gäller människors reaktioner, alltså den effekt som de har på människor. Det finns två utbredda, men felaktiga, uppfattningar om sambandet mellan ekonomisk tillväxt och livskvalitet. Den ena är att ekonomisk tillväxt – som denna avspeglas i ökningen av bruttonationalprodukten – alltid leder till högre materiell standard för medborgarna. Den andra är att en högre materiell standard leder till bättre livskvalitet.

Jag börjar med att kommentera den första missuppfattningen. Bruttona-

tionalprodukten är ett otillräckligt och ofta direkt missvisande mått på välförhållandet i ett land och bland medborgarna där. Vi i miljöpartiet de gröna anser att det är mycket angeläget att ett bättre mått än BNP kan tas fram när det gäller att mäta vad som verkligen är viktigt för ett lands ekonomi och för medborgarnas välbefinnande. Behovet av ett sådant mått börjar bli tydligt för allt fler. Vi i miljöpartiet de gröna hälsar med glädje att finansdepartementet har börjat arbeta med detta, och vi har också under den allmänna motionstiden gett ganska många tips om hur naturräkenskaper kan se ut. Man bör inte låta nuvarande BNP-begrepp vara ett tungt argument i den ekonomiska debatten förrän sådana begrepp har blivit godtagna.

Den andra missuppfattningen, att livskvalitet kan mätas i form av materiell standard, är ett arv från 1960-talet, då man faktiskt levde i den tron. Men i och med en allt visare syn på livets värden har man börjat göra en omvärdering. Vi i miljöpartiet hälsar detta med glädje.

Så kommer jag in på frågan om de dynamiska effekterna av ändrade skatteregler och vad dessa kan innebära för den enskilde – för dig och mig så att säga.

Med sänkningen av den direkta skatten och ökningen av konsumtions-skatter – jag tänker då på energi, transporter och konsumtion – förväntar man sig att människor skall bete sig på ett ansvarsfullt sätt, alltså att människors beteende skall grundas på att de förstår vad som är förutsättningarna för livskvalitet.

Man tänker sig att många människor i stället för att öka sitt lönearbete och därigenom driva upp sin materiella standard skall välja ökad fritid. Med samma budget kan man alltså med lägre marginalskatt få ökad fritid. Man får tid för insatser inom vad vi kallar den informella sektorn. Människor får mera tid för familjen, för att hjälpa sina medmänniskor och för andra obetalda sysselsättningar som de själva väljer. Sådana beteenden skulle minska betydelsen av slaveriet under penningekonomin, till förmån för en bättre livskvalitet och en större självtillit.

Jag återkommer om en stund till begreppet dynamisk effekt, som av andra partier missförstås.

Men dessförinnan skall jag gå in på några av förslagen. Jag kan absolut inte i detalj beröra alla förslagen i reservationerna. Jag skall dock ta upp detta med "ej yrkesmässig verksamhet", eftersom skatteutskottet inte riktigt har förstått vad vi menar. Vi har alltså föreslagit ett inkomstslag, kallat ej yrkesmässig verksamhet. Inom ramen för detta skulle det finnas ett extra avdrag om 10 000 kr.

Avsikten med förslaget är att uppmuntra till mångsidighet. På det sättet skulle det bli både roligare och nyttigare att arbeta än att bara ha ett och samma lönearbete. Det skulle gälla dem som spelar litet musik på sin fritid och som får en slant för besväret. Flera aktiviteter, såsom biodling, hemslojd och hästsport, skulle också kunna inräknas här. Däremot är det inte meningen att det extra avdraget skall utnyttjas för vad som i realiteten är övertid i det vanliga arbetet. I dagens samhälle finns den typen av aktiviteter. Men man får betala skatt i det avseendet, vilket gör en litet nedstämd. Alternativen – och det är, dess värre mycket vanligt i Sverige – är det kvittolösa

omoraliska samhället. Men ingendera vägen är bra. Därför hoppades vi att vårt förslag skulle vinna gehör. Men vi kommer igen.

Så till en annan och viktig detalj. Det gäller avdraget för resor med allmänna transportmedel. Det är beklagligt att socialdemokraterna inte har kunnat stå fast vid sin tidigare miljövänliga ståndpunkt – att det är avståndet som avgör storleken på avdraget för resor till och från arbetet, inte vilket transportmedel som har använts. Det handlar inte om huruvida man åker bil, tar tunnelbanan, cyklar eller samåker. Om vi fortsätter med det gamla systemet innebär det endast att vi uppmuntrar till krångel och så att säga halvfuskande, som också har förekommit under många år. Så till en annan detalj. Det är litet tråkigt att vår motion om rätt till avdrag för gåvor till bistånd avsett för tredje världen avstyrks av utskottet med motiveringen att denna rätt skall vara av "privat karaktär". Så tråkigt! Vår tanke var att samhället skulle uppmuntra just den typen av bistånd som visar på ett personligt engagemang. Det handlar ju om gåvor från människor här till människor i tredje världen. Nej, även när det gäller detta bistånd vill etablissemangen att detta skall förekomma i stor skala och på ett opersonligt sätt. Biståndet får inte vara av "privat karaktär".

Utskottet visar stor nonchalans när det gäller beskattningen av förmånen av fri bil. Förslaget är nonchalant mot miljöns intressen och särskilt inställsamt mot svensk bilindustri. Det föreslås alltså en viss höjning av förmånsvärdet jämfört med tidigare – vi noterar detta – som ungefär motsvarar sänkningen av marginalskatten. Vad som är anmärkningsvärt är dock att en begränsning har gjorts som innebär att förmånsvärdet av ny bil blir 35 % av bilens värde om bilen är dyr och 42 % om bilen är billig. För en stor, energikrävande bil, typ Volvo eller liknande, blir det alltså en procentuellt lägre skatt än för en liten bil. Lyckligtvis är man inte helt konsekvent, så tjänstecykeln är fortfarande en obeskattad förmån. Att folkpartiet haft något att göra med en reform som innehåller detta förtäckta konkurrensstöd är väl ganska tydligt.

När vi nu avvisar den av majoriteten föreslagna modellen för en skattereform, är det främst av det skälet att man haft tillfället men underlåtit att lägga fram ett paket som drastiskt skulle kunna styra den materiella konsumtionen i miljövänlig riktning.

Vidare har man åstadkommit regler som gynnar höginkomsttagare i långt högre grad än låginkomsttagare. Detta är orättvist och omoraliskt.

Slutligen har man klart utsagt att man vill påverka de lägre inkomsttagarna och delvis också pensionärerna, så att de stannar kvar i lönearbete i större utsträckning än hittills. De skall vara till nytta även när de är ganska slitna – alltid kan de nyttjas i någon mån.

Jag vill också säga något om finansieringen av reformen. Miljöpartiet de gröna har ställt sig bakom principen att inkomster och utgifter skall gå ihop. Någon tycker måhända att det är ganska gammalmodigt och naivt. Min uppfattning är tvärtom att det är naivt att tro att svenska folket verkligen faller för populistiska uttalanden, som innebär att skattereformen inte behöver finansieras.

Förslag i den riktningen, speciellt från moderaterna men även från andra partier, höljs otillräckligt av den dimridå som kallas dynamiska effekter. I

praktiken tycks detta begrepp fungera som ett slags bekväm term, som man tar till för att ekvationen skall gå ihop. De utgifter som man känner för minskas med de skatteinkomster som man tror inte är alltför svåra att svälja. Skillnaden kallar man dynamiska effekter. Givetvis är det svårt att hitta erfarenheter från andra länders skattereformer som bekräftar detta.

Görel Thurdin nämnde just att hon tar till 8 miljarder. Hon erkände dock i samma andetag att det är mycket osäkra uppskattningar. Det är skrämmande att höra. Det är en skakig basis att bygga på, när man diskuterar påståendet att alla grupper utom miljonärerna vinner på skattereformen.

Det kan alltså förväntas att människors handlingsmönster ändras vid en reform. Man räknar med två motverkande dynamiska effekter av en sänkning av marginalskatten.

Det är för det första inkomsteffekten. Människor kan välja mer fritid genom att en kortare arbetstid kan ge samma budget, och de kan ha en livsföring där de hushållar med knappa resurser. Därmed motverkas effekten av den indirekta beskattningen något.

Det är för det andra substitutionseffekten – som man i en del läger tror alltför mycket på. Människor kan anse det vara lönt att öka sin insats av lönearbete, eftersom de får behålla mer av extraförtjänsten. Det är därvid stor risk att de ökar sin konsumtion och därmed förbrukningen av materiella resurser.

Bägge dessa effekter är dynamiska, dvs. de sker som en reaktion på förändringarna av skattereglerna.

Det är miljöpartiets förväntan att människors ökande förståelse för livets värden innebär att inkomsteffekten i själva verket överväger, trots att den politiska majoritet som står bakom propositionen, dvs. den violetta koalitionen av socialdemokrater och folkpartister, hoppas och anser att substitutionseffekten överväger, så att människor, speciellt de lågavlönade, kan hetsas till allt större ansträngningar i det formella arbetslivet.

Fru talman! Jag har endast perifert berört företagsbeskattningen, och Krister Skånberg kommer senare att gå mer in i detalj på dessa frågor.

Låt mig slutligen påpeka att alla miljöpartiets reservationer till detta betänkande är utmärkta och skulle förbättra den planerade skattereformen betydligt, men jag yrkar bifall till reservationerna 23, 29 och 67.

Jag vill också i det sammanhanget påpeka att jag inte har någon hög uppfattning om den demokratiska synen hos partier som vill reducera voteringarna i kammaren till närvarokontroll. De vill tydligen i stället motverka att voteringarna används i situationer där enskilda ledamöters åsikter och beslut kan vara av intresse. Jag har alltså motsatt uppfattning i det fallet.

Anf. 5 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Jag vill ta upp två saker, och låt mig börja med det praktiska. Vi har från moderata samlingspartiets sida gjort den bedömningen att våra reservationer sannolikt kommer att falla. Det är otur för landet, men det finns en majoritet i riksdagen som kommer att rösta för detta. Att då begära votering i varje enskilt fall vore ett slöseri med kammarens tid. Varje ledamot som tycker att han eller hon av någon anledning vill ha votering om såväl våra som andras reservationer har naturligtvis all möjlighet att yrka bifall till

dem. Det är en demokratisk rättighet, och inga synpunkter kan anföras mot det.

Gösta Lyngå säger att det förekommer resonemang om att skattesänkningen inte behöver finansieras. Jo, det behöver den. En alltför snabb uppgång av köpkraften måste undvikas, då det kan påverka inflationen och bytesbalansen negativt. Vi har däremot olika uppfattning om hur finansieringen skall ske. En del tycker att skattesänkningar alltid skall finansieras med skatthöjningar, därför att skattetrycket skall vara oförändrat högt. Socialdemokraterna tycker att man gärna kan höja litet extra och överfinansiera, och om man lyckas göra det får politiker och den kollektiva sektorn mera pengar att röra sig med, och mera pengar kan läggas i de stelbenta offentliga monopol som finns. Vi moderater vill sänka skattetrycket, då vi tycker att människorna skall disponera en större del av sina egna inkomster. Det finns alltså olika uppfattningar om hur finansieringen skall ske.

När det gäller dynamiska effekter som en del av finansieringen finns det tre bedömningar, vad jag vet. Folkpartiet och socialdemokraterna talar om 5 miljarder på sikt, vi moderater om 6 miljarder och centern om 8 miljarder. Det är klart att detta är slumpartat. Personligen är jag övertygad om att vår bedömning är för låg, men man måste vara försiktig. En sak är dock klar: om man inte väger in dynamiska effekter över huvud taget kommer man att få större skatteintäkter och högre skattetryck än som är nödvändigt. Det vill vi moderater inte vara med om.

Anf. 6 GÖREL THURDIN (c) replik:

Fru talman! Gösta Lyngå hänvisade till att de s.k. dynamiska effekterna är osäkra. Ja, det är mycket som är osäkert i skattereformen. Det är nog svårt att hävda att det kommer att se ut exakt som i den slutliga kalkyl som är upprättad i finansdepartementet, med tanke på hur siffrorna har ändrats under tiden.

Vi vet t.ex. inte hur stor inflationen blir, och den påverkar storleken på skatteuttaget. Centerpartiets inriktning är först och främst att skattetrycket inte skall höjas nu och att det skall sänkas så småningom. Ju mer man finansierar och riskerar att överfinansiera reformen, desto svårare blir det att upprätthålla en fördelningspolitisk profil, samtidigt som man har ett effektivt skattesystem.

Anf. 7 GÖSTA LYNGÅ (mp) replik:

Fru talman! Först skall jag ta upp den lilla praktiska frågan om voteringarna. Nej, jag tror inte att miljöpartiets huvudreservation stöds av några andra än oss själva, och därför har jag inte yrkat bifall till den. Närvarokontroll behövs inte. Det finns däremot andra reservationer till betänkandet där jag gärna vill testa andra partiers åsikter och beslut. Det är det som är intressant, och det är det som jag tror menas med politik.

Låt mig nu ta upp hur vi ser på skattetrycket. På lång sikt hoppas vi, liksom Bo Lundgren och Görel Thurdin, att skattetrycket skall minskas, helt enkelt för att behovet av inkomster skall minskas. Om miljöpartiets program får råda när det gäller omsorg och resurssnålhet i samhället kommer i själva verket behovet av inkomster att minskas.

Detta är alltså inte en diskussion om de dynamiska effekterna. Jag talade om inkomst- och substitutionseffekterna. Jag tror faktiskt att inkomsteffekterna är väl så kraftiga som substitutionseffekterna. Jag har inte hört något som talar emot det.

Anf. 8 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Jo, jag är till skillnad från Gösta Lyngå övertygad om att det är på motsatt sätt det förhåller sig i fråga om substitutions- och inkomsteffekterna.

Den praktiska detaljen är vi tydligen överens om. Vi kommer naturligtvis om den situationen uppkommer att stödja de reservationer som Gösta Lyngå har yrkat bifall till, där vi har en gemensam uppfattning. Det finns ett par sådana reservationer, faktiskt.

Det är viktigt att komma ihåg att man inte kan vänta hur länge som helst med en fråga som skattetrycket. Det höga skattetrycket har skadliga verkningar. Det framgår av långtidsutredningen och t.o.m. av regeringens egen kompletteringsproposition att det höga skattetrycket har negativa verkningar. Det gäller att undvika att dessa verkningar fortsätter att vara negativa, det gäller att sänka skattetrycket så fort som möjligt. Jag hoppas att miljöpartiet går hela vägen och säger att vi nästa år skall sänka skattetrycket. Rösta gärna på vår reservation 1!

Anf. 9 GÖREL THURDIN (c) replik:

Fru talman! Gösta Lyngå pratar om osäkerhet som om den gällde alla oss andra. Något slags allmän osäkerhet kunde eventuellt tänkas röra miljöpartiets förslag och dess rimlighet. Men vi har alla utgått ifrån att det finns osäkra faktorer, för oss allihop, när vi skall bedöma en sådan här fantastiskt stor skattereform. Vi har också utifrån våra speciella värderingar i de olika partierna lagt fram skilda förslag och bedömt rimligheten i de förslagen. Det är så vi kan arbeta. Vi kan inte arbeta på något annat sätt. Det viktiga är i alla fall att respektera att vi allihop arbetar seriöst, fastän vi har olika värderingar. Det är dem vi skall lyfta fram och visa att det står olika saker i våra förslag.

I ert fördelningspolitiska förslag vill ni sänka ersättningsnivån i sjukförsäkringen till 70 %. Det kan också ha sina effekter. Skall man jämföra så, får vi granska fler punkter än dynamiska effekter.

Anf. 10 GÖSTA LYNGÅ (mp) replik:

Fru talman! Vi kan kanske komma överens om att osäkerheten är stor. Det är mycket möjligt att statsrådet Åsbrink håller med om detta när det gäller uppskattningen av dynamiska effekter. Vi får helt enkelt se om några år vad som egentligen skett.

Bo Lundgren! Jag är inte beredd att utlova att vi nästa år har fått sådana dynamiska effekter att skatterna skall sänkas. Det är inte alls säkert att det blir så. Men vi får se.

Fru talman! Det har diskuterats hur stor denna skattereform egentligen är – om det är århundradets skattereform eller om det bara är en i raden av 1900-talets skatteomläggningar. Jag tror att det är en fråga som vi får lämna till framtidens historiker att avgöra. Men en sak är fullständigt klar: effekterna av skattereformen kommer att märkas av många människor – i stort sett av varenda svensk.

Det är också klart att en så pass omfattande reform har väckt en hel del undran, men kanske framför allt oro hos väldigt många människor. Det är känslor som har blåsts under av en olycklig och kortsynt fokusering på några få av reformens enskildheter, samtidigt som det har funnits en tendens att bortse från helheten.

Det är inte särskilt konstigt att man blir orolig om man dag ut och dag in matas med information om försämrade villkor för resor med bil i tjänsten, höjda bensinskatter och beskattning av måltidssubventioner, om man inte samtidigt får klart för sig att skatterna på arbete och sparande sänks kraftigt och att i stort sett varenda svensk får en ökad köpkraft på omkring 2 %. Inte heller är det särskilt förvånande om s.k. vanligt folk blir upprörda, om de enbart blir upplysta om de fördelningspolitiska effekterna av de föreslagna skatteskalorna, utan att samtidigt få veta att kapitalbeskattningen skärps kraftigt, att avdragsmöjligheterna beskärs och att de svagaste grupperna kompenseras fullt ut.

Fru talman! Det har varit en stor och svår pedagogisk uppgift att förklara en så pass omfattande och genomgripande reform som den vi nu skall fatta beslut om. Men vi har varit många som under en lång tid har tagit oss an den uppgiften. Jag tror faktiskt att vi har lyckats. Debatten har vänt. Fler och fler ser till helheten i skattereformen.

Fler och fler inser nu hur nödvändigt det är att skattesystemet läggs om från grunden, så att vi kan komma till rätta med de skevheter som finns i dagens system.

Fler och fler förstår också att om det skall kunna uppnås, *måste* en och annan skatteförmån försvinna, och en och annan skatt *måste* höjas.

Detta innebär naturligtvis inte att vi får slå oss till ro. Än återstår det mycket informationsarbete. Ingen möda får sparas för att hos så många som möjligt skapa förståelse för skattereformens principer.

Fru talman! Den 17 april i år överlämnades propositionerna om ett nytt skattesystem till riksdagen. I dag är det den 13 juni. På mindre än två månader har alltså skatteutskottet behandlat detta gigantiska aktstycke. Det kan tyckas vara en kort tid, och visst har arbetet skett under stark tidspress. Visst har det inneburit påfrestningar för såväl politiker som tjänstemän. Men jag vågar nog ändå, Görel Thurdin, påstå att ärendet har fått en noggrann behandling och en hygglig genomlysning i skatteutskottet.

Vi har t.ex. hunnit med att inhämta yttranden från sju andra riksdagsutskott. Vi har genomfört offentliga utfrågningar med 28 organisationer och myndigheter. Vi har uppvaktats av ytterligare ett trettiotal organisationer. Så även om det har varit bråttom, är utskottsbetänkandet inget hastverk.

I detta sammanhang vill jag passa på tillfället att framföra ett tack till utskottets kansli, som periodvis har varit tvunget att jobba såväl dag som natt.

Det är mycket tack vare tjänstemännens lojalitet som arbetet i utskottet – trots tidspressen – har kunnat flyta relativt friktionsfritt.

Dessförinnan har det lagts ned ett enormt arbete i finansdepartementet på att utforma propositionerna, som i sin tur bygger på ett omfattande arbete i ett antal stora statliga utredningar.

Det är alltså många människor som under lång tid har utformat denna skattereform. Det är, tycker jag, en god garanti för att slutprodukten skall bli av hög kvalitet. Och ändå är arbetet inte riktigt färdigt. Det finns en del smärre kantigheter i förslaget som måste filas till. Det måste t.ex. göras en teknisk översyn av hela lagstiftningskomplexet.

Det finns ett antal detaljer som ännu är oklara. De måste utredas. Men framför allt måste en utvärdering av hela skattereformen göras, så att den verkligen blir fördelningspolitiskt acceptabel, så att eventuella nya kryphål täpps till. Ingenting skall lämnas åt slumpen. Ingen möda skall sparas för att vårt nya skattesystem skall bli enkelt, enhetligt, effektivt och rättvist.

Fru talman! När Ernst Wigforss en gång i tiden – för mer än 40 år sedan – skapade det nuvarande skattesystemet med dess progressiva inslag, hade han två syften.

För det första ville han dra in pengar till samhället för stora och viktiga uppgifter som social upprustning, utbildning för alla, bra kommunikationer, osv.

För det andra ville han uppnå en ökad jämlikhet i samhället genom att höginkomsttagare skulle betala en större andel av sin inkomst i skatt än låginkomsttagare. Ernst Wigforss och svensk socialdemokrati lyckades i sina uppsåt.

Sverige blev ett välfärdsland, Sverige blev ett land med relativt små klyftor mellan samhällsklasserna.

Sedan dess har mycket hänt med vårt skattesystem. En nästan permanent inflation på ganska hög nivå har gjort att allt fler löntagare i vanliga inkomstlägen numera drabbas av höga marginalskatter.

Skattesystemet har fått nya uppgifter som ligger långt ifrån vad Ernst Wigforss hade tänkt sig. Så t.ex. spelar skatterna numera en stor roll i regionalpolitiken, i näringspolitiken, i energipolitiken, i miljöpolitiken, i trafikpolitiken, osv. Det säger sig självt att skattesystemet då förr eller senare blir olikformigt och ohanterligt. Det blir ett lapptäcke.

Och det skapar naturligtvis många problem. Det värsta är kanske att skattesystemet blir så krångligt. Det blir svårt att administrera. Den enskilde får svårt att hitta rätt i skattelabyrinterna och kan kanske inte ens överblicka sin egen skattesituation.

Värst av allt är nog ändå att själva komplexiteten gör det möjligt att slippa ifrån att betala skatt. Allt fler kan i dag sänka sin skatt eller helt undgå att betala skatt genom smarta skattetekniska manövrer. Det håller på att bildas ett nytt skattefrälse i Sverige. Och det är de välbärgade, de som har råd att utnyttja dyrbar skatteexpertis, som kommer undan. Det kan vi socialdemokrater aldrig acceptera. Därför måste skattesystemet förenklas.

Ett annat problem är det stora antalet s.k. skattefria öar och lågbeskattade löneförmåner. Det kan röra sig om grundavdrag vid aktieförsäljning och

skattefritt pensionssparande. Det kan röra sig om lågbeskattade bilförmåner och förvärv av värdepapper av arbetsgivaren på förmånliga villkor.

Resultatet av detta blir att ungefär lika inkomst mycket väl kan beskattas olika hårt. Den horisontella rättvisan, som det heter, sätts ur spel. All erfarenhet visar också att det är höginkomsttagarna som utnyttjar dessa förmåner mest. Därför måste skattebasen breddas genom att förmånerna minskar radikalt.

En av de mera påtagliga och stötande asymmetrierna i dagens skattesystem är skillnaden i beskattning av arbete och kapital. Det illustreras bäst av det faktum att den personliga kapitalinkomstbeskattningen ger ett årligt bortfall på mellan 5 och 10 miljarder kronor.

För att uttrycka det litet mera brutalt och rakt på sak är det numera möjligt att bygga upp avsevärda förmögenheter med hjälp av skattesystemet. Det kan naturligtvis vi socialdemokrater aldrig acceptera. Därför måste kapitalbeskattningen skärpas kraftigt.

Vi strävar alltså efter en förenkling av skattesystemet, en breddning av basen, inte bara för inkomstskatten utan också för de indirekta skatterna, och en skärpt kapitalbeskattning. Detta ger samtidigt ett utrymme för kraftiga marginalskautesänkningar, som i sin tur ökar köpkraften, gynnar arbete och sparande samt motverkar skatteplanering och fusk.

Man har anklagat oss socialdemokrater för att inte ha tagit itu med problemen tidigare. Sanningen är den att vi redan 1982 – efter den borgerliga valförlusten – satte i gång med saneringsarbetet.

Vi har genomfört ett stort antal förenklingar av vårt skattesystem. Mest påtaglig är kanske härvidlag den förenklade självdeklarationen, som numera kan användas av ett stort antal inkomsttagare.

Vidare har vi under den tiden, tillsammans med folkpartiet och centerpartiet, genomfört den största marginalskautesänkningen någonsin, samtidigt som skattebasen har breddats rejält.

Vi har också genomfört ett tjugofemtal åtgärder mot skattefusk och avancerad skatteplanering, i samtliga fall under hårt motstånd från framför allt moderata samlingspartiet. Man kan fråga sig – och det vore bra om Bo Lundgren kunde ge ett svar här – vad som ligger bakom en sådan ovilja att ta itu med ett av vår tids största problem.

När detta är sagt, måste det också tilläggas att många av de åtgärder som vidtagits har provisoriets karaktär. Vi socialdemokrater har länge förstått att något radikalt måste göras åt vårt skattesystem. Därför tillsatte regeringen redan 1985 en kommitté med uppgift att se över hela företagsbeskattningen. Det var utredningen om reformerad företagsbeskattning, populärt kallad URF.

Två år senare, på 1987 års partikongress, antog partiet riktlinjer för en total omdaning av skattesystemet. Det var riktlinjer som på det hela taget överensstämmer med principerna för den skattereform som vi skall fatta beslut om i dag. Det betyder – det vill jag gärna säga till Lars Bäckström – att väljarna i 1988 års val fick ta ställning till de principer som ligger bakom skattereformen.

Samma år som vi hade denna partikongress, alltså 1987, tillsattes ytterligare två stora utredningar. Det var kommittén för en reformerad inkomstbe-

skattning, RINK, och kommittén för indirekta skatter, KIS. Därmed var arbetet med en genomgripande skattereform i full gång.

Herr talman! Det ligger ett värde i att ett skattesystem blir bestående under lång tid. Människor måste hinna vänja sig. De måste hinna lära sig hur det fungerar. Därför är det nödvändigt att ett sådant system beslutas av bredaste möjliga majoritet i riksdagen.

Detta är bakgrunden till att statsministern i början av hösten 1989 tog initiativ till överläggningar med samtliga riksdagspartier och med arbetsmarknadens parter.

Överläggningarna resulterade i en överenskommelse mellan socialdemokrater och folkpartister. Även centerpartiet ställde sig bakom viktiga delar av överenskommelsen. Moderata samlingspartiet ställde sig emellertid tidigt vid sidan om och deltog bara inledningsvis i överläggningarna.

Därmed besannades det gamla talesättet att historien upprepar sig. 1981 kom socialdemokrater, folkpartister och centerpartister nämligen överens om en skattereform som ledde till kraftiga sänkningar av marginalskatterna och breddningar av skattebasen. Även den reformen avvisades av moderaterna. Därmed sprack den bogerliga trepartiregeringen, och moderaterna började sin långa skattepolitiska ökenvandring.

Över huvud taget kan man svårligen tänka sig någon fråga där den politiska oppositionen är mera splittrad än i skattefrågan. Det framgår med all önskvärd tydlighet, om man närmare studerar partibeteckningarna på de 237 reservationer som knutits till skatteutskottets två betänkanden om skattereformen. Det är ju populärt att göra sådana undersökningar i dag.

Av dessa 237 reservationer svarar moderaterna ensamma för 82 stycken. Därutöver har moderaterna lämnat ytterligare ett antal reservationer tillsammans med ett eller flera andra partier, dock endast 14 stycken tillsammans med centern. Tala om ökenvandring och tala om splittring!

Mot bakgrund av detta närmast totala kaos inom oppositionen känns det bra att kunna konstatera att det finns en bred och stabil majoritet av socialdemokrater och folkpartister som är beredda att ta ansvar för en nödvändig reformering av det svenska skattesystemet.

En del av denna reformering har redan genomförts. Den 15 december i fjol fattade riksdagen beslut om en rejäl sänkning av inkomstbeskattningen. Denna finansierades, som alla vet, genom en skärpt kapitalbeskattning och ett ökat uttag av indirekta skatter. Då togs också ett första steg i reformeringen av företagsbeskattningen.

Nu fortsätter vi på den då inslagna vägen genom ett antal ännu mer långtgående åtgärder. Det handlar framför allt om att skapa ett system för en samhällsekonomiskt effektiv beskattning, samtidigt som viktiga fördelningspolitiska mål uppfylles. Arbete och sparande skall ges en bättre skattemässig behandling, medan förutsättningarna för lånebaserad konsumtion och förmögenhetsuppbyggnad försämras.

Anita Johansson och Kjell Nordström kommer senare i dag att redogöra för våra konkreta förslag för att uppnå dessa målsättningar. Jag vill för min del peka på behovet av att skattereformen anpassas till den samhällsekonomiska situation som vi har i Sverige. Jag tänker då bl.a. på de överhettningstendenser som finns.

Mot den bakgrunden är det viktigt att parterna på arbetsmarknaden anpassar sina lönekrav till de kraftigt sänkta marginalsatterna i förslaget. Det är därför ytterligt tillfredsställande att de stora löntagarorganisationernas representanter vid skatteutskottets utfrågning den 7 maj så enstämmigt betonade att man avsåg att – som man sade – växla ner löneökningstakten om reformen genomförs.

Det är också viktigt att i detta sammanhang understryka behovet av att de föreslagna inkomstkattesänkningarna finansieras fullt ut. En underfinansiering vore förödande för svensk ekonomi. Det skulle ytterligare sätta fart på de överhettningstendenser som finns. Och det är precis det som skulle ske med moderata samlingspartiets finansieringsförslag.

Från det moderata hållet är man med på att minska statens inkomster genom att ansluta sig till regeringens skattesänkingsförslag. Man spår dessutom på med ytterligare sänkningar av förmögenhetsskatten och skatten på kapitalvinster samt borttagande av omsättningskatten på aktier. Men när det inte kommer till finansiering av kalaset är man inte med på noterna. Då kryper man bakom ett antal diffusa och synnerligen osäkra inkomstökningar.

Jag noterar visserligen en moderat tillnyktring när det gäller de dynamiska effekternas bidrag till finansieringen. Här räknar man med en summa på 6 miljarder kronor. I en reservation till RINK räknar man däremot med 8 miljarder och så sent som i december i fjol kalkylerade man med 5,8 miljarder som dynamiska effekter av den tredjedel av reformen som genomfördes då.

Det skulle vara intressant om Bo Lundgren kunde förklara denna moderata vinglighet.

När det gäller moderaternas förslag till besparingar för att finansiera skattereformen skingras dimmorna något, men fram träder då konturerna av ett parti som vill klämma åt de sämst ställda i samhället. Det skall sparas på sjukförsäkrings-, föräldraförsäkrings- och arbetslöshetsförsäkringssystemet. Det skall sparas på delpensioneringen. Och det skall sparas på anslagen till kommunerna, och mest på de kommuner som har det sämst.

Sammantaget rör det sig om 14,9 miljarder kronor som på detta sätt skall dras in. Det är alltså de sämst ställda som skall betala stora delar av den moderata skattefesten. Sjuka, arbetslösa och pensionärer skall betala sänkningar av förmögenhetsskatter och marginalsatter. Det är i sanning fördelningspolitik och systemförändringar av gammalt, men mindre gott högermärke.

Studerar man det moderata finansieringsförslaget för en längre period, förslagsvis åren 1991–1993, finner man en riktigt skrämmande underfinansiering. Det är åtskilliga tiotals miljarder kronor per år som fattas, och det håller ju faktiskt Bo Lundgren med om i sina anföranden här. Det kan råda delade meningar om hur mycket det är, och jag kan förstå att moderaterna och centerpartiet har ett stort intresse av att nedvärdera de beräkningar som har gjorts. Men det är bara att litet lätt resignerat konstatera att moderaterna inte vill se de överhettningstendenser som finns, att de inte drar sig för att ytterligare elda under inflationsbrasan och att de följaktligen nonchalerar risken för en kraftigt försämrad sysselsättning.

Men en ökad arbetslöshet är tydligen ingenting som bekymrar moderata

samlingspartiet. Vi vet ju att det finns moderater som t.o.m. tycker att en högre arbetslöshet än dagens skulle vara bra för Sverige. Frågan är om Bo Lundgren är en av dem.

Även centerpartiets förslag innebär en underfinansiering av skattereformen. Det är, Görel Thurdin, inte någonting som vi har hittat på, utan det grundar sig på ytterligt seriösa beräkningar.

Om jag nu, för att tillmötesgå Görel Thurdin en smula, begränsar mig till den delen av centerns partimotion som har uttryckliga yrkanden, uppgår underskottet till 9,2 miljarder kronor. Dessutom finns det ju i era motioner ett antal opreciserade yrkanden, t.ex. krav, som Görel Thurdin nämnde, på utredning om en högre grundpension. Det är väl ändå så, Görel Thurdin, att om man vill ha en sådan utredning, då har man målsättningen att man skall genomföra en högre grundpension, och då får man faktiskt också vara beredd att tala om vad det kalaset i stora drag kommer att kosta.

Vi säger att det, litet grand beroende på hur det utformas, kommer att kosta ytterligare någonstans mellan 3 och 8 miljarder kronor. Det återstår för Görel Thurdin att bevisa att detta inte stämmer.

Även centerpartiets förslag verkar alltså inflationsdrivande.

Centerpartiet talar ju ofta och gärna om att man strävar efter en större rättvisa. Här går man med öppna ögon in i en situation som leder till den verkligt stora orättvisan – den nämligen att några måste ställas vid sidan om, behöva känna att man inte längre behövs i arbetslivet.

Över huvud taget är det nog litet si och så med den s. k. fördelningspolitiska profilen på centerns förslag.

Enligt de beräkningar som gjorts i finansdepartementet omfördelar centern ca 2,4 miljarder kronor från låginkomsttagarna till dem med högre inkomster.

Det beror bl. a. på förslagen om sänkt schablonavdrag och slopad skatte-reduktion för fackföreningsavgifter.

Vidare får barnfamiljerna genomgående ett väsentligt sämre utfall med centerns förslag. Det förklaras främst av att man från det hållet vill höja barnbidraget med bara 500 kr. per år. Centerns förslag missgynnar också, enligt de beräkningar som gjorts, kategorin arbetare och gynnar högre tjänstemän. Likaså blir skattelättnaderna större ju större förmögenhet man har.

Det vore klädsamt om centerpartiet talade med något mindre bokstäver i fördelningsdebatten.

Så slutligen också några ord om vänsterpartiets och miljöpartiets förslag. Från det hållet har man i och för sig mycket vällovliga fördelningspolitiska ambitioner. Beklagligt nog kan man inte i praktisk handling leva upp till dessa ambitioner.

Ta t. ex. deras skatteskalor. De är så konstruerade att margineffekterna blir mycket stora. Man skapar på det viset en olikformighet i systemet som bra mycket påminner om den vi har i dag.

Alla vet ju att just denna typ av olikformighet är ett incitament till skatteplanering. Och det var ju just det som vi i rättvisans namn skulle söka undvika.

Båda partierna vill dessutom kraftigt öka pålagorna på kapitalet och på företagen. För kapitalet kan följden blir en ytterligare flykt från Sverige.

För företagen, som skulle drabbas hårt bl. a. av vänsterpartiets och miljöpartiets energiskatter, är risken stor att man helt enkelt dukar under i den internationella konkurrensen. Resultatet blir obönhörligen en ökad arbetslöshet. Tycker ni det är särskilt rättvist?

För övrigt tycker jag att det är blåögt att tro att det blir kapitalisterna som drabbas av en sådan beskattning. De ser nog till att hålla sig skadeslösa. De lämpar naturligtvis med varm hand över den ökade skattebördan på arbetare och konsumenter. Det kan väl ändå vänsterpartiet inte tycka är rättvist?

Med detta, herr talman, ber jag till sist att få yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet och avslag på de reservationer som tidigare talare yrkat bifall till.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 12 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! När man ser vad Erik Åsbrink sysslade med i måndags och hörde Allan Larsson i går här i kammaren och Lars Hedfors nu, inser man att socialdemokraterna tänker arbeta politiskt efter tesen: om en lögn upprepas tillräckligt många gånger blir den en sanning.

Det resonemang ni för om finansieringen av vårt skattealternativ är ingenting annat än lögn.

Jag hoppas att Erik Åsbrink i sitt anförande tar upp den enda fråga jag ställde till honom – jag vill inte riskera att med många frågor få honom att fly bort från var sanningen faktiskt ligger.

Lars Hedfors säger att man noga har studerat våra finansieringsförslag för perioden 1991 – 1993. Där avslöjar han ju lögnen. Vi har inte framlagt några förslag för något annat kalenderår än 1991. Det är mot den bakgrunden avsnitt 11 i vår partimotion heter Efter 1991. Vi lägger inte fram något enda förslag i denna motion som avser de andra åren. Hur kan ni studera de förslag som inte existerar? Mera avslöjad kan Lars Hedfors inte bli i det sammanhanget.

Jag tycker att det är en ynkedom att ett stort parti som ändå skulle kunna föra debatten sakligt inte är berett att göra det.

Lars Hedfors säger att vi moderater ställde oss vid sidan om skatteuppgörelsen. Sanningen är ju att vi vid andra sammanträffandet blev utslängda. Statsministern, med tyst bifall från övriga partier, ville inte diskutera med ett parti som eftersträvade att sänka skattetrycket. Så enkelt var det. Vi var inte välkomna till ytterligare diskussion. Vi hade gärna deltagit för att stegvis övertyga andra om vikten av att sänka skattetrycket.

Den ökenvandring som Lars Hedfors hävdar att vi befinner oss i gäller möjligen riksdagen, där många politiker vill fortsätta att disponera världens högsta skattetryck. Vi tillbringar hellre tiden tillsammans med de människor som är överbeskattade och som ingenting hellre ser än att skattetrycket sänks.

Lars Hedfors frågade varför vi hade sagt nej till 25 åtgärder mot skattefusket. Därför att de inte fungerar. Varje sådan åtgärd leder till en ny när skatte-

fusket flyttar över. Det grundläggande problemet är de höga skattesatserna. Därför föreslog vi år efter år sänkta marginalskatter. När vi nu får det, då kan man plötsligt minska intresset för skatteplanering och skattefusk.

Lars Hedfors säger att välbärgade kan komma undan i skattesystemet. Vem har byggt upp det skattesystem där välbärgade kan klara sig från skatt? Socialdemokraterna – Wigforss, Sträng, Feldt för att nämna några finansministrar. Det är samma sak generellt. Det är bara de välbärgade som efter skatt har råd att betala för alternativen. Vanliga människor kan inte det med nuvarande socialistiska system.

Lars Hedfors ställde många frågor till mig, jag vill fråga honom en enda sak: Tycker Lars Hedfors att det är rimligt att en normalinkomsttagare betalar mer än 65 % av sin arbetsinkomst i olika skatter?

Anf. 13 GÖREL THURDIN (c) replik:

Herr talman! Lars Hedfors är lyckligt ovetande om en undersökning om skattereformen som lades fram häromdagen, där det visade sig att antalet som trodde att den skulle vara positiv har minskat.

Han talade om hur mycket man har lyssnat och om hur många som har fått komma med sina synpunkter. Visst har många yttranden lämnats i samband med förslaget, och man har haft förhör där man har utfrågat många olika företrädare i samhället. Men vad har effekten blivit? Mycket små marginella förändringar, för övrigt har det över huvud taget inte påverkat förslaget. Lars Hedfors säger att nu återstår smärre kantigheter och ett antal detaljer som skall justeras.

När Lars Hedfors talar om fördelningspolitik säger han att vi skall täppa till hål. Det är väl det er fördelningspolitik handlar om. Ni skall täppa till hål, men medan ni håller på med det uppstår hål i individernas ekonomi.

Lars Hedfors säger att socialdemokraterna är de som ser till helheten. Men det tycker inte vi. Jag tror inte att ni själva heller upplever att ni gjort det på rätt sätt. Egentligen tror ni inte hundra procentigt på ert förslag, för ni lämnar på flera ställen brasklappar av typen: skulle det visa sig att icke avsedda effekter uppkommer utgår utskottet från att erforderliga åtgärder kommer att vidtas.

Då säger vi att det kommer på vissa håll att uppstå negativa effekter, och då vore det bättre att invänta pågående utredningar och beredningar och ta det säkra för det osäkra i stället för att först klappa till och sedan försöka stryka medhårs. Vi tycker inte att det är rätt metod, och vi anser att det inte grundar sig på humana värderingar. Man måste se även på det kvalitativa i denna skattereform. Det är inte kvalitet när man först låter folk komma i kläm och sedan eventuellt rättar till det i efterhand.

Ni säger också att det återstår informationsarbete. Ja, nästa år gäller verkligheten, och då hjälper inte propaganda. Då får ni naturligtvis ta upp många debatter om denna skattereform, skulle jag tro, vartefter de här icke förutsedda effekterna kommer att uppstå.

Sedan till detta med pensionen. I betänkandet har ni skrivit: Det är av betydande intresse att pensionärerna beskattas på samma sätt som andra skattskyldiga. Ni vill inte utesluta att på sikt kunna undvara dessa regler och

komma med förslag. Men ni har inte heller framlagt någon finansiering till dessa funderingar och önskemål ni har – – –.

Här avbröts talaren med klubbslag av talmannen, då den för anförandet medgivna tiden överskridits.

Anf. 14 GÖSTA LYNGÅ (mp) replik:

Herr talman! Det var två saker jag observerade i Lars Hedfors anförande. Vi tycker nog båda att de dåliga skattereglerna för olika förmåner borde ändras. Men varför gör ni ingenting åt dem?

Det är fortfarande så, som det har varit sedan länge, att de som i stor utsträckning kör bil i tjänsten använder sin egen bil, så att de kan göra avdrag. Även de som kör litet i tjänsten och mycket privat har bilförmåner om de är tillräckligt högt uppe i vederbörande etablissemang. Detta bilförmånsystem har i stort sett permanentats. Det har t.o.m. förvärrats litet på så sätt att man nu uppmuntrar användande av stora bilar.

Folk som normalt inte alls kör så mycket bil till jobbet eller på semestern utnyttjar förmånen, eftersom de ändå har bilen i tjänsten och då måste betala skatt för privat utnyttjande.

Varför kan vi inte hitta på ett bättre system? Vi har föreslagit ett bättre system, men varför kan inte skatteutskottet anta det?

Den andra saken gäller kapitalbeskattningen. Vi anser att man skall ha högre skatt på en passiv inkomstkälla, som kapitalvinsten, medan man skall ha lägre skatt på aktivt arbete. Konklusionen av Lars Hedfors angrepp på oss i det fallet var konstig, för vi har faktiskt utgått från samma kapitalvinstbeskattning som propositionen föreslår. Jag förstår inte varför vi skulle angripas.

Anf. 15 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Vissa uttalanden behöver egentligen inte kritiseras och bemötas. Det räcker med att upprepa dem.

Lars Hedfors sade att väljarna har fått ta ställning till socialdemokraternas skatteförslag. Så Feldts skattebomb hösten 1988 var bara ett upprepande av kända socialdemokratiska valparoller? Det var bara massmedia som missat att upptäcka detta i valrörelsen? Ja, så måste det ha varit.

Sedan sade Lars Hedfors att de fackliga ledarna har sagt att man skall växla ned löneökningstakten om man får marginalskattesänkning.

Ledarna sade så, det är sant. Ledarna i LO sade också att det var bra med strejkstopp och lönestopp. Men de fackliga medlemmarna tyckte annorledes.

Långtidsutredningen säger att "empiriska resultat som redovisas tycks närmast ge stöd för att lägre marginalskatter höjer löneökningstakten. I samma riktning verkar de kompensationskrav som kan följa av marginalskattesänkningen, dvs. att spridningen relativt lön efter skatt vidgas. Det kan tänkas leda till att lågavlönade kräver kompensation".

Den som lever får se, Lars Hedfors.

Vidare sade Lars Hedfors att vänsterpartiets förslag belastar företagarna hårt. I en socialdemokratisk broschyr om skatterna säger man att den på papperet höga företagsskatten på 57 % har i verkligheten legat på 20 %. Nu

sänks skatten. 1991 kommer bolagsskatterna att vara 30 %, samma för kapital som för arbete.

Det är enhetligt och vackert och rart. Det är ju bra: en sänkning från 57 till 30 är i verkligheten en höjning från 20 till 30 %. Det är ju Columbi ägg! Därför vill jag fråga herr Hedfors: Hur hög anser han att företagsskatten blir 1991? Vi har ju detta med SURV-en också. Ni vill ha en företagsskatt som leder till att investeringarna styrs dit där de gör den största nyttan. Därför vill ni ta bort reserveringarna och införa en ny reservering. Hur var det med allokeringen, styrningen och inläsningseffekterna?

Vilken blir den genomsnittliga företagsbeskattningen efter omläggningen? Jag påstår att den blir i genomsnitt 23 %. Vilken är herr Hedfors uppfattning?

För övrigt anser jag mig veta att företagsskatten i Japan är 50 %, och det går ju ganska bra för japanerna. I Västtyskland är företagsskatten 50 %, och det går ju ganska bra i Västtyskland. Jag tror att socialdemokraterna tyvärr har fastnat i monetaristernas syn på ekonomisk tillväxt, dvs. att denna grundas på höga företagsvinster. Den ekonomiska forskningen av i dag har lämnat den ståndpunkten och säger att den ekonomiska tillväxten skapas på andra måter. Det har gjorts en rad undersökningar på detta område bl. a. av professor Solov, och även detta kan man läsa om i långtidsutredningen.

Jag är intresserad av att få svar på mina frågor.

Anf. 16 LARS HEDFORS (s) replik:

Herr talman! Jag noterar att Bo Lundgren väldigt gärna ställer frågor men mycket sällan besvarar några. Han sade inte ett ord om mina frågor om hur moderaterna räknar de dynamiska effekterna. Det vore bra om han kunde säga någonting om det. Han sade inte heller någonting om hur det skulle bli med sysselsättningen i Sverige framöver om de moderata förslagen genomförs, och han sade ingenting om hur han ser på arbetslösheten.

Jag noterar också att Bo Lundgren använder starka ord: Lögn skulle jag göra mig skyldig till, säger han. Jag skall tala om för Bo Lundgren att jag står för vartenda ord jag har sagt om effekterna av de moderata förslagen. Det jag har sagt grundar sig på mycket seriösa beräkningar som gjorts av kompetenta tjänstemän i finansdepartementet. Dessa beräkningar finns det ingen anledning att ifrågasätta. Det är fråga om 40 miljarder kronor, som moderata samlingspartiet vill undandra från finansieringen av skattereformen.

Vidare frågar Bo Lundgren: Hur kan det komma sig att Lars Hedfors kan tala om moderaternas förslag efter 1991? Moderata samlingspartiet har gång på gång talat om att dess skatteförslag är långsiktigt. Man säger att skatetrycket på sikt måste sänkas, och man pekar exakt ut hur skatteskalorna skall se ut 1992 och 1993. Man talar om långsiktighet, och då är det inte konstigt att vi försöker göra en utvärdering av denna långsiktighet.

Sverige har världens högsta skatetryck, säger Bo Lundgren. Jag tror att han bör vara litet försiktig med att använda sådana uttryck. Det är väldigt svårt att göra sådana jämförelser. Vi har ett högt skatetryck i Sverige, men i Sverige räknas också de sociala avgifterna in i skatterna, vilket man inte gör i många andra länder, där de sociala avgifterna betalas på annat sätt.

Görel Thurdin talar om utvärdering av de fördelningspolitiska effekterna

av förslaget. Hon tycker att man borde kunna genomföra centerns förslag tidigare, och hon säger sig veta att dess fördelningspolitiska effekter är riktiga. Man kan inte vara alldeles säker på varenda punkt när det gäller sådana saker. Man måste helt enkelt ha facit i hand för att se hur det verkligen slår. Vi socialdemokrater är villiga att göra korrigeringar om det visar sig att de fördelningspolitiska effekterna slår fel.

Till Lars Bäckström vill jag säga att bolagsskatten är tänkt att vara ett slags nollsummespel, dvs. sänker man skatten, måste det finansieras genom en breddad bas. Det kommer då att gå i stort sett jämnt ut, om man undantar en något skärpt beskattning av de finansiella instituten.

Anf. 17 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Jag svarade på ett par av Lars Hedfors frågor, men han svarade inte på en enda av mina. Är det rimligt. Lars Hedfors, att en normalinkomsttagare i Sverige skall betala 65 % av sin arbetsinkomst i olika former av skatt?

De dynamiska effekterna har vi i min reservation justerat ned från 8 miljarder till ca 6 miljarder för innevarande år, eftersom man fått en tidsmässig förskjutning. Vi tror att man får ett engångslyft, vilket i och för sig sannolikt är litet större, och därefter framväxande dynamiska effekter till följd av ett ökat arbetskraftsutbud, minskad snedvridning och bättre förutsättningar för resursallokering osv.

Vi har i Sverige arbetslöshet på i storleksordningen 10 %, om vi räknar med den dolda arbetslösheten, t.ex. de förtidspensionerade. Arbetslösheten skulle minska med en moderat politik som möjliggör investeringar för en framtida tillväxt. Det är vår ambition att föra en sysselsättningsfrämjande politik, så att vi slipper mycket av den dolda arbetslösheten, vilken är besvärlig för dem som drabbas av den.

Lars Hedfors säger att han står för vartenda ord och att det är experter i finansdepartementet som räknat fram de siffror han nämnde. Han säger också att moderaternas skatteskalor för 1992 och 1993 har redovisats. Det är den första lögnen. Vi skriver: "Därefter bör gränsen justeras upp till 190 000 kr." Vi säger alltså "därefter" men anger inget år. Vi säger vidare att den statliga skattesatsen successivt bör justeras ned till 10 %. Vi säger alltså "successivt" men anger inget år. Det finns i vår motion inga skatteskalor för åren 1992 och 1993. Men i finansdepartementet läser man tydligen inte våra motioner, och det gör uppenbarligen inte heller skatteutskottets ordförande.

Några förslag om skatteskalorna finns inte, men vi kommer att lägga fram sådana, och vi kommer då också att föreslå finansieringar av våra skattesänkningar.

Era beräkningar är alltså lögnaktiga, och det beklagar jag. Jag vill för min del föra en ren debatt.

Vi har världens största skattetryck. I OECDs jämförelser ligger Sverige regelmässigt i topp. Det är farligt. I kompletteringspropositionen har herrar finansministrar själva godkänt den långtidsbudget där det sägs att mycket talar för att skattetrycket måste sänkas. Men sedan gör man tvärtom.

Socialdemokraterna är fångna i sina gamla ideologiska dogmer och kollektiva lösningar som medför att skatterna blir höga. På grund av de höga skat-

terna får vanliga medborgare så litet kvar efter skatt att de bara kan välja de kollektiva lösningarna, som är tröga och ineffektiva på grund av politikerstyre, och då kan de kanske inte heller få den vård och den omsorg som de behöver. Detta är det socialdemokratiska systemet. Vi vill genom skattesänkningar, avregleringar och alternativ ge vanliga människor den valfrihet som i socialdemokraternas Sverige bara de välbärgade har.

Anf. 18 GÖREL THURDIN (c) replik:

Herr talman! Jag har efter utspelet i måndags inte längre något särskilt stort förtroende för de socialdemokratiska beräkningarna. Det utspelet gjordes i avsikt att skada och misstänkliggöra, inte i avsikt att försöka åstadkomma en saklig debatt. När socialdemokraterna gör bedömningar går det bra, men om andra gör bedömningar är det fel, och då skall de som gör bedömningarna sättas åt. Alla parter skall ha samma rättigheter att forma sina förslag. Inga skall särbehandlas därför att de arbetar t.ex. inom finansdepartementet. Detta är fullständigt orimligt.

När ni presenterade det här skatteförslaget tog ni exemplet med en välbeställd familj med två barn för att pressa den socialdemokratiska riksdagsgruppen till underkastelse och därför att den skulle förstå hur hårt reformen drabbade höginkomsttagarna. I ett exempel hade vardera maken en bruttoinkomst på 168 000 kr. Familjen hade vidare skuldräntor på 260 000 kronor. Familjen betalar väl ändå någon skatt även om man kan dra av dessa räntor. Lånen skall ju också amorteras. I realisationsvinst och utdelningar på aktier hade familjen 400 000 kr. Så småningom kom man fram till att familjen förlorar 10 000 kr. på ett år. Det tycker man är ett fantastiskt slående exempel. Jag har talat med bankexperter, som använder detta exempel för att visa hur horribelt socialdemokraterna beskriver effekterna av den föreslagna reformen.

När det gäller kollektivtrafiken lägger man över ansvaret på Stockholms stads kommunpolitiker, som redan har det nog besvärligt med att begränsa biltrafiken här i staden och försöka åstadkomma förbättringar av kollektivtrafiken. Men här gynnar man biltrafiken och slår till mot kollektivtrafiken med en moms på 26 %. Detta rimmar dåligt med våra trafikpolitiska mål, och det är heller inte särskilt solidariskt eller lojalt mot kommunpolitikerna i Stockholm.

Jag kommer så till bostadsutskottsordförandens anförande om bostadspolitiken och skattereformen. Jag utgår från att riksdagsutskotten har ordförande som begriper sig på sina arbetsområden. Ordföranden i bostadsutskottet lyfte fram det bostadssociala området. Men det finns i dag inga förslag om hur man skall klara de bostadspolitiska problem som blir följderna av skattereformen. Man pratar en massa men lägger inte fram några förslag. Ni måste väl även här ha förslag till finansiering.

Anf. 19 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Lars Hedfors sade att avsikten är att vi skall ha ett oförändrat skatteuttag på företagssektorn. Det har jag förstått, och där har vi en av våra mest kritiska punkter. Lars Hedfors och jag vet att man i Reagans USA valde en annan väg för att finansiera sina marginalsattesänkningar; man tog

ut en ökad skatt på företagen som motsvarade sänkningen av inkomstskatten. Det är rimligt att göra så även i Sverige, eftersom vi har ett lågt skatteuttag på företagen. Jag tror att företagets skatteandel av BNP ligger på ungefär 2 %. Det är inte någon hög beskattning internationellt sett.

Så till frågan om hur högt skatteuttaget blir. Sven-Olof Lodin, som jobbar med skattefrågor i näringslivet har många sidor. En av hans mest positiva sidor är att han är väldigt rak. Vid en av utfrågningarna i skatteutskottet ställde jag till honom frågan:

”Skulle det inte ha varit möjligt att skapa ett ännu enklare företagsbeskattningssystem genom att slopa SURV-en och i stället sänka skattesatsen till exempelvis 23 %?”. På det svarade Sven-Olof Lodin: ”Det hade i och för sig varit möjligt. Skälet är delvis politiskt” – vad nu Sven-Olof Lodin kan ha menat med ”politiskt”.

Om löntagarna skall betala 30 %, tycker jag att det ser bra ut att även företagen skall betala 30 % och inte 23 %. Så enkel tror jag faktiskt att frågan är. Hade man valt det alternativ som vi förespråkar, skulle man ha fått ett rakare system med mindre inlåsnings effekter, ett system där investeringarna styrs dit där de ger den bästa avkastningen och gör den största nyttan och inte dit där de ger de bästa skattetekniska effekterna. Det är bra med raka och enkla system, och det borde vi kunna vara överens om.

Jag skall komma tillbaka till fördelningsfrågorna, men jag vill nu säga att regeringens analys grundas på det faktum att alla får sin konsumtion ökad med 1 %. Det är ett av baspåståendena, det man skulle bevisa – VSB. Alla dessa analyser bygger på ett slags cirkelresonemang. De bygger också på den egenartade föreställningen att hushållen inte kommer att förändra sitt beteende; de som har stora kapitaltillgångar kommer att fortsätta att ha exakt samma kapitaltillgångar. Det är ett egenartat och djärvt påstående.

Regeringen säger att man skall räkna bort decil 1. Då räknar jag bort decil 10 med samma logik. Decil 5 får enligt regeringens egna siffror en ökning med 2,1, och decil 9 en ökning med 3,7. Basal matematik ger en differens på ca 1,5 % till förmån för decil 9, som har det bättre ställt. Det kanske socialdemokraterna tycker är litet, men med tanke på att 80-talet förde med sig vidgade klyftor, är en vidgning av klyftorna med 1,5 % faktiskt en vidgning av klyftorna enligt regeringens egna beräkningar. Naturligtvis är dessa beräkningar felaktiga, och tyvärr i fel riktning för regeringen.

Anf. 20 LARS HEDFORS (s) replik:

Herr talman! Jag skall svara på Bo Lundgrens frågor. Jag kan först konstatera att Bo Lundgren i det ena fallet, när det passar hans syften, talar om långsiktigheten, om att man på lång sikt skall få ned skattetrycket. Men i det andra fallet, när det gäller finansieringen, är han mycket kortsiktig. Då håller han sig till 1991 års förslag från moderat håll. Om man studerar förslagen från moderaterna finner man att de har långsiktiga effekter. Man finner också att det i vissa fall sägs rent ut att de har långsiktiga effekter.

Jag kan ta några exempel för att visa vad det är fråga om. Moderaterna kräver fr.o.m. 1992 lägre statlig skatt för beskattningsbara inkomster över 170 000 kr. Detta kostar 7 miljarder kronor. Från 1991 skall det finnas ett grundavdrag för barn på 7 500 kr., och 1993 skall detta grundavdrag vara på

15 000 kr. Detta kostar i genomsnitt 7 miljarder kronor. Moderaterna vill inte ha någon pensionsfondsbeskattning. Detta gäller naturligtvis för all framtid, och det kostar i genomsnitt 5 miljarder under åren 1991–1993. De vill inte ha en särskild löneskatt. Detta kostar 5 miljarder. Jag skulle kunna räkna upp post efter post där moderata samlingspartiet på sikt bjuder över det socialdemokratiska förslaget med underfinansiering som följd.

Görel Thurdin tar återigen upp fördelningspolitiken. Vi har faktiskt, Görel Thurdin, beräkningar som visar att centerpartiets fördelningspolitik är sämre än socialdemokraternas. För att bara göra en liten parentes vill jag säga att jag inte riktigt kan förstå centerns ständiga attacker på bidragen. Det är ju just bidragen som har den största och bästa fördelningspolitiska träffsäkerheten. Att sänka momsen på maten, som centern föreslår, har ingen fördelningspolitisk träffsäkerhet gentemot barnfamiljerna. Att höja barnbidragen har däremot en kraftig fördelningspolitisk träffsäkerhet. Det är av den anledningen vi kan säga att centerpartiets förslag i förhållande till det socialdemokratiska förslaget missgynnar barnfamiljerna.

Lars Bäckström uppehåller sig vid företagsbeskattningen och säger att vi skall betala vår reform med den. Sedan hänvisar han till Reagans USA. Lars Bäckström hade faktiskt under skatteutskottets resa till USA tillfälle att lyssna på ett stort antal experter som enstämmigt förklarade att det inte var kapitalet som fick betala den skatteökningen utan löntagarna och konsumenterna.

Talmannen anmälde att Bo Lundgren, Görel Thurdin och Lars Bäckström anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 21 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! Det beslut riksdagen om några timmar kommer att fatta är ett av de viktigaste på många många år. Jag kan inte erinra mig att jag själv under mina år i riksdagen har varit med om ett på det ekonomiska området mera betydelsefullt beslut. Det är också till sitt omfång ett av de mest omfattande beslut som riksdagen någonsin fattat. Kanske är det det mest omfattande någonsin. Århundradets skattereform eller ej – det är i alla händelser ett stort beslut. Därom råder inget tvivel.

Under mina åtta riksmöten har jag från denna talarstol ofta riktat besk kritik mot den av regeringen och det socialdemokratiska partiet förda skattepolitiken.

Låt mig i dag, herr talman, inleda med att berömma socialdemokraterna för att de till slut har kunnat samla ihop sig till dagens beslut. Inte minst med den senaste valrörelsen och de angrepp som då riktades mot folkpartiets skattepolitik i färskt minne är det lätt att föreställa sig att genomförandet av detta skatteförslag fordrat en rejäl dos av självövertvinnelse.

Det skall därför i mina ord inte tolkas in något annat än ett ärligt menat beröm till socialdemokraterna för detta. Det har tagit på tok för lång tid att komma fram till detta beslut. Det är den reservation jag vill göra, och detta återkommer jag till längre fram.

Jag vill också här uttala min tillfredsställelse över det konstruktiva och öppenhjärtiga sätt på vilket samtalen mellan våra partier har kunnat föras.

Socialdemokratin har uppenbarligen fått betala ett betydande politiskt pris för detta nödvändiga beslut. Det är en effekt, det är jag angelägen att framhålla, som ingen annan än socialdemokraterna själva förorsakat.

Jag vill också, herr talman, gärna till protokollet få antecknat ett tack till de folkpartister som, ofta i form av ideellt arbete, har medverkat till dagens reformförslag.

Herr talman! Skatteutskottets betänkanden 30 och 31, som av formella skäl debatteras separat, är en följd av den överenskommelse om skatterna som efter omfattande förhandlingar kommit till stånd mellan folkpartiet och socialdemokraterna.

Det finns i detta andra steg, liksom i det första, inslag som vi uppskattar och andra som vi hellre skulle sett en annan lösning på. Vi är från folkpartiets sida ändå beredda att ta ansvar för reformen i dess helhet.

Som framgår av betänkandena har vi på en del punkter reserverat oss. På dessa punkter stödjer vi självfallet inte förslagen i propositionerna. Leif Ols-son kommer i sitt inlägg att ta upp dessa punkter.

Som jag nyss sade är debatten av formella skäl uppdelad på två delar. Jag vill därför göra det förtydligandet att vi för vår del valt talarordningen så, att Anne Wibble ges möjligheten att, som sig bör, avsluta och för folkpartiets del göra ett sammanfattande inlägg om debatten och folkpartiets ställnings-taganden.

Herr talman! Dagens beslut om en genomgripande reformering av det svenska skattesystemet handlar om långt mera än skatter. I själva verket handlar det om Sveriges framtid som modern industrination.

Efter en lång period av en mycket kraftig och envis högkonjunktur, i vilken den svenska industrin gått för högvarv, borde ekonomin ha varit ett glädjeämne i vårt land. Likväl talar vi i dag inte om ekonomisk succé utan om ekonomisk kris i Sverige. Och detta tal är dess värre inte obefogat.

Även om takten varit lägre, har vi i själva verket under en följd av år på 80-talet gjort om de ödesdigra misstagen från 70-talets mitt. Främst genom underlåtenheten att göra något åt ett totalt misslyckat skattesystem har vi under 80-talet inte kunnat klara en vettig lönebildning i vårt land. Inflationen har tillåtits härja.

För underlåtenheten att göra något åt alla de ödesdigra systemfelen i svensk ekonomi, av vilka vårt gamla lapptäcke till skattesystem är det allvarligaste, vilar ett tungt ansvar på socialdemokraterna.

Herr talman! Det skattesystem som skulle fördela resurserna rättvist och medverka till ett fortsatt välfärdsbygge i vårt land har gjort bankrutt. I stället har det kommit att utgöra ett hinder i arbetet för fortsatt välfärd genom att inte stimulera till arbete och sparande. När vi nu har gått till verket för att åstadkomma något annat har vi från folkpartiets sida speciellt försökt hålla ett par kriterier levande under arbetet.

För det första: Ett nytt skattesystem måste medverka till ekonomisk effektivitet.

Vi må ha aldrig så stolta och högtflygande planer på social rättvisa, men klarar vi inte ekonomin, klarar vi inte heller att ta hand om vad vi i folkpar-

tiet brukar kalla det glömda Sverige. Vi klarar inte heller solidariteten med de fattiga länderna eller miljön, varken här hemma eller utomlands.

För det andra: Ett nytt skattesystem måste anpassas till en ökad internationalisering.

Vi ser med skälvande glädje hur murar och diktaturer raderas i vår omvärld. Hoppets låga tänds hos folk efter folk. Gränserna öppnas eller raderas ut. Vi måste vara lyhörda för det fantastiska som sker i vår omvärld och aktivt medverka till ett ökat internationellt samarbete. Skattesystemet måste stimulera och inte förhindra en sådan utveckling.

För det tredje: Ett nytt skattesystem måste vara neutralt.

Skattesystemet skall anpassas till människornas behov – inte tvärtom. Fritt konsumtionsval måste vara huvudprincip. Naturliga undantag där samhället genom beskattningen bör styra utvecklingen utgör alkohol, tobak och miljö. I övrigt bör staten hålla fingrarna borta. Subventioner döljer verkligheten och förhindrar rationella val.

För det fjärde: Skattesystemet skall vara så enkelt som möjligt.

Komplexiteten i dagens skattesystem innebär orättvisor och rättsosäkerhet. Arbetet på att göra skattesystemet enklare måste gå vidare. Den enskildes rättsäkerhet måste stärkas.

För det femte: Skattesystemet måste vara rättvist.

Det finns begränsningar för vad man kan åstadkomma i rättvisa genom skattesystemet. Dagens skattesystem utgör en illustration till vad som händer när alla mål skall åstadkommas genom skattesystemets försorg. Resultatet blir i stället ökad orättvisa.

Herr talman! Under arbetet med reformen har ett betydande arbete lagts ned på att åstadkomma ett så rättvist utfall som möjligt i ett statiskt perspektiv, dvs. vid själva omläggningstillfället, mellan olika grupper av skattebetalare. Det säger sig i det närmaste självt, att en reform med syftet att sänka marginalskattesatser som tenderat att få en orimlig nivå, med naturnödvändighet på papperet innebär större skattesänkningar för relativt högavlönade än för relativt lågavlönade. I normalfallet minskas dock denna effekt i hög utsträckning av att höginkomsttagare också vanligtvis har betydligt större avdrag än låginkomsttagare.

Det kan i detta sammanhang vara intressant att konstatera att när en skattereform med liknande innehåll genomfördes i USA ökade skatteinbetalningarna procentuellt mycket kraftigt för gruppen höginkomsttagare medan de minskade, om än i mindre grad, för låginkomsttagarna. Det torde finnas goda skäl att anta att samma sak kommer att bli fallet i vårt land.

Den betydelsefulla vinsten för grupper med lägre inkomster kan dock inte avläsas vid omläggningstillfället. Den uppkommer i stället genom att samhällsekonomin, och därmed levnadsstandarden, på sikt förbättras.

Att sådana s.k. dynamiska effekter uppstår är alla överens om. Som jag sade i debatten före jul kan det finnas skäl att inte i det korta perspektivet överdiskontera dessa förväntningar. All erfarenhet från skatteutskottets "jakt på dynamiska effekter" i USA förra sommaren visar att det tar någon tid innan de uppkommer. Detsamma kan i detta fall antas gälla här.

Herr talman! Debatten under skattereforens framväxt har handlat mycket om rättvisa, och det är naturligtvis inget fel i detta. Tvärtom. Vad

som enligt folkpartiets mening är fel är att hela det bakomliggande syftet, att åstadkomma ett ekonomiskt effektivt skattesystem, blivit så litet debatterat. Att debattera detta syfte – som jag konstaterade inledningsvis handlar det ju om Sveriges framtid som modern industrination – har inte varit lika intressant för övriga oppositionspartier. Eländes elände skulle kunna tjäna som samlande bedömning för vissa partiers insatser då det gällt att informera, eller snarare, desinformera svenska folket om reformens innehåll.

Otaliga är de debattartiklar jag läst, huvudsakligen skrivna av moderater och centerpartister, där debattören letat upp varenda krona då det gäller finansieringen, men däremot helt förbigått att skatten på arbete och sparande sänks rejält och helt förbigått vad som kommer att hända i framtiden. Jag återkommer något till detta fenomen när jag avslutningsvis kortfattat granskar de övriga partiernas något mediokra insatser i arbetet på att ge nationen ett vettigt skattesystem.

Herr talman! Det är naivt att tro att man skulle kunna genomföra stora besparingar och nedskärningar i sociala välfärdssystem samtidigt som man genomför en marginalskattereform med på papperet stora skattesänkningar för höginkomsttagare.

Tvärtom är de höjningar av sociala förmåner, t.ex. bostadsbidrag och pensionstillskott, som genomförs samtidigt med förändringarna av skatteparagraferna egentligen inte annat än en följd av det självklara förhållandet att man inte kan ge stora skattesänkningar åt låginkomsttagare som redan betalar liten eller ingen statskatt alls.

Moderaterna och centerpartiet talar också med förakt om den rundgång som enligt deras mening skulle uppkomma genom den helt nödvändiga höjningen av barnbidraget. Jag tycker att ni skall sluta med det. Vad är det i detta avseende för skillnad mellan vårdnadsbidrag och barnbidrag? Om barnbidrag som finansieras med skattemedel är rundgång, är väl vårdnadsbidrag finansierade med skattemedel också rundgång? Och vårdnadsbidrag skall vi ha. Det hoppas jag vi är överens om.

Herr talman! Efter detta konstaterande faller det sig naturligt att övergå till att granska de andra partiernas insatser samt att bemöta den kritik som har riktats mot folkpartiet från våra bröder och systrar i övriga oppositionspartier. Det förefaller praktiskt att ta dem i omvänd storleksordning. Låt mig börja med miljöpartiet.

Miljöpartiet vill ha ett grönt skattesystem. Såvitt jag kan utläsa av dess partimotion skall beskattningen i detta gröna system följa två huvudprinciper. Man vill beskatta ändliga råvaror och miljöförstöring. Eftersom beskattningen syftar till en kraftig reducering av skattebasen kommer dessa skatteintäkter att snabbt sjunka.

Den andra skattekillan som miljöpartiet tänker sig är högre skatt på arbete. Däremot är man frikostig med avdrag. Sålunda lovar man runt ett allmänt avdrag om 10 000 kr. årligen för hobbybetonade verksamheter, utan att räkna med den fulla kostnaden för detta. Miljöpartiets påstående att svenskarna skattefuskar så mycket att man inte behöver räkna denna skattesänkning fullt ut gör i sanning miljöpartiets förslag till ett av skattereformens märkligaste finansieringsförslag.

Själva har de tydligen inte räknat med att de åtgärder de föreslår skall be-

tyda några förändringar i beteendet hos svenska folket. Men enligt alla ekonomiska lagar så får givetvis miljöpartiets skatteförslag just en sådan verkan, och den blir kraftig, och därför spricker också ballongen.

Att lägga om hela det svenska energisystemet till förnyelsebara energikällor, att lägga om trafiksystemet till miljövänliga järnvägs- och fartygstransporter, är gigantiska uppgifter och utmaningar för svensk industri. Dessa uppgifter löser man inte genom att bekämpa modern industriproduktion och uppmana folk att stanna hemma från jobbet för att spela musik och byta tjänster med varandra. Miljöpartiets politik är i detta avseende politisk svindel, och deras skattepolitik är grunden i denna svindel.

Att vpk – numera v – yrkar avslag på skattereformen kommer självfallet inte som en överraskning. Däremot förvånar den nymornade omsorgen om småföretagen som i verbal form kommer till uttryck i vpk:s partimotion. Nu handlar det också bara om ord. När det gäller handling förs läsaren av vpk-aktstycket snabbt tillbaka till verkligheten.

Alla vet ju att bakom vartenda avslag på motioner innehållande rättvisekrav för småföretagen har det stått en socialistisk majoritet i vilken vpk oftast varit tungan på vågen. Det gäller krav som rättvisa och likformiga avdrag för pensionspremier, krav om 400-timmarsgränsens avskaffande – för att nu bara nämna ett par regler där rättvisa för egenföretagarna nu skapas genom uppgörelsen.

Annars är det uppenbarligen vpk:s avsikt, och numera vänsterpartiets kan jag förstå, att Sverige fortfarande skall ligga i världstopp då det gäller marginalskatter, skyhögt över de skattesatser som av allt att döma kommer att gälla i de öststater som nu kastar av sig det kommunistiska oket. När vpk i motionen beklagar sig över att beredningen av reformen gått för fort, jämför man uppenbarligen inte med de öststater som nu i en rasande takt reformerar sina skattesystem för att anpassa dem till marknadsekonomi.

Nej, alldeles uppenbart är att vpk haft för mycket bestyr och bekymmer med att jaga konsonanter för att riktigt kunna hänga med. Det är inte utan att man värdesätter att tillhöra ett parti som står med båda benen på jorden, när man ser vänsterpartiets bekymmer att likt en sovande höna hålla balansen på ett ben – det vänstra.

När riksdagen behandlade reformens första etapp kunde ingen undgå att notera spännvidden i uppfattningar mellan centerpartiet och moderaterna. De båda hade inte mer än avslutat sina inledande anföranden här i kammaren förrän något som måste betecknas som det fria kriget brakade loss. Situationen är i sak densamma även i dag, även om man är litet snällare mot varandra.

När moderaterna vill sänka skatterna, vill centern höja. När moderaterna egentligen vill ha mervärdesskatt på energi, fast man vrider sig som en orm, vill centern i stället ha punktskatter. När moderaterna egentligen vill ha en anpassning till EG, fast man även på denna punkt vrider sig som en orm för att slingra sig, vill centern inte ha någon anpassning till EG.

Jo, på en punkt passar galoschern. Det gäller matmomsen. Här tar centern hjälp av EG, trots att EG aldrig skulle godkänna centerns förslag till sänkt matmoms. Ibland passar det. Centern fortsätter sitt fördelningspolitiska illusionsnummer, trots att man för länge sedan upptäckt att momsens är

det sämsta fördelningspolitiska instrument som står att finna då det gäller att hjälpa barnfamiljer och pensionärer.

Nu säger Görel Thurdin att detta inte är bevisat. Jo, Görel Thurdin, i var-
enda utredning som har företagits i detta ämne har det bevisats. Fråga Stig
Josefsson, som var med i början av 80-talet och utredde denna fråga! Slå
även en signal till Thorbjörn Fälldin, som på ett ärligt sätt följde upp utred-
ningens resultat.

Nu fyller centern på med illusionsnumret att utlandet kommer att betala
energiskatterna för oss om vi fortsätter med punktskatter på energin. Trots
att man vet att resultatet av dessa trolleriförsök blir ökad arbetslöshet och
sämre bytesbalans när konjunkturen vänder neråt fortsätter man föreställ-
ningen.

Moderaterna är inte bättre. Bo Lundgren får ursäkta, men moderaternas
insatser för att ge vårt land det bättre skattesystem som det förtjänar och så
innerligt behöver är inte precis av det heroiska slaget.

När vi har ägnat dagar och kvällar, helg som vardag, åt konstruktivt arbete
för att utforma vettiga skatteregler, har ni använt tiden till att på ett destruk-
tivt sätt desinformera svenska folket om innebörden av förslagen. Det har i
långa avsnitt varit deprimerande osakliga aktstycken som era små ungmode-
rater legat i med som blå remmar i trappuppgångarna i sin iver att sprida ut.
Ert röstfiske i grumliga vatten under denna process tillhör inte de mest äro-
rika avsnitten i landets politiska historia. Jag skall inte inför denna ferie upp-
mana till kontemplation, men säkert är det berättigat.

Herr talman! Inom folkpartiet skäms vi inte för våra insatser då det har
gällt att ge landet ett skattesystem som stimulerar till arbete och sparande
och så långt det är möjligt förhindra skattefusk och ineffektivitet i ekonomin.

Vi gick till förhandlingarna med rågångarna klara. Riktlinjerna för folk-
partiets skattepolitik slog vi fast vid vårt landsmöte hösten 1987.

Beslutet föregicks av ett genomgripande arbete i en synnerligen välkvalifi-
cerad intern arbetsgrupp. Det presenterades i skriften "Bättre skatter" i feb-
ruari 1987. I sina bärande principer överensstämmer det förslag som nu de-
batteras här i kammaren med det som arbetsgruppen från folkpartiet lade
fram. Jag är som folkpartist självfallet inte ledsen för detta. Ett påpekande
kan dock vara på plats.

Från folkpartiets sida menar vi inte att arbetet med reformeringen av vårt
skattesystem är färdigt i och med denna reform. Viktiga avsnitt återstår att
förbättra. Det gäller t.ex. den s.k. särskilda redovisningsmetoden samt frå-
gan om att göra handelsbolaget till skattesubjekt. Här har också överens-
kommelse träffats mellan folkpartiet och socialdemokraterna om fortsatt ut-
redning. Även nuvärdesavskrivningen och periodiseringsfonderna skall ut-
redas vidare.

Enligt folkpartiets mening måste fortsättningsvis skattereformen följas
upp under de år som kommer. Det är självklart att det inte går att genomföra
en reform av denna omfattning utan att den kommer att vara behäftad med
fel. Det är vi helt införstådda med. Också kapitalbeskattningens konsekven-
ser måste följas noggrant sedan reformen trätt i kraft. Det är särskilt viktigt
i en värld med ökande internationell ekonomisk integration.

Förmögenhets- samt arvs- och gåvobeskattningen har inte omfattats av ut-

rednings- och reformarbetet. Det är viktigt att även på dessa områden förslag om lägre skatter snabbt läggs fram av regeringen. Leif Olsson kommer i sitt anförande att ta upp folkpartiets förslag på dessa områden.

Herr talman! Med dagens beslut kommer möjligheter att skapas för en bättre utveckling av svensk ekonomi. Därigenom kommer också möjligheter att skapas för en successiv sänkning av skattetrycket. Momsen kan sänkas, och Sveriges ekonomi kan länkas in på rätt spår.

Jag yrkar därför, herr talman, till sist bifall till hemställan i det betänkande vi nu debatterar med undantag för de punkter där vi reserverat oss. I syfte att underlätta beslutsfattandet avstår jag från att yrka bifall till reservationerna men hänvisar till innehållet i desamma.

Anf. 22 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Kjell Johansson säger att det inte går att göra besparingar i de offentliga utgifterna när marginalsattesänkningarna samtidigt sänks. Jag kan kontra med frågan: När skall besparingar genomföras på enklaste möjliga sätt om man inte samtidigt kan parera dem med skattesänkningar? Det är väl just när skatten sänks som man också kan dra ned på transfereringarna på ett sätt som gör att samhällsekonomin fungerar bättre. Det gäller att dra ned på transfereringarna på ett ansvarsfullt sätt så att t.ex. det påverkar korttidsfrånvaron. Det är, såvitt jag förstår, också något som folkpartiet talar om som en nödvändighet för framtiden.

Kjell Johansson tycker att det är bra att bidragsberoendet ökar med 12 miljarder kronor. Han säger att det bara är bra med en ökad rundgång. Det är en stor skillnad mellan till 100 % skattefinansierade barnbidrag och till övervägande delen besparingsfinansierade vårdnadsbidrag. Det förslag vi lade fram gemensamt en gång i tiden såg faktiskt ut så.

Kjell Johansson tar vidare upp moderaternas insatser när det gäller skattereformen. Eftersom vi vill sänka skattetrycket samtidigt som de nödvändiga marginalsattesänkningarna genomförs, har vi ägnat oss åt att sprida information om vilka positiva effekter ett sänkt skattetryck kan få. Det finns en mängd saker man kan tänka på i det sammanhanget. I den senaste långtidsutredningen, skriven av finansdepartementets tjänstemän, framgår det att lägre skatter kanske väntas medföra ökad effektivitet i ekonomin. Arbetskraftsutbudet kan tänkas öka liksom produktiviteten. Man får ännu bättre effekter av marginalsattesänkningar som förenas med sänkt skattetryck. Handen på hjärtat, Kjell Johansson, hade det inte varit bättre att samtidigt sänka skattetrycket?

Jag har ytterligare en fråga till Kjell Johansson. Genom att man tar bort rätten till kvittning av underskott och genom att man höjer kapitalvinstskatten på mindre företag som säljs drabbas ju nyföretagandet. Hade det inte varit bättre att låta bli att höja skatten på det riskvilliga sparandet i ett läge när det redan är högre än omvärldens? Det var bara de två frågor som jag hade att ställa nu.

Anf. 23 GÖREL THURDIN (c) replik:

Herr talman! Mycket skall man höra från Kjell Johansson. Han sade att folkpartiet har en överenskommelse med socialdemokraterna. Då undrar jag: Har ni en överenskommelse också om hur ni skall göra efter valet 1991?

Man tror inte att det är sant när någon från folkpartiet talar så varmt för bidrag. Ni har ju tidigare haft en slogan om att man skall kunna leva på sin lön. Det måste också gälla i frågor som rör skattesystemet. Det borde vara besvärande för folkpartiet att få den frågan. Jag fick egentligen inte heller något svar.

Kjell Johansson riktar ett tack till alla folkpartister som lagt ned arbete på att påverka skattereformen. Det finns även många centerpartister som har försökt påverka den. Jag har här i kammaren lyssnat till folkpartister som har velat att saker och ting borde ändras i den här skattereformen. Men då har statsrådet Erik Åsbrink sagt att eftersom det finns en överenskommelse med folkpartiet, blir det inte någon ändring. De kritiska folkpartisterna har naturligtvis inte fått något gehör för sina åsikter, men de kommer kanske att höja sina röster.

De som redan har låg skatt får inte någon hög skattesänkning. Däremot får – och fick 1990 – dessa en verkligt hög kostnadsökning, oavsett hur stor skattesänkningen blir. Jag har talat med bankexperter som har tittat på effekterna för hushållen. De har räknat fram att det går med ett stort minus för oerhört många under 1990 och 1991. Sedan kan ni åberopa era genomsnittliga fördelningspolitiska beräkningar så mycket ni vill. Jag återkommer till det tvivelaktiga i att om man står med den ena foten i en hink med kallt vatten och den andra i en hink med kokhett vatten, mår man genomsnittligt sett ganska bra.

Subventioner döljer verkligheten och försämrar kanske också rationella val. Bostadsbidraget, t.ex., bidrar ju till att ännu fler än i dag dras in i ett system med högre marginaleffekter än vad skatteskalen ger. Dessa människor får det svårare att klättra. Resultatet för dem blir antingen minus eller lika med noll.

Inte ens Kjell Johansson har anledning att ta till så stora ord när det gäller skattereformen.

Anf. 24 GÖSTA LYNGÅ (mp) replik:

Herr talman! Kjell Johansson upplyste om folkpartiets målsättning, ekonomisk effektivitet och gynnande av industrin. Det ges inte särskilt mycket hopp för människor och miljö i folkpartiets framtida Sverige.

Miljöfrågorna är ju allvarliga. Om tio år är kanske en miljon arter utdöda, kanske ännu inte människan – det tar något längre tid. Kanske det bara blir industrierna kvar. Klimatet kan vara oåterkalleligt försämrat. Sådan kan effekten bli, om vi fortsätter i samma hjulspår med den ekonomiska effektiviteten och gynnandet av industrin, som Kjell Johansson talade sig så varm för.

Jag vill bara påpeka några felaktigheter i Kjell Johanssons framställning. Det extra avdraget för icke yrkesmässig verksamhet blir inte så förfärligt dyrbart. Det är klart att avdraget kostar en del. Vi räknar med mindre än 1 miljard i en budget som är 6 miljarder bättre balanserad än den som folkpartiet och socialdemokraterna har tagit fram. Mycket av den här verksamheten bedrivs svart. Därför är det inte någon dyrbar reform.

En annan sak som också har missuppfattats är våra avdragsregler för ränteutgifter. Våra regler är faktiskt tuffare än era, utom just i fråga om boende.

När det gäller boendet blir det nämligen stora problem om man gör snabba ändringar. Folk har, speciellt i storstäder och i relativt populära områden, tagit på sig mycket stora skulder för sitt boende. Där måste man – åtminstone för den närmaste tiden – ha betydligt mildare regler. Annars är våra avdragsregler rent av tuffare än era, så vi vill inte bli beskyllda för motsatsen.

Anf. 25 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag får tacka Kjell Johansson för ett bitvis spirituellt anförande, även om jag inte delar hans värderingar.

Kjell Johansson sade att det inte är någon större skillnad mellan barnbidrag och vårdnadsbidrag. Min högst personliga kommentar till detta är att Kjell Johansson där har en poäng, även om inte våra resp. partier delar den uppfattningen. Detta sagt mera en passant.

Vidare sade Kjell Johansson att de övriga partierna hade gjort mediokra insatser. De hade inte diskuterat samhällsekonomi. I mitt huvudanförande försökte jag att till 90 % hålla mig till samhälls ekonomin, så i det fallet känner jag mig oskyldig – i varje fall i dag.

Kjell Johansson talade om vänsterpartiet och småföretagarna. Han sade att vår omsorg om småföretagarna bara är verbal. I reservation nr 101 har vi tagit upp att de mindre företagen har problem och att vi vill att det skall råda likställighet. Kjell Johansson vet att det är de större börsnoterade bolagen som gynnas i dagens skattesystem. Min uppfattning är att SURV-en gynnar de stora koncernerna och missgynnar ej börsnoterade familjeföretag. Det är bl.a. därför som vi har yrkat avslag på förslaget om skatteutjämningsreserven. Jag tycker därför att Kjell Johansson är något hård i sin kritik. Vi har i detta betänkande yttrat oss och tagit upp att vi från vänsterpartiet vill gå vidare på detta med särskild redovisningsmetod för egenföretagare.

Jag håller med Kjell Johansson i det han sade om handelsbolag som skatteobjekt. Där är vi överens.

Däremot är jag helt oense med Kjell Johansson när det gäller nuvärdesavskrivning och periodiseringsfonderna. Där har vi klara indikationer från riksskatteverket. Man säger mycket tydligt i sitt remissyttrande att detta skulle ge oerhörda skattetekniska problem och möjligheter till skatteundandragande. Det är inte på det viset som småföretagen behöver gynnas.

Kjell Johansson sade att vi i vänsterpartiet fortfarande vill ha världens högsta marginalskatt. Det är inget uttalat krav från vår sida att den måste vara världens högsta, men vi har krav på mer än 50 % marginalskatt. Vi tycker att det hade varit rimligt att man från regeringens sida hade accepterat detta. Det hade anslutit sig till Wigforss gamla linje som Hedfors talade om. Men det ville man inte.

Lägg märke till att under den period vi har haft världens högsta marginalskatt, har vi samtidigt haft världens högsta arbetsutbud, fränsett Japan. Jag tror att detta med marginaleffekterna har överdrivits högst väsentligt när det gäller följderna för samhälls ekonomin. Marginalskatterna i Sverige har mycket länge varit världens högsta, men vår industriella kapacitet är enastående, liksom vår levnadsstandard. Det är mycket märkligt att vi kunnat uppnå detta under dessa mycket omöjliga förhållanden.

Enligt aerodynamikens lagar kan inte humlan flyga, men det gör den i alla fall.

Prot. 1989/90:140
13 juni 1990

Anf. 26 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag vill inte vara ofin, men jag undrar var Görel Thurdin egentligen står med fötterna. Hon verkar stå med bägge fötterna i den varma hinken.

Visst måste man kunna leva på sin lön, men för att kunna göra det måste man ju ha någon lön. Hur skall Görel Thurdin hjälpa barnfamiljer, låginkomsttagare med många barn, om man inte gör något åt detta? Hur skall man egentligen sänka skatten för dem? Pensionärerna som knappt betalar någon skatt, studerande och alla de grupper som vi i går fattade beslut om speciella insatser för, hur hjälper man dem? Det är litet besvärligt med Görel Thurdin, eftersom hon talar på ett sådant sätt att jag inte riktigt hänger med.

En hög kostnadsnivå nämndes. Vi kan kasta siffror förbi varandra här hur länge som helst. Det är meningslöst. Det har vi ju hållit på med under de kvällar som jag talat om när vi har gått igenom och penetrerat detta för olika grupper och arbetat med det. Det är detta det har handlat om hela tiden.

Låt mig även säga några ord till Gösta Lyngå. Gösta Lyngå säger att man har fått besked om folkpartiets samhälle och miljö. I folkpartiet föreslog vi för 20–25 år sedan miljöavgifter. Då var miljöpartiet inte ens påtänkt. Vi har drivit den frågan hela tiden, men nu handlar det om konkreta åtgärder, t.ex. att få upp solfångare på taken. Det blir inte en enda solfångare på taket om man enligt era anvisningar sitter hemma och sjunger. Det krävs en effektiv produktion i den svenska industrin för att man skall klara den gigantiska uppgift som detta lägger på oss.

Lars Bäckström säger att man har reserverat sig. Det undrar jag om ni har gjort. Det finns inte många reservationer som rör småföretagarfrågor från vpk. Däremot har ni inte tryckt på rätt knapp en enda gång. Ni har tryckt på den knapp som har betytt avslag på alla rättvisekrav som rör svenska småföretagare. Det har ni gjort år efter år efter år, långt före Lars Bäckströms tid här i riksdagen. Det skulle vara skönt om det blev en ändring på detta i fortsättningen. Det tackar vi alldeles speciellt för.

Anf. 27 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Efter att under lång tid ha angripit oss moderater, ställt frågor och haft synpunkter väljer Kjell Johansson nu att inte svara på de frågor som jag har ställt till honom. På ett sätt kan jag väl kanske förstå honom.

Jag vill kommentera ett av Kjell Johanssons påståenden. Han sade något till Görel Thurdin om att om man knappt betalar någon skatt så måste man höja bidragen. annars klarar man sig inte med skatteomläggningen. Precis så är det. Har man små inkomster får man små marginalskattesänkningar. Eftersom momsens och bostadsskatterna höjs får man så dålig effekt att bidragen måste höjas. Skall jag berätta en sak, Kjell Johansson? Låt bli att höja bostadsskatterna, låt bli att höja momsens så klarar låginkomsttagarna sig och vi behöver inte öka bidragsberoendet. Det är ett ganska bra tips.

Det skulle ha medfört att man kunde låta bli att ha det oförändrade skattestrycket som utgångspunkt. Man skulle kunna sänka skattestrycket. Jag frågar

*Reformerad in-
komst- och företags-
beskattning*

Kjell Johansson – handen på hjärtat, det här är jobbigt för folkpartiet – om det inte hade varit bättre att sänka skattetrycket än att på detta sätt t.o.m. bidra till ett höjt skattetryck.

Kjell Johansson tyckte vidare att jag och mitt parti hade varit ute för mycket och rackat ned på skatteomläggningen och desinformert. Jag antar att han bl.a. menade att vi har sagt att sparandet påverkas negativt. Det kan väl vara en sak som vi har påpekat. För att göra honom litet gladare kan jag säga att vi inte är ensamma om den kritiken. Långtidsutredningen skriver följande om effekten av pensionsskatten och bostadsskattehöjningar:

Det finansiella bruttosparandet påverkas negativt genom att avkastningen på i dag obeskattat sparande, t.ex. allemanssparande och pensionssparande, försämras. Skattereformen torde slutligen innebära att hushållens reala sparande minskar, och kostnaderna för innehav av fritidshus och egna hem ökar.

Långtidsutredningen säger vidare att skattereformen därmed bör resultera i lägre nettoinvesteringar i egna hem och fritidshus, dvs. ett mindre bostadssparande. Pensionsskatten ger mindre pensionssparande, och bostadsskattehöjningar ger mindre bostadssparande. Det här är en negativ effekt för samhällsekonomin. Hade man sänkt skattetrycket hade man också slupit den effekten.

Kjell Johansson! Visst hade det varit bättre att sänka skattetrycket från dess rekordhöga nivå, eller hur?

Anf. 28 GÖSTA LYNGÅ (mp) replik:

Herr talman! Det var bra att höra att folkpartiet föreslog miljöavgifter för 20 år sedan. Det hade varit ännu bättre om vi hade fått höra att det hade hjälpt, men det har det ju inte gjort. Vad som har skett under de 20 år som har gått sedan folkpartiet började tala om det här är att vi har fått en sämre och sämre miljö. Därför har det uppstått en grön rörelse som verkligen revolterar mot detta. Det är därför som miljöpartiet de gröna sitter här och försöker föreslå andra metoder än dem som ni har talat om.

Frågan gäller – jag hoppas att jag så småningom skall få tillfälle att förklara det så att ni förstår – att konsumtionsmönster o.d. måste ändras. Det hjälper kanske inte längre att effektivisera industrin för att rädda miljön. Det kanske är helt andra ändringar som behövs.

När det gäller sjungandet, är det också en fråga om valfrihet. Om Kjell Johansson inte tycker om att sjunga utan i stället vill spela schack eller något annat, står det honom helt fritt.

Anf. 29 GÖREL THURDIN (c) replik:

Herr talman! Jag vill bara fråga Kjell Johansson om det var för att hjälpa familjer med många barn som ni inte ställde upp på flerbarnstilläggct. Det har varit en debatt om sådant här tidigare.

Frågan om matmomsen är ganska intressant. Om matmomsen i stället skulle ersättas med ett bidrag skulle det tydligen få större fördelningspolitisk effekt. Den slutsatsen kan man dra här. En familj med små inkomster måste ändå se till att den får mat. Matkostnaderna blir betydligt större i förhållande till lönen för en familj med låga inkomster än för en familj med höga inkomster. Det försökte man påpeka t.ex. i London när vi var ute på vår skatteresa.

Man ruskade på huvudet när Kjell Johansson ställde frågan om matmomsen. De flesta EG-länder har sänkt matmomsen. EG vill ha samma system som vi har, nämligen två momssatser – en lägre för nödvändig konsumtion och en högre för övrig konsumtion.

Utredningen om matmoms visade på goda fördelningspolitiska resultat. Professor Johan Lybeck, som tidigare har varit motståndare, har nu vänt på klacken och tycker att frågan om en sänkt matmoms är mycket viktig. Det börjar kanske fler och fler förstå. Ni kanske har desinformerat om denna matmoms så att folk inte har förstått hur bra den har varit. När jag går ut i samhället och talar med föräldrar och pensionärer så tycker alla att man skall sänka matmomsen.

Folkpartiet säger att vi bör ha moms, men vi bör sänka. Ni säger att man skall höja kapitalbeskattningen, men att det är viktigt att sänka den. Man bör sänka skattetrycket, men man skall höja det nu. Folkpartiet försöker slå rekord i liberal klivenhet.

Anf. 30 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Kjell Johansson säger att vi trycker på fel knapp. Såvitt jag förstår så kommer Kjell Johansson att trycka på fel knapp när det gäller vpk:s reservation om att lindra beskattningen för småföretagarna jämfört med de stora företagen. Vi är väl då två som trycker fel, och som måste kunna enas. Det kräver både av Kjell Johansson, som representant för folkpartiet, och av mig, som representant för vänsterpartiet, mer konstruktiva insatser i utskottet. Det ser vi tydligen fram emot båda två. Utmärkt!

Jag vill också passa på att ge Kjell Johansson en eloge för att han påpekade att folkpartiet minsann förde ut sitt alternativ i valrörelsen. Det gjorde ni, och vi vet ju hur det gick då. Det var säkert ett smärtsamt valnederlag. Men ni förde ut frågan och det har ni all heder av. Det var bara synd att vi inte fick pröva också den här uppgörelsen i samband med ett val. Det beklagar jag. Jag tror att ni i folkpartiet hade varit beredda till det. Det är kanske andra krafter som inte vill det. Det får stå för dem.

Kjell Johansson nämnde frågan om marginalsatserna och arbetskraftsutbudet. Läs t.ex. långtidsutredningen! Där står det att det finns en tendens att hushåll med relativt hög inkomststandard har ökat sin arbetstid mer än hushåll med relativt sett lägre inkomststandard. Där ser man! De som tjänar mest ökar sitt arbetskraftsutbud mest under 1980-talet säger långtidsutredningen. Människornas sinnen, Kjell Johansson, är sannerligen outgrundliga. De stämmer ibland inte ens med den nyliberala handboken. Det blir problem med teoribildningen när människor inte vill följa den.

Jag vill ställa en mycket konkret fråga som gäller kapitalbeskattningen. Ni vill ha nominellt 30 % kapitalbeskattning, och ni vill gynna sparandet. Ni har antagit den teoretiskt intressanta förutsättningen att inflationen kommer att bli 4 % i fortsättningen. Den har dock varit 8 % de senaste 20 åren, så jag tror nog att den kommer att bli mer än 4 %. Vad händer då med sparandet, och vad tänker Kjell Johansson göra åt den frågan?

Anf. 31 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! En förutsättning för att jag skulle hinna besvara den frågan samt alla de andra som ställts är att herr talmannen beviljar mig tio minuters

repliktid, men jag antar att jag inte får det. Jag får väl i stället försöka klara av att besvara så många frågor som jag hinner.

Görel Thurdin säger att centerpartiet har hittat en professor som har ändrat uppfattning och nu tycker att matmoms är bra. Till Görel Thurdin vill jag säga: Var rädd om honom, så att han inte ändrar ståndpunkt igen!

Låt mig återgå till en viktig fråga. Görel Thurdin sade att vi inte hade velat ta reson när det gäller behandlingen av skatteförslaget. Problemet är inte det, utan att vi inte har vetat vem vi skulle lyssna på. Skulle vi ha lyssnat på moderaterna som ville ha sänkta marginalskatter? Eller skulle vi lyssna på det nya gröna regeringsunderlaget med c, v och mp? Med centern i spetsen vill den kombinationen höja marginalskatterna i förhållande till skattereformens förslag.

Skulle vi ha lyssnat till centern som vill ha punktskatter på energi, eller skulle vi lyssna på moderaterna som vill ha moms på energi, men egentligen inte vill ha moms på energi eftersom de inte vet när de vill ha det?

Det är sannerligen inte lätt, Görel Thurdin. Inte ens om jag skulle lyssna bara på Görel Thurdin, skulle detta vara så alldeles enkelt. Skall jag lyssna på Görel Thurdin när hon säger att det innebär social nedrustning att ta bort ett bidrag eller ett avdrag? Det var nämligen vad Görel Thurdin sade här i talarstolen för en liten stund sedan. Eller skall jag lyssna på Görel Thurdin när hon säger att en ökning av bidragen blir rena rundgången? Det skulle vara intressant att få svar på dessa frågor.

Att lyssna till centern har över huvud taget inte varit möjligt. Därför har vi, herr talman, tagit denna sak i egna händer. Med de krafter som jag har ganska god tillgång på i vårt parti har vi arbetat konstruktivt för att ge Sverige ett nytt skattesystem. Detta är vi, som jag sade inledningsvis, ganska stolta över. Det tänker vi inte be om ursäkt för.

Anf. 32 Statsrådet ERIK ÅSBRINK:

Herr talman! Riksdagen kommer senare i dag – allt talar för det – att besluta om en genomgripande skattereform. Det är en unik reform – på flera sätt.

Den är unik i ett internationellt perspektiv genom sin omfattning och genom den konsekvens som präglar dess faktiska utformning. Visst har många länder hunnit före med sina skattereformer. Och visst har vi till en del inspirerats av dessa utländska skattereformer. Men när vi till sist kom i gång, då gick det desto fortare. Och det blev en skattereform som i sin totala omfattning – ungefär 100 miljarder kronor eller ca 7 % av BNP – sannolikt överträffar alla de skattereformer som har genomförts i vår omvärld. Resultatet av denna reform blir ett skattesystem som kännetecknas av större konsekvens och likformighet än skattesystem i kanske något annat land.

Skattereformen är unik också i ett inhemskt, historiskt perspektiv. Beteckningen "århundradets skattereform" saknar inte berättigande. Vi har nämligen inte i modern tid, kanske inte någonsin förr, stått inför en lika radikal och omvälvande förändring av vårt skattesystem som nu. Även om vi utsträcker perspektivet till att omfatta andra politikområden, så vågar jag påstå att det finns få motsvarigheter till denna strukturreform på skatteområdet.

Det finns de som hävdar att det har gått för fort och att vissa frågor inte har blivit tillräckligt ingående belysta. Visst har det gått fort. Och visst är det riktigt att stora och viktiga delar av skattepolitiken – t. ex. bostadsbeskattningen, energibeskattningen och aktiebeskattningen – som normalt skulle ha blivit föremål för egna, mångåriga utredningar och ingående överväganden nu har fått nöja sig med att vara delområden i den stora skattereformen. Det kan inte uteslutas att en och annan detalj i reformen ännu inte har fått sin slutgiltiga, fulländade utformning.

Ändå hävdar jag med stor bestämdhet att det var ett riktigt tillvägagångssätt, ja det enda möjliga, att ta allt på en gång och att göra det snabbt. Ett mera traditionellt förfarande hade tagit orimligt lång tid, och det hade inte varit möjligt att åstadkomma ett så enhetligt och konsistent skattesystem som nu blir fallet. Ja, risken hade i själva verket varit stor att hela reformarbetet hade kört fast i ett moras av protesterande särintressen.

Det har i skattedebatten talats en hel del om risken för att de s. k. särintressena breder ut sig. Och vi har sett många exempel på detta; först en allmän bekännelse till värdet av den föreslagna skattereformen och vikten av att hålla fast vid de grundläggande principerna, därefter preciserade krav på att dessa principer skall frångås på något visst område, närmare bestämt på det område som ifrågasavarande intresseorganisation ser som sin uppgift att gynna.

Med detta vill jag inte ifrågasätta den helt legitima och nödvändiga bevakning av den egna medlemsgruppens intressen som olika organisationer ägnar sig åt. Särintresset däremot utmärks, som jag ser det, av önskemål om avsteg från den neutrala och likformiga beskattning som ju är något av en grundbult i skattereformen. Särintresset kännetecknas av en vilja att bevara eller införa ett skatteprivilegium.

Det har varit nödvändigt att stå pall vid anstormningen från särintressena. Den ena veckan har massmedierna varit fyllda av snyftreportage om utblottade pensionssparare som skulle berövas hundratusentals kronor av sina mödosamt hopsparade pengar. Den andra veckan skulle stora delar av landets befolkning drivas från gård och grund. Den tredje veckan skulle 1800-talets nödår återkomma, därför att folk inte skulle ha råd att äta osubventionerad mat. Transportväsendet skulle avstanna, krogarna ödeläggas, idrottsverksamheten upphöra, glesbygden utarmas och storstäderna förslummas.

Och vårt svar har varit och är: 100 miljarder kronor i sänkt inkomstskatt kan inte få så förödande verkningar. Ingen människa är bara pensionssparare eller bara ätare av subventionerad lunchmat. Ingen människa är bara villaägare, bara hyresgäst eller bara bostadsrättsinnehavare. Ingen människa är bara löntagare, pensionär eller företagare. Ja, tro mig eller ej, det är t. o. m. så att ingen människa är bara svamp-, bär- eller kottplockare. Vi är alla så många olika saker på en gång.

Därför kan vi lugnt och sanningsenligt konstatera: Visst finns det sådant som blir dyrare genom reformen. Visst är det så att tidigare skattefria förmåner i fortsättningen kommer att beskattas. Vi skall alla vara med och betala reformen. Men när reformens effekter skall bedömas, vare sig det gäller för den enskilda personen, för någon viss grupp av människor eller för hela befolkningen, är det *helheten* vi skall se till. Då är det summan av alla hundra-

tals delar, stora och små, med både plus- och minustecken, som skall lyftas fram och bedömas.

Skattereformen kommer att på mångahanda sätt påverka både enskilda individer och landets ekonomi i stort. Vilka dessa effekter blir – på inkomst- och förmögenhetsfördelningen, när det gäller arbetsutbud, sparande, ekonomisk tillväxt, regionalpolitik, osv. – har analyserats och diskuterats ingående. Men det har gällt bedömningar som har kunnat göras i förväg, med alla de begränsningar som det innebär.

Nu när reformen snart träder i kraft är det angeläget att vi från första stund noga följer vilka de faktiska effekterna blir. Detta väldiga samhällsekonomiska experiment, som skattereformen i en positiv mening utgör, erbjuder i själva verket något av en guldgruva för forskare och utredare.

Regeringen har mot denna bakgrund gett en grupp på sex personer, med generaldirektören i riksskatteverket Lennart Nilsson som ordförande, i uppdrag att följa och rapportera om skattereformens effekter. Detta bör ske med hjälp av den forskning och statistik som tas fram av konjunkturinstitutet, ekonomiska rådet och statistiska centralbyrån men också med hjälp av andra forskare och institutioner. Rapporter bör lämnas löpande. En slutrapport bör redovisas i maj 1995. Under denna period beräknas kostnaderna för utvärderingen till sammanlagt 20 milj. kr. Regeringen förväntar sig att denna omfattande utvärdering kommer att vara till gagn genom att både allmänhetens och beslutsfattarnas kunskaper om skattesystemet i allmänhet och skattereformen i synnerhet ökar.

Herr talman! Vägen fram till skattereformen, fram till dagens beslut, har varit mödosam och knagglig att tillryggalägga. Vi har inte alltid följt den raste kursen. Flera gånger har vi varit nära att köra i diket. Och motorn har ofta gått varm till följd av akut överansträngning. Och så måste det vara. Under resans gång har vi ändrat förslagen i många delar. De flesta förändringar har utan tvivel lett till ett bättre resultat. Någon gång har vi också med tungt hjärta fått medverka till uppgörelser som har avvikit från våra egna önskemål, därför att detta har varit nödvändigt för att vi skulle få en nödvändig förankring av reformen. Många hårda duster har ägt rum. Strån och stickor har rykt. Den som säger att den ena eller andra kontrahenten har kapitulerat eller sålt ut den egna ideologin pratar i nattmössan eller ägnar sig åt förtal.

Men nu står vi vid målet. Och vi kan konstatera att det blev en bra reform. Vi får ett bättre skattesystem. Och vad som kanske är ännu viktigare är att det i en tid som kännetecknas av ett utbrett politikerförakt, när politiker anklagas för att vara okunniga och lida av handlingsförlamning och beslutsvånda, har varit möjligt att trots allt motstånd och alla hinder på vägen genomdriva denna synnerligen genomgripande strukturreform. Det är en seger för vårt politiskt-parlamentariska system.

Det är många som har bidragit till att göra denna reform möjlig. Det gäller de forskare och debattörer som tidigt ifrågasatte det gamla skattesystemet och drog i gång debatten om hur ett nytt skattesystem skulle kunna utformas. Det gäller alla de personer – ledamöter, experter och sekreterare – som har gjort ett jättearbete i de stora skatteutredningarna.

Det gäller de organisationer – jag tänker inte minst på LO, TCO, SACO

och Industriförbundet – som bidragit så väsentligt, både som idégivare och som ordningsmän, och som hjälpt till att hålla tidvis nog så bångstyriga sårin-tressen i de egna leden i schack.

Det gäller all den personal på finansdepartementet, som genom sitt kun-nande, sin uppslagsrikedom och sina helt exceptionella arbetsinsatser har ut-arbetat de propositioner som ligger till grund för de beslut som riksdagen skall fatta i dag.

Det gäller också de riksdagsmän och den kanslipersonal som på motsva-rande beundransvärda sätt har slutfört arbetet i skatteutskottet fram till de betänkanden som nu föreligger.

Det gäller de personer, både inom socialdemokratin och i folkpartiet, som har tagit på sig de tuffa uppgifterna att förhandla om och förankra reformen.

Många namn skulle kunna nämnas, men jag begränsar mig till att nämna ett namn, nämligen Kjell-Olof Feldt. Det är synd att han inte är med oss i kammaren i dag. Den roll som han har spelat för den här skattereformen kan inte överdrivas. Han var tidigt ute och såg behovet av en skattereform. Han drog ett oerhört tungt lass när det gällde att vinna stöd för de tankar som framstod som så omvälvande till en början. Han har en stor del i förtjänsten att denna reform nu kan genomföras.

Herr talman! Denna skattereform får effekter på snart sagt alla samhällsli-vets områden. Verkningarna sträcker sig över arbetsmarknad och lönebild-ning, kapitalmarknad och förutsättningarna för penningpolitiken, närings-liv, kommuner och socialförsäkringssektor, energi-, miljö-, trafik-, familje- och bostadspolitik, kultur, media, idrott, turism och mycket annat.

Men den bärande tanken har inte varit, och är inte, att ingripa, dona och ställa till rätta på alla dessa områden. Tvärtom är det kraven på en likformig och neutral beskattning som går som en röd tråd genom skattereformen. Tanken är att olika skattebetalare skall behandlas så lika som möjligt, olika slag av inkomster skall beskattas på i princip samma sätt. Skattesystemet skall så litet som möjligt snedvrída människors och företags beteende. Det skall i stället bestämmas genom ett samspel mellan de underliggande ekono-miska faktorerna och aktörernas egna önskemål. Skattesystemets främsta uppgifter skall vara att finansiera de offentliga utgifterna och att medverka till en jämn och rättvis fördelning av levnadsstandarden.

Jag påstår naturligtvis inte att vi har lyckats med dessa strävanden till hundra procent, långt därifrån. Det går att hitta ett betydande antal avsteg från principerna om likformighet och neutralitet. Avstegen kan bero både på vad som rent praktiskt har varit genomförbart och på politiskt betingade kompromisser. Men trots det hävdar jag att vi har gått ganska långt i riktning mot ett mera neutralt och likformigt skattesystem. Om man så vill är detta ett uttryck för ett icke-interventionistiskt synsätt på hur skattesystemet skall användas i den ekonomiska politiken. Det är ett skattesystem som hör hemma i en modern marknadsekonomi präglad av socialt ansvar och starka fördelningspolitiska ambitioner. Och det är framför allt i fråga om dessa grundläggande principer som jag vågar påstå att vi i Sverige uppträder mera konsekvent än vad kanske något annat land gör i skattesammanhang.

Detta är viktigt, eftersom det, tillsammans med sänkta skattesatser och breddade skattebaser, innebär att arbete, företagande, utbildning och spa-

rande stimuleras. Skuldsättning, skatteplanering och skatteflykt bekämpas. Initiativ och skaparkraft kommer mycket mera än i dag att länkas in på produktiva och samhällsnyttiga verksamheter och mycket mindre att inriktas på strävanden att utnyttja kryphål i skattesystemet.

Det har talats mycket om de s.k. dynamiska effekterna av skattereformen. Från vissa håll har detta begrepp mest fått tjäna som en förevändning för att slippa förevisa någon egentlig finansiering av de sänkta inkomstskatterna. Finansieringen, detta trista inslag i skattereformen, skulle på ett behändigt sätt omhändertags av de underbara dynamiska effekterna. På andra håll har dynamiska effekter beskrivits som någon modern form av slavdriveri, där utarbetade människor skulle tvingas arbeta ännu mera och slitas ut i förtid, samtidigt som deras barn skulle berövas sin dagliga tillsyn.

Jag ser det varken på det ena eller på det andra sättet. Dynamiska effekter är en form av samlingsbeteckning på de positiva effekter som skattereformen kan väntas få på människors och företags beteende och som därmed resulterar i en bättre fungerande samhällsekonomi. Vi får bort mycket av det närmast sjukliga skattetänkande som ständigt hotar att gynna onyttiga eller rent av skadliga beteenden och att hämma nyttiga och produktiva verksamheter. Vi rycker undan grundvalarna för mycket av den skatteplanering som finner sin näring i ett krångligt och olikformigt skattesystem, där stora privatekonomiska – men inte samhällsekonomiska – vinster kan göras genom att flytta pengar från ett konto till ett annat, från en högbeskattad föll till en lågbeskattad.

Hur stora de dynamiska effekterna är och hur snabbt de infinner sig, det vet varken jag eller någon annan. Alla tvärsäkra påståenden om att de uppgår till si eller så många miljarder kronor, att de skulle befria oss från den besvärliga men ofrånkomliga uppgiften att finansiera skattereformen är i bästa fall gissningar ut i det blå och i värsta fall en form av kvalificerad verklighetsförfalskning.

Bakom skattereformen står två partier – socialdemokraterna och folkpartiet. Det innebär att det finns en klar majoritet i riksdagen och det borgar för att reformen är stabilt förankrad och blir bestående. Det är bra, ty det vore en olycka om reformen skulle rivas upp vid första bästa tillfälle. Skattesystemet griper in på så många sätt i människors vardag att det är nödvändigt att skattepolitiken präglas av långsiktighet och principfasthet. Det är en fördel att beslut av så genomgripande betydelse har en bred förankring.

Övriga partier går emot reformen, i varje fall i väsentliga delar. Det största oppositionspartiet, moderaterna, profilerar sig som vanligt mycket hårt i skattepolitiken. För några år sedan var det sänkta marginalsatser som var den moderata hjärtefrågan framför alla andra. Nu är det inte längre lika gångbart.

Marginalsatserna är ju på god väg att sänkas mycket kraftigt, och detta utan minsta lilla medverkan från moderaterna. Det har därför blivit nödvändigt med en omprofilering, ett slags moderat ansiktslyftning. Nu är det sänkt skattetryck som är det stora trumfkortet. Ett sänkt skattetryck utmålas som lösningen på snart sagt alla möjliga samhällsproblem. Med sänkt skattetryck får vi lägre inflation, högre tillväxt, mera sysselsättning, en starkare industri, förbättrad levnadsstandard och gladare och lyckligare människor, i varje fall

i den mån de vänslas i den s.k. lilla världen. Inte nog med detta. På något mirakulöst sätt får vi också råd med ett dyrare försvar, fler poliser, ett starkare rättsväsende, en utbyggd infrastruktur och ett bättre skolväsende. Snart kommer väl även gikt och hemorrojder att botas med moderata skattesänkningar.

Det går att skämta kring dessa ting men under detta finns det ett djupt allvar. Det är nämligen så att en skattereform måste finansieras. Om vi skall sänka inkomstskatterna, och det skall vi, då måste detta betalas på något sätt. Man kan göra som socialdemokraterna och folkpartiet har enats om, nämligen att finansiera den största delen med andra skatter, såsom höjda kapitalskatter, minskade avdrag, och höjda skatter på energi och miljö. Men det är inte det enda tänkbara sättet. Det går också att finansiera sänkta inkomstskatter med utgiftsnedskärningar.

En skattereform kan i princip inte höja svenska folkets levnadsstandard från en dag till en annan. Levnadsstandarden bestäms av hur stora inkomster vi förmår att skapa genom produktionen. En skattereform kan skapa betingelser för en höjd levnadsstandard i framtiden genom att förbättra ekonomins funktionssätt och därmed lägga grunden för en högre tillväxt. Jag tror att denna skattereform får sådana resultat. Men på kort sikt är vår levnadsstandard given och kan inte höjas över natten med aldrig så fiffiga manipulationer av skattesystemet.

Moderaterna försöker ge intryck av något annat. Den finansiering de anvisar är helt otillräcklig. Moderaternas skatteförslag tillsammans med övriga förslag på det ekonomisk-politiska området företer sammantaget ett underskott på 45–50 miljarder kronor 1991.

Här skall jag göra en liten utvikning med anledning av den fråga som Bo Lundgren ställde till mig i förmiddags. Det gällde den skrift som vi i måndags gav ut med beräkningar om moderaternas och centerns skattealternativ, underskotten och fördelningseffekterna. Jag skall medge att det fanns två fel i denna skrift. Det ena felet var ett skrivfel. Det var en felaktig beskrivning av moderaternas barnavdrag. Det är alldeles riktigt att barnavdraget är mot kommunalskatten. Det stod på annat sätt i texten. I våra beräkningar, när det gäller kostnader och fördelningseffekten, var det riktigt uträknat. Vi behöver alltså inte ändra någon siffra. Däremot har vi ändrat texten. Det gjordes redan i måndags.

Det andra felet, som Bo Lundgren tog upp i dag, gällde moderaternas förslag till koldioxidskatt. Där har vi gjort en felaktig beräkning. Det beror på en sammanblandning av netto- och bruttosiffran. Det innebär att vi underskattade den inkomstförstärkning som moderaterna uppvisar med 7 miljarder. Det innebär att det sammanlagda underskottet i moderaternas förslag blir 40 miljarder, inte 47 miljarder. Vi kommer att ändra i alla kommande utgåvor av skriften och ha de korrekta siffrorna.

Givetvis är alla sådana sådana här beräkningar behäftade med osäkerhet. Får jag bara nämna att det är flera moderata förslag som vi inte har beaktat. Om vi hade gjort det skulle underskottet på nytt växa utöver de 40 miljarderna. Ett exempel är förslaget om reavinstbeskattningen inom bolagssektorn. Bara det kostar 2,5 miljarder. Det finns en rad andra sådana förslag. Till detta kommer vid sidan av skattereformen de andra icke helt finansie-

rade förslag som moderaterna har lagt fram och som gör att ytterligare ett antal miljarder tillkommer. Men beloppet 45–50 miljarder står sig. Framför allt står sig slutsatserna om innebörden av moderaternas politik.

Om förslagen skulle genomföras i praktiken, skulle det innebära en ökning av hushållens köpkraft med 6 % utöver den förbättring som redan ligger i prognoserna för 1991. Detta skulle ske i en ekonomi som nästa år beräknas växa med kanske 1 %. Även personer med mycket måttliga ekonomiska kunskaper förstår lätt att en sådan politik över huvud taget inte går att genomföra. Varje försök att ändå göra detta skulle omedelbart leda till en akut förtroendekris för den svenska ekonomin med galopperande valutautflöde.

Denna politik är naturligtvis inte avsedd att genomföras. Det är en politik som utformas vid ingången till det stökiga 90-tal då den stora oredan skall råda i vårt land, ju värre, desto bättre. Det är en politik som formuleras av ett parti som inte vill sitta i regeringsställning, utan som vill bedriva en aktiv form av kannibalism gentemot de andra borgerliga partierna. Lika gynnsam som moderaterna hoppas att denna icke genomförbara politik skulle vara för det egna partiet, lika förödande skulle den vara för landet om den genomfördes. Syftet är inte att förbättra för skattebetalarna. Syftet är att försämma för centern och folkpartiet.

Herr talman! En aspekt på skattereformen som med all rätt har ägnats stor uppmärksamhet gäller dess fördelningspolitiska konsekvenser. Hittills har dessa diskussioner enbart gällt socialdemokraternas och folkpartiets förslag, och det är kanske inte så konstigt. Men det har också inneburit, att allehanda obestyrkta och svepande omdömen kunnat göras om reformens förmenta fördelningseffekter, samtidigt som kritikerna kunnat ge intryck av att svara för en så mycket hyggligare och rättvisare fördelningspolitik.

För första gången har nu, i den skrift som jag återopade, en ordentlig analys gjorts av moderaternas och centerns skattealternativ. Det är en analys som bygger på samma avancerade beräkningsmetodik som tillämpades inom inkomstskatteutredningen och som sedan har vidareutvecklats inom finansdepartementet. Källmaterialet härrör från de årliga inkomstfördelningsundersökningarna som statistiska centralbyrån gör och som baserar sig på 10 000 hushåll. Man skulle kunna säga att det blir ganska många grytor med både kallt och varmt vatten, när man har så stort urval.

Resultaten av dessa fördelningsstudier är minst sagt uppseendeväckande.

Såväl centern som moderaterna har en profil på skatteomläggningen som innebär att betydande summor skulle föras över till förmån för höginkomsttagarna på låginkomsttagarnas bekostnad, jämfört med den reform som nu faktiskt kommer att genomföras. I centerns fall skulle 2,4 miljarder kronor flyttas från låginkomsttagarna till höginkomsttagarna. I moderaternas fall skulle motsvarande belopp vara inte mindre än 9 miljarder kronor.

Jag vill understryka – för att inget missförstånd skall råda – att den korrigering som vi har gjort, det fel som jag har medgett, på en punkt när det gäller moderaternas alternativ på intet sätt påverkar de fördelningsberäkningar som vi har gjort. Ingenting annat har framkommit i denna kammare eller någon annanstans från moderata företrädare eller från centerns företrädare som kullkastar eller ens modifierar de fördelningsberäkningar som vi har gjort. Dessa står vi för.

Alltför länge har centern och moderaterna ostört fått uppträda som förmenta talesmän för olika utsatta grupper. Sanningen är i själva verket att arbetare och lägre tjänstemän skulle förlora på deras politik. Detsamma gäller för flertalet människor med låga eller normala inkomster. Härtill kommer att centerns skattepolitik särskilt missgynnar barnfamiljerna och att moderaternas skattepolitik missgynnar de ensamstående. Däremot skulle höginkomsttagarna och de som har stora förmögenheter tjäna på dessa partiets skattepolitik, särskilt på moderaternas politik. I själva verket skulle moderaternas skatteförslag innebära att 80 % av skattebetalarna drabbades av försämringar, medan det skulle bli en förbättring för de 10 % som har de högsta inkomsterna med i genomsnitt 13 000 kr. för var och en.

Att moderaternas orättfärdiga skattepolitik skulle skapa ökade klyftor förvånar väl inte särskilt många. Jag är inte ens säker på att moderaterna tar särskilt illa vid sig när de kritiseras för att medvetet vilja öka inkomstskillnaderna. Mera besvärande är det måhända för centern, som ju länge har försökt att kritisera socialdemokraterna från vänster, inte minst i skattepolitiken. Men det har varit allmänt populistiskt tal grundat på svepande omdömen, inte på fakta. Allt som har varit svårt och kärt har man gått emot. Alla särintressen som har skriat har blivit strukna medhårs. Nu har vi en ordentlig analys baserad på fakta, inte på löst tyckande. Den bilden är förvisso inte smickrande för centern och dess egentligen fördelningspolitiska inriktning.

Jag vill ge några råd till centern, i all välmening: Ompröva ert motstånd mot höjda barnbidrag! Hemfall inte åt den moderata jargongen att det skulle handla om en ökad rundgång och ett ökat bidragsberoende! Erkänn vad som nu är bevisat, bortom varje skytt av tvivel, att höjda barnbidrag är en mycket bättre fördelningspolitik än subventionerat åtande. Det finns bara en grupp som skulle tjäna på lägre matmoms och det är landets matproducenter. Om det är dessa som ni vill gynna, och den tanken är väl inte alldeles främmande, säg det då öppet! Låtsas inte att det är barnfamiljerna eller låginkomsttagarna som ni hjälper!

På sätt och vis är det beklagligt att centern denna gång, till skillnad från 1981 års skatteuppgörelse, inte orkade vara med. Jag tror att det framför allt berodde på att man inom centern inte i tid hade förberett den egna partiopinionen på den onekligen djärva omprövning av skattepolitiken som då stod för dörren. Det var brister i centerns interna opinionsbildning och i centerns interna partiarbete som var utslagsgivande. Det var absolut inte fråga om vad Olof Johansson påstod i en intervju i Svenska Dagbladet den 11 juni. Så här lyder tidningsreferatet: Sanningen är att vi blev utslängda från förhandlingarna, säger man och pekar på folkpartiets och Kjell-Olof Feldts enighet om energimoms och hård beskattning av bostad, mat och resor till och från jobbet.

Bortsett från att förhandlingarna inte bedrevs mellan *personen* Kjell-Olof Feldt och folkpartiet utan mellan socialdemokraterna, bl.a. representerade av Kjell-Olof Feldt, och folkpartiet är påståendet felaktigt.

Ni i centern blev inte i något skede utslängda från förhandlingarna. Detta vet Görel Thurdin. Tvärtom gjordes det betydande ansträngningar och eftergifter från socialdemokraternas sida för att gå centern till mötes. När den första uppgörelsen hade träffats – som centern inte ville vara med på och som

gällde 1990 års konkreta förslag och principuppgörelsen för 1991 – ställde jag vid en ny träff med Görel Thurdin och Rolf Kenneryd på nytt frågan om centern var beredd att medverka i det fortsatta arbetet med att ta fram det konkreta förslaget för 1991. Det är ju ändå den stora delen i skattereformen. Svaret blev då ett entydigt nej från centerns sida.

Jag utgår från att det beskedet var väl förankrat också hos Olof Johansson. Detta bör slås fast en gång för alla. Någon mytbildning skall inte få uppkomma.

Det finns fortfarande en misstro mot skattereformen. Många tror att de skall förlora på reformen. Det gäller även människor som – det kan man vid en snabb granskning konstatera – i själva verket vinner på reformen. Att denna misstro finns är inte förvånande. Skattereformen är så omfattande och innehåller så många olika komponenter att det är svårt även för experter att erhålla en god överblick över helheten. Men här tillkommer de massmediala enfrågekampanjer som har grasserat från tid till annan. Alltför sällan har det talats om de synnerligen omfattande sänkningarna av inkomstskatten, som ju innebär att sex av sju skattebetalare nästa år endast behöver betala kommunalskatt. Men desto oftare har olika delar av skattefinansieringen tagits upp och beskrivits i de mest ödesmättade ordalag.

Men jag är övertygad om att förståelsen för och bejakandet av skattereformen kommer att växa i styrka i samma takt som kunskaperna om reformen växer. Vi ser den utvecklingen redan i dag. Fr.o.m. januari nästa år kommer människorna att själva uppleva den faktiska innebörden av skattereformen. Det blir mera pengar i plånboken sedan skatten är betald, och det kommer det flesta människor att uppskatta – tro mig!

Det har redan blivit ovanligt att höra någon säga sig vilja slå vakt om det gamla skattesystemet. Och det kommer snart inte att finnas någon som, när det nya skattesystemet väl är genomfört, önskar sig en återgång till det gamla. Det här betyder inte att vi får ett fulländat skattesystem – nej, långt därifrån! Mycket återstår att göra. Det finns ett antal frågor som vi inte hann med och som alltså måste utredas vidare och beslutas längre fram. Vi kommer med all säkerhet att upptäcka brister och skönhetsfel som motiverar korrigeringar och kompletteringar.

Vidare måste vi ständigt vara beredda att anpassa skattesystemet till förändrade yttre omständigheter. Inte minst måste vi i Sverige, med en liten öppen ekonomi alltmer integrerad i den internationella ekonomin, vara lyhörda för vad som sker i vår omvärld. Våra möjligheter att kraftigt avvika från omvärlden i fråga om våra skatteregler kommer att minska, särskilt på områden – det må gälla människor, företag eller kapital – där rörligheten över gränserna är stor och tenderar att tillta.

Men det handlar knappast om att behöva göra lika omvälvande förändringar som den förändring som vi nu står i begrepp att genomföra. Grundprinciperna i denna skattereform kommer att stå sig under en lång tid – det är jag övertygad om.

Skattereformen är en av de viktiga strukturreformer som måste genomföras för att gynnsammare betingelser skall kunna skapas för svensk ekonomi och därmed för det svenska folket under 1990-talet. På kort sikt innebär skattereformen att de flesta blir vinnare. På längre sikt blir alla vinnare.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Prot. 1989/90:140
13 juni 1990

Reformerad inkomst- och företagsbeskattning

Anf. 33 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! I måndags presenterade Erik Åsbrink den famösa analysen av centerns och moderaternas skatteförslag. Direkt efter detta på måndags-eftermiddagen invände vi mot vad som sades i denna s.k. analys. Trots det gick Sveriges finansminister i går här i riksdagens kammare i god för varenda sak som hade beräknats av, som det hette, kvalificerade, skickliga och oväldiga experter på finansdepartementet.

För någon timme sedan intygade den socialdemokratiska ordföranden i skatteutskottet Lars Hedfors att detta papper inte innehåller någonting annat än sanningen. Men nu säger Erik Åsbrink: Ja, vi har hittat ett fel. Det rör sig om 7 miljarder – egentligen är det 13,1 miljarder, men det kommer väl fram senare.

7 miljarder motsvarar dock vad man får in på hela den tillfälliga momshöjningen nästa år. Det är alltså inga små felräkningar som man nu tvingas erkänna. Hela detta dokument är fullt av felaktigheter, som vi visade på redan i måndags. Jag tycker att Allan Larsson skulle ta chansen, när han nu åter är i riksdagens kammare, att ta tillbaka det han sade i debatten med Lars Tobisson i går. Det skulle anstå Sveriges finansminister.

Jag kommer själv att anmäla mig som siste talare i detta ärende, för att redovisa alla andra felaktigheter. Mitt syfte inledningsvis var nämligen bara att få statsrådet Åsbrink att erkänna det första felet, så att vi vet att det finns fel i det som var så säkert i måndags och i går.

Herr talman! Det är bra att marginalskatterna sänks – det har vi krävt under lång tid. Det är bra att bolagsbeskattningen reformeras i stort sett på det sätt som vi krävde i januari 1985. Men det är synd att denna viktiga reform bara skall syfta till att på ett tekniskt bättre sätt ta ut lika höga skatter som i dag, genom det oförändrade skattetryck som är målsättningen.

Det innebär att normalinkomsttagaren fortfarande kommer att betala nästan två tredjedelar av sin arbetsinkomst i skatt, att bara de välbeställda fortfarande kommer att kunna välja och gå förbi de köer som finns i exempelvis offentlig vård och omsorg, dvs. de som har råd.

Dessutom kommer det höga skattetrycket fortfarande att innebära att samhällsekonomin skadas när det gäller sparande, riskvilligt sparande etc. Det framgår av långtidsutredningen och av regeringens egen kompletteringsproposition. Om skattetrycket hade sänkts, som vi moderater har krävt, hade effekterna kunnat bli mer positiva. Erik Åsbrink lyckades faktiskt i sitt anförande, fast han avsåg att vara ironisk, beskriva exakt de positiva effekter ett sänkt skattetryck får. Läs anförandet i den delen!

Anf. 34 GÖSTA LYNGÅ (mp) replik:

Herr talman! Det där med utvärdering var intressant att höra. Det gäller förhoppningsvis också människors uppförande. Det vore intressant att veta om en sådan sak som den stötande detaljen med de gynnsamma avdragen för resor till och från arbetet påverkar människors beteende. Det hade varit

mycket bra om sådana utvärderingar redan hade gjorts, som hade kunnat ligga till grund för reformen, så att misstag inte behövde ske.

Erik Åsbrink sade också att varken han eller någon annan vet vilka dynamiska effekter som uppkommer, och han antydde att vi borde prata om det. Jag håller med om det. Samtidigt vill jag ha en förklaring till tabellerna över budgeteffekterna i propositionen, där det står att de dynamiska effekterna blir 5,0, med en decimal.

Anf. 35 GÖREL THURDIN (c) replik:

Herr talman! Jag konstaterar utifrån skrivningen i utskottsbetänkandet att det är centerpartiets förslag som är huvudalternativet till det nu liggande förslaget. De andra partiernas förslag kallas för orealistiska.

Erik Åsbrink säger att motorn har gått varm, så det är nog inte jag som är varm om fötterna, utan folkpartiet och socialdemokraterna.

Den skrift som vi nu diskuterar är egentligen inte värd att diskutera. Det är under ett statsråds värdighet att lägga fram sådana här beräkningar. För att åstadkomma full jämförbarhet mellan förslagets effekter, som ni säger, har ni gått in och rumsterat om i vårt förslag. Ni säger att detta sker genom en procentuellt lika stor reduktion för alla inkomsttagare i förhållande till graden av underfinansiering, som vi har fastställt utifrån ett tyckande och en bedömning. Vetenskapsmän skulle vrida sig om de såg hur ni hanterade statistiskt material.

Ni har alltså inte gjort dessa beräkningar med vårt förslag; ni har gjort om förslaget. Ni har fel i beräkningarna om importmoms, omsättningsskatt, bostadsbidrag, energimoms, extra avdrag för förmögenhet och dynamiska effekter. Med ytterligare några småsummor kommer vi då upp i 9 miljarder.

Jag tycker att det nu är dags att börja diskutera resp. partis alternativ på ett helt annat sätt än ni gör.

När det gäller barnfamiljerna tror jag att de hellre vill ha rimliga boendekostnader än att sitta ända upp till halsen i de kostnaderna och sedan erhålla barnbidrag. Stora delar av barnbidraget är nämligen ett rent bostadsbidrag – det borde ni erkänna.

Bostadsutskottets ordförande säger att skatteomläggningen dramatiskt ökar boendekostnaderna, att det saknas förslag om bostadsfinansieringssystem, att räntebidragen 1990/91 ökar med 5 miljarder och att bostadssubventionerna sammantaget är i storleksordningen 50 miljarder. Man riskerar att få försämringar i framtiden om man gör på det här viset. Det utlovade investeringsbidraget finns det inget förslag om. Fastighetsskatten skall skärpas, och basen för skatten och taxeringsvärdet skall utredas, osv. Han frågar utifrån bostadsbrist och annat: Kan det bli mycket värre?

Den frågan ställer också jag mig. Måste ni fullständigt försvåra för människor att klara sig på sin egen lön? Det är inte att vara emot bidrag, som ni påstår, utan ni skapar en rundgång som kommer att fresta på de offentliga utgifterna i framtiden.

Anf. 36 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Statsrådet Åsbrink känner naturligtvis ett stort mått av tillfredsställelse och förnöjsamhet i dag, och det förstår jag, efter allt arbete och

den långa processen. Jag kan inte alls känna samma glädje. Det är inte så att jag inte vill ha ett nytt skattesystem – det vill jag verkligen – men jag känner en genuin och även personlig besvikelse över att socialdemokratin har valt att följa ett visst huvudspår. Jag uppfattar det så att det är folkpartiet som socialdemokraterna söker samarbete med.

Jag vet vilka åsikter ni har om oss i vänsterpartiet. Statsministern sade i går att vi sitter på läktaren. Jag påstår att vi i riksdagen har försökt komma innanför dörrarna och nå er i skattefrågan, men det har varit oerhört svårt. Men nu är frågan alltså avgjord, och jag beklagar att det har skett på detta sätt. Jag hoppas att ni får en annan syn. Folkpartiet har nu deklarerat att man vill söka nya vägar – kanske på grund av en inre opinion i partiet.

Vad som behövs för 90-talet vet ni på ert departement – ni har läst samma handlingar som jag. Inkomstklyftorna har växt, men ni har inte med skatte- reformen tagit sikte på en omfördelning till de lågavlönade. Ni har velat få en bättre fungerande ekonomi. Jag har insett det, och jag har alltså inte argumenterat om det i dag.

Vad som behövs under 90-talet är alltså en omfördelning till de lägst avlö- nade, till dem som har det sämst. Ni kan ta fram hur många statistiska tabel- ler som helst, men jag kan se till min egen person och räkna på vad jag som riksdagsledamot har i arvoden och kostnadsersättningar och räkna på min lärarlön. Det är enkelt för mig att se att jag tjänar jättemycket på skatteom- läggningen som riksdagsledamot jämfört med vad jag gör som lärare. Jag har samma avdrag vare sig jag är riksdagsledamot eller lärare. Det hjälper inte hur många expertrapporter som läggs fram.

Det är så människor upplever skatteomläggningen, det måste ni förstå. Det kommer inte att gå i längden, bara en kort tid. Människor får ju inte andras löneavier i brevlådan utan bara sina egna, och de kommer att märka sin personliga skattesänkning. De höjda indirekta skatterna kommer de inte att tänka på dagligdags. De kommer att uppleva det så att inflationen är kraf- tig och att priserna går upp. Ni kommer alltså att klara er ett tag, men männi- skorna kommer att märka att de får det allt svårare att klara hyreshöjningar och att reda sig på sin lön, och då begär de löneökningar, vilket innebär att inflationen drivs på. Det är grundproblemet. Människor kommer att ha känslan av att andra gynnas, och den känslan kommer tyvärr att vara riktig.

Ni säger att ert förslag är likformigt, men det är det inte. 30 % i företagsbe- skattning är egentligen 23 %. Ni gör en rad undantag på kapitalbeskattnings- sidan. Vänsterpartiets förslag är faktiskt mer likformigt, och det är mindre störande i samhällsekonomin. Jag beklagar att socialdemokratin har valt hö- gerlinjen den här gången, och jag hoppas att det inte upprepas.

Anf. 37 Statsrådet ERIK ÅSBRINK:

Herr talman! Egentligen är det patetiskt med detta moderata samlings- parti. Det är partiet som har tagit skattefrågorna på entreprenad, men som står fullständigt vid sidan om när den spännande omvandlingen av vårt skat- tesystem pågår.

I två perioder, mellan 1976 och 1982, var ni i regeringsställning och kunde påverka skattepolitiken. Nämn någon enda positiv åtgärd på skatteområdet som genomfördes under denna tid! Ni höjde momsen, ni höjde arbetsgivar-

avgifterna, ni höjde punktskatter, ni höjde kommunalskatten – ni höjde det samlade skattetrycket. När ni 1981 lämnade regeringen hade den högsta marginalskatten höjts från 83 till 85 %.

Så sent som den 14 november 1988 – det är bara ett och ett halvt år sedan – lade ni fram en partimotion där den djärva ambitionen var att låg- och medelinkomsttagarna skulle ha en skattesats på 34 resp. 35 %, dvs. en kommunalskatt på 30 kr. och 4 % resp. 5 % i statlig inkomstskatt. Den reformen skulle genomföras per den 1 januari 1991, dvs. vid precis den tidpunkt som senare har visat sig gälla för den faktiska skattereformens genomförande. Verkligheten har sprungit förbi de moderata skattereformatörerna.

Låg- och medelinkomsttagare kommer inte att behöva betala någon statlig inkomstskatt alls nästa år. Dessutom kommer de flesta av dem att få en skatterabatt på kommunalskatten med upp till 2 500 kr. En låginkomsttagare som nästa år tjänar 95 000 kr. får 6 070 kr. lägre skatt än han hade fått om det moderata skatteförslaget från hösten 1988 hade förverkligats. En person med 180 000 kr. i inkomst får 7 810 kr. lägre skatt än vad som hade blivit fallet med det moderata alternativet.

Moderaterna liksom centern uppehåller sig också vid skattetrycket, den s.k. rundgången och säger att den här reformen leder till ökat skattetryck och ökad rundgång.

Det är helt enkelt inte sant. Det räcker att läsa innantill och ta del av de siffror som har publicerats i kompletteringspropositionen. Där framgår det att utgiftstrycket, de totala offentliga utgifterna i procent av BNP, minskar med ungefär en procentenhet av BNP. Det motsvarar 14–15 miljarder kronor. Skattekvoten sänks, beroende på vilken inflations- och löneutveckling vi får, med mellan 1 1/2 och 2 % av BNP nästa år. Det motsvarar 20–25 miljarder kronor. Det är tvärt emot vad ni säger. Talet om rundgång och ökat skattetryck saknar all täckning.

Görel Thurdin, liksom Bo Lundgren, är mycket irriterad över diskussionen kring de faktiska studier som har gjorts av fördelningspolitiken. Görel Thurdin sade t.o.m. i sitt inledningsanförande att hon ville hänvisa till Lars Tobisson, som också står här i kammaren, och säga att det nu får vara slut på dessa diskussioner. Låt oss prata om någonting annat.

Jag förstår att ni inte vill prata om de här sakerna. Siffrorna sparkar. Det här är avslöjande. Det här är obehagligt. Jag kan försäkra er att just därför kommer vi att fortsätta att prata om de här sakerna. Det är angeläget att föra ut den debatten till hela svenska folket. Det måste få veta sanningen om de fördelningspolitiska effekterna av era förslag. De måste också få veta sanningen om den våldsamma underfinansiering ni ägnar er åt. Det gäller framför allt moderaterna. Det är inte bara vattenhinkar och motorer som är varma, telefonrådarna till finansdepartementet går också varma på grund av alla moderater som ringer dit och försöker ifrågasätta de siffror som våra experter har tagit fram. Jag har sagt det förut: På en punkt hade vi fel. Det tar vi tillbaka. Det ändrar vi på i nästa upplaga av den omdebatterade skriften. Inte på någon annan punkt har ni kunnat påvisa att något fel har begåtts.

Ni har finansiering av typen ökat hushållssparande, 6 miljarder. Det bara antas ut i det blå. Därmed har ni befriat er, tror ni, från behovet att finansiera 6 miljarder. Ni räknar er till godo engångsinkomster. Man skattar av företa-

gens obeskattade reserver. Det är finansiering som skall användas för bestående skattesänkningar, som ligger kvar år efter år i all framtid. Den typen av blufffinansiering är det fullt av i det moderata förslaget. Skalar man bort allt detta är vi tillbaka i de skrämmande stora underskotten, som visar att man helt har tappat kontakten med verkligheten, att man inte ägnar tillstymmelsen av ansträngning åt att föra en ansvarsfull politik.

Jag har inte ägnat mig så mycket åt andra partier i debatten. Men jag skall kommentera dem också, först vänsterpartiet. Jag hörde på Lars Bäckströms inledningsanförande, och jag måste säga att det inte bara var schvungfullt framfört, det var god demagogik i en positiv bemärkelse. Det var också innehållsmässigt intressant, och jag kunde hålla med om väldigt mycket av det som sades. Jag skulle t.o.m. kunna gå så långt – det är möjligt att jag nu skandaliserar Lars Bäckström – att jag säger att om det bara handlade om honom skulle vi nog kunna komma överens. Men partiet v, f.d. kommunisterna, innehåller en mängd andra schatteringar. All erfarenhet har visat hur oerhört svårt det är att samla detta parti till en hållbar uppgörelse, vare sig det handlar om skattepolitik eller annat.

Att fördelningspolitiken är viktig håller jag med om i allra högsta grad. Men vi måste också komma ihåg att vi skall skapa de resurser varmed fördelningspolitik kan bedrivas. Skattepolitiken kan vara ett viktigt bidrag till detta. Det är en väldig skillnad om vi har en tillväxt i ekonomin på 3 % eller i varje fall 2 % och inte bara 1 %. Det ger oss helt andra möjligheter att bedriva fördelningspolitik till gagn för låginkomsttagare, för de svagaste grupperna.

Mitt huvudproblem är att så länge Lars Bäckström är en ensam ropande röst i vänsterpartiets öken, är det svårt att se några möjligheter för framtida uppgörelser. Lars Bäckström tycker illa om att vi talar om dynamiska effekter, percentiler och deciler. Men så länge vi inte ser litet mer dynamiska effekter i vänsterpartiet får ni vara inställda på att räkna era anhängare snarare i percentiler än i deciler.

Till miljöpartiet och Gösta Lyngå, som flera gånger har tagit upp reseavdraget, vill jag säga att jag har stor förståelse för miljöpartiets synpunkter i den frågan. Det ursprungliga förslaget, som lades fram av inkomstskatteutredningen, var ur miljöpolitiska utgångspunkter bättre än det som vi nu genomför, dvs. vi behåller dagens system. Anledningen till det var det starka motstånd som det förslaget väckte. Jag skall inte förneka att det även fanns ett starkt motstånd inom mitt eget parti. Det var ett kompakt motstånd från alla de övriga fyra partierna i riksdagen.

Sista ordet är väl inte sagt. Nu gäller det här förslaget. Om det finns möjlighet att ompröva det i framtiden återstår att se. Jag skulle vilja råda Gösta Lyngå att inrikta vissa pedagogiska ansträngningar på t.ex. de partier som i andra sammanhang, jag tänker på centern och vänsterpartiet, gör sig till talesmän för miljön framför alla andra. De kanske också skulle ägna någon tanke åt åtgärder som syftar till att begränsa bilismen och de utsläpp som bilismen förorsakar. Då kanske utsikterna ökar att få ett miljövänligare reseavdragssystem än det vi har i dag.

Slutligen vill jag ta upp en fråga som gäller alla de tre borgerliga partierna. Ni är djupt splittrade. Jag behöver inte utveckla någon argumentation i den

frågan. Det är uppenbart för alla och envar. Ändå säger ni att ni skall bilda regering tillsammans, om det blir en borgerlig majoritet i 1991 års val.

Jag har läst en intervju med Olof Johansson. Jag vet att han inte är här, men andra företrädare för centern kan möjligen besvara min fråga. Det är en intervju i tidskriften Nu, tror jag, som folkpartiet ger ut. Frågan ställs så här: Om folkpartiet håller fast vid skatteuppgörelsen kan ett framtida samarbete med centern bli svårt att få till stånd? – Ja. Nästa fråga: Så ni kommer att arbeta för att riva upp finansieringen av skattereformen? – Ja. Det andra har vi accepterat. Den skala som finns stämmer väl med vad vi har sagt, och det gör även grundavdraget. Det framgår av intervjun att det är finansieringen som är det stora problemet.

Jag måste fråga: Hur skall detta gå till? Är det ett krav från centern och moderaterna att skattereformen rivs upp och görs om i väsentliga delar om det skall bli en borgerlig regeringsbildning efter en eventuell valframgång 1991? Frågan kan också ställas till folkpartiet, även om jag utgår ifrån att folkpartiet står fast vid skatteuppgörelsen, oavsett hur valet utfaller nästa år.

Anf. 38 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Patetiskt, sade Erik Åsbrink. Pinsamt är snarare ordet. Sveriges nye finansminister gick i debatten med Lars Tobisson i riksdagen i går i god för hela den här rapporten, hela den torftiga och ovederhäftiga s.k. analysen av centerns och moderaternas skattemotioner. I dag visar det sig först att där finns ett skrivfel och sedan att där finns ett beräkningsfel på 7 miljarder – egentligen är det 13 miljarder. Sedan upptäcks väl nästa fel och nästa fel igen. Så gott som allt som sägs i den här rapporten är fel. Slutsatsen är fullkomligt felaktig.

Jag har nu anmält mig sist på talarlistan i detta ärende. Jag inbjuder antingen finansministern eller biträdande finansministern att stanna kvar och föra den debatten med mig om hur det ligger till med rapporten. Om ni inte vågar det har ni erkänt att ni inte vågar stå för den i andra detaljer heller.

Den skatteomläggning som vi för närvarande behandlar lider av en stor brist, och det är att skattetrycket inte ens blir oförändrat utan t.o.m. höjs en aning. Det innebär, som jag tidigare har sagt, att en normalinkomsttagare får betala nästan två tredjedelar av sin totala arbetsersättning i skatter och avgifter. Jag skulle vilja fråga Erik Åsbrink om han tycker att det är rimligt. Skall man ha ett så högt skattetryck för normala inkomsttagare att två tredjedelar av deras inkomster tas om hand av politiker i stat och kommun och att de därmed får så litet kvar av sin inkomst efter skatt att de inte har råd att välja något annat än den offentligt subventionerade vården och omsorgen, som enligt vad vi vet inte fungerar tillfredsställande på alla håll i landet? De är ändå med och betalar. Det är bara de välbärgade som har chansen att välja. Är det ett rimligt och bra system, biträdande finansministern?

Sedan förde Erik Åsbrink ett resonemang om att de borgerliga regeringar som vi deltog i inte gjorde något konstruktivt på skatteområdet. När den borgerliga regeringen tillträdde i oktober 1976 var en av dess första åtgärder att dra tillbaka hälften av den redan beslutade arbetsgivaravgiftshöjningen på 3 procentenheter från 1977. Man begränsade alltså den kraftiga skatte- och avgiftshöjning som socialdemokraterna hade fattat beslut om.

Det var också dessa arbetskraftskostnadsökningar i början av 1970-talet – det kan man läsa om i långtidsbudget osv. – som skapade de ekonomiska problemen. Därefter sjönk det totala skattetrycket i Sverige. Eftersom det kommunala skattetrycket ökade minskade också det statliga skattetrycket.

Det är riktigt att mittenpartierna gjorde upp med socialdemokraterna om en skatteomläggning som medförde ytterligare höjt skattetryck, men då tog vi också konsekvenserna och lämnade regeringen – den skattepolitiken kunde vi inte medverka till; det beror på vår integritet. Vi slåss för lägre skatter för alla, inte för skattehöjningar, som är typiska för socialdemokraterna.

Anf. 39 GÖREL THURDIN (c) replik:

Herr talman! Lyssna kan ni statsråd i finansdepartementet fortfarande inte! Det finns fel i den analys som socialdemokraterna har gjort av centerpartiets och moderaternas motioner och som vi här har diskuterat. När det gäller bostadsbidraget har ni t.ex. ändrat ett direkt yrkande – om det är fel på decimalkommat eller vad det är kan jag inte avgöra, men det står 0,1 i stället för 1 miljard. Ni har fel t.ex. när det gäller grundavdrag och socialavgifter – de finansieras inom systemet. Jag kan dra fram fel på punkt efter punkt. Vi vet exakt vilka förslag vi har lagt fram, och ni skall inte försöka göra om dem när ni stoppar i dem i era beräkningar.

Jag fick frågan om vi skulle ändra på skattereformen om vi kommer i regeringsställning. Det är klart att vi kommer att kämpa för att få till en stånd en rättvis skattereform. Vi kommer inte att ge upp den ambitionen bara för att ni trumfar igenom ert beslut här i dag. T.o.m. ni och folkpartiet kommer att bli tvungna att ändra i den här skattereformen – inte ens ni kan springa ifrån verkligheten.

Vi fick höra att Anne Wibble skulle kliva upp i talarstolen så småningom. Det är kort tid för de här replikerna, så i så fall kommer också jag att sätta upp mig på talarlistan på nytt för att kunna redogöra för saker som jag inte hinner med i replikskiftena.

Erik Åsbrink sade när det gällde kostnadshöjningarna att det inte var bara det ena eller det andra som gällde människor. Nej, det är ju både – och! Och det är när man sammanställer effekterna av reformen på olika områden som man ser att det kommer att bli besvärligt för människor. Det är totaleffekten av reformen som gör det.

Ni talar så mycket om helheten, men när det kommer till kritan ser ni inte till helheten. Era fördelningspolitiska studier avser ett genomsnitt. Där finns inga spridningsmått, och det anges inte plus och minus.

Eftersom ni inte tycker om att man driver populära åtgärder, dvs. det som folk vill ha, utgår jag från att ni och folkpartiet strävar efter att lägga fram förslag som folk inte tycker om. Det är den enda slutsats jag kan dra av den artikel som jag läste i Aftonbladet.

Jag tycker att den här skattereformen och det politiska livet kunde vara betjänt av åtminstone debatter som håller sig till konkreta sakuppgifter och inte till några tyckanden och bedömningar från finansdepartementet.

Anf. 40 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag tackar statsrådet för berömmet. Jag tar det inte som ett försök till dödskyss.

Jag kanske inte motsvarar socialdemokraternas fördomar om vänsterpartister. Ibland när ni talar om oss låter ni som något jag läst i Tage Danielssons Grallimatik. Där stod: Alla negrer är lata. Det var en flitig neger – han måste vara vit! Om vänsterpartister som ni inte kan bemöta säger ni: Ni är inte vänsterpartister. – Men vi är vänsterpartister!

Det är tyvärr så att mina fördomar om socialdemokrater har stärkts i den här skatteprocessen. Men de skadorna skall möjligen inte vara irreparabla. Vi har fördomar om varandra, men låt oss diskutera det.

Er ledare, Ingvar Carlsson, visade att han var en mästare på brobyggande efter det att Westerberg hade rivit bron. I går talade Ingvar Carlsson fotboll – det är ju han förtjust i. Det är möjligt att han kan lära sig att göra en vänsterpassning – gör han det finns vi där.

Det är partimotionen jag talar om. Med den öppna debatt vi har i vänsterpartiet – det har vi! – kan statsrådet vara säker på att motionerna nagelfars innan de lämnas in. Vi har en öppen debatt i vänsterpartiet – det är bara på kyrkogårdar det råder enighet.

Ni har ju en väldigt öppen debatt, må jag säga. Jag tänker på Malm och Blomman, som fick ett slag i bröstet av det senaste ekonomiska paketet, Lillemor Arvidsson och Anna-Greta. Det är många som har en öppen debatt; det är ju er sak. Vi har en öppen debatt, och vi står sedan för våra beslut, och det gör ju ni också. Våra partier skiljer sig inte så mycket åt i det avseendet.

På den repliktid som jag har kvar vill jag ta upp en mycket konkret fråga. Ni socialdemokrater säger: Formellt sett ser det illa ut fördelningsmässigt, om man räknar på marginalsattesänkningen, men det ordnar sig med kapitalbeskattningen – vi får så hög kapitalbeskattning nu. Men när vi hade utfrågning sade riksbankens Hörngren: Omprövningar kommer att krävas – underförstått: sänkt kapitalskatt.

Åsbrink sade själv att han kunde tänka sig att vi i en framtid får vara beredda att se över kapitalbeskattningen, dvs. sänka den. Då frågade jag Åsbrink: Betyder det då inte att fördelningspolitiken sätts i fara? Då svarade Åsbrink: Nej, det är inte så enkelt att sänkt kapitalbeskattning skulle ha negativa fördelningseffekter.

Det är ju möjligt, men hur är det då? Regeringen säger att dålig fördelningseffekt av sänkt marginalsatt upphävs genom höjd kapitalbeskattning. Alltså: Höjd kapitalskatt drabbar dem som har den bästa inkomsten.

Men å andra sidan är det inte så enkelt som att sänkt kapitalbeskattning skulle ha negativa fördelningseffekter. Det är ju ett underbart instrument som ni har. När man gör det ena, fungerar det så att det blir bra fördelningspolitik. När man höjer skatterna missgynnar det de rika, men när man sänker dem – ja, då är det inte någon dålig fördelningseffekt. Det här har inte jag riktigt rätt ut för mig själv ännu. Men det kan säkert statsrådet hjälpa till med.

Anf. 41 GÖSTA LYGÅ (mp) replik:

Herr talman! Jag får tacka Erik Åsbrink för rådet att använda min pedagogiska förmåga för att få andra partier att ta miljöhänsyn. Jag har försökt följa det rådet, men det är inte lätt.

Både när det gäller själva trafiken och när det gäller begränsningar av trafiken genom skattemässig påverkan har vi i miljöpartiet stått här gång på gång och talat om hur man borde visa miljöhänsyn. Men det behövs mer än pedagogisk förmåga. Hur kan man annars förklara att statsrådet ger efter på den här punkten åt folkpartiet, som tydligen inte alls har de målsättningar?

Anf. 42 Statsrådet ERIK ÅSBRINK:

Herr talman! För att börja med Gösta Lyngås inlägg vill jag säga att trots den kritik han framför så innebär den här skattereformen längre gående insatser på miljöområdet än vad vi någonsin tidigare har genomfört här i landet. Miljöområdet är ett av avstegen – om man så vill uttrycka det – från synsättet att skattepolitiken inte skall styra och ställa på en mängd områden. Här använder vi skatteinstrumentet medvetet som ett styrmedel för att förbättra miljön, för att minska utsläppen. Vi har gjort mycket, och vi kommer att göra mer.

Jag tror också att vi är överens om att beklaga att företrädare för partier som framställer sig som så oerhört radikala i miljösammanhang, inte törs hävda miljöintressena när det börjar brännas litet, när det handlar om bilister eller andra viktiga intressegrupper. Då får miljöhänsynen vika, och i stället bär man fram några andra motiveringar som skulle vara så mycket viktigare.

Till Lars Bäckström vill jag säga att det är för tidigt att i dag spekulera om hur en eventuell framtida förändring av kapitalbeskattningen skall se ut. Det vet inte jag, och jag ser det som meningslöst att diskutera den saken i dag. Detta får vi se, om det blir aktuellt. Och jag kan försäkra att om det blir aktuellt, kommer vi från socialdemokratisk sida att göra allt vad vi kan för att ge en sådan förändrad kapitalbeskattning en god fördelningspolitisk profil.

Mycket av vad Lars Bäckström sagt har jag sympati för i dag. Men jag måste säga att jag har svårt att förstå det envetna hävdandet att matmomsen skall sänkas. Det är nästan så att jag tror att Lars Bäckström själv har litet svårt med argumenten i den frågan. Man kan förstå förordet på vissa håll för sänkt matmoms. Hos starka producentgrupper, som står ett visst parti nära, finns ett starkt egenintresse för detta. Men för vänsterpartiet finns ju inte den aspekten. Ni har inte så värst många bönder som röstar på er, och det kommer ni kanske inte heller att få i framtiden.

De fördelningspolitiska studier som har gjorts – och det är flera – visar alldeles entydigt att det inte finns några positiva fördelningseffekter. Förslaget gynnar inte barnfamiljer, och det gynnar inte låginkomsttagare. Den enda kvarvarande rimliga förklaringen är något slags allmän populism, och den tycker jag strider mot det seriösa budskap som Lars Bäckström i övrigt vill framföra här i dag och som jag uppskattar mycket. På den här punkten har ni alltså svårt med den seriösa argumentationen.

Jag ställde en fråga, i första hand till moderaterna och centern: Hur blir det nu med splittringen, om det skulle bli en borgerlig majoritet efter höstens val? Kräver ni att skattereformen rivs upp, eller kräver ni det inte? Bo Lundgren undvek naturligtvis att svara på den frågan. Görel Thurdin svarade svä-

vande att givetvis skall man arbeta för att ändra. Det må vara, men jag får inget svar på min fråga i dag. Jag hoppas att svaret kommer någon annan gång, för frågan kommer att upprepas, det kan ni vara säkra på. Att reformen rivs upp – är det ett villkor för att ni skall sätta er i en regering. eller är ni beredda att överge era egna förslag och acceptera den reform som inom kort kommer att beslutas och som vid det tillfället kommer att vara i kraft? Oavsett vad som gäller, tror jag att svaret är oerhört intressant för väljarna. De kommer att få många tillfällen att ta del av era synpunkter i den frågan, och då räcker det inte med halvkvädna visor. Än mindre räcker det med att – som Bo Lundgren – tiga sig förbi den frågan.

Jag frågade också Bo Lundgren vad han kunde åberopa som positivt i skattesammanhang från den borgerliga regeringsperioden. Det enda jag fick höra var att man halverade höjningen av arbetsgivaravgifterna. Ja, det är mycket imponerande, och jag skall lägga det på minnet som ett monument över borgerlig skattepolitik under sex år.

För övrigt är det påstående som Bo Lundgren gjorde, att skattetrycket sänktes, inte korrekt. Jag läser här ur min gamla broschyr från 1982 – en utmärkt skrift, om jag får säga det själv, som heter När moderaterna höjde skatten. Det framgår där att skattekvoten 1976, vid regimskiftet, var 48,5 %. År 1981, när moderaterna lämnade regeringen, var skattekvoten 51,1 %. Det var alltså en höjd skattekvot – inte en sänkt, som Bo Lundgren sade.

Jag vill också dementera de beskyllningar som här av Bo Lundgren riktas mot olika personer. Finansministern sade aldrig i debatten i går att moderaternas förslag ledde till 47 miljarder i underskott. Han angav ett intervall, 45–50 miljarder, och det är för övrigt en bedömning som jag instämmer i. Det var ett belopp som inte heller enbart hänförde sig till skattereformen, utan det var det samlade resultatet av moderaternas ekonomiska politik. Där finns också saker som ligger utanför skattereformen. Denna bedömning står sig, och jag ser ingen anledning till att finansministern skulle behöva ta tillbaka någonting.

Detsamma gäller faktiskt Lars Hedfors. Jag hörde själv hur han i debatten för en stund sedan nämnde beloppet 40 miljarder kronor. Då var felräkningen redan exkluderad.

Trots alla ivriga försök som ni nu har gjort, i kontakter med finansdepartementets tjänstemän, har ni inte kunnat påvisa felaktigheter på någon annan punkt. Och det är faktiskt ingen bra argumentation att bara för att det har upptäckts *ett* fel – som vi öppet medger – insinuera att ”då är väl allt annat också fel”. Upp till bevis! Hittar ni några bevis, ta då fram dem! Men halvkvädna visor och allmänna påståenden duger inte.

Jag vill ge ett råd till Bo Lundgren, som väl känner många av de här experterna på finansdepartementet: Förtala inte dem! De är utomordentligt kompetenta personer med mycket hög integritet. Om ni skall rikta kritik, så gör det mot mig eller mot regeringens övriga företrädare. Men häng inte ut tjänstemännen, som gör ett utomordentligt gott arbete. Jag tror att de i kompetens kan mäta sig med, kanske t.o.m. överträffa, de små blå män som räknar fram moderaternas skattealternativ.

Slutligen vill jag säga att det har varit hårda ord – att vi mött hård kritik och ifrågasättande av skattereformen på viktiga områden. Nu står den ändå

nära sitt genomförande. Och jag har en känsla av att det bakom all denna hårda kritik egentligen på vissa håll finns en tillfredsställelse över att den här skattereformen ändå genomförs. Många av er är ganska nöjda med att det blir en sådan här skattereform. Ni skulle för allt i världen inte vilja se den ogjord. Men ni kan inte låta bli att skära pipor i vassen, ni kan inte låta bli att stryka särintressena medhårs. Ni kan inte låta bli att angripa allt det som är otrevligt i reformen, nämligen finansieringen. Ingen kritik riktas mot 100 miljarder i skattesänkningar. Men när det skall finansieras, då vill man inte vara med, utan då skall allsköns grupper undantas. Då får man t.o.m. höra att utlandet skall vara med och betala en del av våra skattereformer, hur nu det skall gå till.

Hur det än må vara med den saken, den här reformen kommer att genomföras. Det kanske rent av är så att om några år kommer ni litet till mans från olika partier att säga att det var ni som var inspiratörer, att det egentligen var ni som låg bakom reformen. Det får vi väl leva med, men vi kan ändå i dag konstatera att reformen genomfördes av socialdemokraterna och folkpartiet under hårt motstånd från andra håll.

Nu är reformen färdig att genomföras, och jag måste säga att jag känner personligen en stor tillfredsställelse över att vi är i den situationen.

Andre vice talmannen anmälde att Bo Lundgren, Gösta Lyngå, Lars Bäckström och Görel Thurdin anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 43 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Av en tidigare talare fick vi höra att vi på ett destruktivt sätt har desinformerat om skattereformen. Det är litet konstigt uttryckt, för om man tolkar det formellt så har den dubbla negationen ju en upphävande betydelse. Egentligen sägs det då att vi har på ett konstruktivt sätt informerat om skattereformen, och det tycker jag onekligen att vi har gjort.

Jag skall ta upp två aspekter, så att vi inte skall hålla på alltför länge i dag, nämligen hur skattereformen slår dels för småföretagen, dels för pensionärerna.

Småföretagens stora betydelse för vårt lands ekonomi kan inte nog betonas. Alla vet att deras utvecklingsmöjligheter är av avgörande betydelse för hela den svenska ekonomin. Mer än hälften av alla anställda arbetar i småföretag, om man då menar företag med mindre än 200 anställda, och det blir faktiskt 1,1 miljon. Det är då självklart att beskattningens utformning kommer att vara utomordentligt viktig för småföretagarna. De har också följt debatten mycket ingående och även kommit med konstruktiva förslag.

Den samlade effekten av olika skatter för en företagare är ofta extremt hög. Dubbelbeskattning av bolagsvinster i kombination med höga marginalskatter, förmögenhetsskatten och reavinstbeskattningen gör att det krävs mycket höga vinster för att man skall få en positiv avkastning efter skatt. Detta har självfallet en mycket negativ inverkan på egenföretagande och även entreprenörskap.

Dessa problem löses ju inte genom att skattebördan flyttas på olika sätt mellan olika grupper och mellan olika typer av skatter. Enda möjligheten är

att sänka skattetrycket, det visar inte minst problemen för nyföretagande i glesbygden. De som bor och verkar på landsbygden har jämförelsevis låga inkomster och får sämre utbyte av marginalsattesänkningarna, men de kommer att vara med om att betala inkomstskattesänkningarna genom att dessa förenas med höjningar eller utvidgningar av andra, framför allt indirekta, skatter.

För att stimulera nyföretagande i glesbygd har vi bl.a. yrkat på rätt till kvittning av olika inkomstslag och förvärvskällor, särskilda reserveringsmöjligheter för mindre, nystartade företag och givetvis också slopad beskattning av arbetande kapital i företagen. Dessa åtgärder skulle avsevärt förbättra förutsättningarna för nyföretagande och entreprenörskap, inte minst vad gäller det för landsbygden så viktiga deltidjordbruket.

Därför yrkar vi naturligtvis avslag på förslaget om beskattning av invest- mentföretag och aktiefonder och att regeringen i stället får i uppdrag att lägga fram ett nytt förslag i enlighet med utredningsförslaget, där ju nu skattefriheten när det gäller allemansfonder slopas, räntor och utdelningar från aktiesparfonder blir skattepliktiga och schablonintäkten differentieras.

Det är viktigt att egenföretagare får goda möjligheter till avsättning till den lönebaserade reserven, den s.k. L-SURV-en. Vi föreslår därför att egenföretagares egen inkomst också skall ingå i underlaget för egenföretagarens avsättning till L-SURV – en teknisk term som tidigare har uttytts här i kammaren.

Propositionen, som utskottsmajoriteten i nästan alla delar följer, innehåller ett förslag om att enskilda näringsidkare skall kunna få använda s.k. K-SURV och detta kopplat endast till en ordning med s.k. räntefördelning. Om underlaget till K-SURV är negativt, skall sålunda ett belopp motsvarande underlaget multiplicerat med statslåneräntan redovisas som intäkt av näringsverksamhet och som avdrag i inkomstslaget kapital.

Vi yrkar avslag på detta förslag. Det är också mycket komplicerat, och sannolikt medför det ökade svårigheter för både skattskyldiga och skattemyndigheterna.

Utskottsmajoriteten nöjer sig tyvärr med att blott uttrycka förhoppningen att regeringen följer utvecklingen och vidtar de åtgärder som behövs. Men en av de stora poängerna med skatteomläggningen skulle ju vara att så mycket som möjligt av alla regler och bestämmelser skulle förenklas.

Vi vill också ha kvar rätten till brutet räkenskapsår för enskilda näringsidkare, dödsbon och juridiska personer som förvaltar samfällighet. De uppvaktningar som utskottet bestods med med anledning av förslaget om avskaffad rätt till brutet räkenskapsår var enligt min uppfattning utomordentligt övertygande. Det är uppenbart att det genom den nya ordningen kommer att ske en mycket kraftig ökning av arbetet vid bokföringsbyråer och revisionsfirmor, och även för skattemyndigheterna leder förslaget till stora olägenheter.

Nu säger utskottsmajoriteten att det finns möjlighet att fördela arbetet över en något längre tidsperiod och att regeringen ämnar föreslå en förlängning av tiden för avlämnande av deklaration, så att sluttidpunkten flyttas till den 15 juni. Då är ju frågan varför man egentligen ändrar den här bestämmelsen.

Ett av socialdemokraternas motiv för skatteomläggningen har ju varit att eftersträva en förskjutning av skatteuttaget mot hårdare beskattning av vad man kallar kapital. Denna benämning är emellertid inte något annat än en beskrivning av hushållens tillgångar i form av egna bostäder, pensionssparande, aktiesparande och småföretagande. Den föreslagna skärpningen av den s.k. kapitalbeskattningen är således en klar belastning för boende, för pensionssparande, för aktiesparande och för företagssparande.

Självklart kommer sloandet av rätten att kvitta underskott i nystartad rörelse mot exempelvis inkomst av tjänst att öka kostnaderna och riskerna vid startande av nya företag. Genom den skärpta kapitalvinstbeskattningen minskar samtidigt utbytet av ett lyckat risktagande. Skärpningen av kapitalbeskattningen kan mycket väl leda till att kapitalet som produktionsfaktor söker sig till utlandet med dess betydligt lägre beskattning.

Herr talman! Jag kan inte på den tid jag preliminärt angett ta upp alla våra invändningar mot regeringens förslag till ändringar av företagens beskattning. Jag får därför som alla andra i den här debatten begränsa mig.

De förändringar som föreslås beträffande företagens möjligheter att göra avsättningar till reserver är mindre gynnsamma för småföretag än för storföretag. Här har ju t.o.m. vänsterpartiets representant talat sig varm för småföretagen. Vi anser därför att det bör införas ett system med s.k. mini-SURV för små nystartade företag. I det sammanhanget kan det vara värt att nämna att vi moderater är ensamma om att förorda att aktier i utländska dotterbolag skall få medräknas i underlagen för s.k. K-SURV till 80 %. Det kom ju mycket allvarliga invändningar mot det liggande förslaget från industrihåll.

Vad gäller värderingar av lager yrkar vi att lager alternativt skall få värderas till 95 % av det totala anskaffningsvärdet, vilket för övrigt överensstämmer med utredningsförslagets alternativregel. Den innebär nämligen att man medger ett schablonmässigt inkuransavdrag på 5 %. Nyvärdesavskrivning anser vi också bör finnas som en möjlighet, och där tror vi att utskotts-majoriteten överdriver mycket starkt faran för icke önskvärda inlåsnings effekter.

Jag vill än en gång betona i det här avsnittet att det är viktigt att vi får en beskattning som främjar och inte hämmar företagen i vårt land. Det är värt att nämna att ett ökat nyföretagande har störst betydelse i de delar av landet som hittills har utvecklats långsammast. Därför kommer vi att arbeta vidare på de förbättringar i beskattningen av företagande som är absolut nödvändiga för att garantera en fortsatt ekonomisk utveckling i vårt land.

En del pensionärer är företagare, men de flesta har väl dragit sig tillbaka från en förhoppningsvis givande insats i samhället.

Vi har lyssnat vid olika utfrågningar och på de uppvaktningar som utskottet haft den äran att bestås med. Mycket intressant var att höra hur kritiska pensionärernas talesmän var, framför allt mot den uteblivna kompensatio- nen för den höjning av konsumentpriserna som den indirekta beskattningen medför.

Detta har inte utskottsmajoriteten velat lyssna på. Vi ställer givetvis upp och anser att pensionärerna skall ha full kompensation.

PRO säger att de flesta pensionärer får en standardförsäkring. Deras ord-

förande, Lars Sandberg sade vid ett anförande i Stockholm den 7 maj: "Det är inte konstigt att tilltron till politiker naggas i kanten, när löften om värdesäkring överges." Detta upprepades även inför oss. Här i Stockholm hade man ordnat med ett stort protestmöte, som samlat mer än 1 000 pensionärer framför Kungsträdgårdens då nyutspruckna syrenbuskar.

Pensionärerna kommer i stryckklass, fortsatte Lars Sandberg. Andra grupper kan förhandla sig till kompensationer för prisökningar. Den möjligheten har inte pensionärerna.

Moderata samlingspartiet motsätter sig bestämt att man upplöser sambandet mellan konsumentprisindex och basbelopp. Vi anser det mycket angeläget att pensionärer och även andra grupper skall känna sig säkra på att statsmakterna håller sina tidigare givna löften att kompensera dessa grupper för eventuella prisökningar, oavsett hur dessa prisökningar uppstår.

Sveriges pensionärsförbunds ordförande, Nils Carlshamre påpekar att en manipulation med basbeloppet även rent tekniskt sett är en mycket tvivelaktig metod. Den kan jämföras med att om man vill sy en ny kostym och tyget inte räcker till, man då klipper av några centimeter från måttbandet i stället för att skaffa mer tyg.

Vissa förbättringar för pensionärerna har genomförts. Förra hösten beslöt riksdagen att kommunalt bostadstillägg till folkpensionärer inte skulle avtrappas till följd av inkomst av tjänst. Det beslutet innebär ändå att marginaleffekterna på inkomst av förvärvsarbete minskade med drygt 30 procentenheter – från de tidigare helt orimliga nivåerna på över 90 %. Men man ligger ändå kvar på 60–65 % för dessa förvärvsarbetande pensionärer.

Syftet med förändringen var att möjliggöra för pensionärerna att fortsätta att arbeta även efter inträdd pensionsålder. Om vi verkligen vill stimulera pensionärer till förvärvsarbete bör marginaleffekten av skatter och avgifter inte överstiga vad som gäller för andra inkomsttagare. Därvidlag vill vi likställa pensionärer med övriga inkomsttagare.

Den uteblivna kompensationen för prisökningar till följd av höjda indirekta skatter betyder att basbeloppet 1991 kommer att bli ca 3 % lägre än vad det borde vara. 1992 och följande år blir basbeloppet hela 6,5 % lägre än vad som följer av inflationen.

För att kompensera de sämst ställda pensionärerna avser man att höja pensionstillskotten. Men alla vet att de föreslagna höjningarna inte är tillräckliga. För den s.k. minimipensionären uppstår en försämring av pensionen med ca 1 350 kr. från år 1992. Det är en oundviklig följd av att den extra inflationen på ca 6,5 % under dessa båda år inte räknas med i kompensationsunderlaget. Det är ett resultat av skatteuppgörelsen mellan socialdemokraterna och folkpatriet.

Många kommuner har inte råd att räkna upp det kommunala bostadstillägget så att full kompensation erhålls för de kraftigt höjda boendekostnaderna. Också det är en följd av skatteuppgörelsen.

Vi moderater motsätter oss mycket bestämt att de sämst ställda pensionärerna skall få det ännu sämre. Vill inte socialdemokraterna ställa upp på detta?

Beträffande den s.k. engångsskatten på pensionssparande, som genomdrevs för tre år sedan, så lovade den dåvarande finansministern att denna

skatt skulle bli en engångsföreteelse. Nu blir det i stället en "engångsskatt" som tas ut varje år! Så lätt manipulerar man ett givet löfte.

Redan förslaget om avkastningsskatt på pensionssparande är vilseledande, nämligen genom själva benämningen: Skatt på försäkringsbolagens pensionsfonder.

Försäkringsbolagen utpekas därmed som skattskyldiga. Men det är inte mer korrekt än att säga att handeln betalar moms på dagligvaror.

All pensionsförsäkring är, som bekant s.k. ömsesidig försäkring. Det innebär att hela avkastningen på kapitalet skall tillföras försäkringstagarna. Alltså blir det försäkringstagarna/pensionärerna som till sista kronan får betala hela avkastningsskatten och inte alls försäkringsbolagen.

Avkastningsskatten drabbar också retroaktivt. Många försäkringstagare/pensionärer som tecknat försäkringar och då utgått ifrån en viss beräknad återbäring får ju se hur denna kalkyl nu förändras i efterhand till följd av denna permanenta engångsskatt.

Vi motsätter oss därför självklart förslaget om en särskild avkastningsskatt på pensionsmedel. Det kan omöjligt främja ett ökat sparande och kommer följaktligen att verka negativt från samhällsekonomisk synpunkt.

Vi är också lika negativa emot planerna på en löneskatt på pensionsavsättningar. Däremot är vi givetvis positiva till allt som främjar arbete och sparande.

För att underlätta voteringarna, herr talman, ställer jag till slut inga yrkanden.

Anf. 44 ROLF KENNERYD (c):

Herr talman! Målen för centerpartiets skattepolitik är följande:

För det första skatt efter bärkraft.

För det andra att stimulera arbete och företagande.

För det tredje ökat sparande och decentraliserat ägande.

För det fjärde regional balans.

För det femte sänkt total skattekvot.

Centerns förslag till skattereform står i överensstämmelse med dessa mål. Det är vidare viktigt att skattereformen inte står i strid med målen för t.ex. energi-, miljö- eller trafikpolitiken. Centerns förslag till skattereform står i överensstämmelse också med dessa mål.

Om det är möjligt att åstadkomma uttag av skatt efter bärkraft är det nödvändigt att finansieringen får en fördelningspolitisk profil som gör det möjligt att uppnå detta mål. Centerförslaget till reform uppfyller detta mål, medan det socialdemokratiska och folkpartistiska förslaget har betydande brister i detta hänseende. Detta förhållande har föranlett förre statssekreteraren i finansdepartementet att ila i väg för att med stora överdrifter söka bevisa det motsatta förhållandet. Det hedrar Bengt Westerberg att han i gårdagens debatt tog avstånd från Erik Åsbrinks beräkningar. Jag utgår ifrån att också utskottets folkpartister gör detta. I dag har för övrigt Erik Åsbrink själv delvis retirerat. Men jag vill ändå ställa frågan till Anita Johansson vilken uppfattning hon och hennes utskottskamrater har i denna fråga. Jag tycker att

det känns trösterikt att i detta spörsmål sanningen kommer att visa sig i medborgarnas plånböcker, oavsett mer eller mindre välgrundade beräkningar.

De propositioner som i dag behandlas är resultatet av en överenskommelse mellan socialdemokraterna och folkpartiet. Det har i hög grad präglats utskottsarbetet i dessa frågor. Görel Thurdin har tidigare utvecklat hur arbetet i utskottet tillgått. Personligen har jag – såsom varande i första hand resultatpolitiker – upplevt utskottshanderingen som djupt otillfredsställande. Vid försök till seriös diskussion i olika sakfrågor har det varit som att sparka på cement. Man behöver under sådana förutsättningar inte sparka särskilt länge innan smärtan gör att man avstår, även om man har goda ambitioner.

De förändringar som trots allt åstadkommit är var och en för sig viktiga men ter sig i helhetsperspektivet som ytterligt marginella. I det betänkande som vi nu diskuterar rör det sig om lindrigare beskattning av barnpension, och förslagen om återinförd beskattning av inkomster på bär, svamp och kottar samt på förmånsvärdet av vedbrand har undanröjts.

Centerpartiet har föreslagit förändringar i propositionens förslag på dessa punkter och välkomnar självfallet besluten i dessa delar. Lindrigare barnpension har vi krävt under en följd av år. Småttigheten att beskatta inkomster av bär, svamp och kottar samt förmånsvärdet av vedbrand faller dessutom på sin egen orimlighet.

I helhetsperspektivet är det alltså ytterst marginella förändringar som åstadkommit under utskottsbehandlingen. Däremot är betänkandet förhållandevis rikt på brasklappar från majoriteten. Vi kan på åtskilliga punkter i betänkandet läsa att "erforderliga åtgärder skall vidtas om icke avsedda effekter uppstår". I flera fall kan dessa "icke avsedda effekter" förutses redan nu. Det rimliga hade givetvis varit att inte nu först åstadkomma först felaktigheter för att sedan tvingas rätta till dessa.

Ett sådant exempel förtjänar att särskilt omnämnas. Det gäller behandlingen av idrottsrörelsen och andra ideella organisationer. Dessa drabbas som bekant av väsentligt ökade kostnader främst till följd av införande av moms på persontransporter och höjningen av momsen på serverings- och övernattnings tjänster. Jag vill för tydlighets skull säga att dessa organisationer inte kan se fram mot de marginalsattesänkningar som vi som enskilda individer kan räkna med. Organisationerna drabbas också av ökad byråkrati och krav på uppgiftslämnande till skattmyndigheterna. Om detta säger utskottsmajoriteten:

"Skulle det vid en sådan genomgång visa sig att icke avsedda effekter upp kommer bör självfallet motverkande åtgärder vidtas. Dessa bör, som framhålls i propositionen, redovisas senast i budgetpropositionen 1991."

Jag upprepar året: 1991! Är det inte ganska fantastiskt att det när budgetpropositionen för nästa år skall skrivas någon gång i höst, dvs. före ikraftträdandet av reformen, skulle vara möjligt att bättre än i dag avläsa effekterna av den ännu icke genomförda reformen!

Jag hade väntat mig att som meddebattörer finna Kjell och Anita Johansson, och jag hade tänkt att be såväl herr som fru Johansson kommentera denna inkonsekvens. Jag tycker att det låter lika rart och gulligt som det varit i utskottsarbetet i vissa hänseenden. Nu ber jag i stället herr Olsson och fru Johansson att kommentera den här inkonsekvensen.

I avvaktan på svaret ter det sig troligt att även majoriteten redan nu inser vad som kommer att hända men att man av prestigeskäl inte har kunnat förmå sig att ändra i propositionsförslaget och ansluta sig till bl. a. centerpartiets kritik på denna punkt. De ideella organisationerna är att beklaga på grund av denna senfärdighet. Det är just de ideella organisationerna som får bära bördan av den ryckighet som därmed uppstår.

Herr talman! Jag har tidigare berört centerns framgång när det gäller beskattningen av barnpensioner. Beskattningen av pensionärer i allmänhet vårlar i dagens system betydande krångel såväl för pensionärerna som för skattemyndigheterna. Det har sin grund i de starkt orättvisa skillnaderna i pension mellan dem som har de lägsta och dem som har de högsta pensionerna. I dag är det högsta pensionsbeloppet i det samhälleliga pensionssystemet cirka fem gånger högre än det lägsta pensionsbeloppet inom samma system. Denna orättvisa har skattesystemet nödtorftigt måst reparera. Majoritetens beslut innebär att dagens krångliga system bibehålls.

Vi i centerpartiet anser att problem skall angripas vid källan. Det gäller t.ex. miljöproblem lika väl som det nu berörda problemet. Jag har tidigare påvisat att problemet ligger i pensionssystemet och inte i skattesystemet. Det är därför logiskt att vi föreslår inrättandet av en grundpension på en nivå som gör det möjligt att denna beskattas på samma sätt som inkomster av tjänst. Det har inte gått att nå enighet om detta i utskottet, inte ännu!

Majoriteten säger dock:

”Utskottet vill inte utesluta att man på sikt kan undvara de särskilda reglerna för pensionärerna genom att utforma grundpensionen och pensionstillskotten på ett annat sätt.”

Jag är övertygad om att så kommer att bli fallet. När så sker, har ytterligare ett gammalt centerkrav gått i uppfyllelse.

Den här reformen innebär att det sker en ordentlig upprepning bland för närvarande skattefria förmåner, t.ex. lunchsubventioner och räntefria lån. Centern har väsentligen medverkat i denna utveckling. Vi har emellertid av flera skäl inte kunnat medverka till att också belägga t.ex. lunchsubventioner med arbetsgivaravgifter eller att göra dem pensionsgrundande. Jag skall återkomma till varför.

Under utredningsskedet inför reformen betraktade de nuvarande majoritetspartierna också avdragen för resa till och från arbetet som ett slags skattefri förmån, och de ville också avskaffa dessa avdrag. Under starkt opinionstryck tog de senare sitt förnuft till fånga och bibehöll reseavdragen.

Genom ökade kostnader för bilresor, främst till följd av införande av moms på energi, har emellertid värdet av dessa reseavdrag minskat väsentligt. Det är bakgrunden till att vi ansett det nödvändigt att kräva att såväl reseavdragen som avdragen för bil i tjänsten skall höjas. Det är dessutom en absolut förutsättning för en regional utveckling i den riktning som vi förespråkar, att reseavdraget medges på en realistisk nivå för dem som inte har tillgång till kollektiva färdmedel.

De nu berörda företeelserna, och några till, kommer att innebära att åtskilliga löntagare får högre nettolön vid hemmavaro än vid närvaro på sitt arbete. Vilka lockelser detta kommer att innebära att t.ex. utnyttja sjukförsäkringssystemet är lätt att inse. Jag anser mig på goda grunder kunna anta

att också detta problem i framtiden kan behöva "den särskilda uppmärksamhet och de framtida åtgärder" som betänkan- det i övrigt innehåller så mycket av.

Herr talman! Kapitalbeskattningen undergår genom den här reformen fundamentala förändringar. Också på detta avsnitt har centerpartiet huvudsakligen ställt upp på förändringarna. Det finns dock betydelsefulla undantag. Ett sådant undantag är förslaget att slopa det nuvarande sparavdraget. Vi föreslår att sparavdraget bibehålls, men att det, med hänsyn till den lägre skattesatsen för kapitalbeskattning, ligger på en lägre nivå än tidigare, dvs. 1 000 kr. Ett bibehållet sparavdrag är viktigt för att bl.a. stimulera ungdomar till nysparande och för att försvara värdet av pensionärens och andra småsparares besparingar.

I sin argumentation för avslag på vårt krav erinrar majoriteten i betänkan- det om att räntebelopp under 100 kr. från en och samma låntagare är undan- tagna från skatteplikt. Majoriteten säger vidare att "man kan ha närmare 500 kr. i ränta från olika banker utan att skatteplikt uppstår". Ja, det är sant. Det är t.o.m. sant att man kan ha nästan lika många hundralappar som man kan hitta lånemottagare. Man kan alltså med denna metod skaffa sig ett sparav- drag på ett hyggligt belopp.

Jag skulle vilja fråga både herr Olsson och fru Johansson – och för övrigt också er andra som på denna punkt ingår i majoriteten – om det verkligen är den metod som ni rekommenderar. Vore det inte mera rationellt att ge ett sparavdrag på samma belopp för sparande i en enda bank i stället för i ett stort antal? Det kan väl inte vara så – för att något ironisera över detta för- hållande – att detta, herr Olsson och fru Johansson, är förklaringen till våra olika bedömningar när det gäller de dynamiska effekterna?

Ett annat undantag är reavinstbeskattningen av bostadsfastigheter. Vi an- ser att det även i fortsättningen bör finnas möjlighet till uppskov med rea- vinstbeskattningen för dem som av medicinska skäl, av åldersskäl eller bero- ende på olika former av handikapp tvingas byta bostad. Vi anser också att man vid beräkning av reavinstens storlek skall beakta s.k. värdehöjande re- parationer under den senaste tioårsperioden i stället för under den senaste femårsperioden, som majoriteten anser.

Boendekostnaderna ökar dramatiskt som en följd av skattereformen. Det sker framför allt genom höjningen av momsens inom fastighetsområdet men också bl.a. genom höjningen av fastighetsskatten. Höjningen av momsens be- rörs i nästa betänkande.

Vi anser att fastighetsskatteuttaget bör justeras nedåt i förhållande till propositionens förslag. Vi anser det dessutom nödvändigt att stimulera ny- produktion av bostäder, som får en knäck genom den här skattereformens finansiering, genom att befria nyproducerade bostäder från fastighetsskatt de första fem åren för att därefter halvera den de därpå följande fem åren.

Vi har också i en motion pekat på det otillfredsställande förhållande som gäller fastigheter för permanentboende i för fritidsboende attraktiva områ- den. De permanentboende i dessa områden drabbas nämligen av orättvist hög fastighetsskatt som en följd av de upptrissade priserna på fritidshus i att- raktiva lägen.

Bostadsutskottet har i sitt yttrande ansett att regeringen bör framlägga

förslag som mildrar denna orättvisa, men skatteutskottets majoritet går inte lika långt. Majoriteten i skatteutskottet anser – hör och häpna – att det ”med hänsyn till den uppmärksamhet som regeringen ägnar åt de ifrågavarande regionala problemen” inte finns någon anledning till åtgärd från riksdagens sida. Har Leif Olsson måhända förmärkt något av denna regeringens uppmärksamhet kring de ifrågavarande regionala problemen i sitt hemlän?

Herr talman! Förmögenhetsbeskattningen omfattas inte av denna reform. I betänkandet behandlas ändå en rad motioner i detta ämne. I dagens läge skulle det vara fördelningspolitiskt stötande att slopa eller väsentligt lindra förmögenhetsbeskattningen. Det beror främst på att en stor del av dagens förmögenheter har uppkommit genom spekulation och genom utnyttjande av ett skattesystem som tillåtit uppbyggnad av förmögenheter med obeskattade eller lågbeskattade inkomster.

Om det nya skattesystemet håller vad det lovar beträffande effektiv kapitalbeskattning skulle förmögenheter i princip uppkomma enbart som resultat av samhällsnyttigt sparande. Då kan också förmögenhetsskatten sänkas för att så småningom helt slopas. Vi är inte där ännu, men jag hoppas och förutser att vi kommer dithän.

Redan nu bör emellertid förmögenhetsbeskattningen av i företag arbetande kapital slopas. Centern har nu tillsammans med moderater och folkpartister rest detta krav. Jag utgår från att vi till hösten får återkomma till detta spörsmål i anledning av en proposition från regeringen.

På företagsbeskattningens område har det genom hela förberedelseskedet funnits en betydande samstämmighet om huvudlinjerna i förslaget. I centerpartiet anser vi emellertid att egenföretagarnas specifika problem både i förberedelsearbetet och i propositionen har ägnats för liten uppmärksamhet. Det gäller t.ex. den slopade kvittningsrätten, det gäller det alltför höga taket i reavinstbeskattningen av näringsfastigheter, det gäller egenföretagarnas pensionsförsäkringar, det gäller användningen av medel på investeringskonto, det gäller avkastningsskatt på ränta på skogskonto, det gäller behovet av renkonto för näringen och förutsättningarna för sådant konto och det gäller behovet av ett grundavdrag för beräkningsunderlaget för uttag av socialavgifter. Det gäller också behovet av personliga investeringskonton i syfte att underlätta nystart av företag.

I centerpartiet beklagar vi också att det inte visade sig vara möjligt att införa den s.k. särskilda redovisningsmetoden i samband med genomförandet av reformen i övrigt. Men vi tar fasta på löftet i såväl proposition som betänkande om att den skall införas. Vi kommer i varje fall att driva på i den riktningen.

Det är av stort värde att vi i det svenska näringslivet ger möjligheter för olika företagsformer att verka utan konkurrensbegränsningar. Vi välkomnar den förbättring som inträffat på vägen mellan lagrådsremiss och proposition när det gäller avdragsrätt för ränta på insatser i ekonomiska föreningar. Det innebär ett tillmötesgående av ett centerkrav som restes redan på utredningsstadiet.

Tyvärr innehåller propositionen alltjämt några i dessa hänseenden besvärande skönhetsfläckar. Det gäller t.ex. förutsättningarna för de ömsesidiga

skadeförsäkringsföretagen och borttagandet av dispensrätten inom mervärdeskatteområdet för bl.a. federativt uppbyggda företag.

Eftersom det har visat sig omöjligt att uppnå majoritet i utskottsbehandlingen anser vi det helt nödvändigt att regeringen återkommer till riksdagen med förslag till åtgärder när – observera att jag säger "när" och inte "om" – konkurrenssnedvridande effekter uppstår.

Slutligen, herr talman, vill jag erinra om att det, hur vi än tvistar om vilka som vinner eller förlorar på resp. partiets förslag, til syvende og sidst är verkligheten som gör den slutliga bedömningen. Tyvärr är det ju så att endast ett alternativ kommer att prövas mot denna verklighet, nämligen s-fp-förslaget.

Jag är helt övertygad om att de farhågor som vi framfört om de fördelningspolitiska effekterna av detta s-fp-förslag kommer att besannas. Jag vill redan nu uttrycka den förhoppningen att det i framtiden skall bli möjligt att bilda majoriteter som gör att framtida utvärderingar kan resultera i ändringsförslag i linje med våra förslag. Det kommer att behövas.

Herr talman! För övrigt anser vi att skogsvårdsavgiften bör förgöras.

Anf. 45 MAGGI MIKAELSSON (v):

Herr talman! Till alla män som sysslar med ekonomi och skatter, och som nu har hastat vidare till viktigare arbetsuppgifter, och till alla kvinnor för vilkas räkning jag gör detta inlägg i skattedebatten: Jag skall ägna min taletid åt något som ingen hittills har berört i dag. Jag skall tala om skatteomläggningens konsekvenser för kvinnorna.

Kvinnorna är skatteomläggningens förlorare. Kvinnorna utgör en majoritet av de lågavlönade. Dessutom har kvinnorna de tyngsta jobben och de sämsta arbetstiderna. De fördelningsstudier som hittills har genomförts – och då har jag inte läst den senaste som Erik Åsbrink talade om och som skall göra alla till vinnare – visar att låginkomsttagare i bästa fall får plus minus noll i utfall av skatteomläggningen. Många, däribland vänsterpartiet, menar att låginkomsttagarna, dvs. kvinnorna, kommer att få betala en stor del av de kraftiga skattesänkningarna för hög- och medelinkomsttagarna som skatteomläggningen ändå innebär.

Vi är mycket kritiska till att regeringen inte har tagit upp skatteomläggningens konsekvenser för kvinnorna. Det faktum att detta inte uppmärksammas i propositionen är anmärkningsvärt mot bakgrund av de jämställdhetsmål som regering och riksdag har slagit fast.

I propositionen om jämställdhetspolitiken inför 90-talet fastslår man att den ekonomiska politikens roll för jämställdheten mellan kvinnor och män, liksom för fördelningen av ekonomiska resurser, måste uppmärksammas.

Bland de åtgärder som då fastslogs var att fördelningen av ekonomiska resurser mellan könen skulle följas löpande och redovisas i budgetprocessen samt att statliga utredningar i ökad utsträckning skulle analysera sina förslag ur jämställdhetsperspektiv. Det har inte skett i skattepropositionerna.

Inte någon av de fördelningsstudier som redovisats i propositionerna har tagit upp fördelningseffekter för kvinnor som grupp. Det visar på en bristande kunskap om att det finns strukturella skillnader i mäns och kvinnors livsvillkor. Jag undrar om det är män som har gjort dessa studier.

Vi lever i en värld där det är manliga värderingar som är norm och också styr villkoren för kvinnor. Om kvinnors värderingar hade varit lika mycket värda, hade de föregående talarna i debatten tagit upp kvinnoperspektivet. Om kvinnors värderingar hade varit lika mycket värda som männens hade det inte varit möjligt att lägga ner hundra miljarder kronor på att sänka marginalskatter. I stället hade t.ex. sex timmars arbetsdag kunnat genomföras.

Satsningen på individuella löner är också ett bra exempel på att kvinnor systematiskt missgynnas. Det finns flera studier som visar på löneskillnaderna ökar mellan kvinnor och män och att kvinnorna förlorar på individuell lönesättning. Det får också till följd att löneskillnaderna och klasskillnaderna i samhället ökar totalt sett.

Det är mycket illa att inte regeringens proposition redovisat några konsekvenser för kvinnorna av den här skatteomläggningen. Ännu värre är att utskottsmajoriteten inte med ett enda ord har kommenterat det förslag som vänsterpartiet har lagt fram om en utvärdering av skatteomläggningens konsekvenser för kvinnorna.

En av skatteomläggningens konsekvenser blir ökade kostnader för kommuner och landsting. Vänsterpartiet har kritiserat att man i skatteomläggningen inte har tagit upp kommunernas ekonomi, eftersom det är den proportionella kommunal- och landstingsskatten som är mest betungande för låg- och medelinkomsttagare. Detta kommer också att drabba kvinnorna hårdare än män, men det har inte berörts i propositionen.

Med det föreslagna skattestoppet för kommuner och landsting, tillsammans med kravet att staten skall dra in de ökade intäkter som skatteomläggningen ger kommunerna, riskeras stora nedskärningar inom den offentliga sektorn. Där finns 80 % av de förvärvsarbetande kvinnorna.

Detta sker samtidigt som vi vet att behoven av äldreomsorg kommer att öka och att barnomsorgsmålet om full behovstäckning inte kommer att uppnås. Inte heller detta har regeringen tagit upp i propositionerna.

En av skatteomläggningens målsättningar har varit att det skall löna sig att arbeta mer. I propositionen har man också räknat med dynamiska effekter, dels genom att godta RINKs bedömning av en produktionsökning, dels genom att beräkna att de dynamiska effekterna skall ge en budgetförstärkning på 5 miljarder kronor. Långtidsutredningen tvivlar på att skatteomläggningen kommer att få dessa konsekvenser.

En grupp som teoretiskt sett skulle kunna öka sina inkomster genom att arbeta mer är kvinnorna, eftersom det är de som arbetar deltid i dag. Det visar sig också, om man ser till statistiken, att det är kvinnornas ökade förvärvsarbete som har räddat hushållens köpkraft under 1980-talet.

Men kommer kvinnorna att kunna arbeta mer? Med en offentlig sektor i ekonomisk kris, kommunalt skattestopp, uppskjuten utbyggnad av föräldraförsäkringen och brist på barnomsorg, vem tror på allvar att kvinnorna då får en möjlighet att arbeta mer?

Det kanske i stället blir männen, som vanligen har de högre lönerna, som ökar sin arbetstid, och kvinnorna får återgå till hemarbete. Det är något som också långtidsutredningen befarar. Det skulle leda till att arbetsdelningen mellan könen förstärks och jämställdheten mellan kvinnor och män minskar, tvärt emot jämställdhetsmålen.

Vi har i en reservation till betänkandet krävt, att i den utvärdering som skall göras av skatteomläggningen, skall ingå en särskild redovisning av konsekvenserna för kvinnor. Yrkandet har bakats in i vår huvudreservation, vilket är olyckligt, eftersom det då inte går att yrka bifall bara till den delen. Men jag hoppas att jag ändå får en kommentar till den i mitt tycke nonchalanta behandlingen i utskottstexten av vårt yrkande. Jag hoppas att jag i stället får ett positivt svar när det gäller hur dessa fördelningsstudier skall bedrivas från utskottsmajoritetens företrädare här i kammaren.

Anf. 46 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! Vi fick under förmiddagen höra att den skatteomläggning som vi skall besluta om kommer att märkas av varenda svensk, bl.a. genom att i stort sett alla får ökad köpkraft. Vi fick av herr Hedfors höra lugnande försäkringar om att de som han kallar de svagaste grupperna inte skulle få det så dåligt. Han lugnade med att kapitalbeskattningen skulle skäras så att orättvisorna inte skulle bli så stora. Kapitalbeskattningen skulle öka kraftigt och avdragsmöjligheterna beskäras.

Men jag är fortfarande rädd att de svagaste grupperna kommer att få svårt att öka sin köpkraft utan att lönearbeta mer. Det kommer att visa sig att Stig Malm hade rätt när han sade att det nog är kvinnor och deltidsarbetande som kommer att utgöra den dynamiska effekten.

Herr talman! Vi i miljöpartiet förstår inte hur man år 1990 fortfarande kan vara stolt över att varenda svensk får ökad köpkraft och alltså kan konsumera mer. Samtidigt anser regeringspartiet och dess blå broderparti att vi inte har råd att satsa rejält på att lösa miljöproblemen. Man talar om bytesbalansen med utlandet och är rädd för att det skall bli för stort underskott och att detta innebär en risk för ett minskat ekonomiskt självbestämmande.

Man talar om budgetunderskottet som ett tecken på obalans. Visst skall vi i Sverige undvika att skuldsätta oss utomlands, och visst kan ett ökande budgetunderskott vara ett allvarligt tecken på ekonomisk misshushållning.

Men när hörde vi talas om det ekologiska bytesunderskottet och det gröna budgetunderskottet som bara växer? I dagens Sverige roffar och tar man av naturens resurser och lämnar tillbaka utsläpp och avfall. Det betyder att vi förbrukar naturens kapital och lämnar mindre efter oss åt kommande generationer. Det betyder också att naturens produktions- och reningssystem blir överbelastat och förgiftat och att bärkraften minskar ännu snabbare.

Förr försökte människor hushålla, spara och lägga undan arv till sina barn. Nu lever många så att de lämnar skulder efter sig och så att hela samhället lämnar skulder efter sig, skulder till naturen och till kommande generationer och till nutidens människor i andra länder.

Herr talman! Vår välfärd bygger på en alltmer urholkad grund. Det har i alla fall byggts upp en välfärd, och det har skett genom hårt målmedvetet arbete av dem som försörjer oss med livsmedel och av dem som arbetar i små och stora företag. Men det har även skett av dem som utför oavlönat arbete för sig själva och sina närmaste framför allt i hemmen.

Många av de stora företagsägarna ägnar sig alltmer åt s.k. kapitalförvaltning, dvs. att få pengarna att föröka sig och växa på vilket sätt som helst. Det gamla skattesystemet fungerade dåligt när det gäller att beskatta denna icke-

produktiva verksamhet. Det gamla skattesystemet beskattade i verkligheten de små företagen hårdare än de stora och uppmuntrade inte produktion jämfört med kapitalvinster.

Det skattesystem som snart skall röstas igenom av de nya bundsförvanterna, det nya politiska blocket, av en del kallat för betongpartierna, missgynnar också konsekvent de små företagen jämfört med de stora företagen. Systemet ger de små företagen sämre förutsättningar än de stora. Detta har vi beskrivit i reservation 102 i betänkandet. Vi tycker att regeringen skall lägga fram ett förslag som är på olika sätt rättvisare ur de små företagens synvinkel och där folk lättare förstår hur skattesystemet fungerar och hur reglerna verkar. Det är mycket i skattesystemet som är bra, men det finns en hel del brister. Framför allt görs det en för liten satsning på att vända utvecklingen, så att vi i fortsättningen får ett samhälle som utvecklas inom naturens ramar.

Miljöpartiet kräver att skattesystemet skall utformas så, att det gynnar en småskalig och decentraliserad samhällsstruktur. Det skall finnas goda möjligheter för enskilda människor att starta nya verksamheter och utveckla dem själva eller tillsammans med andra. Vi har lagt fram en rad förslag för att göra detta lättare.

Låt oss börja med något som kan kallas för viktiga bisysslor. Vid lunchen i dag berättade Paul Cizuk för mig – han är bl.a. biodlare – att en del av dem som har haft biodling som hobby, eller bisyssla, kommer att sluta nu när de inte längre kan slippa betala skatt på vad de tjänar på högst 15 bisamhällen. Detta är synd bl.a. för skördarna. De flitiga bina flyger, som vi har lärt oss i skolan, från blomma till blomma och medverkar till befruktningen och den naturliga tillväxten. Det kan öka skörden med så mycket som 20 %. Detta är ett jordnära exempel på att den regel som vi har föreslagit, dvs. att de första 10 000 kr. som man tjänar på annat än i sin normala yrkesverksamhet skall vara skattefria, är samhällsnyttig. Nu blev det inte så denna gång, men vi får återkomma.

En annan regel som miljöpartiet har föreslagit för att göra det lättare att starta och driva småföretag är att det skall vara möjligt att spara pengar för att kunna investera i eget företagande eller gemensamt med andra. Man skall kunna spara högst 25 % av sin arbetsinkomst och debiteras en lägre skatt än vanligt på det. I det fallet gick det inte heller bra denna gång. Vi får återkomma.

Det är viktigt att små företag har möjligheter att finansiera sin utveckling med egna överskott och med ökade insatser av ägarna. De små företagen borde därför ha rätt att göra avsättningar med, som vi har föreslagit, upp till 25 basbelopp. Det skulle vara särskilt värdefullt under de år som företagen byggs upp innan lönesumman eller det egna kapitalet har blivit särskilt stort och innan "survarna" har fått tillräcklig effekt. Vi får återkomma till det också.

Jag anser att systemet med nuvärdesavskrivning skall förverkligas så snart som möjligt. Det skulle göra det lättare för företag att göra långsiktiga satsningar på bl.a. en ny miljövänlig och resurssnål teknik och miljövänliga produkter. Det skulle också dämpa kraven på hög avkastning för att motverka den förväntade inflationen.

Den särskilda redovisningsmetoden är ett annat led i detta att göra småföretagande lättare och mera livskraftigt. Detta har diskuterats under utredningsarbetet och skulle öppna nya möjligheter att bygga upp ett eget riskkapital. Vi förutsätter att regeringen kommer att lägga fram förslag till det. Vi hoppas att vi inte behöver återkomma på den punkten. Det kan ju också vara så att vi inte heller behöver göra det när det gäller nuvärdesavskrivningen. Regeringen har faktiskt lovat att ta itu med det.

En viktig detalj är det brutna räkenskapsåret. Miljöpartiet anser att de nuvarande reglerna skall behållas som medger brutet räkenskapsår. Det verkar småaktigt att tvinga alla till att tillämpa kalenderår. Dessutom är det ett resursslöseri med alla dem som hjälper till med bokföring och redovisning.

Vi vill till slut också uppmuntra småföretagande genom att reavinster vid försäljning av fåmansbolag skall kunna spridas över flera år i de fall där företaget byggts upp under flera års idogt arbete. Det är hårt att behöva skatta bort vinsten på en enda gång av ett arbete som man har ägnat så mycket tid.

Slutligen några ord om skogsvårdsavgifterna. För närvarande är det mindre än en tredjedel av skogsvårdsavgifterna som går tillbaka till skogsbruket i någon form och avgiftsuttaget är relativt högt. Om skogsvårdsavgifterna skall vara kvar bör de tas ut vid avverkning i stället för på taxeringsvärdet. Pengarna skall användas på ett annat sätt än nu och knyts närmare till skogsbruket.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 70 och reservation 102. I övrigt ställer jag mig naturligtvis bakom de reservationer som Gösta Lyngå och jag har avlämnat när det gäller företagsbeskattningen.

Anf. 47 ROLF KENNERYD (c) replik:

Herr talman! I slutet av Krister Skånbergs anförande kom det fram en intressant nyhet beträffande synen på skogsvårdsavgifterna – de som för övrigt bör förgöras. Är detta Krister Skånbergs egna privata uppfattning eller delas den av någon ytterligare i miljöpartiet? Den uppfattningen har aldrig framförts i de överläggningar som har förts i skatteutskottet.

Anf. 48 KRISTER SKÅNBERG (mp) replik:

Herr talman! Om sanningen skall fram citerade jag ett särskilt yttrande. Det är mycket papper att läsa så här på slutet. Jag förstår att det kan ha varit svårt att följa med i allt som skrivs. Men det är faktiskt ett särskilt yttrande i betänkandet. Det går att läsa innantill där.

Anf. 49 ANITA JOHANSSON (s):

Herr talman! Den reformering av skattesystemet som vi i dag skall besluta om innebär att vi får ett enklare, mer likformigt, neutralt och framför allt rättvisare skattesystem.

Under beredningen av denna reform har utskottet haft omfattande kontakter med myndigheter och organisationer. Utskottets ledamöter har också genom brev, telefonsamtal m.m. i stor omfattning haft kontakter med allmänheten, och inte minst genom den omfattande mötesverksamhet som åtminstone vi inom socialdemokratin har haft under året som gått.

Att en så här omfattande reform leder till debatt och kritik ligger i sakens

natur. Reformen kommer att påverka alla medborgare och all verksamhet i vårt samhälle. Olika intressen och intressegrupper vill naturligtvis att just deras synpunkter och förslag särskilt skall beaktas.

En stor majoritet av svenska folket önskar en skattereform. Men visst finns det fortfarande enskilda och grupper som känner osäkerhet inför det nya. Vid utskottets utfrågning av löntagarorganisationerna gavs klara besked från LO, TCO och SACO att de var mycket positiva till skattereformen.

Herr talman! Det är inte möjligt att nu gå igenom allt i den föreslagna reformen. Jag skall här endast uppehålla mig vid vissa inslag och hänvisar i övrigt till utskottets betänkande.

Genom en särskild utformning av grundavdraget kommer de med låga inkomster att få en skatterabatt. Den blir som störst ca 2 500 kr. per år i inkomstlågerna 90 000–95 000 kr. Härigenom kommer marginalskatten för inkomsttagare med inkomster mellan 58 000 kr. och 90 000 kr. att bli 22–23 %. Denna föreslagna ordning, som tillkommit bl.a. efter påpekanden från Landsorganisationen, innebär en väsentlig fördelningspolitisk insats för dem med låga inkomster. Många deltidsarbetande kvinnor, Maggi Mikaelsson, har särskilt stor nytta just av denna utformning av grundavdraget. Det kommer att gynna bl.a. de kvinnor som arbetar deltid på Sahlgrenska sjukhuset.

Schablonavdraget för tjänst föreslås bli höjt till 4 000 kr. Här har centerpartiet föreslagit att schablonavdraget skall sänkas till 2 000 kr. Rolf Kenneryd! Vid skatteutskottets utfrågning sade riksskatteverkets generaldirektör Lennart Nilsson bl.a. att en höjning av schablonavdraget var "absolut nödvändig om inte möjligheten att använda den förenklade deklARATIONEN skall urholkas helt". Centerns förslag skulle utan tvivel motverka de förenklingssträvanden som inletts och som nu fullföljs genom skattereformen.

Reformens finansiering föreslås därför ske genom basbreddningar inom inkomstbeskattningen, effektivare och framför allt skärpt kapitalbeskattning samt ökat uttag av indirekta skatter, inkl. miljöskatter på koldioxid och svavel. Basbreddningarna utgör grunden för reformens finansiering, men främjar också målen att åstadkomma ökad likformighet och neutralitet i behandlingen av olika inkomster och konsumtion.

Det kan exempelvis påpekas att kapitalbeskattningen under senare år har inneburit en "förlust" för statskassan på ca 5 miljarder kronor. Nu ändrar vi på detta. Nu kommer det att bli ett plus på 30 miljarder kronor, och det anser jag vara en god socialdemokratisk politik.

Vi menar att den föreslagna finansieringen leder till ett bättre och rättvisare skattesystem. Förslagen till finansiering från moderaterna och centern motverkar i olika grad målen för skattereformen.

Såväl centern som moderaterna skapar med sina förslag betydande budgetförsvagningar genom att man inte finansierar sina skattelättnader mer än till en del. Som jag ser det skulle särskilt moderaternas förslag på ett allvarligt sätt hota välfärden, och det, Hugo Hegeland, skulle drabba våra kära pensionärer.

Både centerns och moderaternas förslag innebär, som vi här har hört hela dagen, fördelningspolitiskt negativa konsekvenser för låginkomsttagarna. Därför är det bra, Rolf Kenneryd, att vi har fått den här uträkningen som

visar hur fördelningspolitiken påverkas av skattereformens olika effekter. I centerns fall skulle drygt 2 miljarder flyttas från låg- till höginkomsttagarna, och det är mycket pengar. I moderaternas fall handlar det om 9 miljarder kronor! Men det förvånar mig inte särskilt. Efter att ha arbetat med skattefrågor i elva år är jag ganska van vid att moderaternas förslag kraftigt gynnar höginkomsttagarna på bekostnad av låginkomsttagarna. Det är bara att konstatera att arbetare och lägre tjänstemän skulle förlora på både centerns och moderaternas förslag.

Herr talman! Pensionärer utan eller med låg ATP betalar ingen skatt och får därför inga skattelättnader. Av dessa skäl höjs pensionstillskotten och det kommunala bostadstillägget.

Förslagen om väsentligt höjd grundpension i syfte att ytterligare utjämna skillnader mellan pensionärer och löntagare skulle leda till en betydande ökning av kostnaderna för pensionerna. Det är, enligt utskottets mening, av bl.a. statsfinansiella skäl inte möjligt att *nu* genomföra sådana kostnadskrävande reformer. Utskottsmajoriteten vill dock inte utesluta att man på sikt kan utforma grundpensionen och pensionstillskotten på ett annat sätt.

En särskild fråga gäller barnpensionerna. Utskottet har under ett antal år fått ta ställning till krav på översyn av dessa regler, i syfte att helt eller delvis undanta barnpensionerna från beskattning. Vi har hittills inom ramen för det tidigare skattesystemet haft stora betänkligheter mot detta.

Med ett nytt skattesystem, där grundavdrag inte längre kommer att medges från kapitalinkomster och med enhetlig förhållandevis låg skattesats på tjänsteinkomster, har ett delvis nytt läge uppkommit. Utskottet föreslår därför att regeringen skyndsamt prövar denna fråga och återkommer med förslag om att helt eller delvis undanta barnpensionerna från beskattning.

Skattereformen innebär att vi nu får endast tre inkomstslag, nämligen inkomst av tjänst, inkomst av näringsverksamhet och inkomst av kapital. En begränsning sker också av ränteavdragen.

Kvittning av underskott mellan olika förvärvskällor innebär alltför stort utrymme för en icke önskvärd skatteplanering och strider därför mot grundprinciperna för skattereformen. Det bör därför inte tillåtas. Förlustutjämning bör ske genom att underskottet förs över till nästa år och ackumuleras i förvärvskällan. En viss kvittningsrätt mot inkomst av tjänst behålls för underskott av litterär, konstnärlig och liknande näringsverksamhet.

Inkomst av hobbyverksamhet skall fr.o.m. 1991 redovisas som inkomst av tjänst. Å andra sidan medges rätt till avdrag för omkostnader med ett belopp som högst får motsvara intäkterna av verksamheten. Även underskott som uppkommit året före beskattningsåret får inräknas i omkostnadsbeloppet.

Det har bl.a. när det gäller hobbybetonad hästuppfödning uttryckts farhågor för att dessa regler kan leda till icke önskade effekter. Det nya omprövningsförfarandet vid taxeringen kan möjligen medverka till att minimera sådana eventuella effekter. Enligt utskottets mening bör man emellertid i den planerade utvärderingen av reformen noga följa den praktiska tillämpningen av de här reglerna så att man snabbt kan möta eventuellt uppkommande problem för hästsporten.

Av förenklings- och neutralitetsskäl föreslås att ett antal tidigare avdrag slopas. I princip medges inga avdrag för personliga levnadskostnader. Un-

derhållsbidragskommittén har lämnat förslag om hur stödet till barn som inte lever samman med båda föräldrarna bör utformas i framtiden. Jag förutsätter att vi får ett regeringsförslag så att vi kan fatta beslut om detta under hösten.

Även det tidigare extra avdraget vid sjukdom och vid existensminimum slopas. Reglerna om existensminimum kvarstår dock som ett förbehållsbe-
lopp vid beräkning av kvarstående skatt. Det råder politisk enighet om att tillämpningen av reglerna om extra avdrag vid sjukdom har utgjort ett komplicerat inslag i skattesystemet. Vi är eniga om att dessa frågor skall lösas i andra former än via skattesystemet.

Skattereduktionen för fackföreningsavgifter behålls enligt propositionen. Det tycker jag är mycket bra. Denna skattereduktion utgör i praktiken en motsvarighet till arbetsgivarnas avdragsrätt för sina föreningsavgifter. Utan den skulle utan tvivel en skattemässig olikformighet uppstå i behandlingen av arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer.

Förslaget innebär att skattereduktion för fackföreningsavgifter medges med 20 % av den del av avgiften som inte överstiger 2 500 kr. om året, alltså max 500 kr. skattereduktion per år.

Herr talman! Vissa grupper av löntagare, ofta de med redan tidigare relativt hyggliga löner, har genom systemets olika former av särskilda löneför-
månner kunnat öka sin konsumtionsstandard betydligt utan att detta visat sig på den utgående lönen. På just denna punkt har det gamla skattesystemet inneburit mycket stora orättvisor mellan olika grupper av löntagare.

En viktig grundtanke med det nya skattesystemet är att alla typer av ersättningar för eget arbete eller andra prestationer skall beskattas likformigt.

Dessa principer, som fastslogs redan i beslutet om det första steget i skatte-
reformen, fullföljer vi nu.

Av varierande skäl har olika typer av personalvårdsförmåner tidigare undantagits från skatteplikt. Enligt förslaget skall skattefrihet även i fortsätt-
ningen medges om det rör sig om enklare åtgärder av mindre värde. Förslaget innebär en skärpning av reglerna. Grundvalen för skattefrihet är att för-
månerna väsentligen framstår som ett led i arbetsgivarens personalvård.

Herr talman! Det har framförts i debatten att ett slopande av skattesub-
ventionerade måltidsförmåner skulle kunna leda till ett sämre hälsoläge
bland befolkningen. Från utskottets sida har vi förståelse för den betydelse
en god kosthållning kan ha för de anställdas allmänna hälsotillstånd och ar-
betsprestationer. I grunden utgör detta emellertid inte en fråga för beskatt-
ningen, tycker vi.

I dag utgör antalet tjänstebilar/företagsbilar enligt vissa bedömningar
cirka hälften av nybilsförsäljningen i detta land. Från att ha varit avsedda för
dem som behöver bil i tjänsten har i dag en ökande andel av dessa tjänstebi-
lar blivit en ren löneförmån. Även den som inte har behov av bil i tjänsten
kan via sin arbetsgivare få tillgång till denna förmån. I många fall torde detta
gälla särskilt attraktiva grupper på arbetsmarknaden, såsom chefer och
högre tjänstemän i företag. Nu föreslås att beskattningsnivån för dessa bil-
förmåner höjs. Det tycker jag är bra. Under våren har debatten kring skatte-
reformens konsekvenser för idrottsrörelsen varit synnerligen intensiv. Även
om det är klart att skattereformen får vissa konstnadshöjande effekter för

idrottsrörelsen, har debatten ändå innehållit en hel del våldsamma överdrifter. En del slutsatser har åtminstone varit förhastade.

Då det gäller reglerna för idrottspriser m.m. som träder i stället för 600-kronorsregeln kan dessa tvärtemot vad som befaras i debatten innebära förbättringar. Man kan ju inskränka sig till att bedöma vinstvärdet vid det enstaka tävlingstillfället.

Det är angeläget att effekterna av skattereformen för idrottsrörelsen nogta beaktas i uppföljningen av skattereformen. Till Rolf Kenneryd vill jag säga att vi skall ha det här med redan i nästa budget. Om det visar sig att effekterna blir ogynnsamma, får vi givetvis återkomma. Den här frågan bevakas också bl.a. i stiftelse- och föreningsskattekommitténs utredningsarbete.

I propositionen föreslås att den nuvarande skattefriheten på upp till 5 000 kr. för inkomster från bär-, svamp- och kottplockning slopas. Av speciella praktiska skäl anser dock utskottet att dessa särregler skall behållas. Därmed har jag talat nog om denna mycket debatterade fråga.

Herr talman! Reavinstbeskattningen skall i princip avse hela den nominella vinsten. Reaförluster blir avdragsgilla med 70 %.

Ränteutgifter får dras av mot motsvarande intäkter under ett och samma år. För ränteutgifter som överstiger ränteintäkter med mer än 100 000 kr. medges endast 70 % avdrag. För barn och ungdomar under 18 år samt dödsbon som behandlas enligt reglerna för handelsbolag föreslås gränsen bli 10 000 kr. Underskottet medför rätt till en skattereduktion med 30 % av underskottet. Skattereduktionen skall utnyttjas samma år och får inte förskjutas i tiden.

I debatten har bl.a. förekommit kritik mot att små barn skulle drabbas orättvist av den föreslagna kapitalbeskattningen. Utskottet instämmer i att obetydliga småbelopp bör undantas från beskattning. Räntebelopp under 100 kr. från en och samma bank är dessutom undantagna från skatteplikt. Denna regel kvarstår. Det innebär att man kan ha närmare 500 kr. i ränta från olika banker utan att skatteplikt uppstår.

I en lagrådsremiss från finansdepartementet föreslås att preliminär skatt i allmänhet skall tas ut på fysiska personers ränteinkomster med 30 %. Genom detta förslag behöver exempelvis barn med små ränteinkomster inte lämna någon självdeklaration eller själv betala in någon skatt.

Allemanssparandet får enligt förslaget behålla en förmånlig behandling vid beskattningen. Ränta i denna sparform och på ungdomsbosparande skall beskattas enligt en skattesats på 20 %. Beträffande allemansfonder föreslås att realisationsvinster på andelar skall beskattas enligt fördelaktigare regler än reavinster i allmänhet. Endast två tredjedelar av vinsten blir skattepliktig.

Skatteuttaget begränsas genom en s.k. takregel vid bostadsbeskattningen. För permanentbostäder innebär detta att reavinstskatten högst blir 9 % av försäljningsvärdet, 18 % för fritidsbostäder och bostadsrätter som används som privatbostad och 27 % för näringsfastigheter.

Herr talman! Omläggningen av bostadsbeskattningen innebär bl.a. att fastigheter skall klassificeras som antingen privatbostadsfastighet och redovisas i inkomstlaget kapital eller som näringsfastighet. Småhus och bostadshus på jordbruksfastighet skall nu räknas som privatbostad, och det tycker jag är bra.

I debatten har det framkommit oro över hur reglerna om näringsfastigheter resp. privatbostäder i praktiken skall komma att tillämpas. Det har sagts att reglerna är alltför oklart utformade. För egen del bedömer jag att reglerna normalt inte skall leda till några svårigheter. Att en person hyr ut sin villa, exempelvis därför att han under en kortare tid önskar pröva på arbete på annan ort, är något som normalt inte skall leda till att villan vid en därpå följande försäljning betraktas som näringsfastighet.

Fastighetsskatten för småhus föreslås bli 1,5 % av taxeringsvärdet och för hyreshus 2,5 %. Särskilda övergångsbestämmelser innebär att småhus beskattas med 1,2 % åren 1991 och 1992.

I debatten om fastighetsbeskattningen har särskilt konsekvenserna av den pågående fastighetstaxeringen samt effekterna för bl.a. dem som bor i s.k. attraktiva bostadsområden diskuterats. Utskottet anser att fastighetstaxeringen fortfarande utgör det värdefullaste underlaget för bedömningen av skatten. För närvarande pågår beredning av en proposition på grundval av boendekostnadsutredningen. I den föreslås bl.a. ett system med räntelån. Från utskottets sida förutsätter vi att det snarast läggs fram förslag om åtgärder som kan dämpa boendekostnaderna i nyproduktionen. Det är oerhört viktigt.

Herr talman! Såvitt gäller företagsbeskattningen kan det konstateras att det råder stor politisk enighet om det mesta i denna. Också från exempelvis Industriförbundet och Småföretagens riksorganisation har man uttryckt sig mycket positivt om huvuddragen i skattereformen.

Bolagsskatten sänks, vilket vi har hört flera gånger, i och med 1992 års taxering.

Herr talman! Jag vill här begagna tillfället att tacka alla som jag samarbetat med under de tre åren vi arbetat med inkomstsskatteutredningen. Jag vill tacka Ingemar Hansson i finansdepartementet och alla de medarbetare som på ett utomordentligt sätt ställt upp för oss när vi varit gnälliga och jobbiga, som det heter. Det var som Kjell Johansson sade, nämligen att vi har fört många, långa och ingående debatter och förhandlingar innan vi har kommit fram till denna reform.

Naturligtvis vill jag också rikta ett tack till vårt utskottskansli, som gjort ett förträffligt arbete, speciellt de senaste tre veckorna då ni har arbetat dag och natt. Ett hjärtligt tack till er alla!

Det kan ju låta som om vi i skatteutskottet håller på att klösa ögonen ur vandra, men så är det ju faktiskt inte – särskilt inte mellan Hugo Hegeland och mig.

Till slut yrkar jag bifall till skatteutskottets hemställan och avslag på reservationerna.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarrens förhandlingar.

Anf. 50 ROLF KENNERYD (c) replik:

Herr talman! Anita Johansson redovisar att det har funnits och finns en betydande oro inför den här skattereformen. Jag kan gärna verifiera att så är fallet. Anita Johansson finner dock betydande tröst i det faktum att det har lämnats klara besked från företrädare för LO, TCO och de övriga fack-

förbunden om att de är nöjda med reformen. Jag skulle vilja rekommendera Anita Johansson att också gå ut på verkstadsgolvet och efterhöra reaktionerna där, alltså om det inte allttjämt finns en betydande oro såväl där som hos vårdbiträden och andra inkomsttagare.

Jag vill bara erinra om att valda ombud för inkomsttagarna tidigare har gjort felbedömningar. Det finns t.ex. en herre som heter Malm, som nu synes ha blivit belagd med munkavle i väntan på andra sysselsättningar.

Anita Johansson berörde bl.a. frågan om schablonavdraget och förutsättningarna för förenklad självdeklaration. Jag skulle vilja ställa en kompletterande fråga till Anita Johansson: Hur högt är socialdemokraterna beredda att höja schablonavdraget med hänvisning till skattebyråkraternas önskemål om höjning utan att det har nyttoeffekter för skattebetalarna? Det förtjänar ju att erinras om att det är de löntagare som inte har kostnader för intäkternas förvärvande som verkligen har nytta av schablonavdraget.

När det gäller schablonavdraget vid inkomstbeskattningen vill jag göra ett påpekande. Det har ju varit en av de företeelser som diskuterats i anslutning till den famösa analysen som Anita Johansson för övrigt betecknar som uträkning – smaka litet på ordet! Det ligger nog ganska mycket i det; analysen har tillkommit med viss uträkning, men det ger ingen styrka till dess innehåll. Det har ju påpekats att det skulle vara en av anledningarna till att vår fördelningspolitiska profil är en annan än sossarnas. Jag vill påpeka att värdet av schablonavdraget för inkomsttagare med inkomster upp till 170 000 kr. är 600 kr., medan dess värde för inkomsttagare med högre inkomster är 1 000 kr.

Anf. 51 HUGO HEGELAND (m) replik:

Herr talman! Med anledning av Anita Johanssons upplysning om de milda ögonkast som växlas mellan henne och mig i skatteutskottet vill jag bara tillägga att de inte alls utgör underlag för någon romans, om någon nu skulle befara det.

Det var ju med en nästan hörbar suck som Anita Johansson nämnde förslaget om skattefrihet för inkomster upp till 5 000 kr., hänförliga till plockning av svamp, kottar och bär. Det är klart att det är litet inkonsekvent när hon är så ivrig förespråkare för skatt efter bär-kraft!

Anita Johansson berörde litet allvarigare saker också, nämligen att det moderata skatteförslaget skulle innebära en betydande budgetförsvagning, att det hotar välfärden – men inte nog med det. Det skulle också hota våra kära pensionärer.

Om det är något parti som vill slå vakt om det som är gammalt så är det vi moderater. Den beskyllningen måste därför vara helt felaktig.

Jag förmodar att Anita Johansson lyssnade på Bo Lundgren på förmiddagen. Då bemötte han detta mycket ingående. Men jag kan lova att han kommer att gå in ytterligare i detalj och tala om varför detta påstående är fullkomligt ohållbart. Var därför snäll och stanna kvar i kammaren, Anita Johansson – många vill nog beundra Anita Johanssons vackra klänning dagen till ära – och lyssna på Bo Lundgren när han kommer in i debatten litet senare.

Jag höll på att säga Bo Södersten, och det också avsiktligt, därför att

denne professor, dessutom socialdemokrat, och dessutom begåvad, uppskattar de dynamiska effekterna till mellan 20 och 40 miljarder. Ingen har kritiserat honom för det. Om det skall bli någon dynamik av denna omläggning måste den få betydande effekter. I sitt första skatteförslag trodde socialdemokraterna på dynamiska effekter på 5 miljarder. Men sedan har socialdemokraterna trollat bort dem. Socialdemokraterna talar om att den totala välfärden hotas. Under många år satt socialdemokraterna vid makten och underbalanserade totalbudgeten, eftersom de då inte hade kommit på idén att budgeten skall totalfinansieras; detta gällde bara driftsutgifter. Då underbalanserade socialdemokraterna alla investeringsutgifter. Det var aldrig tal om att det skadade välfärden, så varför skulle det skada välfärden i dag om budgeten underbalanserades, i dag när det dessutom skulle ske i samband med en skatteomläggning som har stimulerande effekter på folks vilja att arbeta.

En som för övrigt påpekade detta var ingen mindre än skatteutskottets ordförandes fader Bertil Ohlin, som kritiserade socialdemokraterna när de satte i system att budgeten skulle totalfinansieras.

Anf. 52 KRISTER SKÅNBERG (mp) replik:

Herr talman! Allra först konstaterar jag att det som vanligt inte blir någon debatt om kopplingen mellan miljöfrågor och ekonomi. Jag tycker att det är litet förvånande. Vi vet ju att väldigt många människor och därmed väljare oroar sig för miljöfrågorna. Vi hoppas och tror från miljöpartiets sida att dessa människor så småningom kommer att kräva besked om vad som har hänt efter förra valet, vad de olika partierna har gjort för att uppfylla de olika löften som de gav i den senaste valrörelsen. Det är väl ett bra tillfälle att i dessa debatter ge svar på tal.

Jag förstår att socialdemokraterna har räknat på vilka grupper som kommer att tjäna och vilka som kommer att förlora på de olika partiernas förslag till skattesystem. Hur blir det för deltidsarbetande kvinnor som tjänar 60 000–70 000 kr.? Vilket förslag är bäst för dem, regeringens eller miljöpartiets? Hur blir det för dem som tjänar mer än 220 000 kr.? Får de behålla mer med regeringens förslag än med miljöpartiets förslag? Det är två frågor som jag ställer.

Jag vill också påpeka att reglerna för bilförmåner egentligen inte skärps. Ökningen motsvarar ungefär sänkningen av marginalskatten. Därmed gynnas stora och dyra bilar. Jag vill fråga om Anita Johansson tycker att det är bra.

Jag vill också fråga Anita Johansson följande: Varför kunde inte en kvittningsrätt ha behållits, som skulle ha gjort det lättare för människor att starta ett eget företag eller ett kooperativt företag eller att driva deltidsjordbruk? Begränsningsregler, som hade inneburit att de professionella skattefuskarna inte skulle kunna smita just den vägen, kunde på ett enkelt sätt ha införts.

Det är mycket viktigt att sådana löss skakas ur pålsen. Därför borde reglerna för handel med förlustbolag ha skärpts.

Jag vill ställa en sista fråga som gäller renskötseln. Varför kunde inte de renar som inte kan betraktas som omsättningstillgångar få utgöra inventarier i renskötseln? Det hade underlättat samernas ekonomiska situation litet grand.

Herr talman! Detta var några frågor till Anita Johansson.

Anf. 53 MAGGI MIKAELSSON (v) replik:

Herr talman! Jag fick inte svar av Anita Johansson på den fråga som jag ställde om hur utskottet har sett på vänsterpartiets yrkande om att det skall göras en fördelningspolitisk studie om hur denna skatteomläggning drabbar särskilt kvinnorna. Jag fick inte heller någon förklaring till varför det inte har nämnts på en endaste rad i betänkandet.

Det grundavdrag som majoriteten har föreslagit slår till vid en viss marginaleffekt, vid ungefär 95 000 kr. Denna summa motsvarar en månadslön på ungefär 8 000 kr., om man dividerar med tolv. Det är väl ungefär vad en heltidsarbetande lågavlönad kvinna tjänar. Att denna marginaleffekt slår till vid just 95 000 kr. innebär en risk för att kvinnor som jobbar deltid förlorar på att börja jobba heltid. Det betyder att de kanske fortsätter att arbeta deltid. Det innebär att om de skall få mer pengar i hushållet så får mannen jobba mer. Därmed förstärks den effekt som jag har talat om i mitt inledningsanförande. I och med detta skatteförslag tar nog jämställdheten ett steg bakåt, Anita Johansson, och det beklagar jag.

Anf. 54 ANITA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Jag kan försäkra Rolf Kenneryd att jag är ute på verkstadsgolvet. Jag har jobbat på verkstadsgolvet i 17 år innan jag kom till riksdagen, och jag har fortfarande dagliga kontakter med folket ute på golvet. Jag är ganska övertygad om att jag har fått den information därifrån som jag behöver. Jag har också lyckats vara med på många möten, och jag kommer att vara med på ännu fler möten för att informera om det förslag som vi snart skall fatta beslut om.

Rolf Kenneryd säger beträffande schablonavdraget att vi går byråkraterna till mötes. Jag trodde, herr talman, att vi var överens om att det var bra med förenklad deklaration. Riksskatteverkets generaldirektör har klart sagt att man med centerns förslag skulle få knappt en enda förenklad deklaration kvar i det här landet. Är det detta som Rolf Kenneryd tycker är bra?

Rolf Kenneryd, det är bara att konstatera att ni i centern omfördelar 2 miljarder från låginkomsttagarna till höginkomsttagarna. Jag tycker att det är bra att det har kommit fram i den här debatten.

Rolf Kenneryd talade i sin inledning tidigare litet surt om hur vi i utskottsgruppen hade diskuterat. Men jag är helt på det klara med att alla partier var inbjudna av statsministern när vi började undersöka hur vi skulle kunna komma fram till en stor och bred skattereform. Då sade centern nej. Det blev folkpartiet som vi gjorde upp med. Ni i centern stängde dörren. Stå inte sedan och kalla oss för stenhäckar, cementhäckar och allt möjligt.

Tack för komplimangen för klänningen, Hugo Hegeland. Det var mycket vänligt sagt. Men fortfarande kvarstår det faktum att det största hotet när det gäller pensionärerna är om det skulle föras en moderat politik i det här landet. Om moderaterna skulle ta bort 40 miljarder kronor från statsfinanserna, vilka är det då som skulle drabbas? Jo, det är låginkomsttagare, sjuka, handikappade, pensionärer, osv. Det står helt klart för mig.

Krister Skånberg, vi kommer snart att fatta ett mycket viktigt miljöpolitiskt beslut när vi fattar beslut om koldioxidskatt och svavelskatt.

Beträffande reseavdragen vill jag säga att jag satt med i utredningen

RINK som lade fram detta förslag. Men, som biträdande finansministern sade tidigare i debatten, blev det ett sådant stort motstånd mot att reseavdraget för resor till och från arbetet skulle förändras att det förslaget inte lades fram i den här propositionen. Men det kommer ju fler år framöver.

När det gäller renarna har jag ingen kommentar, herr talman.

Maggi Mikaelsson, den här utvärderingsgruppen har tillsatts i dag, och över 20 milj.kr. har tilldelats. Jag skall få vara med i det arbetet, och jag lovar att jag skall göra vad jag kan för att kvinnorna skall få vara med i utvärderingen.

Anf. 55 ROLF KENNERYD (c) replik:

Herr talman! Först några ord om schablonavdraget. Å ena sidan säger Anita Johansson att det med vårt förslag inte skulle vara möjligt att ha en enda förenklad självdeklaration. Å andra sidan upprepar hon vad som står i den famösa analysen, nämligen att den av oss föreslagna sänkningen äventyrar fördelningsprofilen. Fundera litet på dessa bägge besked, Anita Johansson, över sommaren! Jag tror inte att fru Johansson behöver uppleva så mycket av sommaren förrän hon inser att dessa påståenden står i diametral motsatsställning till varandra. Därmed måste ett av dem vara lögn.

I sitt huvudanförande påpekade Anita Johansson att vissa saker måste lösas på annat sätt än genom skattereformen. Hon åsyftade bl.a. reduktionen för ogifta med hemmavarande barn och underhållsbidrag för barn. Jag tycker också att det är god princip att man försöker lösa problemen vid källan och inte i efterföljande system. Men när, Anita Johansson, kommer dessa lösningar? Vore det inte ganska rimligt med en samtidig lösning av problemen, utan en sådan fördröjning som nu uppenbarligen blir fallet och som lämnar åtskilliga mer eller mindre obemedlade i sticket?

Sedan vill jag tacka för svaret när det gäller behandlingen av de ideella organisationerna i nästa års budget. Det var dock förenat med ganska mycket "om", nämligen "om" det visar sig uppstå negativa effekter, sade hon. Det var just bakgrunden till min fråga: Hur dokumenterar man dessa uppstådda effekter innan reformen ens har trätt i kraft? Det vore intressant att få reda på det. Där fick jag inget svar.

Slutligen när det gäller sparavdraget har jag inte fått svar på den framställda frågan. Fru Johansson läste upp, precis som jag gjorde, vad som står i betänkandet, nämligen att det går att åstadkomma ett sparavdrag genom att ha mindre belopp insatta på olika institutioner. Får jag för tydlighetens skull upprepa den fråga som jag tycker är intressant: Är detta den metod som ni rekommenderar för föräldrar till småbarn och andra småsparare att utnyttja för att erhålla ett sparavdrag? Om svaret är ja, vari ligger rationaliteten i denna metod?

Anf. 56 HUGO HEGELAND (m) replik:

Herr talman! Jag beklagar att Anita Johanssons tal inte är lika vackert som hennes klänning är vacker. Därför tvingas jag till en kort replik.

Vi tar inte ifrån någon och försämrar inte någons ekonomiska situation. Anita Johansson påstod att vi tar 40 miljarder från vissa grupper. Men vi sänker skatten för alla. Vi är konsekvent mot försämringar för pensionärer.

Vi som har så många pensionärer i vårt parti, skulle vi vara så dumma att vi skulle hota deras välfärd när vi tvärtom vill garantera den? Man hotar inte välfärden även om man har en underbalanserad budget. Det kan väl Bertil Ohlins dotter tala om för Anita Johansson vid tillfälle. Det är kollektivt sparande som vi motsätter oss. I så fall skulle ni ha hotat välfärden i alla de år som socialdemokratin sedan 1932 har haft en underbalanserad budget. Det har aldrig varit tal om det.

Det är sättet att omfördela förmögenheten från enskilt till kollektivt sparande som vi är mycket energiskt mot. Om nu nämnda skatteomläggning är så väldigt bra som ni framställer den, måste ni väl själva egentligen tro på att den har s.k. dynamiska effekter, dvs. mycket positiva på folks vilja att arbeta, ta risker och starta nya företag och stanna inom landet.

Anf. 57 KRISTER SKÅNBERG (mp) replik:

Herr talman! Jag fick några svar av Anita Johansson. Jag förstår att många knorrade när det gäller bilförmånerna. Jag är säker på att många fler kommer att klaga och anklaga sina politiker för dåliga beslut när de begriper att det här var ett beslut som faktiskt kommer att innebära att vi får mera avgasutsläpp än vad vi hade behövt få, vilket är dåligt för miljön. Folk har ögonen öppna för sådana saker. Vi skall faktiskt också hjälpa till att påminna folk om det.

Jag fick däremot inget svar på frågan hur två olika grupper – deltidsarbetande kvinnor som tjänar 65 000 kr. och personer som tjänar mer än 220 000 kr. – skulle tjäna på socialdemokraternas och folkpartiets förslag jämfört med miljöpartiets förslag. Det vore spännande om Anita Johansson hade tid att svara på det. Likaså fick jag inget svar på varför vi inte kan behålla kvittningsrätten på låg nivå, som innebär att när man startar eget företag, ett kooperativt företag eller deltidsjordbruk får man kvitta förlusten i början – det kan vara fråga om mycket lång tid – mot en del av sina arbetsinkomster.

Slutligen glädjer jag mig åt att vi kanske inte skall behöva riskera att arbeta övertid en annan gång på grund av en onödig regeringskris. Med de dagliga kontakter som Anita Johansson har med verkstadsgolven kan hon i fortsättningen i god tid hålla Stig Malm och sina regeringskolleger underrättade om vart vindarna blåser. Det blir väldigt bra för alla parter.

Anf. 58 ANITA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Först till Rolf Kenneryd: Är inte centerpartiet intresserat av att ha en förenklad deklaration? Ert förslag leder alltså till en skatteskärpning med 600 kr. – det är en del av de 2 miljarder jag talar om. Inte nog med det, ni vill inte gå med på en skattereduktion för fackföreningsavgifter osv. Jag tycker faktiskt att det viktigaste med schablonavdraget är att vi kan förenkla deklarationen. Man kan frigöra människor på skatteförvaltningarna till viktigare uppgifter än att sitta med en mängd vanliga löntagares deklARATIONER. Jag tycker faktiskt att det borde ligga i centerpartiets intresse.

Jag vet, Hugo Hegeland, att ni har många pensionärer i moderata samlingspartiet. Också vi har en del pensionärer som sympatiserar med oss. Jag sade inte att ni skulle ta 40 miljarder från pensionärerna. Jag sade att ni skulle försämra vår budget med 40 miljarder. Det kommer att drabba pen-

sionärerna oerhört hårt. Jag vet att Hugo Hegeland satt med när pensionärsorganisationerna var med på en utfrågning. De bägge företrädarna sade entydigt: Vi ställer oss bakom reformen. Men sen var det detta lilla "men". Det är vad jag saknar hos oppositionspartierna i det här fallet. Ni vill vara med om sådant som är populärt, men så fort det handlar om ett impopulärt förslag har ni inte ork att stå emot särintressen och intresseorganisationer. Det är därför bra, herr talman, att vi har en bred majoritet bakom detta förslaget.

Sedan kan man inte säga, Hugo Hegeland, annat än att: "Surt, sade räven om rönnbären". Det har sagts mycket tidigare i debatten här i dag om vad moderaterna utträttade i regeringsställning när det gäller skattesänkningar och skattetryck. Det kan man beteckna med en enda stor nolla. Det finns en skatt som jag kommer ihåg. Gösta Bohman införde den s.k. charterskatten.

Tredje vice talmannen anmälde att Rolf Kenneryd anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 59 LEIF OLSSON (fp):

Herr talman! När de olika skatteutredningarna för cirka ett år sedan presenterade sina förslag till ett nytt skattesystem i vårt land satte många människor – och det är naturligtvis inte underligt – frågetecken för många saker i de olika förslagen. Man undrade hur förslagen skulle komma att se ut när de väl presenterades och vilka effekterna skulle bli. Många tyckte sig säkert ha anpassat sin privatekonomi efter det gamla systemet. En del kunde göra avdrag för sina räntor på lån för det egna huset, för bilen, för båten osv. Andra hade kanske fördelaktiga traktamenten. Många tyckte att det nya verkade vara så främmande och osäkert, ja, kanske t.o.m. äventyrligt. Det var naturligt och berättigat – jag skulle vilja säga att det också var sunt – att undra: Hur drabbar det här mig?

Trots det var nog de flesta innerst inne eniga om en sak: Det var någonting som var fel när det gällde det gamla systemet. Människor hade ju under lång tid märkt att det lönade sig dåligt att göra en extra arbetsinsats – t.ex. att jobba på övertid, att starta eget eller att utbilda sig.

Inflationen, prisstegringarna, åt ofta upp erhållen lönehöjning, och ofta mer därtill. Men samtidigt gynnade skattesystemet uppenbarligen de skattebetalare som hade möjlighet att utnyttja systemet med alla irrgångar för skatteplanering och många gånger även för skatteffifel. Inkomster av kapital gynnades jämfört med inkomster av arbete. Skatteplanering lönade sig bättre än produktiva insatser. Naturaförmåner var förmånligare än kontantinkomster osv. Samma typ av inkomster beskattades sannerligen inte på likartat sätt. Klyftorna i samhället blev allt större. Den som hade råd kunde göra stora avdrag och fick således ofta låg skatt.

Herr talman! Allt detta har säkert bidragit till att såväl medvetenheten om behovet av en skattereform som allmänhetens intresse för reformen allteftersom har blivit allt större. Människor ville helt enkelt veta mera. Man ställde frågor och kom även med egna förslag. Givetvis har detta varit bra för hela processen – en process som egentligen pågick hela senaste vintern.

Jag vill påstå att förståelsen för reformen med tiden har blivit alltmer på-

taglig. Det har blivit allt fler människor som säger: Sjabbla nu inte bort detta, utan se till att reformen genomförs!

För oss i skatteutskottet kom kulmen i och med den offentliga hearing som pågick i två dagar och som behandlade dessa frågor. Ett mycket stort antal organisationer var företrädade där. Praktiskt taget alla samhällsområden och intressen var representerade.

För oss som lyssnade på hearingen och för alla som har läst protokollet från utfrågningen måste en sak stå klar: En ovedersäglig gemensam nämnare i fråga om kommentarerna från praktiskt taget samtliga deltagare var att man ställde sig bakom reformen som ansågs innebära en bättre ekonomisk utveckling för vårt land och en rättvisare fördelning av den gemensamma kakan. Kort sagt: Denna reform framstod som angelägen.

Självfallet framfördes det från olika håll såväl synpunkter som kritik beträffande de delfrågor som resp. organisation ansåg var felaktiga eller frågor där man hade egna förslag. Förvisso hade det varit högst onaturligt om så inte hade varit fallet. Men det helt dominerande intrycket var ändå att reformen var välkommen, att den alltså borde genomföras.

LOs representant sade vid utfrågningen: Då insåg vi att det inte skulle bli någon skattereform om varje grupp ställer sina specifika krav.

Herr talman! Hearingen var en enda stor bekräftelse på att skatteförslaget så att säga låg rätt. Jag måste erkänna att det kändes bra att vara folkpartist. Det kändes gott att veta att vi i folkpartiet aktivt hade medverkat till reformens tillkomst. Övriga politiska partier i riksdagen har valt att ställa sig utanför.

Moderaterna och centern är i sina partimotioner mycket noga – så när som på datum och årtal – med att tala om att det är just de som har banat väg för denna reform. Men när det kommer till kritan har dessa partier varken ork eller kraft att ta det politiska ansvaret för ett genomförande av en skatteomläggning och en skattesänkning i den omfattning som folkpartiet och socialdemokraterna nu gör.

Den som läser de båda betänkandena från skatteutskottet som i dag är aktuella slås av två saker när det gäller de partier som är i opposition mot reformen: dels är antalet reservationer mycket stort – det rör sig om 237 reservationer –, dels är det ett fåtal reservationer som olika partier, t.ex. moderaterna och centern, har gemensamt. Vanligtvis har varje parti ensamt framställt reservationer, och oftast tar de kritiska synpunkterna så att säga ut varandra. Bara detta tyder, som sagt, på att skattereformen ligger rätt.

Men någon säger kanske: Det är ju finansieringen som man motsätter sig, inte så mycket skatteskalen och allt annat som är bra och positivt. Problemet är bara att samstämmigheten, om man studerar de olika partiernas finansieringsförslag, sannerligen inte blir ett dugg bättre – snarare tvärtom!

Jag skall gärna erkänna att det inte har varit alltför lätt att förklara just de mindre trevliga delarna i reformen, som ju också måste finnas med om vi skall kunna finansiera de offentliga, gemensamma, utgifter som riksdagen på ett demokratiskt sätt har beslutat om. Det kan gälla momsbreddningen, bostadsbeskattningen, bilkostnadsavdrag och mycket annat som har varit jobbigt.

Men vi i folkpartiet tvekade aldrig inför den här bördan. För oss var det

en självklarhet att skattereformen behövdes – det är för övrigt ett gammalt folkpartikrav att en skattereform skall genomföras. Men den måste också finansieras på ett ansvarsfullt sätt.

Det kan vara lätt att säga att reformen mer eller mindre skall finansieras genom besparingar, indragningar från kommuner och landsting osv. Vi i folkpartiet menar att det under åren framöver finns viktiga uppgifter när det gäller att utveckla marknadsekonomin, främja mänskligt skapande och initiativtagande och att slå vakt om den generella välfärdspolitiken. Men samtidigt måste vi öka valfriheten, t.ex. inom den sociala tjänstesektorn. Det handlar alltså om att skapa betydligt större rättvisa beträffande det glömda Sverige. Allt detta vill vi utveckla i diskussionen om hur vi på bästa sätt kan ge människorna större valuta för skattepengarna.

Detta reformarbete vill vi inte riskera genom en orättvis och dålig finansiering av skattereformen. Reformen i sig kommer att stimulera den ekonomiska tillväxten. Därigenom skapas större möjligheter att förbättra livsvillkoren för just handikappade, gamla och långtidssjuka samt i många andra avseenden.

Allteftersom skatteintäkterna ökar skall det totala skattetrycket sänkas, utöver vad som sker redan under det första året. Då har åtminstone vi i folkpartiet tänkt oss en sänkning av momsen.

Det aktuella betänkandet innehåller ju delar av steg 2 i denna mycket stora och för svensk ekonomi och enskilda människors ekonomi så utomordentligt viktiga reform. Huvudlinjerna är väl kända vid det här laget.

Sex av sju inkomsttagare kommer i princip att bara betala kommunala skatter. Det betyder att nästan alla i framtiden får behålla 700 kr. av varje nyintjänad tusenlapp. Övriga får behålla hälften. Genom det särskilda grundavdragets utformning får alla i inkomstskiktet 58 000–95 000 kr. ännu lägre marginalskatt.

Skatteskalen blir inflationskyddad och dessutom indexjusterad med ytterligare två procentenheter. Barnbidrag, bostadsbidrag och bostadstillägg höjs. Ett stort steg tas i riktning mot en reformerad företagsbeskattning. Detta kommer att leda till ökad produktivitet, till att nyinvesteringar och kreativitet stimuleras och till att inflationsnivån kan hållas på en låg nivå.

Herr talman! Till betänkandet finns faktiskt också ett antal reservationer från folkpartiets sida – vi är inte överens om allt. I princip handlar reservationerna om områden som inte ingår i skatteuppgörelsen, och det är områden som vi givetvis hoppas skall få en gynnsam lösning, kanske redan i höst.

Vi anser att skattereduktionen för fackföreningsavgifter i princip är felaktig och bör avskaffas.

Folkpartiet återkommer med ett gammalt krav om avdragsrätt för gåvor till allmännyttiga ändamål, förslagsvis till biståndsorganisationer eller trosamfund.

Vi anser att socialavgifterna i "andel-i-vinst-systemet" bör slopas.

Grundbeloppet för förmögenhetsskatten bör enligt folkpartiet höjas och skatten vara proportionell, förslagsvis 1 %.

Begränsningsreglerna borde självfallet sänkas till en rimlig nivå på 50 %. Här begär vi ett tillkännagivande till regeringen.

Ett annat känt folkpartikrav är att sambeskattningen av förmögenhet bör slopas. På övriga områden råder ju i dag individuell beskattning.

Företagsskattekommittén insåg det tokiga i att ha kvar förmögenhetsskatt på arbetande kapital. Det försvårar inte minst generationsskiften och bör omgående avskaffas.

Det skattefria beloppet för gåvor på i dag 2 000 kr. har för länge sedan överlevt sig självt och bör höjas till 10 000 kr.

Från folkpartiet har vi också förslag om att grundavdraget vid arvsbeskattningen bör höjas och att en inflationsskyddad skatteskala på maximalt 50 % bör införas.

Jag vill också nämna vår reservation om de s.k. arbetsrättsliga skadestånden, som enligt folkpartiets mening bör betraktas som en driftskostnad och således vara avdragsgilla.

Till slut vill jag också i en reservation föreslå att skogsvårdsavgiften sänks från 0,8 till 0,5 %.

Med tanke på riksdagens nya arbetsformer nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation 93, där jag också kommer att begära votering.

Herr talman! Jag vill gärna göra en allmän reflexion.

Om detta betänkande hade handlat om en specifik fråga, t.ex. på företagsbeskattningens område – om fåmansbolag, SURV, storleken på inkuransavdraget eller andra saker – är jag ganska övertygad om att vi från folkpartiet också haft synpunkter och kritik och kanske t.o.m. avgivit samma reservationer som t.ex. moderaterna. Men nu är det faktiskt inte det som det gäller, utan det gäller en stor, omfattande skattereform, som måste ses som ett stort paket, där helheten måste ta över.

Sänkta skatter skall betalas med bl.a. en breddad skattebas, som innebär att frågor och kritik som var för sig kan vara berättigade ändå måste vägas in i det större sammanhanget. Då blir effekten den att inte allt kan tillgodoses. Det goda i reformen väger trots allt över. Om något sedan blir helt fel eller får oönskade konsekvenser kommer ju utvärderingen att visa det, och då är vi helt överens om att detta skall tas fram till ny prövning och belysning. Detta säger vi i betänkandet, och vi menar vad vi säger.

Nu måste skutan sättas i sjön. Det är också precis rätt tid att göra det. Det är synd att inte moderaterna, centern och andra vill vara med vid sjösättningen, men det skall ju alltid finnas åskådare också.

Till slut, herr talman, vill jag ge moderaterna och centern och andra också, om det kan hjälpa, ett litet råd.

Vi riksdagsledamöter får varje år en planeringskalender att ha i fickan eller väskan. På vissa uppslag i denna kalender kan man läsa små meningar eller sentenser, ofta med mycket klokt innehåll. Just den veckan när vi i skatteutskottet behandlade skattereformen som intensivast kunde man läsa följande visdomsord på det veckouppslaget: "Om du inte bestiger berget får du ingen utsikt över dalen."

En bättre sammanfattning av skattedebatten får man leta efter. Mitt råd är alltså: Läs dessa ord några gånger, och var sedan välkomna upp på berget så skall ni få se hela dalen!

Anf. 60 KRISTER SKÅNBERG (mp) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja ställa tre frågor till Leif Olsson med anledning av hans vittnesmål om vad som förekom i utfrågningarna i samband med skatteutskottets behandling.

Vad tyckte revisorerna och småföretagarna om förslaget att ta bort det brutna räkenskapsåret? Vad finns det för starka motiv för att inte tillgodose de önskemål som framfördes om att få behålla det brutna räkenskapsåret?

Vad tyckte småföretagarna om möjligheten att bygga upp riskkapital i små företag? Varför skulle man inte kunna tillgodose de önskemålen? Riskkapitalförsörjningen är ju en stor svårighet för småföretagen i dag.

Vad tyckte Svenska naturskyddsföreningen om energibeskattningen? Det är möjligt att den frågan besvaras i samband med debatten om nästa ärende, men jag ställer i alla fall frågan nu.

Till slut vill jag göra en kommentar om berget och dalen. Jag förstår att Leif Olsson tillsammans med sina kamrater i folkpartiet är glada att de har lärt socialdemokraterna att man skall klättra och klättra så att man får bättre utsikt över dem som är kvar i dalen. Men frågan är hur det är för dem nere i dalen: Tycker de att det är skojigt att socialdemokraterna också klättrar upp och ser hur det skall bli för dem som är kvar där nere? Jag är inte helt säker på att de som vi tidigare talade om, som Anita Johansson har kontakt med varje dag på verkstadsgolvet, är så överförtjusta över den här klättringsidén.

Anf. 61 ROLF KENNERYD (c) replik:

Herr talman! Leif Olsson uppehöll sig i allt väsentligt vid en repris av vad som redan har sagts, och jag finner därför ingen anledning att kommentera hans anförande. Men jag ställde några frågor till Leif Olsson som jag inte fick svar på, och jag vill därför upprepa ett par av dem.

Har Leif Olsson erfarit något av regeringens uppmärksamhet när det gäller regionala problem, med avseende på permanentboende i attraktiva fritidsområden?

Instämmer Leif Olsson i att det är högsta rationalitet att skaffa sig ett sparavdrag genom insatser i olika låneinstitut i stället för i ett och samma?

Med hänvisning till det råd som gavs beträffande utsikten från berget, konstaterar jag att vi för närvarande befinner oss på olika berg. Det behöver inte innebära att utsikten är sämre från det ena berget än från det andra. Jag instämmer också i det som Krister Skånberg sade. Jag tror att det skulle vara välgörande att inte bara titta på utsikten utan också göra ett och annat besök i dalen för att efterhöra hur människor där upplever det hela.

Avslutningsvis vill jag citera denna veckas tänkvärda ord i almanackan: "Den största rättigheten är rättigheten att ha fel." Det kanske också kan vara värt att beakta i den fortsatta hanteringen.

Anf. 62 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag nu har satts upp om att detta sammanträde skall fortsätta efter kl. 19.00.

Vidare får jag meddela att avsikten är att fortsätta denna överläggning utan middagspaus.

Anf. 63 LEIF OLSSON (fp) replik:

Herr talman! Rolf Kenneryd sade att man skall ha rätt att ha fel. Ja, det var just därför som jag sade att ni är välkomna att vara åskådare vid denna sjsättning. Vi är i folkpartiet glada att vi är med bland dem som har byggt skutan och skall föra den i hamn.

Det är möjligt att det jag sade var en repris, men jag förbehåller mig rätten att hålla det anförande som jag tycker skall hållas i denna del av skattedebatten.

Rolf Kenneryd talade i sitt inledningsanförande om sparavdragen. För mig som bankman är det självklart att jag vill att människor skall vara kvar i min egen bank. Jag tror att det som detta handlar om, dvs. att få till stånd en likformig, en nominell och framför allt en lägre beskattning på räntesidan, inte kommer att innebära att man får 100 kr. i ränta på varje bank. Jag tror inte att människorna reagerar på det sättet. Vad jag däremot tror är att det inte blir lika lätt att utan vidare flytta kapital inom familjen, för att på så sätt undgå beskattning av kapitalinkomster, som jag tycker mig ha märkt ibland kan finnas.

Jag förstod inte riktigt frågan om fastigheterna hemma i Bohuslän, som jag förmodar att Rolf Kenneryd menade. Vi i folkpartiet har sagt att vi vill se om vi kan hitta ett annat sätt att beskatta boendet som sådant än efter taxeringsvärdena. Men så länge vi har kvar taxeringsvärdena som utgångspunkt är det tyvärr inte bara skärgårdsområdena, utan även storstadsområdena, som får en hårdare belastning. Däremot kan man fråga Rolf Kenneryd vad han tycker om den effekt på priser och annat som uppkommer genom den förvärvslag som man på sina håll i landet, med centern som tillskyndare, har velat genomföra, inte minst i vissa kommuner i mitt hemlän.

Krister Skånberg talade om det brutna räkenskapsåret. De företag som har brutet räkenskapsår, och som jag för min del har någon som helst kontakt med, har det just för att nuvarande skattelagstiftning är sådan att man lägger bokslutsdagen den dagen man har t.ex. ett lager som ger utrymme för lagernedskrivning, vilket gör att man får en bättre beskattning. Lagernedskrivningen försvinner nu och förvandlas till en s.k. SURV. Då är det ena av de argumenten borta. Det andra är faktiskt att vi inte kan rätta skattelagstiftningen efter huruvida revisionsbyråer och andra har litet att göra.

Anf. 64 KRISTER SKÅNBERG (mp) replik:

Herr talman! Jag tycker att det här argumentet för att inte medge brutet räkenskapsår var litet skralt. Varför skulle man inte kunna tillgodose ett önskemål både från företagare och från dem som skall granska deras bokföring och hjälpa dem med deras deklarationer. Varför skulle man inte kunna hjälpa dem att få en jämnare arbetsbörda? Vad kan förloras om vi går med på detta?

Jag vill gärna ansluta mig till frågeställningen om hur det skall bli med framför allt skärgårdsborna och deras taxering och beskattning. Jag blir litet

förvirrad när Leif Olsson säger att folkpartiet också tycker att detta skall ändras. Jag har egentligen hört alla partier tala om att det som nu håller på att hända inte alls är bra. Såvitt jag förstår är det vi här i riksdagen som kan rätta till saker som inte är bra. Då skulle det väl vara lätt att besluta om att tills vidare inte höja skatten på skärgårdsfastigheter och motsvarande fastigheter, vilkas skatter hotar att öka därför att de har attraktiva lägen. Sådana deklarationer skulle säkert vara mycket glädjande även på detta sena stadium. Det innebär en respit till dess riksdagen har räknat ut ett sätt att uppfylla alla de löften som alla partier har givit i olika tal inför dem som bor i skärgården, både på öst- och på västkusten.

Anf. 65 ROLF KENNERYD (c) replik:

Herr talman! Jag vill bara avge en definitionsförklaring när det gäller rättigheten att ha fel. Jag innefattar i denna rättighet också rätten att göra navigationsfel. Med hänvisning till alla de brasklappar som majoriteten för in i detta betänkande, tror jag att vi kan förutse att skutan snart på nytt söker sig mot land för att få hjälp med navigeringen på de stormiga vatten som blir följderna av att effekterna av reformen blir uppenbara.

Anf. 66 LEIF OLSSON (fp) replik:

Herr talman! När det gäller det brutna räkenskapsåret, som Krister Skånberg tar upp på nytt, finns det en saklig del till, som jag kanske inte nämnde förra gången. När man i dag har brutet räkenskapsår skall man med anledning av förmögenhetsbeskattningen flytta fram och räkna om förmögenheten till den sista december, eftersom förmögenhetsbeskattningen baseras på kalenderår, medan det brutna räkenskapsåret gäller per bokslutsdagen. Det är för många, inte minst för småföretagare, ett litet bekymmer. Tyvärr tror jag att många behåller det brutna räkenskapsåret av slentrian. För många kommer det att få en positiv effekt att gå över till kalenderår.

Bekymret med fastighetbeskattningen är just att hitta ett nytt system. Hade vi haft ett nytt bra system tror jag att vi redan i dag hade fått majoritet i riksdagen för det.

Man skall ha rättigheten att göra navigationsfel, säger Rolf Kenneryd. Jag är inte så ofta ute på Brofjorden hemma vid Lysekil. Jag navigerar, och någorlunda rätt kommer vi med skutan. Vi vet att denna skuta sätts i sjön i dag. Vi vet att det är en skuta som vi förhoppningsvis kommer att segla mycket länge med. Att den kommer att hålla länge borgar den majoritet för som vi får här i riksdagen i dag.

Anf. 67 KARIN FALKMER (m):

Herr talman! Det förvånar mig att idrottsrörelsens synpunkter inte har fått något gehör. Skattereformen kommer att slå mycket hårt mot idrotten. Såväl stora som små idrottsföreningar kommer att drabbas av ökade kostnader, krångel och byråkrati.

Marginalskattesänkningen, ett gammalt moderat krav är både efterlängtat och nödvändig. Men socialdemokraterna och folkpartiet förvandlar marginalskattesänkningen till en enda stor omfördelning av andra skatter. De

försämringar som hotar idrotten är en direkt följd av att skattetrycket till varje pris skall bibehållas oförändrat högt.

Idrottsrörelsen är unik genom att idrottsverksamheten först och främst bygger på enskilda människors personliga engagemang. Basen för idrottsrörelsen är de många lokala idrottsföreningarna med ca 450 000 ideellt arbetande ledare som i förening och klubbar satsar sin fritid på barn, ungdomar och idrott. Idrottsledarnas insatser går inte att värdera i pengar. Ett av idrottsrörelsens största bekymmer är att det på senare år har blivit allt svårare att få ledare som vill engagera sig på sin fritid. Blir ledarnas villkor nu orimliga, så att de tröttnar, riskerar verksamheten i de små, lokala föreningarna att haverera. De nu aviserade försämringarna för idrotten kommer att ytterligare försvåra ledarrekruteringen.

Tanken att de ideellt arbetande ledarna, förutom sina stora oavlönade arbetsinsatser, skall bekosta de genom skatteuppgörelsen ökade kostnaderna för föreningarna ur egen ficka är orealistisk.

Skatteuppgörelsen hotar att bli ett dråpslag mot föreningarna. Om riksdagen antar förslagen, blir konsekvenserna försämrade ekonomi, byråkrati och papperskrångel, som riskerar att ta död på entusiasm, idealitet och arbetsglädje hos ledarna.

Vi moderater vill inte medverka till den försämring för idrottsrörelsen som förslaget innebär. Av våra reservationer skall jag bara nämna några.

Vi avvisar förslagen om höjd och breddad moms på resor, hotell- och restaurangtjänster, som innebär att alla resor, övernattningar och mat i samband med träning, tävling och utbildning blir avsevärt dyrare.

Vi avvisar införande av arbetsgivaravgifter på alla skattepliktiga ersättningar som överstiger 1 000 kr. per år. Det ger både kraftiga kostnadsökningar och kräver ökad administration för idrottsföreningarna.

Vi avvisar kravet på uppgiftslämnande och beskattning av alla priser som är värda 300 kr. eller mer. Var och en som skådat ett prisbord vid en orienterings- eller skidtävling måste inse det orimliga i det förslaget. Hur många föreningskassörer orkar och vill fortsätta om deras tillvaro krånglas till på detta sätt?

Socialdemokraterna har under mycket lång tid försämrade idrottens och övriga ideella organisationers villkor. De finansieringskällor som traditionellt stått till idrottens förfogande har staten själv i stor utsträckning lagt beslag på. Det statliga spelet har brett ut sig på bl.a. idrottens bekostnad. I realiteten har staten skaffat sig monopol när det gäller att utveckla attraktiva spelformer som ofta haft idrotten som underlag för spelet.

De bidragshöjningar som kommit idrotten till del och som särskilt i valrörelser utgjort stora propagandanummer har varit droppar i havet, om man jämför med vad idrotten dragit in till statskassan i form av Tiptjänsts spelöverskott.

Tidigare i vår beslöt riksdagen – mot socialdemokraternas vilja – att överföringar av medel från Tiptjänst skall ske till idrotten, ett krav som vi moderater ställt länge.

Idrottsrörelsen måste förbli en fri och obunden organisation. Många förslag i propositionen går i rakt motsatt riktning.

Allt större del av ledarnas tid kommer att gå åt till att klara föreningens

ekonomi och redovisningsbyråkrati i stället för att ägnas åt den egentliga idrottsverksamheten. Risken är uppenbar att ledare tröttnar och slutar.

Oroande är att skatteöverenskommelsens negativa konsekvenser kommer att göra idrotten mer beroende av bidrag och mer utlämnad till politisk styrning och politiska beslut. Ökat bidragsberoende, försämrad ekonomi och ökad byråkrati hotar idrotten som fri och oberoende organisation. Om idrottsrörelsen varje år måste stå med mössan i hand riskerar man att rasera själva grunden för den svenska idrottsrörelsens existens – entusiasmen hos de ideellt verksamma idrottsledarna.

Vi moderater föreslår i motion Kr509, Bättre villkor för idrotten, en rad åtgärder som i stället syftar till att stärka de ideella organisationernas ekonomiska situation och oberoende.

Önskan att slå vakt om idrottsrörelsen som fri organisation går som en blå tråd genom de moderata reservationerna i skatteutskottets betänkande. Efter att ha lyssnat på debatten i dag, riksmötets sista dag före sommaruppehållet, inser jag att majoriteten är fastlåst i sina positioner. Därför avstår jag från att yrka bifall till de moderata reservationerna, som jag dock instämmer i.

Anf. 68 JAN HYTTRING (c):

Herr talman! Låt mig börja med det som sägs i skatteutskottets betänkande kring frågan om hobbyverksamhet.

Redan skattekommittén kom enligt mitt förmenande fel i den frågan. Man tog en liten del av hobbyverksamheten och lade den till grund för ställningstagandet. Det innebär – det står kvar oförändrat från kommittén till riksdagens behandling genom utskottets försorg – att man skall beskattas för inkomster av hobbyverksamhet under Inkomst av tjänst.

Utgångspunkten för det resonemanget är att man genom hobbyverksamhet skulle undandra staten stora skatteinkomster. Det man då tar upp till betraktande är travsporten. Ridsporten har naturligtvis också sin betydelse, men den är penningmässigt inte särskilt stor. Det är däremot travsporten. Man konstaterade i utredningen att här mellan 100 och 200 milj. kr. årligen skulle undandras beskattning.

Det är märkligt att man inte mer noggrant undersökte bärigheten i de påståenden som skattekommittén hade arbetat med. Det finns rätt bra statistik när det gäller trav – det beror på att staten är en stor intressent i travsporten.

Staten har stora inkomster av denna sport genom beskattningen av spelverksamheten. Man kan nog säga att nästan varje krona är dokumenterad i den statistik som årligen kommer ut.

Den totala prissumman inom travsporten uppgick till 319 milj.kr. år 1988. Man kan anta att ungefär 40 % av hästägarna har s.k. hobbyhästar. Det innebär att den summa av prispengarna som skulle gå till hobbyhästägarna är ungefär 125 milj.kr. Det är i så fall intäkten. Den är då kanske inte särskilt jämnt fördelad. Man kan också säga som ett nyckeltal att 85 % av travhästarna inte går ihop, dvs. de springer inte in pengar så att de klarar sitt eget hö, sina egna transporter och sin egen skötsel och annat som krävs.

Hobbyhästägarna fick lägga ut 400 milj.kr. för att få in dessa 125 milj.kr.

Egentligen går alltså den delen av hobbyverksamheten med stort underskott.

Om det här bedömdes som näringsverksamhet skulle det rimligen vara en enastående stor förlust för staten att över huvud taget gå in och göra ingrepp i verksamheten. Man har alltså valt att försöka få in skattekrona genom att betrakta detta som inkomst av tjänst. Det tycker vi från centerns sida är inkonsekvent.

Antingen får man betrakta detta som hobbyverksamhet, dvs. att ägarna inte beskattas för de inkomster de får och inte heller har några avdragsmöjligheter för utgifterna, eller också får man betrakta det som näringsverksamhet. Själva hobbybegreppet anger att det inte är fråga om näringsverksamhet – man skall inte ha något stort vinstintresse eller så.

Om man inte driver den linjen borde det som sagt vara fråga om rörelse. På precis samma sätt som för alla andra företag tas då inkomsterna upp och dras utgifterna av. Då kan man naturligtvis gå betydligt längre bakåt i åren.

Jag är medveten om att det är några stora inkomster på någon enstaka häst som fastnat på näthinnorna på utskottsfolket när man fullföljt skattekommitténs förslag. Man skall då komma ihåg att många av de här hästägarna har ägt inte bara en häst som hobbyhäst – de har haft åtskilliga hästar som gått med stora förluster. Det är klart att man har sett fram emot lyckan att få tag i en häst som skulle bära sig och inbringa vissa inkomster. De här utgifterna har man, som jag tidigare sade, haft utan någon tanke på kompensation på något sätt i form av avdrag.

Det är anledningen till att vi vidhåller uppfattningen att detta även fortsättningsvis skall betraktas som hobbyverksamhet, och det gör vi i reservation 22, vilken jag yrkar bifall till.

Hobbyverksamheten står också för rätt mycket av trivselvärdena i vårt samhälle. Nu tar man bort möjligheterna till skattefrihet på all hobbyverksamhet. Tidigare talare i dag har nämnt biodling, slöjd och liknande, som vi upplever som ganska trevligt i vårt samhälle och som i sin tur, i andra led, faktiskt genererar inkomster till staten genom att det genererar sysselsättning som inte är att förakta. Det är alltså många som är sysselsatta med att ta hand om produkterna av den hobbyverksamheten, och de gör det professionellt och beskattas naturligtvis som vanligt.

Jag skulle vilja instämma helt i Rolf Kenneryds anförande. Han beskrev mycket bra effekterna för folkrörelserna av den här skatteomläggningen. Vi kommer att få anledning att fortsätta den diskussionen.

Nu skriver man i utskottsbetänkandet att man noga skall följa den här utvecklingen. Det är ju bra. Men det imponerar faktiskt inte på folkrörelsefolket. Det imponerar inte på idrottsledarna.

Det har skrivits i många betänkanden och sagts många gånger från kammararens talarstol att man noggrant skall följa utvecklingen och företa förändringar.

En del av dessa effekter är ju faktiskt redan så pass kända att de hade kunnat beaktas när skatteutskottet bestämde sig för det här betänkandets utformning. Man skulle alltså redan ha kunnat göra dessa korrigeringar. Nu skall man komma med förslag, vad det nu kan vara för typ av förslag som kan komma redan i nästa budgetproposition. De tankarna och idéerna borde

man ju, som Rolf Kenneryd påpekade, känna till redan i dag, eftersom det inte dröjer särskilt länge innan nästa budgetproposition skrivs.

I en reservation tar vi upp frågan om de sociala avgifterna för ersättningar. Från centerns sida vidhåller vi att ett halvt basbelopp skall vara fritt, vilket är vad som gäller för närvarande. Det finns ju inget stöd – åtminstone kan jag inte hitta det, och uppenbarligen har inte heller ledamöterna i skatteutskottet hittat det – för att man skulle fortsätta att låta det halva basbeloppet vara fritt från sociala avgifter. Det borde nog ha varit så. Under resans gång har det diskuterats att denna regel skulle vara kvar. Men det finns alltså inte något stöd för detta, utan det kan bero på godtycke huruvida man kommer att ta ut sådana avgifter för det halva basbeloppet eller inte.

Sedan är det fråga om hur det kommer att vara för idrottsrörelsen, som ju är en mycket stor del av våra folkrörelser. Det kommer att bli krångel och ökad administration när det gäller kontrollavgifter på idrottspriser osv. Vi från centerns sida vill här ha en höjning till 0,03 % av basbeloppet för att man skall få en gräns som ligger mellan 900 och 1 000 kronor för varje tillfälle. Det skulle säkert underlätta mycket. Vi tycker att hela den här verksamheten skall bygga på frivillighet och engagemang i folkrörelserna och så litet av krångel och administrativa belastningar som möjligt. Den linjen kommer vi från centerns sida att fortsätta att vidhålla.

Slutligen vill jag hälsa moderata samlingspartiet med i gänget som kämpar för att man skall få ökat stöd till idrotten. Det är ju inte så länge sedan vi hade en diskussion om att man skulle skära ner det lokala aktivitetsstödet. Man har kommit på bättre tankar, och det är vi glada för. Jag förmodar att alla informationsinsatser som har gjorts från idrotten har fått fäste i de moderata hjärtana. Det är vi tacksamma för.

Vi kommer att få diskutera även den här frågan, för det som nu sker i samband med skatteomläggningen gör att ett förslag som centern har lagt fram i riksdagen och som ännu inte är behandlat blir än mer aktuellt. Det är ett förslag om en skyndsam utredning för att öka folkrörelsernas möjlighet till egenfinansiering. Det gäller lotterier, spel osv.

Anf. 69 KARIN FALKMER (m) replik:

Herr talman! Mycket kort: Som en blå tråd går genom vår politik att vi skall göra idrottsrörelsen så oberoende som möjligt av bidrag och av politiska beslut. Därav våra förslag om mer medel från Tipstjänst och våra förslag i dessa reservationer som på skatteområdet underlättar för idrotten och inte göra den bidragsberoende.

Anf. 70 JAN HYTTRING (c) replik:

Herr talman! Ja, vi känner till förslaget om att ta av Tipstjänsts överskottsmedel, dvs. de medel som levereras in till staten, och ge dem till idrotten. Det förslaget framställer man precis som om de pengarna kommer helt oberoende av budgeten, som om de på något sätt inte finns i dag. Det är ju faktiskt så att de pengarna levereras in till statskassan och att de den vägen i dag går tillbaka, delvis, till idrottsrörelsen. Nu skulle de gå direkt i något fastställt tal, vilket skulle göra att idrottsrörelsen skulle bli direkt beroende av spelinkomsternas storlek. Det är kanske inte den mest eleganta lösningen.

Vi skall gärna delta i dessa diskussioner. Jag erinrar då om vårt förslag att man skall tillsätta en parlamentarisk utredning, som skall komma längre än vad den lotteriutredning, som fanns för några år sedan, gjorde. Dess förslag följdes ju inte upp av regeringen i någon nämnvärd grad och har alltså inte heller nämnvärt förbättrat folkrörelsernas möjligheter till egenfinansiering.

Anf. 71 KARIN FALKMER (m) replik:

Herr talman! Felet med dagens förslag i den här skattereformen är ju att man på vanligt socialdemokratiskt maner gör idrottsrörelsen, liksom de boende – barnfamiljerna – bidragsberoende. Vi vill ha en ordning där idrottsrörelsen inte varje år måste stå med mössan i hand och vänta på vad politikerna beslutar. Genom att få en automatik via Tipstjänsts medel underviker vi den situationen.

Anf. 72 JAN HYTTTRING (c) replik:

Herr talman! Nej, jag tror inte att man undviker den situationen med Tips-tjänstmedlen. Som jag sade blir man då beroende av spelets utveckling, vilken också är beroende av skattepolitiken i stort.

Dessutom har vi politiker all anledning att slå vakt om folkrörelserna – och om idrottsrörelsens engagerade arbete när det gäller ungdomsfostran. Folkrörelserna står för betydande både underhållnings- och trivselvärden i samhället, som gör att de faktiskt är berättigade till vissa bidrag och anslag. Vi har försökt öka dem, men vi vill också gå den andra vägen. Folkrörelsearbete får nämligen aldrig bygga helt på att man är beroende av bidrag och anslag; det förutsätter också en egen ekonomisk insats genom ideellt arbete.

Tredje vice talmannen anmälde att Karin Falkmer anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 73 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Den tidigare debatten har i viss mån präglats av den ovederhäftiga s.k. analys socialdemokraterna presenterade i måndags. Jag har här på en enda punkt tagit upp de felaktigheter som finns, och därvid tvingades också biträdande finansministern erkänna att man räknat fel – dock inte fullständigt. Jag tänker nu i detta anförande, och möjligen ytterligare ett, ta upp de övriga felaktigheter som finns i mängder i den här s.k. analysen.

För det första är det en grupp felaktigheter som kan kallas felräkningar. Vi har lagt fram ett förslag som innebär att den allmänna energiskatten och den särskilda oljelagringsavgiften byts ut mot en koldioxidskatt på 46 öre per kg emitterad koldioxid. Detta ger netto ett tillskott på 3,1 miljarder kronor till finansiering – detsamma som i propositionen.

Vad avser bensinskatten är den tillsammans med koldioxidskatten utformad så att det blir statsfinansiellt neutralt – plus minus noll. Det innebär en felräkning i den här s.k. analysen på 13,1 miljarder kronor.

Dessutom har man tagit upp det slopande av aktieomsättningsskatten som vi föreslår – en skatt som enligt vice statsministern Odd Engström är någonting som statskassan förlorar på – som en kostnad, ett skattebortfall på 1,2 miljarder kronor. Vice statsministern har naturligtvis helt rätt – det här är

någonting som har skadat omsättningen så att man får ett negativt utfall för statsverket. Någon kostnad uppkommer således inte. Det är ytterligare 1,2 miljarder – totalt 14,3 miljarder.

För det andra tar man upp förslag som vi över huvud taget inte har ställt. Man tar upp 1,1 miljard i slopad dubbelbeskattning på aktieutdelningar, trots att något sådant förslag inte ställts. Det är möjligt att vi kommer att lägga fram ett sådant förslag i framtiden, men inte under 1991. Man har dessutom tagit upp 1,4 miljarder för slopad moms på vatten, avlopp och sopor, ett förslag som vi över huvud taget inte har ställt. Det blir summa 2,6 miljarder i fel.

För det tredje avser våra förslag kalender- och beskattningsåret 1991 och påverkar således budgetåret 1990/91 och i viss mån 1991/92. Några förslag för kalenderåren 1992 och 1993 har vi över huvud taget inte lagt fram. I den mån vi lägger fram sådana förslag kommer vi att göra det på sedvanligt sätt inom en balanserad budget för det år det gäller.

Det innebär att man har tagit med vår antydning om hur skatteskalen 1992 eller 1993 eller senare skall se ut, till en kostnad av 7,2 miljarder kronor. Detta är helt felaktigt. Dessutom har man tagit upp ett grundavdrag för barn som gäller 1993 och inte 1991 på 2,3 miljarder. Här är ytterligare 9,5 miljarder felaktigt inräknade.

Slutligen, i denna omgång, är det avvikelser från propositionen. På fem småposter har man andra beräkningar i papperet än vad som finns i den proposition man själv hänvisar till. Det är 2,7 miljarder. Summa för dessa poster: 29,0 miljarder kronor. I ett kommande anförande återkommer jag till ytterligare 18 miljarder.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 9 §.)

8 § Reformerad indirekt beskattning m.m.

Föredrogs
skatteutskottets betänkande
1989/90:SkU31 Reformerad indirekt beskattning m.m. (prop 1989/90:111).

Anf. 74 KARL-GÖSTA SVENSON (m):

Herr talman! Sverige har världens högsta skattetryck. Det är hög tid att Sverige genomför en skattereform värd namnet. Den skatteomläggning som ligger på riksdagens bord och senare i dag skall bli föremål för beslut höjer skattetrycket ytterligare. Enligt 1990 års långtidsutredning, som utarbetats av finansdepartementet, begränsar man målsättningen till ett oförändrat skattetryck fram till sekelskiftet.

Bo Lundgren har tidigare i dagens debatt visat sambandet mellan höga skatter och låg ekonomisk tillväxt. Med en fortsatt ledande socialdemokratisk roll i svensk politik kommer Sverige att hamna ännu mer på efterkälken i förhållande till andra länder. Det är nödvändigt att vi får en moderat profil på skatteuttaget, innebärande ett sänkt skattetryck. I annat fall kommer

människorna i vårt land att få det sämre med hänsyn till att den ekonomiska tillväxten är och förblir katastrofalt låg och bytesbalansunderskottet fortsätter att öka.

Den skatteomläggning som socialdemokraterna och folkpartiet är överens om innebär att momsen höjs genom att basen för skatteuttaget breddas och att den s.k. byggmomsen höjs. Dessutom kommer en majoritet i Sveriges riksdag redan denna dag att höja skattesatsen till 25 %. En femtedel av varje krona som barnfamiljer och andra använder för sina matinköp tillfaller staten i form av moms från den 1 juli 1990.

Det är inte nog med att vi redan har världens högsta momsbeskattning. Vi förstärker denna position ytterligare genom basbreddning och skattesatshöjning.

Skattehöjningen kommer att slå hårt på vissa grupper i vårt samhälle. Jag tänker i första hand på barnfamiljer, pensionärer och låginkomsttagare. Många av dessa kommer att hänvisas till ett ökat bidragsberoende. En skattereform är inte värd namnet när den måste kompletteras med nya och ökade bidrag. Skatte- och bidragskarusellen fortsätter att snurra. Den enskildes frihet begränsas. Politikermakten ökar.

Vissa näringsgrenar kommer att få stora problem till följd av skattehöjningarna. Slopandet av reduceringsreglerna avseende hotell och restaurang vid årsskiftet i år har redan fört med sig att omsättningen i branschen gått ned med nästan 10 %. Nu stiger skatten ytterligare. Problemen hopar sig för denna näring. Ytterligare volymminskningar torde bli fallet.

Höjningen av indirekta skatter driver också upp inflationen. Under åren 1990 och 1991 kommer prisökningarna till följd av skatteomläggningen att uppgå till ca 6,5 %. Det är oansvarigt i det ekonomiska läge som vårt land befinner sig i att ytterligare driva upp kostnaderna genom skattehöjningar. Enskilda människor kommer att känna av att deras inkomster och sparmedel äts upp av stigande inflation och ett ökat skattetryck.

Moderata samlingspartiets gamla förslag om att ungefär 85 % av inkomsttagarna i vårt land inte skall betala någon statlig inkomstskatt kommer förmodligen genom dagens beslut att bli en realitet. Det är utmärkt. Vi vill åstadkomma denna skattesänkning genom att även sänka det totala skatte-trycket. Det innebär bl.a. att vi avvisar en höjning av momsen.

Herr talman! Ett medlemskap i EG såväl som ett närmande till EG kommer med all sannolikhet att innebära att vi måste bredda basen för uttaget av mervärdesskatt. EG har emellertid i dagsläget inte fattat några definitiva beslut angående harmoniseringen av momsen. Moderata samlingspartiet vill därför avvakta med en basbreddning i vart fall till den tidpunkt då EG har tagit slutlig ställning.

Till skillnad från socialdemokraterna och folkpartiet vill vi moderater använda de ökade skatteintäkter som blir följden av en basbreddning för att sänka mervärdesskattesatsen till ca 19–20 % från nuvarande 23,46 %. Då skulle basbreddningen kunna ske utan att hushållens skattebelastning avseende momsen ökar. Breddningen skulle inte heller få någon nämnvärd effekt på konsumentprisindex. Minskningen av försäljningsvolymen i de branscher som blir utsatta för en nypåford eller höjd skatt mildras avsevärt.

En allmän sänkning av mervärdeskattenivån är från konkurrenssynpunkt

nödvändig i samband med ett svenskt deltagande i den gemensamma marknaden. Det får också till följd att momsens på mat sänks. Socialdemokraternas och folkpartiets förslag fjärrar sig från vad som gäller inom EG. Det är fel väg att gå!

Herr talman! Basbreddningen och höjd byggmoms i kombination med en skattesatshöjning kommer att få kännbara negativa samhällsekonomiska effekter. Månadshyran för en trea i allmännyttan kommer att stiga med nästan 1000 kr. i mars 1991 jämfört med i december 1989 till följd av bl.a. skatteomläggningen. Vanliga människor kommer inte att få råd att bo kvar i sina lägenheter och ännu mindre i sina hus. Hur kan företrädarna för socialdemokraterna och folkpartiet medverka till att enskilda människor på grund av höjda skatter kan tvingas flytta från hus och hem? Hur kan ni i ljuset av detta förhållande fortfarande diskutera moms på villaräntor och hemförsäkringspremier? Ni har inte släppt den tanken ännu.

Som jag sagt tidigare i mitt anförande, har slopandet av reduceringsreglerna inom hotell- och restaurangverksamhet bidragit till en omfattande volyminskning. Turistnäringen kommer att få allvarliga problem genom moms på persontransporter, ökad moms på hotell och restauranger och t.o.m. moms på skidliftsverksamhet. Det är ofattbart att man vill genomföra dessa skatthöjningar trots att våra konkurrentländer stimulerar till ökad satsning på turism genom en betydligt lägre momsbeskattning. Den genomsnittliga restaurangmomsen i Västeuropa utgör ca 10 % och den genomsnittliga hotellmomsen uppgår till ca 7 %.

Prisstrukturen i Sverige är sådan att många utländska turister redan förut uppfattat Sverige som ett dyrt land att besöka. De nu föreslagna skatthöjningarna kommer avsevärt att öka kostnaderna för både utländska och svenska turister. Resultatet kan förväntas bli att färre utländska turister besöker Sverige och att fler svenskar väljer att förlägga sin semester utomlands. Enbart liftkostnaden för en veckas vintersemester för en familj med tre barn kommer att stiga med nästan 1 000 kr.

Det är uppenbart att en stor del av Norrlands inland och Gotland, som i hög grad är beroende av turismen, kommer att drabbas särskilt hårt. Småföretagen inom fjällhotellverksamheten känner sin framtid hotad.

I ett inslag i en nyhetssändning i TV för någon vecka sedan i samband med att Bengt Westerberg gjorde ett besök i Östersund, ville fjällhotellsägaren John-Allan Månsson i Köja ha Bengt Westerbergs syn på problemen. Westerberg kunde inte ge honom något lugnande besked. Kan kanske folkpartiets representant i dagens debatt bidra med något substantiellt svar till John-Allan Månsson och hans kolleger?

Utskottsmajoriteten hänvisar till ett regeringsuttalande i propositionen om regionalpolitiken. Det tyder på att bidragskarusellen skall snurra ännu fortare. Hur kan folkpartiet bidra till att ytterligare befästa en misslyckad socialdemokratisk stödpolitik i stället för att sänka skatterna? Skall John-Allan Månsson och hans småföretagarkolleger bli beroende av stöd för att kunna driva verksamheten vidare, eller kan de t.o.m. bli tvingade att lägga ned? Man frågar sig varför helt plötsligt den gotländska turistnäringen och gotlänningarna själva skall drabbas av ökade kostnader för resor till och från fastlandet med i runda tal 25 %.

Herr talman! Moderata samlingspartiet inser vilka negativa effekter som uppkommer inom turistnäringen och vill därför den 1 juli i år återinföra de reduceringsregler som gällde tidigare avseende hotell- och restaurangnäringen. I likhet med vad som gäller i Norge och Finland vill vi att skidlifts- verksamheten skall förbli momsbefriad.

Ett väl fungerande mervärdeskattesystem ställer två viktiga krav i fokus. Det ena är att det måste vara konkurrensneutralt, och det andra är att s.k. kumulativa effekter inte skall uppkomma.

Inom sjukvårds- och omsorgsområdet uppkommer enligt utskottsmajoritetens förslag konkurrenssnedvridande effekter. När exempelvis en naprapat efter årsskiftet behandlar en patient med dålig rygg skall moms utgå på behandlingsavgiften. Om samma jobb utförs av en kiropraktiker är vårdavgiften skattefri, momsskattefri. Hur kan utskottsmajoriteten medverka till en sådan flagrant konkurrenssnedvridning? Varför skall enskilda människor drabbas på detta orättvisa sätt? Varför skall politikerna styra valet av vårdgivare? Är detta förenligt med liberala idéer?

Många människor i vårt land ställer sitt hopp till alternativmedicinsk behandling. Denna vårdform blir momspliktig. Eftersom sjukförsäkringssystemet inte omfattar denna typ av vård, är det anmärkningsvärt att man från utskottsmajoritetens sida låter redan hårt beprövade människor drabbas med ytterligare pålagor i form av moms på vårdavgiften.

I samband härmed vill jag också beröra den offentliga verksamheten. Det är bra att en stor del av förekommande konkurrenssnedvridningar inom detta område försvinner genom det framlagda förslaget. Inom mervärdeskattefria områden såsom vård, barn- och äldreomsorg och utbildning kan emellertid konkurrenssnedvridande effekter uppkomma. I den mån sådan verksamhet bedrivs i privat regi direkt mot konsument och i konkurrens med den offentliga sektorn uppkommer s.k. kumulativa effekter, och därmed är konkurrenssnedvridningen ett faktum, eftersom moms på kostnader för verksamheten inte är avdragsgill i den privata verksamheten.

Detta får till följd att privat verksamhet inom dessa områden diskrimineras. Man blir tvungen att ta ut en högre avgift för att täcka sina skattekostnader. Rättvis beskattning kan endast åstadkommas, om den privata verksamheten inrättas i samråd med den offentliga sektorn. Återigen är det ökad politikermakt och minskad valfrihet som kommer att gälla för den enskilde.

I folkpartiets tal om valfrihet är det således fritt val inom ramen för vad politikerna har bestämt. Varför måste duktiga, kreativa människor stå med mössan i hand hos ett gäng politiker och begära att i nåd få starta en konkurrensneutral verksamhet? Alltid måste det ske via kommunen eller landstinget. Det går inte att starta en egen privat verksamhet, eftersom det då uppkommer konkurrenssnedvridande effekter.

Herr talman! Det är bra att utskottets majoritet lyssnade på det moderata kravet om rätt till momsavdrag avseende taxibilar. Det är emellertid beklagligt att man inte samtidigt åstadkommer konkurrensneutralitet och undvikande av kumulativa effekter genom att också godkänna momsavdrag avseende inköp av rena rörelsebilar, som exempelvis används inom bageriverksamheten. Det är ju anmärkningsvärt att inte utskottsmajoriteten vidtar en ändring i detta avseende.

Jag kan här ge ett exempel: När en taxibil också används för att exempelvis transportera mat till skolbespisningar uppkommer inga kumulativa effekter. I den mån ett åkeriföretag utför motsvarande transport och t.ex. använder en täckt skåpbil med en totalvikt understigande 3 500 kg, får man inte göra avdrag för moms på bilen. Därmed får man en ökad kostnad, och kumulativa effekter uppstår. Jag tycker att det är svagt att utskottsmajoriteten inte har kunnat åstadkomma en förändring i detta avseende.

Herr talman! Moderata samlingspartiet står i princip bakom beslutet att införa moms inom energiområdet. I syfte att stimulera till användning av miljövänliga energiprodukter vill vi kombinera momsbeskattningen inom energiområdet med en koldioxidutsläppsrelaterad punktskatt. Till skillnad från socialdemokraterna och folkpartiet vill vi införa en energibeskattningsform som motsvarar tidens krav.

Grunden för ett modernt energibeskattningsystem måste vara att skatten skall ha en miljöstyrande effekt. Moderata samlingspartiet har sedan flera år tillbaka förespråkat miljöavgifter. Den miljöinriktade energibeskattningsform som vi förordar har samma syfte, nämligen att minska de negativa effekterna.

I enlighet med riksdagens beslut att inte öka utsläppen av koldioxid är det synnerligen viktigt att energibeskattningen får en utformning som styr mot minskade utsläpp av koldioxid. De globala klimatförhållandena är troligen de allvarligaste miljöhoten mot vår planet. Det är därför nödvändigt att minska utsläppen av koldioxid till atmosfären.

Vi förordar därför att nuvarande punktskatter inom energiområdet, med undantag av bensinskatten, avskaffas i sin helhet och ersätts med en skatt på emissioner av koldioxid. Själva skattebasen, som det tidigare har varit en diskussion om här, motsvarar 45 miljoner ton koldioxidutsläpp exkl. bensin. Som Bo Lundgren tidigare nämnde föreslår vi en skattesats på 46 öre per kilo emitterad koldioxid, och i och med detta får vi en täckning för samtliga punktskatter, inkl. elskatt. Jag förväntar mig att Kjell Nordström kan ge besked om på vilket sätt vi skulle ha fel i denna redovisning. Ge ett klart besked på om det är skattebasen som är fel eller om det är uträkningen som är fel! Vi täcker upp 46 öre per kilo, och 45 miljoner ton ger då ca 21 miljarder kronor i skatt. Med detta finansierar vi nuvarande punktskatter.

Som jag nyss nämnde bör koldioxidskatten utgå med 46 öre per kilo emitterad koldioxid och omfatta alla koldioxidemissioner från fossila bränslen. Det innebär att vi vill inrymma även rå- och spillolja inom beskattningens ram. Icke fossila bränslen blir inte föremål för någon beskattning. Biobränsle punktbeskattas således inte. Till skillnad från regeringens förslag skall däremot etanol och metanol som framställs av fossila råvaror beskattas. För etanol och metanol som produceras av biobränslen blir det däremot ingen punktbeskattningsform.

Vi delar regeringens uppfattning om att medge återbetalning av skatten i den mån koldioxid renas genom bindning till någon bestående substans. Några andra reduceringsmöjligheter skall inte finnas. Det innebär att när el produceras med hjälp av olja eller kol skall man betala den punktskatt som vi förordar med 46 öre per kilo koldioxid. När man på samma sätt producerar värme med kol, olja eller naturgas skall det kosta 46 öre per kilo i punkt-

skatt att producera på detta sätt. Men vid produktion med förnybara bränslen blir det ingen punktskatt, t.ex. med biobränslen, sol och vind.

Inom vissa industriella processer i t.ex. stål- och cementindustrin är det nödvändigt att använda bränslen för att utnyttja kolet i processerna. I dessa fall skall inte koldioxidskatt utgå.

Även mervärdeskatten får enligt det moderata förslaget en styrande effekt mot bättre miljö. Vi förordar nämligen att skattesatsen skall vara 0 % vid tillhandahållande av värme i form av vatten och ånga. På så sätt stimuleras till en fortsatt utveckling av fjärrvärme. Införandet av moms på energiområdet enligt det moderata förslaget försämrar inte konkurrensvillkoren för befintliga fjärrvärmeverk. Det är snarare på det sättet att konkurrensvillkoren förbättras.

Återigen väljer socialdemokraterna och folkpartiet stödåtgärder. Införandet av skatter som ställer krav på stödåtgärder för att begränsa effekterna bidrar till att människor inte känner den lojalitet mot systemet som de borde göra. Helheten är ett axiom i moderaternas skatteförslag. Exempelvis är vårt förslag om nollmoms på fjärrvärme också EG-konformt.

Sammanfattningsvis innebär den moderata energibeskattningen att vi stimulerar till användning av miljövänliga alternativ som biobränslen, vind och sol. Produktion av el med hjälp av icke-fossila bränslen punktskattas inte enligt det moderata förslaget. Biobränslebaserad fjärrvärme blir helt skattefri med vårt förslag, ingen punktskattning och ingen moms. Biobränsleframställd etanol och metanol punktskattas inte heller.

Moms inom energiområdet, enligt det moderata förslaget, och koldioxidskatt avseende fossila bränslen skapar förutsättning för Sverige att nedbringa emissionerna av koldioxid. När det gäller valet av nivån på koldioxidskatten delas moderaternas uppfattning av SNFs ordförande Anders Wijkman.

I samband med att skatteutskottet genomförde en offentlig utfrågning angående skatteomläggningen uttalade Wijkman att om det skall vara någon som helst mening med koldioxidavgifterna måste de ligga på en relativt hög nivå, dvs. 40–50 öre/kilo. Dessutom bör de självfallet omfatta även elproduktion.

Herr talman! Moderata samlingspartiet ställer sig bakom en svavelavgift i enlighet med förslaget i propositionen avseende nivåerna. Eftersom avgiften skall styra mot minskade utsläpp, och intäkten därav vid optimal effekt fasa ned mot 0 kr., kan den enligt moderat mening inte rubriceras som en skatt. Intäkten beräknas i ett inledningsskede uppgå till 500 milj.kr. Vi anser att influtna medel bör ingå i en av naturvårdsverket administrerad fond. Den skall enligt vår uppfattning användas för miljöförbättrande åtgärder, i första hand för sjö- och skogsmarkskalkning samt forskning.

Regeringens förslag att införa en svavelavgift strider mot principen "polluter pays", dvs. att förstöraren skall betala, eftersom avgiften inte kopplas till den miljöförstöring som svavelutsläppen orsakar. Denna miljöskatt skall i stället användas för att finansiera skatteomläggningen. Det framgår också klart av pressmeddelandet från miljöavgiftsutredningen, MIA. Det lämnades för ungefär ett år sedan, och av detta framgår att miljöavgiftsutredningen föreslår att miljöavgifter införs. Det skulle leda till ökad beskattning av ener-

gianvändning som gör det möjligt att sänka inkomstskatten i enlighet med den planerade skattereformen.

Försurningssituationen innebär stora problem på många håll i vårt land. Skogsskadorna bedöms vara omfattande, inte minst i södra Sverige. Stora delar av skogsmarken är försurad. 15 000 svenska sjöar är försurningsskadade. Växt- och djurarter hotas.

Dessa försurningsskador måste repareras, och därför måste kalkningsinsatserna intensifieras. För att klara kalkningsbehovet avseende skogsmarken krävs ungefär 3 miljarder kronor. Många sjöar är i behov av akuta kalkningsinsatser. Länsstyrelserna i hela landet tilldelas drygt 100 milj.kr. per år för kalkning. Det täcker inte på långt när länens behov.

Socialdemokraterna och folkbpartiet vill, som framgår av utskottsbetänkandet, införa en svavelskatt. Denna skatt, som är en del av skatteöverenskommelsen, kommer inte miljön till del, utan kommer endast att bli en allmän förstärkning av statskassan.

I socialdemokraternas och folkbpartiets Sverige ses de som bidrar till försurningen endast som ny lukrativ inkomstkälla. Det är omoraliskt och inte förenligt med god miljöhänsyn. Denna avgift bör omedelbart återgå till miljöförbättrande åtgärder. Det är ingen skatt, utan en avgift.

Det moderata förslaget är framåtsyftande. Det får till följd att svavelutsläppen kommer att minska, samtidigt som de som smutsar ned får bekosta reparationen av försurningsskadorna.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag bara erinra om att vi moderater nu upprepar vad vi gång på gång krävt i denna kammare. Skatten på omsättning av värdepapper måste avvecklas. Vi föreslår nu att avvecklingen sker med verkan från den 1 juli i år.

Herr talman! Självfallet står moderata samlingspartiet bakom alla reservationer till detta betänkande som undertecknats av moderata företrädare. Men för att vinna tid yrkar jag bara bifall till reservation 1. Jag vill också yrka bifall till de av våra reservationer som behandlar de moment till vilka det finns reservationer som andra partiers företrädare har yrkat bifall till.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 75 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Vi i centern kritiserar finansieringen av skatteomläggningen. Ökade indirekta skatter på nödvändig konsumtion kan definitionsmässigt inte vara fördelningspolitiskt rättvisa. Det skapar behov av ökade bidrag och transfereringar för att man skall komma till rätta med de största orättvisorna.

Men socialdemokrater och folkbpartister har stannat för en finansiering som lägger den tyngsta betalningsbördan hos de många med låga och normala inkomster. Detta går på kollisionkurs med strävandena att främja miljövänlig energi, att stimulera kollektivtrafik, att hålla boendekostnaderna nere och att återställa bytesbalansen.

I det läget valde vi i centern en annan finansieringsväg. Vi valde återhållsam beskattning av nödvändig konsumtion och höga punktskatter på miljö-

förstörande energi. Det bästa sättet att redovisa varför vi gjorde detta, är att tala om vad detta förslag innebär.

Nu håller socialdemokrater och folkpartister momsen på maten fortsatt hög, t.o.m. 1 % högre än tidigare. Nu går de emot att sänka skatten på nödvändighetsvaror, basmat och vatten. De vill behålla den höga momsen, samtidigt som de släpper punktbeskattningen på t.ex. choklad och läsk. Man kan fråga sig vilket motivet är och vad detta är tänkt att stimulera.

En lägre beskattning på mat är dessutom det normala förhållandet i EG-länderna. Det är konstigt att inte folkpartiet, som nu så ivrigt talar för medlemskap, vill att vi skall harmonisera när det gäller just denna del i skattesystemet.

Motståndet mot en sänkt matmoms är ytterligare ett exempel på hur de fördelningspolitiska strävandena fått stryka på foten i socialdemokraternas och folkpartiets finansiering av skatteomläggningen.

Nu höjer ni momsen på byggandet och boendet utan att ens ha tagit fram ett förslag till den framtida bostadsfinansieringen. Ni belastar boendet på ett sådant sätt att det ökar kostnaderna i en omfattning som mest blir bekymmersam för dem med låga inkomster. Åtminstone kunde man lyssna på SABO – som inte helt obekant brukar domineras av politiker från det socialdemokratiska partiet – som har tagit fram siffror för boendekostnaderna på den lägsta nivån som beräknas bli 7 000–8 000 kr. mer per år. Är det fördelningspolitiskt acceptabelt i alla lägen?

Ni lägger moms på tåg- och bussresor och andra kollektiva färdmedel. Det är på det området socialdemokraternas och folkpartiets dubbla budskap kanske tydligast kan ses. Att lägga full moms på persontransporter med exempelvis tåg, och samtidigt betona i annat sammanhang betydelsen av att alternativ till bilen skall tas fram för att minska påfrestningarna på miljön, måste ändå vara en form av dubbelt budskap. Effekterna av detta beslut kommer att vara betydande. Här läggs bekymren över på de kommunala politikerna.

Var detta meningen med socialdemokraternas och folkpartiets val av finansiering, dvs. en ökad biltrafik, sämre ekonomiska förutsättningar för kollektivtrafiken och en förstörd miljö?

I det sammanhanget vill jag påminna om att vi i centern har talat om att ta fram ett förslag till en regional differentiering av bensinskatten med tanke på att det faktiskt finns de som inte har några alternativ alls till bilen.

Nu lägger ni moms på biobränslen från Sveriges skogar och åkrar. Det var de som skulle revolutionera bränsleförsörjning, visa vägen bort från kärnkraftssamhället, skapa nya arbetstillfällen i hela landet och därtill positivt påverka bytesbalansen, dvs. vår relation till omvärlden. Nu skall de straffas.

Nu höjer ni momsen på hotell- och restaurangtjänster. Nu skall den inhemska turistnäringen straffas. Den näring som ger oss så mycket gott i form av välbehövlig rekreation och spännande natur- och kulturupplevelser, som ger hela orter och bygder arbetstillfällen och framtidsutsikter och som får turisternas pengar att stanna i Sverige. Nu skall de straffas. De som nu går ut i semestertider möter höjda kostnader för att kunna bo i Sverige och för att åka kollektivt. Turister utnyttjar ju kollektiva färdmedel.

Ni lägger moms på bensin och diesel och moms på kilometerskatten. Alla

de som redan är straffade genom att kollektivtrafiken inte alls är ett fungerande alternativ, de skall straffas en gång till. Nu chockhöjs kostnader för de nödvändiga resorna till jobbet och till servicen utan att man gör det lättare för kollektivtrafiken eller att ta fram nya alternativ.

Rättvis fördelning och god miljö var centerns huvudbudskap i valet. Det är centerns besked i dag. Det är den politiken som ger en hållbar ekonomisk utveckling och kan ta till vara resurser på rätt sätt, dvs. människorna, företaget, marken och naturresurserna.

Om dessa visioner av resurserna får vägleda varje beslut blir verkligheten en annan. Då går inte skattepolitiken på kollisionkurs med vitala mål för miljön, energin, trafiken och den sociala välfärden. Då skulle vi utgå från en helhetssyn vid finansieringen av skattereformen.

Vidare har vi frågan om omsättningsskatten på aktier. Vi har tidigare föreslagit att den skall tas bort, eftersom den skadar aktiemarknaden så pass kraftfullt. Jag nämner skatten, eftersom den ingick i de konstiga beräkningar som gjordes i finansdepartementet och som statsrådet redovisade i dag och tidigare i veckan. Momsen på aktier är alltså helt felbedömd i den beräkningen. Ändå lyfts den fram, som om finansdepartementet kunde bortse från verkligheten och skapa egna siffror för att det skall stämma i jämförelser med andra partiets förslag.

Energibeskattningen är oerhört viktig. Vi har sagt att energi inte skall vara momsbelagd. Skatte- och avgiftsuttaget på energi skall bygga på miljöanpassad punktbeskattning, kombinerat med miljöavgifter och en koldioxidskatt som skall vara minst 25 öre per kilo. Belastningen på olika energislag måste anpassas efter vilka möjliga alternativ som står till buds och naturligtvis efter miljökrav.

Vi anser att nuvarande konsumtionsbeskattning av el skall slopas och skall ersättas med vattenkraftsskatt, uransskatt och lika beskattning och avgifter på bränslen, oavsett om de används för värme eller elproduktion. Tekniskt bör skatt tas ut i produktionsledet i vad avser producerad el.

Avgifter bör införas på utsläpp av svavel och kväve i samband med förbränning. Det skall inte vara någon reduktion av punktskatten på bensin, utan härpå skall läggas koldioxidskatt. Biobränslen, vindkraft, vågkraft och solenergi skall vara skattebefriade. Nedsättningen av energiskatten och koldioxidskatt på den energiintensiva industrin skall utformas så, att man påverkar lönsamheten vid en effektivare energianvändning.

Införandet av energimomsen var en av anledningarna till – när nu regeringspartiet hade bestämt sig – till att vi inte kunde fortsätta skattediskussionerna. Det är en vital del av vår syn på miljöpolitiken och energipolitiken. Vi står fortfarande kvar vid det gamla beslutet att kärnkraften skall avvecklas.

Centerns alternativ betyder inte bara en bättre energipolitik. Det betyder lägre boendekostnader. Låg moms på byggande och boende hejdar ju boendets kostnadsspiral och minskar behovet av rundgång. Det låter så vackert med bidrag. Men det är ofta mycket raffinerade och komplicerade system som skapas när det gäller bostadssubventioner som kan vara nog så svåra för en vanlig människa att se vidden av.

Centerns alternativ ger en fjäder i hatten till inhemsk turism och framtids-

tro i bygder runt om i landet. Det har sin betydelse regionalpolitiskt, och det har sin betydelse för bytesbalansen.

Droppen urholkar stenen. Det går långsamt, men det går. Vi välkomnar från centerns sida att Carl Bildt och moderata samlingspartiet nu närmar sig den skara som vill sänka skatten på mat. Centern, vänsterpartiet, miljöpartiet, moderaterna, LO och svenska folket i gemensam front för att sänka momsen på mat! Det låter som en majoritet, även om den inte tycks avspeglas i denna kammare. Vi vet att vi inte alltid fattar de beslut som folket vill ha.

Folkpartiet har sagt att det sedan momsen höjts gärna vill sänka momsen. Kan vi börja med att sänka matmomsen efter en icke-socialistisk valseger 1991? I vilket sällskap har folkpartiet tänkt att befinna sig 1991? Kommer folkpartiet att fortsätta på den inslagna vägen när det gäller ekonomisk politik och skattepolitik och göra överenskommelser med socialdemokraterna?

Vi i centerpartiet försöker att utgå ifrån en helhetssyn. Det måste man göra. Att använda momsen som finansieringsform drabbar många områden. Som det tidigare har sagts här i dag kan man tro att varje människa bara drabbas av den höjda momsen på varor eller tjänster inom ett område. Det skulle då inte vara så farligt. Men människorna drabbas av momsen på flera områden. Det är då som summan blir besvärande och gör att vissa får problem att klara sin ekonomi efter skattereformens genomförande. Det är inte bara barnfamiljer som skall bo och äta i det här landet.

En rättvis fördelning mellan människor och regioner samt arbete för en god miljö är grundelementen i vår ekonomiska politik. Det betyder ja till en skattereform med en rättvis finansieringsprofil och till positiva, offensiva satsningar som tillåter fler människor att medverka på arbetsmarknaden och främja produktionen – det var bl.a. det som var avsikten.

I år har tyvärr inte centern något avgörande inflytande på riksdagens ekonomisk-politiska beslut och det märks, såväl på tillvägagångssättet som på politikens innehåll och den fördelningspolitiska inriktningen. I år har man gjort upp i förväg och man har i en förhandsuppgörelse beslutat att momsen skall höjas. Detta kan betecknas som att man har slagit in på en orättfärdig väg när det gäller finansieringen av skattereformen.

Eftersom centerns syn är en annan är det nödvändigt för oss att till alla konstruktiva "ja" foga några bestämda "nej". Vi i centern säger nej till nya skattehöjningar via momshöjningar. Skattehöjning genom att höja momsen är inte mera rätt i år än i fjol – särskilt inte i rådande läge, då konjunkturen viker.

Denna momshöjning och momsbreddning ökar inflationen, höjer kompensationskraven, höjer lönestegringarna och ökar behoven av bidrag. Jag kan inte se att det är en positiv utveckling.

Från centerns sida kommer vi att göra allt vi kan för att ändra på orättvisorna och felaktigheterna i den skattereform som kommer att beslutas här i dag. Vi kommer att se till att dessa frågor inte glöms bort i valrörelsen 1991.

Anf. 76 MAGGI MIKAELSSON (v):

Herr talman! Nu har väl det mesta blivit sagt i dagens debatter om "århundradets skattereform". Vänsterpartiets grundyrkande är avslag på ut-

skottets hemställan i båda betänkandena, vilket innebär avslag på båda propositionerna. Våra andrahandsyrkanden finns redovisade i våra reservationer. Jag skall ägna största delen av mitt anförande till två grundläggande mänskliga behov, nämligen behoven av mat och bostad.

Detta betänkande handlar ju om indirekta skatter, dvs. moms och olika slag av punktskatter. Det handlar också om att regeringen och utskottsmajoriteten använder ett helt batteri av indirekta skatter för att finansiera sänkta inkomstskatter.

Vänsterpartiets skatteförslag – som Lars Bäckström har redovisat tidigare – är, förutom att det är fördelningspolitiskt mer rättvist än det som socialdemokrater och folkpartister har enats om, både enklare och enhetligare. Vårt skatteförslag är huvudsakligen finansierat utanför de indirekta skatternas ram.

Inom vänsterpartiet har vi en avgörande invändning mot indirekta skatter. Eftersom indirekta skatter är proportionella fungerar de ofta regressivt, dvs. de slår hårdare för människor med låga inkomster än för höginkomstagare.

Å andra sidan inser vi att indirekta skatter är enkla att administrera och ger vanligen mindre utrymme för skatteplanering. Vänsterpartiet kan därför acceptera indirekta skatter, vilket också i vissa fall innebär en breddad skattebas, men vi anser att det är mycket viktigt att man tar stor fördelningspolitisk hänsyn.

Det är denna fördelningspolitiska hänsyn som saknas när en av skatteuppgörelsens effekter blir kraftigt höjda boendekostnader. Samstämmiga uppgifter säger att hyran för en nyproducerad trea kommer nästa år att ligga mellan 4 500 kr. och 5 500 kr. i månaden. Det är inte mycket under det som ett deltidsarbetande affärsbiträde får ut i lön efter skatt.

Att ha någonstans att bo till en rimlig kostnad anser vi i vänsterpartiet vara en social rättighet. Vi kan därför inte acceptera att boendet skall finansiera en så stor del av inkomstskattesänkningen. Enligt Allan Karlsson, vd i SABO, skall boendet svara för 27 miljarder av kostnaderna. Vi har i vår partimotion Bo67 krävt att ett nytt bostadsfinansieringssystem skall utarbetas. Denna motion avlogs häromdagen, och det tycker vi är synd.

Av fördyringarna när det gäller boendet är det momsen som generellt slår hårdast. Vi avvisar därför moms på fjärrvärme och moms på fastighetsskötsel. Vi vill riva upp det beslut om moms på vatten, avlopp och sophämtning som redan har trätt i kraft.

Full moms på byggande kan vi acceptera om den kompenseras med ett investeringsbidrag när det gäller åtgärder i permanentbostäder. Vi menar att investeringsbidraget skall täcka hela byggmomsen, inte bara höjningen som majoriteten föreslår.

I betänkandet skriver majoriteten att de boendekostnadsökningar som blir följden av att momsplikten utökas skall mötas genom åtgärder utanför skatteområdet. Riksdagen har också nyligen höjt och utökat bostadsbidragen för 1991, med hänvisning till just skatteomläggningens effekter.

Man kan konstatera två saker. För det första befäster man ett system som innebär att det blir normalt att inte kunna betala hyran utan subvention. För det andra leder detta till ökade transfereringar och ökad byråkrati. Jag vill

då fråga Kjell Nordström om vad han anser om den här konsekvensen av skatteomläggningen. Den kan väl ändå inte vara bra?

Herr talman! Förutom en bostad behöver människan mat. Vi har höga matkostnader i Sverige. Detta har bl.a. diskuterats i samband med jordbrukspolitiken. Ett sätt att radikalt sänka matkostnaderna är ju att ta bort moms på mat. Vi i vänsterpartiet har drivit den frågan i många år. Vi vet att vi har en majoritet av Sveriges befolkning bakom oss. Glädjande nog förefaller det som att stödet även bland riksdagspartierna ökar.

EG-harmoniseringen har sina sidor, men om den kan bidra till att det blir en sänkning av skatten på mat, matmomsen, måste man i det fallet säga att ändamålet helgar medlen. Det vore intressant att höra hur långt man från folkpartiet och moderaterna är beredda att gå.

Ja, det är kanske snart bara socialdemokraterna i regeringen och riksdagen som envisas med att vilja behålla samma höga moms på mat som på andra varor. Men som Görel Thurdin sade: Droppen urholkar stenen. Det är kanske dags för en omprövning vad det lider. Jag vill anföra ett citat från ledarsidan i tidningen Arbetet från den 16 maj, där man avlivar Kjell-Olof Feldts argument att det skulle finnas tekniska hinder: "Och det främsta motivet är att man på det sättet skapar en omfördelning till förmån för hushållen med de lägsta inkomsterna och vars absolut största andel av hushållsbudgeten går till hyra och mat. . . Lägg därtill omfördelningseffekten (som motvikt till skattereformens snedeffekter) och att en matmomssänkning är en av svenska folket efterlängtat och i dess ögon en populär reform så finns det faktiskt fullt tillräckligt med skäl för att regeringen skall slå till." Jag önskar att regeringen och socialdemokraterna ville följa tidningen Arbetets uppmaning.

I vänsterpartiets skattemotion har vi föreslagit att matmomsen skall tas bort med en tredjedel från 1991. Jag är mycket intresserad av att höra när socialdemokraterna kan tänkas börja ändra uppfattning.

Herr talman! I skatteuppgörelsen ingår också att man skall införa moms på persontransporter. Vi vill avslå detta förslag, eftersom det innebär en allvarlig försämring för kollektivtrafiken och indirekt gynnande av privatbilismen. Förslaget kommer också att få negativa konsekvenser för länstrafikbolagen. Höjda priser kommer naturligen att leda till minskat utnyttjande och större underskott, och då kommer även kommunernas ekonomi att drabbas. Moms på persontransporter strider både mot riksdagens miljömål och mot trafikpolitiska målsättningar.

I skatteomläggningen ingår också – som en del av finansieringen – moms på energi, som vi har fattat beslut om tidigare i vår. Vänsterpartiet ansåg då, och vi gör det fortfarande, att moms på energi inte har tillfredsställande fördelningseffekter. Energikostnaderna övervältras på hushållen, eftersom företagen får dra av sina momskostnader. Vi föreslår därför att beslutet skall rivas upp och att man i stället skall införa punktskatter i motsvarande grad.

Det finns också förslag på koldioxidskatt och svavelskatt, liksom en del andra motionsyrkanden på miljöområdet.

Koldioxid- och svavelskatten motiveras med att utskottet skriver att det finns starka skäl att nu ge energibeskattningen en skarp miljöprofil. Man för också ett resonemang om växthuseffekten. Det är bra att utskottsmajori-

teten uppmärksammar miljöproblemen. Växthuseffekten utgör ett allvarligt hot. Vi finner dock att det är något märkligt att ta upp frågan i detta sammanhang.

Vi anser att generella skatter som läggs på t.ex. fossil energi – som i det här fallet koldioxidskatt på bränslen som vid förbränning tillför fossilt bundet kol till kretsloppet – eller på kärnkraft, biltrafik eller annan konsumtion, i första hand skall användas till att förbättra miljön genom utbyggnad av kollektivtrafik eller satsningar på biobränslesystem och inte som en delfinansiering av skatteomläggningen.

Vi efterlyser visserligen en helhetssyn på samhällsutvecklingen, där man också tar hänsyn till vad miljön tål. Att ta in ett resonemang om växthuseffekt när man behöver pengar för att sänka inkomstskatten tycker vi faktiskt är litet opportunistiskt. Vi godtar givetvis ändå koldioxid- och svavelskatten. Vi anser dock att koldioxidskatten inte bör ingå i underlaget för den energiintensiva industrins nedsättning av skatt på energi.

I övrigt anser vi att regeringen bör ta ett helhetsgrepp när det gäller skatter och avgifter på energi- och miljöområdet. Vi har därför inte lagt in våra yrkanden i den här motionen, utan vi avser att återkomma i samband med den miljöavgiftsutredning som kommer. Vi hoppas där kunna få den helhetssyn som vi önskar oss.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 3 samt till vänsterpartireservationerna under de moment där andra partier har yrkat bifall.

Till sist vill jag också till protokollet få med att vi anser att regeringens hantering av denna århundradets skattereform lämnar en hel del övrigt att önska. Om man – som Åsbrink sade på förmiddagen – har hållit på sedan början av 1980-talet med den här skattereformen, är det väl märkligt att den skall forceras fram på så sätt som riksdagsbehandlingen har medfört. Jag tycker inte att det är något att yvas över att utskottet har gjort det på mindre än två månader. Jag vågar säga att många förslag på grund av tidsbrist inte har fått en rättmätig utskottsbehandling. Därav också de många brasklappar som vi har hört under dagen från utskottsmajoriteten. Jag tror faktiskt, herr talman, att man i och med dagens beslut har börjat på ett nytt lapptäcke när det gäller skatterna i Sverige.

Anf. 77 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Herr talman! Som jag sade i mitt tidigare inlägg i dagens skattedebatt, anser jag att beskattningen är ett ytterst viktigt styrmedel inom miljöpolitiken. Det är för mig och miljöpartiet de gröna en huvudsak att detta tas på största allvar. Det gäller att angripa de problem som finns såväl i Sverige som i världen i övrigt. Miljöproblemen känner nämligen inte några gränser. Låt oss först fråga oss hur det egentligen står till i världen.

Vi vet att

- luftföroreningarna blir allt svårare,
- oceanernas vatten blir alltmer skadat, och det rör sig om stora volymer,
- det skyddande ozonlagret blir alltmer försvagat,
- skogar förbyts i öknar och
- djur- och växtarter dör ut.

Kvantitativa uppgifter ger vid handen att om nuvarande tendenser fortsätter kommer år 2000, om tio år, en tredjedel av jordens nu produktiva mark att vara obrukbar, 1 miljon arter att vara utdöda och klimatet på jorden troligen oåterkalleligen skadat.

Det står utom tvivel att det är mänskliga aktiviteter som ger dessa skador. Skadorna orsakas av 5 miljarder individer av vilka en fjärdedel bor i i-världen och tre fjärdedelar i u-världen. Det kan inte heller betvivlas att i-värlens människor har det dominerande skadliga inflytandet. Vi använder t.ex. tolv gånger så mycket mer energi per person som människorna i utvecklingsländerna.

Så ser situationen ut i nuläget. Vad kommer att ske om tendenserna fortsätter? I i-världen skulle en fortsatt materiell standardhöjning påskynda förstörelseprocessen. Med tredje världen kan två olika saker ske.

Det kan hända att deras utveckling blir snabbare än vår, så att en viss utjämning kommer till stånd. Det är helt i överensstämmelse med vad de flesta lägger in i begreppet global solidaritet. Men vad händer då med miljön? Få människor torde tvivla på att en global ekologisk katastrof kommer att inträffa i det fall då för många människor konsumerar för mycket.

Den andra möjligheten – som kanske är den troligaste, men trots allt den otrevligaste – är att klyftan mellan fattiga och rika länder kommer att vidgas. Det är, något generaliserat, en fortsättning av nuvarande tendens. Jordens ekosystem kommer kanske att få några år till på sig, men detta köps till priset av en alltmer tilltagande orättvisa, av alltmer lidande för allt fler människor och kanske också med risken av en alltmer instabil världsfred.

Herr talman! Jag vill uttala förhoppningen att Sveriges riksdag och dess skatteutskott känner till detta. Det är en bas för diskussionen. Problemet är ytterst allvarligt, och dess lösning fordrar all den ansträngning man är mäktig.

Detta var således bakgrunden, och mot denna bakgrund tror jag att allt fler inser att den enda vägen mot ett hushållande samhälle, ett samhälle som kan fortsätta att hushålla, fordrar en sänkning av den materiella konsumtionen. Vi närmar oss nu beskattningen, den indirekta beskattningen. Jag skall dra några slutsatser av denna överblick över problemen.

Det är viktigt att skatter används som styrmedel för att motverka misshushållning med resurser och miljö. Skatter på ändliga råvaruresurser måste höjas kraftigt för att minska konsumtionen. Miljöskatter och avgifter på miljöfarliga utsläpp måste också införas i större utsträckning och på ett mer konsekvent sätt. Den del av inkomsterna från sådana skatter som väntas bestå under lång tid framöver, kan användas till att sänka skatter på arbetsinkomster.

Tanken är dock att sådana skatter och avgifter skall minska den aktivitet som man önskar styra bort ifrån. Statens intäkter kan då möjligtvis öka i det korta tidsperspektivet, men man kan således inte använda sådana inkomstskatteökningar för att sänka inkomstskatterna. De skall i stället användas för insatser för miljövänlig teknik. Det är kortvariga och nu viktiga insatser som behövs, exempelvis järnvägsinvesteringar, utveckling av teknik för energibesparing och utnyttjande av förnybara energikällor. I det långa tidsperspektivet skall alltså sådana inkomster egentligen minska, eftersom syftet med dessa skatter är att minska resursförbrukningen och utsläppen.

Nu skall jag litet mer i detalj diskutera våra reservationer till betänkandet. Till att börja med skall energibeskattningen, som många har diskuterat, ses mot bakgrunden av att Sverige konsumerar betydligt mer energi än jämförbara stater. T.ex. konsumerar varje svensk ungefär 16 000 kWh el per år. Varje dansk, västtysk och engelsman förbrukar ca 6 000, alltså mycket mindre. Det är inte det faktum att vi har det kallt och mörkt här som är orsak till denna skillnad. Det viktigaste skälet är att vi har fått en utveckling av energipolitiken som ett resultat av en prispolitik som utbildas när man har funnit att man har byggt litet för många kärnkraftverk. Då är det naturligtvis inte lämpligt att spara; man måste i stället öka konsumtionen. Det är den prispolitiken som har bedrivits. Det är mycket olyckligt.

Nu är det av globala och lokala hänsyn viktigt att lägga om politiken, så att man dels sparar, dels går över till ekologiskt riktig energiomvandling. Styrande skatter är då viktiga.

Vi reserverade oss visserligen mot beslutet förra året att momsbelägga energiförbrukningen. Trots detta infördes denna skatt, och då vill vi alltså momsbefria ekologiskt producerad energi, dvs. energi alstrad av vindkraft, biobränsle eller solens direkta strålning.

När det gäller punktskatterna vill vi fortfarande att de skall baseras på energiinnehållet i den råvara som utnyttjas. Det är logiskt med hänsyn till att det är råvaran som är en ändlig resurs. Dessutom uppmuntrar detta kraftbolagen till mer effektiva procedurer. Vi har alltså inte fått gehör för dessa synpunkter.

Att höra K-G Svensson tala om miljövänlighet i den moderata politiken är faktiskt lika glädjande som överraskande. Tänk om ni hade stått med som undertecknare på några av de motioner där vi föreslår att vi skall gynna vindkraft, biobränsle osv.!

Särskilt viktigt är faktiskt också att de elintensiva industrierna får incitament att utveckla mer effektiva metoder och att spara energi. Nuvarande begränsningsregler ger felaktiga signaler. De bör på sikt avskaffas. Det kan man inte göra på en gång, det förstår jag, men vi föreslår i det skedet en ändring av begränsningen från 1,7–2,2 % av omsättningen.

Det finns många detaljer att diskutera. En besvikelse i energisammanhanget är ju att den småskaliga vindkraften inte blir befriad från skatt. Det hade vi i det längsta hoppats på, särskilt sedan majoriteten i näringsutskottet följt den linjen. Vad hände? Kanske Anne Wibble vill förklara det senare.

I vart fall kommer jag att begära votering i den frågan. Min optimism när det gäller miljöomsorg och omdöme hos kammarens folkpartister och socialdemokrater är faktiskt stor – märkligt nog.

För undvikande av missförstånd har jag alltså inte ställt mig bakom momshöjningen och inte heller reserverat mig beträffande mom. 1. Det kan låta märkligt, men jag har reserverat mig angående mom. 20, i reservation 30. Där beskriver jag miljöpartiets politik med momsbefrielse för basmat kombinerad med motsvarande höjning av momsen på andra varor. Jag menar alltså att momsinkomsterna varken skulle öka eller minska. Men man skulle ha en momsbefrielse avseende basmaten, och denna momsbefrielse skulle kombineras med momshöjning på andra varor. Det rör sig om närmare 2 % i sådana fall. Det är också en punkt där jag kommer att begära votering.

Flera andra viktiga frågor har blivit felaktigt behandlade i detta betänkande. Det gäller undantagandet från moms beträffande alternativsjukvård; den frågan har redan berörts i debatten. Det gäller också förpackningsskatt, som är ett viktigt område, där man skulle kunna vidta många styrande skatteåtgärder. Vidare gäller det koldioxidskatt för flygtrafiken. Den frågan har vi diskuterat, och vi kommer att diskutera den igen. Det gäller undantagande av moms för den spårburna trafiken.

Reformen har missat chansen att styra utvecklingen i dessa fall, och det är beklagligt med hänsyn till vad jag sade i inledningen. Vi skall använda skatten som styrmedel i sådana här sammanhang. Det vore bra. Därför kommer vi att återkomma i dessa frågor i takt med att miljömedvetandet tas med i bilden. Jag hoppas därför på framtiden. Tills vidare yrkar jag bifall till reservation 30 under mom. 20, som handlar om matmomsen, och till reservation 58 under mom. 39, som berör vindkraften.

Anf. 78 KARL-GÖSTA SVENSON (m) replik:

Herr talman! Jag vill bara upplysa Gösta Lyngå om att vi moderater, genom en enda punktbeskattning i form av en koldioxidutsläppsrelaterad punktskatt, stimulerar miljövänliga alternativ för produktion av el och värme; exempelvis blir ju sol, vind och biobränsle inte föremål för punktbeskattning i det moderata förslaget om energibeskattning i form av koldioxidskatt.

Vi föreslår samma skatt för flyget, alltså 46 öre per kilo.

Anf. 79 KJELL NORDSTRÖM (s):

Herr talman! Den skattereform som nu debatterats under närmare nio timmar är den största omläggningen av vårt skattesystem som skett och har beskrivits som "århundradets skattereform".

Debattens vågor har också gått höga i dag, men framför allt under det senaste året. Man genomför naturligtvis inte en sådan här reform utan att många människor och organisationer undrar hur denna reform kommer att påverka dem och deras ekonomi.

En stor del av debatten har faktiskt handlat om den breddning av basen för uttag av de indirekta skatter som behandlats i detta betänkande, nr 31, som vi nu diskuterar.

Under det senaste året har enskildheter diskuterats mer än helheten – inte minst gäller detta förslagen till breddning av basen för mervärdesskatten. Massmedierna har gett denna basbreddning stort utrymme, och ibland har de saknats eller medvetet avstått från att beskriva helheten.

När jag studerar remissvaren i betänkandet från kommittén för indirekt beskattning, KIS, och de skrivelser som utskottsledamöterna fått de senaste månaderna slås jag av likheten i dessa skrivelser. De flesta organisationer inleder sina skrivelser med att berömma reformens allmänna inriktning, dvs. en sänkning av skatten på arbetsinkomster och skapandet av ett mer likformigt skattesystem. Men sedan skriver man: Belägg inte det ena och det andra området med mervärdesskatt. Det är just det egna området som skall undantas.

En del partier har också gjort det enkelt för sig. De försöker vinna poäng

på den oro och de domedagsprofetior som en del organisationer marknadsfört och har därför strukit särintressena medhårs. Men ordspråket säger "Lätt fångat – lätt förgånget", och det kommer nog en del partier att bli varse om en tid.

Denna breddning av basen, som har direkt samband med de kraftiga sänkningarna av inkomstskatterna som samtidigt genomförs, är ju i själva verket en förutsättning för hela reformen.

Av de partier som vill slå vakt om välfärdssystemet krävs att de är beredda att ansvarsfullt finansiera en sådan här reform. Finansieringen av skatteomläggningen sker i huvudsak inom två olika områden: dels kapitalbeskattningen, som tidigare debatterats, dels genom den breddning av basen för uttag av de indirekta skatter som vi nu behandlar.

En reformerad mervärdesskatt måste uppfylla vissa krav. Den skall gynna samhällsekonomisk effektivitet, innehålla så få indirekta eller dolda subventioner som möjligt, vara enkel att tillämpa för myndigheter och skattskyldiga och vara fördelningspolitiskt acceptabel. Undantag från skatteplikt samt reduceringsregler fungerar som en indirekt subvention av konsumtionen på det aktuella området. I allmänhet har sådana system dålig fördelningspolitisk träffsäkerhet och är därmed ineffektiva.

De nuvarande reduceringsreglerna och den omfattande skattefriheten inom främst tjänsteområdet medför att beskattningen skapar inte bara tolkningsproblem av betydande omfattning utan också redovisnings- och kontrollproblem. Tekniken med en uppräknig av skattepliktiga tjänster medför också problem genom den utveckling som tjänstemarknaden genomgår.

Till detta betänkande har 83 reservationer fogats, men jag avser inte att kommentera alla, utan jag nöjer mig med att beröra några av reservationerna.

Centerns och moderaternas alternativ till skatteomläggning skulle, som Lars Hedfors, Erik Åsbrink och Anita Johansson tidigare har framfört, resultera i att staten åter fick brottas med betydande budgetunderskott. Detta skulle i sin tur leda till ökad inflation, växande underskott i utrikesbetalningarna och därmed ytterst innebära ett hot mot den sociala välfärden.

Både centerns och moderaternas förslag skulle dessutom skapa stora fördelningspolitiska orättvisor. Människor med låga eller normala inkomster, inga eller små förmögenheter samt flertalet arbetare och tjänstemän skulle förlora på centerns och moderaternas skattepolitik.

Moderaterna vill avvakta med en basbreddning av de indirekta skatterna tills EG har beslutat harmonisera sina indirekta skatter. Hela resonemanget i moderaternas reservation 1 bygger på att Sverige skall följa EG. I dagsläget kan vi inte se någon större enighet inom EG inför arbetet att harmonisera de indirekta skatterna. Om vi inte genomför en basbreddning nu, måste vi antingen avstå från att genomföra denna skattereform eller skära ned den offentliga verksamheten, och det är ju detta som moderaterna i själva verket är ute efter.

Vpk, eller vänsterpartiet som det numera heter, har i reservation 3 naturligtvis yrkat avslag på förslaget i dess helhet. Vänsterpartiet har alltid gjort det lätt för sig. Partiet behöver inte ta ansvar, och frågan är om det vill ta ansvar. När man granskar partimotionen och reservationen, kan man i parti-

motionen märka att det finns en viss klivenhet om bl.a. kapitalbeskattningen. Men när man kommer till reservationen så är denna klivenhet helt bortblåst. Partimotionen skrevs emellertid av vpk, men nu när partiet benämns vänsterpartiet kanske vi även kan få se en förändring av politiken i framtiden.

Men det är inte bara vpk som brister i logiken. I reservation 13 från miljöpartiet föreslås att spårbunden trafik skall befrias från moms för att trafiksystemet skall bli mer miljövänligt. Miljöpartiet vill ha en satsning på lokal miljövänlig kollektivtrafik, och detta är tydligen bara spårbunden trafik. Men vad är det som säger att spårbunden trafik, som drivs med dieseldrivna rälsbussar, är mer miljövänlig än landsvägsbussar?

Låt mig något beröra de olika förändringar som behandlas i detta betänkande.

Den utökning av mervärdeskatteplikten som föreslås för tjänster på fastighetsområdet ligger i linje med principen om en enhetlig och generell mervärdeskatt. De boendekostnadsökningar som blir följderna när skattefriheten på detta område slopas skall mötas med åtgärder utanför skatteområdet. Utskottet anser att subventioner skall ges öppet via budgeten i stället för via skattesystemet. Härigenom uppmärksammas subventionen på ett helt annat sätt, och den fördelningspolitiska träffsäkerheten ökar. Efter att ha hört Karl-Gösta Svenson blir jag orolig. Menar han verkligen att vi med detta förslag skulle driva folk från hus och hem? Det är ungefär samma domedagsprofetior som moderaterna brukar dela ut när en del nya förslag framläggs.

Enligt propositionen bör undantag göras för biograf-, teater-, opera- och balettföreställningar.

Kulturutskottet har i sitt yttrande ansett att kulturpolitiska skäl talar för att också konserter undantas. Vidare har utskottet erinrat om sina uttalanden i olika sammanhang om vikten av att cirkuskonsten främjas och förklarat att även cirkusföreställningar bör undantas från mervärdeskatteplikten.

Med hänsyn till vad kulturutskottet har anfört i frågan anser skatteutskottet att även konserter och cirkusföreställningar skall undantas från den generella mervärdeskatteplikten.

Också när det gäller idrott framställs yrkanden om undantag från mervärdeskatteplikten.

Genom att det inte nu föreslås någon ändring i fråga om de ideella föreningarnas mervärdeskatterättsliga ställning undantas emellertid i praktiken hela idrottsrörelsen från mervärdeskatteplikt. Härigenom tillgodoses kraven på skattefrihet för icke-kommersiell verksamhet. Det kan dock finnas anledning att uppmärksamma de effekter i övrigt som den föreslagna utvidgningen av skatteplikten kan få för idrottsrörelsen och även för andra folkrörelser. Detta har Anita Johansson tidigare i debatten berört.

Herr talman! Kritik har riktats mot det beslut som riksdagen fattade i december 1989 om avskaffande av restaurangmomsen. I anslutning till riksdagsbeslutet om slopade reduceringsregler för serverings- och hotelltjänster gjorde utskottet följande uttalande om beslutets inverkan på turismen:

"Enligt utskottets uppfattning bör hotell- och restaurangnäringen i skattehänseende behandlas som alla andra näringar här i landet. Det kan dock inte uteslutas att man inom vissa utsatta turistorter där prisläget redan i dag är

högt kan få vissa svårigheter att hävda konkurrensen med motsvarande turismål utomlands. Utskottet utgår från att regeringen uppmärksam kommer att följa utvecklingen i detta hänseende och om förhållandena så påkallar vidtar de åtgärder av regionalpolitisk art som kan erfordras, utan någon särskild framställan från riksdagens sida.”

Utskottet står fast vid detta uttalande.

Finansiella tjänster och försäkringstjänster kommer att undantas från skatteplikt. Anledningen är de internationella och tekniska aspekterna av ett sådant beslut.

Vidare kommer i princip all sjukvård, tandvård och social omsorg liksom utbildning att vara undantagna från den generella mervärdeskatteplikten.

I reservationer från centern, vänsterpartiet och miljöpartiet föreslås att mervärdeskatten sänks eller reduceras för livsmedel eller basråvaror.

Sommaren 1988 fick kommittén för indirekt beskattning, KIS, tilläggsdirektiv att utreda frågan om lägre mervärdeskatt på livsmedel. Vid upplägningen av detta utredningsarbete var alla ledamöter ense om att denna utredning skulle ges ordentliga resurser och tillräckligt med tid för att analysera denna fråga. Men resultatet av denna studie gav inte något stöd för en lägre mervärdeskatt på livsmedel. Och utskottet skriver följande i sitt betänkande:

”Kommitténs undersökningar har visat att en sänkning av mervärdeskatten på basmat eller på alla livsmedel inte har några fördelningspolitiska fördelar.

De fördelningspolitiska effekterna separat av t.ex. sänkt mervärdeskatt på basmat till byggomsnivån får betraktas som helt obetydliga. Även vid en halverad mervärdeskatt på alla livsmedel eller slopad mervärdeskatt på basmat är effekterna små. Barnfamiljernas situation kan mycket effektivare och till lägre kostnad förbättras genom höjda barnbidrag.

Vår slutsats är att mervärdeskatten inte är lämplig som instrument i fördelningspolitiken. Skatten bör användas endast som en ren intäktskälla för staten. Fördelningspolitiken bör enligt kommittén bedrivas via inkomst- och förmögenhetsbeskattningen samt via transfereringar.

Mot denna bakgrund förordar kommittén att livsmedelskonsumtion beskattas på samma sätt som övrig konsumtion, dvs. med full mervärdeskatt.”

Efter att ha lyssnat på Görel Thurdin och Maggi Mikaelsson, som talade om hur viktigt det är att boendet och maten undantas från mervärdeskatt, måste jag, eftersom båda kommer från Norrland, ställa en fråga till dem: Borde man inte i så fall undanta även kläder från mervärdeskatt? Kläder borde rimligen vara lika nödvändiga som mat och bostad.

Riksdagen har beslutat att mervärdeskattbelägga energiområdet den 1 mars 1990.

I ett system med en generell och enhetlig mervärdebeskattning bör energikonsumtionen vara jämställd med annan privat konsumtion. Det är fördelaktigt från samhällsekonomisk synpunkt och bidrar till en mer likformig och därmed överskådlig och rationell utformning av skattesystemet. Det innebär ett närmande till vad som gäller inom andra västeuropeiska länder.

Enligt riksdagens beslut i höstas beläggs fjärrvärme med mervärdeskatt först den 1 januari 1991. Anledningen är att hänsyn till fjärrvärmeverkens

konkurrenssituation har bedömts kräva att skattebeläggningen samordnas med den samlade reform som nu föreslås på energiområdet.

Det finns enligt utskottets mening starka skäl att nu ge energibeskattningen en skarp miljöprofil. Ett miljöproblem som observerats alltmer under senare år är utsläppen av klimatpåverkande gaser, s.k. växthusgas. Även om de svenska koldioxidutsläppen minskat kraftigt under perioden 1970–1988 kan utsläppen med nuvarande förutsättningar förväntas öka på kort sikt främst som en följd av en ökning inom trafiksektorn. Det är mot denna bakgrund som förslaget om en koldioxidskatt läggs fram. För att en lämplig total skattebelastning skall uppnås vid införandet föreslås att den allmänna energiskatten halveras. Torv kommer dock att undantas från skatten.

Vidare föreslås att koldioxidskatt tas ut på inrikes flygtrafik. Den särskilda skatten på vissa oljeprodukter och kol kommer att omvandlas till allmän energiskatt resp. bensinskatt. Vidare föreslås införande av en svavelskatt. Förslaget syftar till att bidra till en ökad användning av svavelfattiga bränslen och till bättre rening.

För industriell tillverkning medges för närvarande normalt nedsättning av den sammanlagda energiskatten för elkraft och bränslen, så att den begränsas till 1,7 % av de tillverkade produkternas faktiska eller beräknade försäljningsvärde, fritt fabrik. Enligt regeringens beslut får hela energiskatten på elkraft, kolbränslen, gasol och naturgas beaktas vid skattebelastningen.

Förslaget i propositionen innebär att koldioxidskatten på andra bränslen än bensin skall ingå i underlaget för industrins nedsättning av skatt på energi. Vidare skall nedsättningen för yrkesmässig växthusodling till 15 % av annars utgående skatt gälla även koldioxidskatten.

Enligt propositionen slopas den 1 januari 1993 den särskilda varuskatten på kemisk-tekniska preparat, choklad och konfektyrer, dryckesskatten på läskedrycker och bordsvatten, skatten på videobandspelare, skatten på kassetband och stämpelskatten på skepp.

Strävandena att förenkla skattesystemet innebär bl.a. att vissa punktskatter slopas, bl.a. sådana som vållat svårigheter i tillämpningen och medför en del gränsdragningsproblem. Utskottet biträder förslaget i propositionen att avskaffa de nu angivna punktskatterna.

Fru talman! Med hänvisning till vad jag redogjort för yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer som det yrkats bifall till under denna debatt.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kamarens förhandlingar.

Anf. 80 KARL-GÖSTA SVENSON (m) replik:

Fru talman! Som det har framgått av dagens debatt och av mitt huvudanförande vill moderata samlingspartiet genomföra en skattereform som syftar till att sänka skattetrycket. Därmed vill vi i dagsläget inte bredda momsen. Vi vill avvakta med en basbreddning av mervärdesskatten tills EG har tagit slutlig ställning. Det ställningstagandet kan ligga nära i tiden. EG harmoniserar sina skatteregler den 1 januari 1993. Det är helt klart att det inte sker någon beskattning vid gränserna mellan EG länderna efter den 1 januari

1993. Då vet vi också vilken skattebas och vilka skattenivåer som finns inom EG. Då kan vi bredda vår mervärdeskattebas. Det skall göras så att man samtidigt med den skatteökning som man får sänker det generella momsuttaget. På det viset får vi sänkt mervärdeskatt i vårt land. Vi bidrar inte till att driva upp inflationen, som nu regeringspartiet gör genom att dels höja momsen, dels höja skattenivån upp till 25 %, vilket ytterligare driver på inflationen.

Det finns de som inte får så stora effekter av marginalsattesänkningen, låginkomsttagare och andra som förlorar på detta. Enligt vårt förslag får alla sänkt skatt. Sedan är det näringar, t.ex. turismen, som drabbas oerhört hårt. Inre Norrland kommer att få stora problem som i stor utsträckning lever på turismen. Turismen där skall tydligen vara beroende av stöd från regeringen. Denna näringsverksamhet, Kjell Nordström, har redan i dagsläget förlorat med i genomsnitt 10 %. Nu späds detta på med moms på resor, på skidliftkort, ytterligare höjd moms inom hotell- och restaurangbranschen från 23.46 % till 25 %. Småföretagare i Härjedalen, i Jämtland och på andra håll är oroadade för sin egen framtid. De får stora förluster och kan få svårt att behålla sin verksamhet och ge jobb åt människor som bor där.

Jag läste i en tidning i dag att skidliftkortet för en vecka i Åre nästa år, när er momshöjning är genomförd, kommer att kosta 950 kr. Jag nämnde att en familj med tre barn får en ökad kostnad i Åre på 1 000 kr. på bara skidliftkortet om de åker dit på skidsemester. Valet kanske blir Österrike i stället för att fira semester i Sverige.

Jag konstaterar att Kjell Nordström inte svarade på min fråga om koldioxidskatten. Vad var det för fel i vår beräkning? Det kanske inte hade varit så väldigt lätt med tanke på den felaktiga information finansdepartementet har lämnat ut om vår finansiering. Bo Lundgren har redogjort för den ena felaktigheten efter den andra. Jag har redogjort för skattebasen för koldioxidskatten. Jag uppmärksammade att Kjell Nordström inte nämnde något om det. Jag förmodar att han accepterar den bas som vi har föreslagit.

Anf. 81 MAGGI MIKAELSSON (v) replik:

Fru talman! Kjell Nordström säger att vänsterpartiet inte tar något ansvar. Jag tycker att det har framgått ganska tydligt av dagens debatt att vi både vill och kan ta ansvar. Att vi har yrkat avslag på propositionen är inte för att göra det enkelt för oss, utan vi har gjort det faktiskt därför att det är ett dåligt förslag med en oacceptabel fördelningspolitisk profil. För att visa att vi har tagit ansvar har vi faktiskt lagt fram en stor och tjock motion med eget skatteförslag, som är både enklare och mer enhetligt än det som regeringspartiet och folkpartiet har presenterat. Det var t.o.m. så att statsrådet Åsbrink gav det ett halvt erkännande i dag.

När det gäller momsen redogjorde Kjell Nordström för den utredning som har gjorts inom KIS. Det som var dåligt med den utredningen var att den var begränsad till att gälla finansiering av sänkt matmoms inom mervärdeskatte-systemet. Det säger sig självt att effekterna då inte blir lika tydliga. Dock blir det positiva effekter om man tar bort momsen på mat. Dessutom får det andra effekter om man kan minska matkostnaderna. Vi vet att svenskarna äter dåligt. Vi har sämre matvanor än portugiserna, trots att vi har högre

levnadsstandard. Vi har dessutom matpriser som tillhör de högsta i världen. Det är också känt. Det finns kanske något samband mellan dessa två ting.

Apropå talet om sänkt moms på kläder i Norrland: Vi har aldrig krävt sänkt matmoms i Norrland eller påstått att Norrland behöver mer mat. För övrigt kan det ju vara ganska kallt i södra Sverige också, och i så fall skulle moms på kläder vara slopad över hela landet.

Jag skulle vilja ta upp frågan om moms på bostadssektorn, för den är intressant att diskutera. Vad finns det för motiv att lägga moms på fastighetskötsel? Om jag äger en hyresfastighet och städar den själv, blir det ingen moms. Men om jag anställer någon att göra det blir det momsbelagt. Det är obegripligt. Dessutom har vi inte avvisat all moms. Vi accepterar moms på byggandet. Men vi vill att det skall vara kompensation för det i nyproduktion.

Anf. 82 GÖREL THURDIN (c) replik:

Fru talman! Först ber jag att få yrka bifall till centerpartiets reservation nr 2.

Det finns ändå, Kjell Nordström, en viss desperation i socialdemokraternas sätt att gå till attack i den här frågan – detta sagt med tanke på hur ni försöker omvandla de siffror som andra partier för fram. Men det är inte svårt att förstå att man inom ett parti som vill framstå som arbetarnas parti upplever att paniken så att säga kryper allt närmare när man upptäcker att man likt Rödluvan låter sig ätas upp av vargen och den självutnämnde flockledaren för höginkomsttagarna. Det är således inte alls så konstigt att man upplever panik.

Vad ni gör är faktiskt att ni omyndigförklarar människorna. Det är rätt underligt att människor i dagens upplysta samhälle inte skall ha möjlighet att bedöma sin egen ekonomiska situation. Människor måste faktiskt få ge uttryck för vad de tycker, t.ex. att moms på mat skall sänkas. Det är också vad ni får höra om ni frågar människor vad de anser. Vidare tycker människor att boendekostnaderna skall vara rimliga. Det är ju inte så, att människor vill ha bostadsbidrag bara därför att det därmed blir en bättre marginal-effekt, framför allt för dem som har lägre inkomster. Sedan är det så, att åtminstone vi kvinnor väldigt gärna åker kollektivt. Men det kommer att bli litet svårare att träffa det valet, eftersom det skall bli dyrare att åka kollektivt. Om man närmare studerar frågan om moms på kollektivtrafiken, kommer man kanske rent av fram till att det här är en jämställdhetsfråga.

När det gäller norrlänningarnas behov av kläder måste jag säga att jag inte har övervägt den frågan. Men om Kjell Nordström noga har utrett detta med norrlänningarnas behov av sänkt moms på kläder, lovar jag att jag noga skall överväga den frågan.

Kjell Nordström talar också om fördelningspolitisk träffsäkerhet. Ja, vissa förslag har en alldeles utomordentlig träffsäkerhet. T.ex. momshöjningar har en fantastisk stor träffsäkerhet. Dessa slår ju hårdast mot dem som har låga inkomster. På samma sätt förhåller det sig när det gäller höjda boendekostnader, höga matkostnader och kanske t.o.m. också höga kostnader beträffande kollektivtrafiken.

Boendekostnaden är en realitet. Men livskvalitet har faktiskt inte alltid

med likformigheten i ett skattesystem att göra – även om man skulle kunna få den uppfattningen.

Dessutom talade Kjell Nordström om cirkuskonster, och visst har det varit en viss cirkus kring skattefrågan! Jag för min del tycker nog att det här mest liknar en maskerad. Man vet ju inte alltid riktigt vem det är man talar med eller var andra står i fråga om den här skattereformen.

Jag hävdar bestämt att vi i centerpartiet har tagit vårt ansvar. Vi har lagt fram förslag utifrån centerns värderingar som tyder på ansvarsfullhet. Och det är just värderingarna som skiljer partiernas förslag åt.

Anf. 83 GÖSTA LYNGÅ (mp) replik:

Fru talman! Det är nog lättare att diskutera med Kjell Nordström än att försöka få information i det aktuella betänkandet om den spårburna trafiken. Jag använder ordet spårburen, eftersom jag tycker att det är litet mera positivt än ordet spårbunden.

Beträffande spårburna dieselfordon säger Kjell Nordström att det enligt utskottets mening inte finns tillräckliga skäl för undantag. Men ett sådant uttalande ger inte särskilt mycket information. Man blir litet besviken. Och besvikelse upplever man gång på gång i diskussionerna om olika detaljer i fråga om skattereformen. Det heter ju bara att utskottet inte har samma åsikt. Det kan således vara litet svårt att tränga djupare in i problematiken.

Det var i varje fall intressant att notera att Kjell Nordström något diskuterade detta med dieseldrivna fordon. Men hans resonemang var inte helt riktigt. Poängen med dieseldrivna spårburna fordon är ju att friktionen är mycket mindre på spår än på väg. Spårburna fordon kräver därför mindre energi. Men okej, vi kan nog säga att järnvägstrafik eller spårburen trafik som inte är dieseldriven skall undantagas här.

Anf. 84 KJELL NORDSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Karl-Gösta Svenson talar om att det behövs en sänkning av skattestrycket. Men om man genomför de stora ofinansierade skattesänkningar som moderaterna efterlyser, innebär det att inflationen i Sverige drivs upp. Dessutom skulle bytesbalansen försämrats.

Vad gäller koldioxidskatten vill jag framhålla att Erik Åsbrink redde ut den frågan i förmiddags.

Beträffande turismen har jag tidigare sagt att vi följer utvecklingen. Vi kommer för övrigt att även följa upp den här reformen och studera effekterna av den.

Maggi Mikaelsson talar om vänsterpartiets vilja. Men det är inte fråga om att vilja utan om att kunna. Jag erkänner dock att Lars Bäckström har gjort en gott arbete när det gäller att försöka få ordning på vänsterpartiets skattepolitik. Men den här gången nådde han inte ända fram. Kanske blir det bättre en annan gång.

Vidare undrade Maggi Mikaelsson om inte kläder också kunde omfattas av momsens. Men då vill jag säga följande. Man driver ju mycket hårt frågan om att det verkligen är nödvändigt att mat och kläder inte skall vara momsbelagda. Hur kan man då tillåta att kläder skall beläggas med mervärdeskatt? Jag kan inte riktigt begripa det resonemanget.

Görel Thurdin talar om vargen och flockledaren. Jag förstår inte vem som är vargen resp. flockledaren. Men 1981 träffade socialdemokraterna i opposition – Görel Thurdin kommer kanske ihåg det – en överenskommelse med folkpartiet och centern. Hård kritik riktades då mot överenskommelsen, som man menade var fördelningspolitiskt orättvis. Bl.a. inom LO har man studerat dessa saker. Man har kommit fram till att omläggningen var fördelningspolitiskt acceptabel. Kanske kommer man fram till en sådan uppfattning också när det gäller den här reformen. Då skulle det vara synd om Görel Thurdin så att säga inte varit med på det loppet.

Vidare talar Görel Thurdin om att det har varit cirkus kring skatterna. Men om vi skall tala om cirkus tycker jag att clownen i den cirkusen är centerpartiet.

Gösta Lyngå tar upp frågan om den spårbundna trafiken. Jag har studerat denna och kan säga följande. På flera håll i Sverige används italienska motorvagnar. Dessa tar 74 passagerare. De här vagnarna kräver 9–10 liter diesel per mil – att jämföra med landsvägsbussar som tar 60 passagerare och som kräver 3–4 liter diesel per mil. Jag kan alltså inte förstå varför det skulle vara just spårbunden trafik.

Sedan tror jag att även Gösta Lyngå kan hålla med om att det lär vara omöjligt att i vårt avlånga land bygga ut den spårbundna trafiken i en sådan omfattning att det går spår till varenda by. En hel del människor lär alltså vara tvungna att åka med landsvägsbuss för att över huvud taget få tillgång till kollektivtrafiken.

Anf. 85 KARL-GÖSTA SVENSON (m) replik:

Fru talman! Jo, Kjell Nordström, vi finansierar våra skatteförslag fullt ut. Genom att vi inte vill bredda momsen bidrar vi inte till en ökad inflation. Dessutom får alla sänkt skatt med moderaternas förslag.

I samband med den hearing som hölls i utskottet hade vi tillfälle att lyssna på allmännyttans företrädare. Hyresgästbasen Lars Anderstig var ju med. Han talade om att månadshyran för en trerumslägenhet i allmännyttan kommer att stiga med ungefär 1 000 kr. i mars 1991 – detta jämfört med december 1989. Han uttalade också att det var medlemmarnas mening att de själva skall kunna betala hyran. De vill att det skall finnas möjligheter att leva på sin lön.

Men Kjell Nordströms recept i fråga efter fråga är att det skall vara ökad rundgång, högre skatter och mera bidrag. Det är alltså Kjell Nordströms recept när det gäller hyresgästerna – som alltså får hyran höjd med 1 000 kr. i månaden – när det gäller turismnäringen i Norrland, på Gotland eller annorstädes i Sverige och när det gäller fjärrvärmen. På område efter område inför nya bidrag bara därför att skatterna stiger. Skattereformen skulle ju i stället resultera i ett sänkt skattetryck för alla människor i vårt land.

Sänkningen av skattetrycket borde inledas med att vi anpassar vår momsnivå mot EG, så att vi sänker nivån samtidigt som vi gör en hasbredning. Därmed kan vi vara med och konkurrera när gränserna till Europa öppnas, och kapital, varor, tjänster och individer kan förflytta sig utan några hinder.

Kan jag tolka Kjell Nordströms uttalande om moms på finansiella tjänster

så att ni nu har slopat tankegångarna på att belägga räntor och hemförsäkringar med moms?

Jag vill också ha en komplettering när det gäller att reducera de negativa effekterna för idrotten. Det har byggts hallar för tennis, bowling och squash, på privat initiativ och i samråd med idrottsorganisationer, och det blir nu momsplikt på spelhyrorna där. Kan man få konkurrensneutralitet även där, så att idrottsverksamheten slipper sådana effekter?

Anf. 86 GÖREL THURDIN (c) replik:

Fru talman! Lill-Babs sjunger en sång som heter Alla borde ta på sig en röd näsa och bli en clown. Vad hon menar är att man måste ta den rollen för att bli tillräckligt ödmjuk gentemot sina medmänniskor och för att kunna fatta det här med humanistiska värderingar och livskvalitet. Jag måste säga att jag tog det som Kjell Nordström sade alldeles nyss som en komplimang.

1981 års reform var fördelningspolitiskt väldigt bra, sade Kjell Nordström. Ja, den var bra från början och hade kunnat bli ett fantastiskt bra instrument i den ekonomiska politiken. Men ni stod ju inte fast vid överenskommelsen. Ni hann inte mer än komma i egen regeringsställning igen förrän ni bröt överenskommelsen och därmed åstadkom de ökade klyftorna, som har växt under hela 80-talet. Tala om orättfärdig fördelningspolitik, om man ser till den utveckling som har pågått medan ni har suttit i regeringsställning! Det beror på att ni har brutit mot överenskommelsen om den skattereformen. Den här fördelningspolitiska utredningen kan inte ha tagit hänsyn till de förmögenhetsomflyttningar och de samhällsekonomiska konsekvenser som har blivit följden av socialdemokraternas svek.

Jag vill återigen lyfta fram det exempel som har använts för att slå i huvudet på dem som har varit tveksamma till reformen. Det är ett exempel som beskriver en familj som egentligen inte existerar i verkligheten – om det inte handlar om människor som har ärvt stora förmögenheter. Det gäller alltså familjen från Lidingö, som tjänar 330 000 kr. tillsammans, har nästan 300 000 kr. i skuldränta och dessutom har utdelning av aktier på 400 000 kr. Man visar att den familjen går med minus med endast 10 000 kr. om året.

När bankexperter anför att detta är ett exempel på orimliga tyffall som tas fram, kan jag förstå att det existerar flera sådana exempel och villfarelser, som används för att få många, även inom de socialdemokratiska och folkpartistiska leden, att ställa upp för den föreslagna skattereformen.

Anf. 87 MAGGI MIKAELSSON (v) replik:

Fru talman! Kjell Nordström säger att Lars Bäckström inte nådde ända fram med vänsterpartiets skattepolitik, och han beklagar det. Jag tolkar det som ett halvt erkännande från Kjell Nordström av att det skatteförslag som vi har lagt fram inte är så dåligt som alternativ om utskottsmajoritetens förslag skulle avslås. Det kanske beror på att Kjell Nordström har sett att vi har klarat fördelningspolitiken i vårt förslag och att vi har gjort det både enklare och rättvisare.

När det gäller momsen skall det bli intressant att se vad socialdemokraterna gör så småningom. Jag är alldeles säker på att det, med den takt som EG-harmoniseringen fortgår, bara är en tidsfråga innan det kommer förslag

om t.ex. differentierad moms, där även maten kommer med. Det gläder mig, och jag ser fram emot det.

Jag skulle vilja följa upp frågan om det dyra boendet. Kjell Nordström kan väl inte vara nöjd med att det kommer att kosta 5 000 kr. i månaden och mer därtill att hyra en nyproducerad trea. Vem har råd med det? Det här kommer också att få konsekvenser för produktionen av bostäder, framför allt på landsbygden och i Norrland – med eller utan moms på kläder. I storstadsområdena är det ett sådant tryck att bostadsbyggandet kommer att fortsätta, men vad händer på landsbygden och i glesbygdsområdena? Vad tänker ni göra åt det?

Jag funderade på om det skulle vara bra med moms på kläder, men jag tycker inte det. Kläder kan man ärva eller i värsta fall låna om man har dåligt med pengar. Det är inte så enkelt med maten.

Anf. 88 GÖSTA LYNGÅ (mp) replik:

Fru talman! Låt mig återvända till frågan om den spårburna trafiken. Poängen är att man vill gynna ett visst, mer miljövänligt trafikslag i konkurrensen, och därmed kan avses järnvägstrafik på sträckor upp till några hundra kilometer, jämfört med flyg. Där skulle en momsnedläggning komma i fråga.

Om man sedan vill gynna regional busstrafik jämfört med privatbilism är det också aldeles utmärkt. Vi har inte gjort den reservationen, därför att vi är noggna när det gäller vad olika reformer verkligen kostar. Ni får också vara noggna. Det viktigaste är att man profilerar sig till förmån för järnväg jämfört med t.ex. flyg. Det är det som det gäller.

Anf. 89 KJELL NORDSTRÖM (s) replik:

Fru talman! I min förra replik sade jag, Karl-Gösta Svenson, att om man inte finansierar skattereformen fullt ut kommer det att driva upp inflationen och medföra problem med underskott i bytesbalansen. Det finns problem i dag, och detta skulle spä på problemen ytterligare. Jag tror att Karl-Gösta Svenson inser att det skulle bli sådana effekter.

Sedan tog Karl-Gösta Svenson upp frågan om finansiella tjänster och gjorde den tolkningen att frågan utreds.

Till Maggi Mikaelsson vill jag säga att vpk har rört sig i rätt riktning men inte nått ända fram. Om det får gå några varv till kanske man även får ordning på sin skattepolitik.

Låt mig så komma tillbaka till jämförelsen med kläder vad gäller momsen. Man kan både ärva och låna kläder, och man kan också få ärva och låna bostäder. Det finns alltså en viss likhet, så jag räknar med att det nästa gång kommer förslag från vänsterpartiet om att även kläder skall undantas från mervärdesskatt.

När jag satte mig ner tidigare var jag litet rädd och undrade om Görel Thurdin hade blivit arg. Ibland vill man bita sig i tungan. Men hon tog det som en komplimang att bli utsedd till dagens clown, och då skall jag inte säga mer om det.

Görel Thurdin har en packe med overheadbilder och har visat en av dem i dag. Det är synd att hon inte har refererat en del av de andra bilderna, som

visar hur skattereformen kommer att slå för metallarbetare i Norrbotten. Det är inte ett så tokigt utfall. Det hade varit intressant att få reda på detta.

Apropå moms på maten vill jag vända mig till Görel Thurdin och en del andra. Utskottet hade för ett år sedan möjlighet att vara i London. Vi träffade ekonomer från London School of Economy. Vi ställde frågan varför man inte har moms på mat i England. Då sade en av ekonomerna att det beror på att Margaret Thatcher inte vill ha moms på mat, för då skulle hon kunna få in mycket pengar, som skulle kunna användas till fördelningspolitik. Det stämmer inte alls överens med den politik man vill bedriva där. De här fristående ekonomerna sade att det skulle vara värt att införa moms på mat och använda de pengarna på samma sätt som vi gör i Sverige. Det var roligt att höra att man även utomlands funderar i samma banor som vi gör här.

Avslutningsvis, eftersom mina meddebattörer inte har några repliker kvar, vill jag passa på att önska dem en trevlig sommar. De flesta av oss ses i Bryssel om någon vecka.

Anf. 90 ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Skattereformen har nu debatterats i mer än nio timmar. Det är den faktiskt värd, även om det kan vara tröttsamt för en del att lyssna.

Få torde förneka att dagens skattebeslut kommer att ge oss ett bättre skattesystem än det ruttna vi har haft. Få torde heller förneka att skattereformen är den bästa som kunde uppnås med dagens parlamentariska läge. Jag vill gå längre än så och påstå att skattereformen i sin helhet – även utan sådana jämförande kvalifikationer – är mycket bra. Folkpartiet är stolt över att kunna medverka till att den genomförs.

Debatten hittills har handlat mycket om kronor och ören. Vem tjänar flest kronor, finns det några som förlorar och i så fall hur många kronor? Den debatten är viktig, men det kan aldrig vara ett huvudskäl att varje människa och företag skall betala exakt lika många kronor i skatt före som efter en stor skattereform. Vissa skall förlora – de som utnyttjat dagens system för skatteplanering och avdragsjakt. Vissa skall vinna – de som arbetar och sparar mer än andra.

Många, både enskilda och företag, kommer att finna att det lönar sig att ändra sitt beteende när de nya skattereglerna har trätt i kraft. Det är detta som är huvudsyftet med hela reformen. Resultatet av ett sådant nytt beteende är de berömda dynamiska effekterna.

Alla partier, fru talman, kan antas grunda sina ståndpunkter på värderingar. I alla händelser gäller detta folkpartiet. Vi har mycket bestämda ideologiska motiv och grundläggande värderingar, som präglar vår uppfattning om skattesystemet och som har styrt vårt arbete med skattereformen; arbetet med mervärdesskatten, inkomstskatten och företagsskatten. Jag tycker att det är viktigt att få dessa värderingar klarlagda.

Folkpartiets uppfattning grundas på en stark tilltro till frihet och till individens förmåga samt på en väl utvecklad känsla av rättvisa, socialt ansvar och solidaritet gentemot alla som behöver samhällets stöd. Socialliberalismen står på båda dessa ben.

Det första benet – friheten och tilltron till individen – innebär att skapa

möjligheter. Skattereformen öppnar stora möjligheter att bestämma mer själv.

Det andra benet – rättvisan och tryggheten för alla – kräver en ansvarsfull finansiering och tillräckliga skatteinkomster för att betala viktiga offentliga utgifter.

Dessa båda principer gäller alltså både mervärdeskatter och andra delar av reformen. Jag vill något kommentera båda dessa inslag. Ansvarsfull finansiering låter inte särskilt roligt, och det är också finansieringen, inte minst momsens, som har väckt störst kritik. Kritiken gäller dels hur mycket av skattesänkningen som skall finansieras, dels på vilket sätt finansieringen skall ske.

Min uppfattning är att allt som faller bort i skatteintäkter genom sänkningen av inkomstskatten måste finansieras. Observera uttrycket "allt som faller bort". Det betyder att en del dynamiska effekter måste räknas in, för de innebär att skattepengar kommer tillbaka automatiskt. Den bredare momsens bidrar med ungefär 15 miljarder kronor till denna finansiering.

Finansieringen sker inte därför att folkpartiet är illasinnat eller njuter av att lägga fram förslag som vissa ogillar. Skälet är naturligtvis att om finansiering inte skedde fullt ut, skulle effekterna bli starkt negativa. Det är för att undvika en sådan värre obalans i ekonomin, med än större pris- och ränteökningar, än större underskott i utlandsbetalningarna och för att undvika kraftigt stigande arbetslöshet, som finansieringen är viktig. Man måste faktiskt se litet längre än näsan räcker om man skall göra anspråk på att kunna genomföra sina förslag. I opposition, om förslagen ändå inte är avsedda att genomföras, är det många som tillåter sig att vara mindre ansvarsfulla, ofta ger de rent av opportunistiska överbud, dvs. i fråga om finansiering blir det grova underbud.

Jag tror inte, fru talman, att moderaterna skulle tillåta sig att genomföra en finansiering som saknar 15–20 miljarder kronor eller mer om de, jag säger om, faktiskt vore i den ställningen att deras förslag skulle genomföras. Deras förslag är gångbart i debatten bara därför att det inte skall genomföras. Det samma gäller faktiskt centerpartiet.

Enligt centerpartiet får finansieringen inte drabba nödvändig konsumtion som mat och boende. Vi har just hört detta av Görel Thurdin. Men om bara onödig konsumtion skall belastas, behöver ju ingen betala. Då blir det ingen finansiering, och då blir det ingen reform.

Nå, om nu allt skall finansieras, varför skall det ske med andra skattehöjningar, varför inte med besparingar i stället? Då skulle man samtidigt få en större sänkning av skattetrycket, vilket det är fler än jag som önskar. Frågan har formulerats på många sätt. När skall skattetrycket kunna sänkas väsentligt om inte just i samband med att hela skattesystemet görs om? Jag menar faktiskt att det är just när hela skattesystemet görs om som det är allra svårast att kraftigt sänka det totala skattetrycket. Låt mig förklara varför.

Den viktigaste strukturförändringen i skattereformen är sänkningen av de katastrofalt höga marginalskatterna. Jag skall inte uppehålla mig vid vilken skada de har gjort, det har Kjell Johansson sagt, men den är betydande. Var och en inser att när de högsta inkomstskatterna sänks blir skattesänkningen på kort sikt störst för dem som har de högsta inkomsterna. Detta skapar en

fördelningspolitisk diskussion: Är det rättvist att sänka skatten mest för de rika? Man kan hävda, vilket jag har gjort många gånger, att på sikt kommer alla att tjäna på en sådan reform, och allra mest de som i dag har låga löner. Men det vore dumt att förneka att detta är svårt att förklara och därför svårt att genomföra.

Det blir lättare om man kan visa att skattesänkningarna och finansieringen har samma fördelningspolitiska profil. Så blir det med dagens reform. Skattesänkningen i sig ger mest åt de rika, men finansieringen med andra skattehöjningar belastar också de rika mest. Däremot finns det oerhört få – om ens några offentliga utgifter som till största delen tillfaller höginkomsttagarna. Att på bred front finansiera sänkta marginalskatter med besparingar i offentliga utgifter skulle därför ge ett kortsiktigt fördelningspolitiskt utfall som många med rätta skulle ogilla.

Detta samband finns utförligt belyst, bl.a. i en artikel i Ekonomisk Debatt. Jag rekommenderar den till läsning för alla som i dag hävdar motsatsen. Där visas nämligen att marginalskattesänkningen isolerat leder till att de fördelningspolitiska skillnaderna ökar något, men när finansieringen inkl. den breddade momsen och de kompletterande höjningarna av barnbidrag, bostadsbidrag, pensionstillskott m.m. läggs till blir det fördelningspolitiska utfallet helt neutralt, dvs. detsamma som i dag; faktiskt t.o.m. litet bättre men det är så litet att man inte bör göra något nummer av det. Därför är just utformningen av finansieringen en viktig del av skattereformen, som starkt bidrar till att göra den rättvis, både på kort och på lång sikt.

Att sänka skattetrycket blir då nästa viktiga skattepolitiska reform. Det kräver, som jag sagt, minskade offentliga utgifter. Det är viktigt att den fördelningspolitiska profilen beaktas även då. När utgifterna sänks, t.ex. genom att olika transfereringar sänks, påverkar det alla ungefär lika mycket. Skattesänkningen bör då också påverka alla ungefär lika mycket. Det sker bäst genom sänkt moms.

Självfallet är en sådan operation mycket lättare att genomföra när de värsta oformligheterna i dagens skattesystem har tagits bort och när vi har skapat en ny och bättre struktur, dvs. när vi har fattat det beslut som vi fattar om någon timme. Därför är dagens skattereform en nödvändig förutsättning för att kunna gå vidare med nästa steg, en sänkning av det totala skattetrycket. Den som hävdar något annat har dålig känsla för de sociala konsekvenserna av olika politiska beslut.

Den breddade momsen är, fru talman, en viktig del av finansieringen. Den tar in ca 15 miljarder kronor. Jag har redan konstaterat att dessa pengar behövs, men förändringarna i momssystemet är faktiskt viktigare än så.

Den stora förändringen är att basen breddas för uttag av moms. All konsumtion beskattas i princip – däremot inte sparande. Att en del av skattesänkningen finansieras med ökad moms ger alltså en ytterligare stimulans att spara i stället för att konsumera.

Den breddade momsen har kritiserats för att den höjer prisnivån. Det är sant. Detta är en oundviklig effekt av en övergång från direkt inkomstskatt till indirekt konsumtionsskatt. Sänkningen av inkomstskatten syns nämligen inte i konsumentprisindex, men det gör höjningen av den indirekta skatten. Detta är inte någon höjning av inflationen utan en engångsförändring i in-

dex, i beräkningen av nivån. Den underliggande inflationen – den som är av stor betydelse för ekonomins utveckling – kan i stället väntas sjunka som en följd av en bättre fungerande lönebildning. Jag tror att vi alla som sitter här i kammaren har kritiserat dagens höga marginalskatter för att de är inflationsdrivande, och att sänka dem kommer därför att innebära en dämpning av prisökningarna. Detta är av mycket stort värde.

Den andra huvudpoängen i momsförändringen är att momsen blir enhetlig. I princip får alla varor och tjänster samma mervärdesskatt. Detta innebär att vi politiker överlåter åt enskilda människor att som självständiga konsumenter avgöra på vilka varor och tjänster de vill spendera sina surt förvärvade slantar – inga statliga pekpinningar i form av lägre moms på en del och högre moms på annat. En sådan differentiering av momsen skulle fungera som en indirekt statlig subvention av viss konsumtion och straffbeskattning av annan. Folkpartiet anser att detta skall enskilda människor få bestämma själva. Och vi anser att de *kan* bestämma detta själva – de behöver inte förmanas och påverkas av riksdag och regering.

Om man vill subventionera vissa hushåll är det bättre att ge dem pengar i handen, t.ex. genom höjda barnbidrag eller vårdnadsbidrag, än att ge dem vissa bestämda produkter. Jag är övertygad om att alla, även barnfamiljer, är fullt kapabla att själva bestämma hur mycket pengar de vill lägga på t.ex. mat, bara de har pengar nog. Därför är barnbidraget väsentligt bättre än lägre matmoms eller mjölksubventioner.

Flera partier har opponerat sig mot moms på energi. De vill i stället ha mer punktskatter. Det påstås ge både bättre miljö och mindre belastning på hushållen. Så är det emellertid inte. Miljöstyrningen sker bäst genom miljöavgifter med utgångspunkt i de olika energislagens negativa effekter på miljön. Därefter bör moms läggas på rätt över för att allmänt dämpa förbrukningen av energi och uppmuntra till energisparande. Momsen har en stor fördel framför punktskatter: Den är avdragsgill vid export. Momsen försämrar inte konkurrensläget för svenska företag. De har svårt redan i dag att konkurrera på världsmarknaden – de tappar faktiskt marknadsandelar varje år – och att lägga ytterligare sten på bördan genom centerns, vänsterpartiets och miljöpartiets förslag vore att försämma för svenskt näringsliv. Resultatet skulle bli mindre exportförsäljning, mindre produktion och ökad arbetslöshet. Detta skulle särskilt drabba företagen i Norrland och således vara fördelningspolitiskt negativt av två skäl. Dels skulle det skapa arbetslöshet, dels skulle det skapa negativa regionalpolitiska effekter.

Fru talman! Det finns de som undrar hur miljöavgifter kan användas som finansiering av en skattesänkning. Miljöavgifterna syftar ju inte till att ge intäkter utan till att påverka beteenden, så att det inte blir några intäkter. Denna kritik kan riktas mot svavelavgiften, men effekten där motverkas av att andra finansieringsposter i stället ökar över tiden. Koldioxidavgiften däremot kommer inte att – kan inte – leda till att koldioxidutsläppen försvinner. Det är med nuvarande teknik omöjligt. Däremot kan avgiften förhoppningsvis leda till att utsläppen inte ökar så mycket som de annars skulle ha gjort. Poängen är att intäkterna från koldioxidavgiften kommer att bestå under mycket lång tid, och då bör de också motverkas av andra skattesänkningar.

Annars skulle nämligen det totala skatte- och avgiftsuttaget öka, vilket folkpartiet inte kan acceptera.

Även om skattereforens finansiering, fru talman, med breddad moms och annat, har många goda skäl som talar för sig tror jag inte att det är denna del som kommer att ha störst ekonomisk betydelse. Det är i stället de stora sänkningarna av marginalskatterna, det automatiska inflationsskyddet och den reformerade kapitalbeskattningen.

Jag nämnde tidigare att den ideologiska grunden för dessa förändringar för folkpartiet är att skapa möjligheter. Skattereformen kommer att medföra starkt ökade möjligheter för enskilda människor att bestämma själva.

När mer blir kvar efter skatt får var och en av oss bestämma själv över en större del av vår inkomst. Det ökar individens möjligheter, och det ökar frigörelsen från politiska och andra beslut.

När den högsta marginalskatten sänks till 50 % uppnås målet "hälften kvar". Hälften är en mer robust siffra än varje annan mellan 0 och 100. Jag anser att hälften kvar är en rättvis gräns – högst hälften till det offentliga, åtminstone hälften kvar till en själv.

Med kraftigt sänkt marginalskatt ökar också möjligheterna att påverka sin ekonomi genom egna beslut. Den som vill förbättra hushållets ekonomi kommer att kunna göra det genom eget arbete. Den som vill förkovra sig genom mer utbildning kommer att kunna göra det och få lön för mödan – även efter skatt. Den som vill spara, t.ex. inför ålderdomen, kommer att kunna göra det – så att det lönar sig. Den som vill ta risker i eget företagande kommer att kunna göra det i förvissning om att om det lyckas får man behålla en rimlig del själv.

Det automatiska inflationsskyddet innebär att den som vill planera sin egen ekonomi kommer att kunna göra det, i säker förvissning om att pris- och löneökningar inte leder till smyghöjningar av skatten.

Skattereformen öppnar sådana möjligheter och fler därtill. Möjligheterna kan utnyttjas av den som så önskar. Men de behöver inte utnyttjas om man inte vill – ingen tvingas arbeta mer, spara mer eller utbilda sig mer. Men den som väljer att utnyttja de möjligheter som skattereformen skapar får ett rikare liv.

Slutligen, fru talman, vill jag ta upp en fråga som har en litet annan dimension än de tidigare. Det handlar om skattesystemets legitimitet. Jag tror aldrig att någon kommer att älska att betala skatt, men det är viktigt att varje skattebetalare upplever att alla andra också betalar sin del. Systemet måste upplevas som någorlunda rättvist. Så kommer det att bli i och med denna reform, detta i motsats till dagens system, där jag tror att den förhållandevis känslan är att "alla andra" smiter undan genom avdrag och skatteplanering så att bara "jag" betalar enligt reglerna. En sådan känsla är farlig.

Den är särskilt farlig för oss socialliberaler. Vi kräver nämligen av människor att de skall betala ganska mycket i skatt för att möjliggöra viktiga offentliga utgifter – barnomsorg, utbildning, äldreomsorg, sjukvård, miljöinsatser och insatser för det glömda Sverige. När man måste betala ganska mycket i skatt är det särskilt viktigt att skattesystemet upplevs som rättvist. Dagens skattereform innebär ett stort steg mot ökad rättvisa.

Fru talman! Som flera talare redan påpekat, har skattereformen mycket

stora likheter med folkpartiets skattepolitiska förslag, signerat Bengt Westerberg. Det är därför vi med glädje och stolthet medverkar till dess genomförande.

Men skattereformen skulle inte ha varit möjlig utan ett omfattande opinionsarbete, troligen mycket slitsamt opinionsarbete, från Kjell-Olof Feldt. För detta är han värd en mycket stor bukett blåklint. Jag vet att Erik Åsbrink inte tar illa upp – han kommer ändå att gå till historien som den som under-tecknat propositionen – om jag på detta sätt särskilt vill framhålla den förre finansministerns stora och på många sätt helt avgörande insatser.

Fru talman! Även om alla kanske ännu inte är helt övertygade om skatte-reformens välsignelser, anser jag att regeringen och riksdagens socialdemo-kratiska ledamöter gör en betydelsefull insats för Sverige i och med skattere-formen. För detta är de värda all heder.

I detta anförande instämde Barbro Sandberg, Kjell Johansson, Lola Björkquist, Charlotte Branting, Leif Olsson, Anders Castberger, Lars Sun-din, Lars Ernestam, Lars De Geer och Sigge Godin (alla fp).

Anf. 91 GÖREL THURDIN (c) replik:

Fru talman! Efter Anne Wibbles välsignelse fattades det bara ett amen, för att vi skulle ha förstått hur enormt fint alltihop var.

Jag trodde att vi debatterade skatteutskottets betänkande 31. Fördel-ningspolitik, skatteskalor, grundavdrag och allt detta har vi diskuterat i sam-band med betänkande 30, och vi har gjort det med finansministern, Kjell Johansson m.fl. Det är faktiskt litet av en maskerad. Man vet inte vem som företräder vad.

Anne Wibble visar litet grand värderingarna som ligger till grund för refor-men, när hon säger: Den som väljer att utnyttja systemets möjligheter får ett rikare liv. Ja, det var väl tacksamt för honom, men den som inte har något val får alltså vara tacksam över höjda konsumentpriser, bidrag eventuellt och de andras möjligheter. Det är i sanning värderingar som jag inte står bakom, det får jag säga.

Sedan tar Anne Wibble fram de studerandes möjligheter. Ja, de som stu-derar får än svårare att betala tillbaka sina studieskulder, som de har nog bedrövelse av i dag. De får nu med visshet behålla dem fram till det att de blir pensionerade.

Även om ni inte tycker om differentierad moms, måste ni ibland differen-tiera era diskussioner kring den här skattereformen.

Anne Wibble tog också upp frågan om företagen i Norrland som skulle drabbas så förfärligt om andras förslag genomfördes. I Dagens Industri i dag fick vi veta att Sverige helt plötsligt har de lägsta energipriserna, därför att andra länder måste höja dem för att få ordning på sin miljö. Vi här har tydligen helt fått ordning på vår miljö, för vi sänker energipriserna för företagen. Det är ju en klar målsättning, och det är lätt att förstå hur det kommer att gå med kärnkraftsavvecklingen, om Anne Wibble skall vara med och be-stämma.

Vi i centerpartiet har försökt visa på att en sådan här reform, även om det handlar om oerhört mycket siffror, måste vila på humana värderingar. I

slutskedet är det ändå människor det gäller, och de har inte alltid en likartad livssituation.

Prot. 1989/90:140
13 juni 1990

*Reformerad in-
direkt beskattning
m.m.*

Anf. 92 KARL-GÖSTA SVENSON (m) replik:

Fru talman! Det är inte så, Anne Wibble, att moderata samlingspartiet underfinansierar med 15–20 miljarder. Vi har i vår finansiering en dynamisk effekt på 6 miljarder. Det här beloppet har diskuterats både i går och i dag – i går diskuterade Anne Wibble med Lars Tobisson, och i dag har Bo Lundgren haft en diskussion med Kjell Johansson.

Basbreddningen av mervärdeskatten höjer prisnivån med 6,5 %, och den spåds nu på ytterligare med skattesatshöjningen på momsen upp till 25 %.

Sedan har Anne Wibble tydligen samma uppfattning som jag när det gäller koldioxidskatt och svavelavgift, men folkpartiet lever inte upp till intentionerna bakom svavelavgiften, för den blir ju en skatt. Den går in i finansieringen av skattereformen i stället för att användas för miljöförbättrande åtgärder. Bengt Westerberg sade i sitt inledningsanförande i går att han tycker att naturvärden får för litet pengar. Här finns nu en specifik möjlighet att använda styrande miljöavgifter på ett sådant sätt att förstöraren också skall reparera skadan genom att betala.

Det behöver göras stora kalkningsinsatser i landet, och det finns för dåliga resurser på länsstyrelserna. Här är då i inledningsskedet 500 miljoner att fördela omgående för att dels kalka sjöar, dels kalka skog. Det är stora resurser som behövs för detta. Enbart för skogsmarken är behovet 3 miljarder.

Kan jag då få ett svar från Anne Wibble när det gäller folkpartiets ställningstagande, om ni kan ge klart besked i dag att ni inte är med om att införa moms på finansiella tjänster, som inte är EG-konformt.

John-Allan Månsson i Köja fick ett dåligt svar av Bengt Westerberg i TV, och han får inget svar i dag på frågan hur han skall klara sin framtid.

Slutligen vill jag ställa en fråga som gäller den privata barnomsorg som vi förhoppningsvis skall få litet mer av och som folkpartiet stöder: Varför skall man alltid gå via den offentliga sektorn för att bedriva en sådan omsorg, enligt det förslag som ligger nu?

Anf. 93 GÖSTA LYNGÅ (mp) replik:

Fru talman! Det var väldigt vackra ord om stöd för miljövänlig energiomvandling, och det stämmer med folkpartisternas motionerande i frågan. Vad det inte stämmer med är praktiken i skattereformen, speciellt när det gäller elskattesituationen för vindkraftverk.

Jag bad Anne Wibble tidigare om en förklaring, och jag upprepar min fråga: I näringsutskottet var det faktiskt majoritet för att befria vindkraftverk från elskatteplikten. Det har blivit en omsvängning någonstans, och jag tror att Anne Wibble som folkpartist har nyckeln till gåtan. Kan vi få en förklaring?

Anf. 94 ANNE WIBBLE (fp) replik:

Fru talman! Jag skall börja med att svara Gösta Lyngå direkt. Frågan om de små vindkraftverken kommer med stor säkerhet upp till behandling i sam-

band med höstens energipolitiska beslut, men för dagen står vi fast vid det beslut som har fattats i skatteutskottet.

Jag blev litet förvånad över att Görel Thurdin reagerade mot att föra en fördelningspolitisk diskussion i samband med behandlingen av momsbetänkandet. Jag trodde att fördelningspolitik var ett viktigt skäl för centerns åsikter om matmoms. Jag inser nu att det inte alls handlar om fördelningspolitik, och då är det hela lättare att förstå.

Jag kan också försäkra Görel Thurdin att om folkpartiet har någon inverkan på energipolitiken blir det ingen förtida avveckling av kärnkraften. Det är alldeles rätt.

Jag har lagt ner en viss möda på att försöka förstå centerpartiets principer om mervärdeskatt och annat utan att jag har lyckats uppfatta någon princip i detta. Den enda princip som man möjligen kan hitta är att ni vill styra och ställa på politisk nivå. Är det denna värdering som ligger till grund för centerpartiets uppfattning om skatter och liknande? Jag undrar om Görel Thurdin vill svara på den frågan. Skall vi politiker bestämma att det skall vara lägre skatt på det ena, med en mängd undantag, och högre skatt på det andra med flera extra punktskatter och andra ting, eftersom vi politiker anser att våra värderingar skall vara avgörande för hur människor spenderar sin inkomst? Valfriheten skulle därmed gå förlorad, vilket jag beklagar.

Fru talman! Detta är också delvis ett svar till Karl-Gösta Svenson. Även moderaterna har i sina reservationer föreslagit en betydande mängd undantag från den generella mervärdeskatten. Detta betyder att man vill ha särregler och att det inte blir – något som Karl-Gösta Svenson nämnde i sitt anförande – konkurrensneutralitet för olika branscher och verksamheter. Man kan inte både ha en mängd undantag och konkurrensneutralitet. Moderaterna måste åtminstone bestämma sig för det ena.

Jag vill gärna fråga Karl-Gösta Svenson: Vore det inte bättre att bestämma er för konkurrensneutralitet, vilket ändå är en angelägen och viktigt princip, som grund för skattesystemet?

Anf. 95 GÖSTA LYNGÅ (mp) replik:

Fru talman! Jag tror visst att frågan om vindkraften kommer upp igen. Men det gäller inte detta. Det är fråga om vilket beslut som kommer att fattas. Nu skall vi gå till beslut, och tydligen skall vi besluta att små vindkraftverk skall skattebeläggas. Det är en klen tröst att vi skall diskutera frågan igen. Vad hindrar att riksdagen i framtiden fattar lika okloka beslut varje gång frågan diskuteras? Jag är inte nöjd med detta meddelande.

Anf. 96 GÖREL THURDIN (c) replik:

Fru talman! Jag är visst villig att diskutera fördelningspolitik. Men nu skall vi diskutera skatteutskottets betänkande 31 som behandlar moms. Jag hörde inte Anne Wibble nämna mervärdeskatten förrän alldeles mot slutet av sitt anförande. Det har förts en omfattande diskussion om hela skattereformen i samband med behandlingen av föregående betänkande.

Fördelningspolitiken är egentligen det väsentligaste för att skattereformen skall fungera. Om ert förslag till skattereform och finansiering går igenom,

kommer ni att höja kostnadsnivån i detta land. Inflationen kommer att öka med 3 %, åtminstone i ingångsskedet under åren 1990 och 1991, och ingen vet om den permanentas på den nivån. Detta kommer att leda till kompensationskrav, större behov av bidrag, en sämre effektivitet och ett sämre konkurrensläge osv.

Att över huvud taget ge sig på att höja kostnadsnivån i Sverige i det skede som landet befinner sig i dag, och inte samordna med den ekonomiska politiken i övrigt, är för mig anmärkningsvärt.

När det gäller frågan om vem som vill ha sänkt moms på mat, vill svenska folket, såvitt jag förstår, ha sänkt moms på mat. Jag upprepar detta för Anne Wibble, trots att hon ändå har suttit här i kammaren hela debatten. Tydligt handlar det inte om att genomföra någonting som människor egentligen vill ha, utan här handlar det om prestige och speciella regler som skall gälla oavsett vilka förutsättningar de människor har som blir utsatta för skattereformen.

Vi i centerpartiet har därför lagt fram ett förslag om att begränsa kostnadsökningarna och begränsa momsfinansieringen, och framför allt vill vi begränsa momsfinansieringen när det gäller mat, boende, kollektivtrafik osv.

När det gäller miljön vill vi i centerpartiet använda punktskatter för att kunna styra utvecklingen. Jag fick inget svar av Anne Wibble på frågan om energipriserna. Varför skall vi nu sänka energipriserna för företagen, lyfta över kostnaden på hushållen och sedan se till att de får bidrag för att klara av effekten av skattereformen när vi ännu inte har lyckats lösa miljöproblemen här i Sverige?

Anf. 97 KARL-GÖSTA SVENSON (m) replik:

Fru talman! Vi moderater vill genomföra en skattereform som innebär ett sänkt skattetryck. Vi vill därför inte bredda basen för momsuttaget på ett sådant sätt att vi höjer nivån.

Vi är beredda på och medvetna om, att ett närmande till EG kräver en breddad bas av ungefär den storleksordning som vi har föreslagit. Vi vill inte genomföra något som innebär en kostnadsökning för människor, utan vi vill sänka nivån på momsen, så att vi närmar oss och kan konkurrera med länderna i EG. Vi skall ha konkurrensneutralitet i förhållande till den verksamhet som bedrivs inom EG.

När Sverige får ett närmande till EG skall det i fortsättningen inte finnas några gränskontroller. Detta ställer krav på att vi även närmar oss skattenivåerna inom EG. Det kan man göra genom att i samband med att man breddar basen sänker den generella nivån på skattesatsen. Då får man inte de kostnadsdrivande negativa effekter som skulle innebära en ökning av priserna med 6,5 %, vilket skulle bli fallet med de indirekta skatter som föreslås i den reform som nu ligger på riksdagens bord.

Om nivån skulle rasa upp till 25 % när snittnivån i EG-länderna för närvarande ligger på 17–18 % skulle vi få oerhörda svårigheter när gränserna försvinner vid ett närmande till EG. Vi måste i Sverige kunna konkurrera på lika villkor. Det ställer krav på en sänkning av mervärdesskatten. Då sänks mervärdesskatten på mat, mervärdesskatten på kläder och hela nivån sänks.

Det är klart bättre än att få de negativa effekter som skatteförslaget kommer att innebära.

Den reform som folkpartiet nu står bakom oroar en mängd småföretagare som lever av turism. Hur skall de möta framtida volymminskningar som beror på den momshöjning som ni bidrar till?

Anf. 98 ANNE WIBBLE (fp) replik:

Fru talman! Jag uttryckte mig kanske otydligt, Gösta Lyngå. Frågan om de små vindkraftverken är ingen skattepolitisk fråga. Den ingår inte i skatte-reformen. Vindkraftverken har en energipolitisk betydelse, och kommer därför att tas upp i det sammanhanget.

Görel Thurdin, som har räknat med så många dynamiska effekter, borde ha en särskilt stark känsla för att skatter och dylika ting påverkar och förändrar olika beteenden i samhället. Den händelse som skulle utlösas om skatte-reformen stjälpes och den skattepolitik som Görel Thurdin företräder gick igenom i den här kammaren skulle innebära en katastrof för Sveriges ekonomi. Jag gissar att det skulle bli en räntehöjning med många, många procentenheter.

Det är nog ett oomtvistat faktum att de företeelser i svensk ekonomisk politik som bäst skyddar den svenska kostnadsnivån, och som är den bästa garantin för en god näringslivsutveckling i Sverige, är just den skattereform som vi behandlar i dag och det vi diskuterade i går, nämligen de stabiliseringspolitiska insatserna. Detta kommer att innebära en betydligt bättre ekonomisk utveckling än vad som blir fallet om Görel Thurdins skattereform går igenom.

Görel Thurdin borde vara medveten om att effekten av olika åtgärder ibland är litet mer än summan av de olika inslagen. Det är nämligen innebörden av dynamiska effekter vilka Görel Thurdin har en ganska betydande mängd av. Jag vill ställa en liten fråga. Har Görel Thurdin frågat människor om de hellre vill ha sänkt matmoms än barnbidrag? Jag förstår att det är populärt med olika sänkningar, men man kan faktiskt inte bete sig på det viset, Görel Thurdin. Man kan inte bara fråga efter vad som är populärt. Man måste ha några värderingar som grund för sina beslut.

Karl-Gösta Svenson upprepade det som många moderater har sagt och som jag har en viss förståelse för, nämligen att det är angeläget att sänka skattetrycket. Jag lade ned en viss möda i mitt anförande på att förklara varför skattetrycket blir så mycket lättare efter det att vi har fattat dagens beslut och infört ett skattesystem som har en bra och rättvis struktur. Karl-Gösta Svenson borde ha lärt av de gångna årens skattedebatter att det är praktiskt taget omöjligt att diskutera en sänkning av de högsta marginalskatterna och koppla denna sänkning till en finansiering med minskade bidrag till kommuner och landsting. Vi har alla varit utsatta för en sådan debattsituation och den är ohållbar. Jag tycker att vi borde ta lärdom av detta. Det är förmodligen så att många människors reaktion är negativ. Men då får vi se till att genomföra en sänkning av skattetrycket i två steg, eftersom det är så viktigt. Först skaffar vi oss en bättre struktur genom att sänka marginalskatterna och också ha en finansiering som har samma fördelningsprofil. Därefter tar vi

nästa steg och sparar utgifter med samma profil som mervärdeskattesänkningen.

Prot. 1989/90:140
13 juni 1990

*Reformerad in-
direkt beskattning
m.m.*

Förste vice talmannen anmälde att Gösta Lyngå och Görel Thurdin anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 99 JAN HYTTRING (c):

Fru talman! Det är trevligt att se att allt fler av ledamöterna anländer till kammaren, men jag förstår samtidigt att gränsen för den här debatten börjar bli nådd. Jag skall därför försöka att korta ner mitt anförande.

Jag vill ta upp några frågor kring den breddade momsbasen och införandet av moms på servicetjänster. När man ser på effekterna och försöker bedöma vad som kommer att hända på t.ex. turistnäringens område med en ökad moms på hotell- och restaurangtjänster, kan jag förstå den oro som näringen hyser.

Vi i centern har under ett antal år motionerat om ökade insatser för marknadsföring av turismen. Det gällde att få hit fler besökare från utlandet. Det är viktigt för näringens utveckling, men också för att få in valuta till vårt land.

Den proposition som regeringen lade fram gick ut på att man skulle göra någonting åt den negativa utvecklingen av turistvalutan. Man kan konstatera att den negativa utvecklingen har blivit värre trots dessa insatser. Det är nu ett rätt stort underskott i turistnettot. Därför är regeringens förslag helt orealistiska. Jag tror inte att man kan hitta något annat land som satsar på ökad marknadsföring när man har ett ökande underskott, samtidigt som man genomför förslag som faktiskt höjer kostnadsläget. Detta kommer att leda till ett ännu större underskott i turistnettot.

Det måste alltså till åtgärder för att främja turistnäringen. Det kommer sannolikt att komma propåer om att insatserna måste ökas. Det handlar då om kommunala insatser och statliga insatser via anslag för att näringen skall kunna utvecklas. Som vi säger i vår reservation borde man ha behållit den lägre momsen på hotell- och restaurangtjänster.

Jag skall bara kort beskriva vad som också kan hända när nu momsen utvidgas. Det finns en ganska omfattande förmedlingsverksamhet när det gäller stugor och privata rum, vilket utgör en bred bas för turistboendet. Detta boende är väldigt viktigt för s.k. social turism. Det är många som inte har så gott om pengar att lägga på turistupplevelser. Dessa människor har alltså en chans att kunna bo någorlunda billigt. Denna förmedlingsverksamhet drabbar nu av moms, och redovisningsförfarandet blir ganska knepigt.

Vi har goda kontakter med utlandet och strävar efter att via utländska resebyråer få hit besökare. Om stugor eller privata rum bokas utomlands är förmedlingen inte momsbelagd. Om bokningen sker i Sverige är den momsbelagd.

Även avbeställningsskyddet kommer att momsbeläggas i Sverige. Om någon bokar via utländsk resebyrå skall det icke vara moms på avbeställningsskyddet. Detta leder till ett besvärligt förfarande i redovisningen. Det har uttalats från branschen att man är mycket oroad över detta. Man bedömer att man knappast hinner klara ut de olika systemen för den här redovis-

ningen till det datum då momsens skall införas. Det här förslaget får alltså många praktiska svårigheter som följd, förutom att de också är kostnadsökande.

Tidigare under dagen har vi talat om folkrörelserna och deras bekymmer över det ökade kostnadsläget. Det tål att upprepa att man där inte får någon effekt av den sänkta marginals-katten. Däremot får man bära de kostnader som skall bidra till att finansiera sänkningen för oss andra. Detta leder då till att kraven på kompensation kommer att öka.

Detsamma gäller för idrotten. Tidigare talare har tagit upp det faktum att man i en del idrottslig verksamhet håller till i byggnader som är privatfinansierade. Där kommer man att få betala moms på hyran, vilket gör att det blir dyrare för dessa idrottsföreningar.

En reservation från centern tar upp de delar av kulturområdet som inte har befriats från mervärdeskatt. Också där kommer det att bli knepiga gränsdragningsfrågor. Det enda rimliga vore naturligtvis att man befriar kultur-sektorn från mervärdeskatt.

En viktig del av folkrörelsernas verksamhet som har utvecklats är när-radion. Nu kommer det naturligtvis att tas ut moms på sändarhyra, vilket höjer kostnaderna. Det blir medlemmarna som får betala och kräva höjda anslag som kompensation.

Således uppnår vi en ganska effektiv rundgång på pengar. Slutnotan torde icke vara till fördel för staten.

Anf. 100 GUNHILD BOLANDER (c):

Fru talman! I detta riksmötes sista skälvande minuter kan det tyckas för-mätet att ta ledamöternas tid i anspråk för en regional fråga.

Men eftersom jag utifrån det som skrivs i betänkandet kan konstatera att majoriteten i utskottet inte har förstått vad det betyder att ha färjetrafik som landsväg, tvingas jag till att ta upp kammarens tid. Utskottsmajoriteten har förhoppningsvis läst min motion, och man borde ha lyssnat på vår landshövding. Ändå har man inte förstått vilken oerhörd snyting som man i dag utde-lar till den gotländska turismen, nämligen detta att låta mervärdeskatt utgå också på den persontrafik som går med färja till och från Gotland.

I dessa dagar har riksdagens majoritet fattat beslut som i grunden föränd-rar förutsättningarna för det gotländska jordbruket. Dessutom beslutades under måndagen att Gotland inte längre skall tillhöra stödområde.

I dag läggs ytterligare en orättvis börda på denna del av landet. Det är åtgärder som medför mycket negativa konsekvenser för vårt glesbygdslän och försvårar planering och utveckling av ett levande Gotland.

Att kommunikationerna har betydelse överallt i vårt land, det hördes i alla tonarter under måndagen. Men skillnaden mellan Gotland och övriga län och kommuner är Östersjön. Vår landsväg är färjan och såväl länsstyrelse som Gotlands kommun har vid upprepade tillfällen påtalat den redan i dags-läget alltför höga kostnaden för överfarten. På två år har taxesättningen tillå-tits stiga med 25 %, medan konsumentprisindex under samma tid har ökat med knappt 9 %.

Med de taxor som gäller för innevarande sommar kan kostnaden för en tur- och returresa för en familj med två vuxna och två barn, med bil och hytt

i en riktning uppgå till 1 900–2 000 kr. På detta höga pris är nu riksdagens majoritet beredd att lägga ca 500 kr. ytterligare i mervärdeskatt.

Turistnäringen betyder oerhört mycket för gotländskt näringsliv och ger ungefär 2 500 årsarbeten. För att förstärka näringen har regeringen låtit en särskilt utsedd turismförhandlare under hösten 1989 presentera ett åtgärdsprogram som innebär investeringar i storleksordningen 340 milj.kr. Jag menar att förutsättningarna att kunna dra nytta av sådana satsningar för att utveckla turistnäringen på Gotland påtagligt kommer att försvåras med ytterligare pålagor. Det paradoxala kommer att inträffa att den ena statliga åtgärden slår undan förutsättningarna för den andra.

Överallt i övriga Sverige kan man ta sig fram med alternativa färdmedel, och vägverkets färjor är gratis. Inte ens SJs prissättning är längre normgivande för färjebiljetten. Det föreligger redan i dag en uppenbar diskriminering av resenärer till och från Sveriges största ö, och den kommer ytterligare att förstärkas av mervärdeskatten.

Jag har i min motion till detta betänkande anfört att färjetrafiken borde undantas med hänsyn till att ingen jämförbar trafikföring förekommer någon annanstans i övriga Sverige. Utskottets majoritet har dock tyvärr inte funnit skäl för detta. Man har tagit del av det – men icke förstått, eller velat förstå.

Turistnäringen på Gotland bävar för nästa år, när den presumtiva turisten kommer till Medelhavet för samma belopp som det kostar att ta sig till Gotland. Är den svenska handelsbalansen i behov av detta? Är det så man vill ha det, och med vilken visdom har man kommit fram till detta? En utvärdering av reformen är säkerligen nödvändig, frågan är bara hur stora skador dagens beslut förorsakar.

Fru talman! Turistnäringen på Gotland står beredd att ta emot alla dem som vill njuta ledighet i natur och kultur och med sol och bad. Jag hälsar riksdagens ledamöter och tjänstemän välkomna att besöka Gotland för att därmed på ort och ställe bättre kunna lära sig förstå Gotlands speciella problem. Med en bättre förståelse finns det hopp för Gotland också i framtiden, och det har gotlänningarna rätt att förvänta sig. Får jag avsluta med att önska en trevlig sommar – gärna med ett besök på Gotland. Alla är varmt välkomna.

Anf. 101 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Under debatten om skatteutskottets betänkande nr 30 behandlades en s.k. analys som socialdemokraterna har presenterat av bl.a. våra skattealternativ. Analysen gäller såväl skatteutskottets betänkande 30 som 31. Man tar nämligen också upp de indirekta skatterna.

I den förra debatten kunde vi med fog hävda att påståendena om en underfinansiering av de förslag som vi lade fram om skattesänkningar, var felaktiga. Biträdande finansminister Erik Åsbrink tvingades erkänna att man hade räknat fel, som det hette, på en punkt. Jag kunde i avslutningen på den debatten redovisa ytterligare fel, som sammantaget uppgick till 29 miljarder kronor, av de 47 miljarder man hävdade att budgeten underbalanserades med.

Man har i analysen redovisat att vi moderater avvisar den breddning av mervärdeskatten som föreslås. Det blir sammantaget ett belopp på drygt 15

miljarder kronor. Det är korrekt, eftersom just mervärdeskatten är en av de skatteformer som de facto innebär prisstegringar och leder till att människor förlorar. Vi har i stället ersatt detta med 18 miljarder i andra finansieringsformer, som inte har redovisats i denna ovederhäftiga rapport – som vi har lovat att vederlägga under dagens debatt.

Man har först och främst undvikit en finansieringsdebatt genom att ta upp inflationen mellan 1990 och 1991 till enbart 4,1 %. Som alla i kammaren inser kommer inflationen mellan dessa år att bli väsentligt högre och sannolikt överstiga 10 %. Med en försiktig beräkning innebär detta att det skattebortfall som följer av det förslag som vi har lagt blir ungefär 6 miljarder mindre, med andra ord det finns inget finansieringsbehov för dessa 6 miljarder.

Till skillnad från folkpartister och socialdemokrater har vi kalkylerat avskattningen av de obeskattade reserverna, som vi alla är överens om, till det belopp den faktiskt påverkar skattebetalningarna med under år 1991, med exakt den teknik som företagsskatteutredningen föreslår och som vi också har föreslagit i motionen. Det innebär i sin tur 6 miljarder kronor utöver regeringens förslag. Där har vi således ytterligare 6 miljarder.

Slutligen har vi avstått från att finansiera 6 miljarder kronor. Det är en försiktig uppskattning av vad hushållssparandet kommer att öka med när man sänker marginalskatterna och, som vi gör, avstår från att straffbeskatta pensionssparandet och bostadssparandet. Jag hänvisar i det avseendet till långtidsutredningen, som klart anger att en förutsättning för en sänkning av skattetrycket är att man samtidigt ökar det privata sparandet. Omvänt, kan man öka det privata hushållssparandet, skapas utrymme för skattesänkning. Vår bedömning är mycket försiktig och motsvarar mindre än en procents ökning av sparkvoten. Det är också 6 miljarder.

Dessa tre gånger 6 miljarder kronor – ytterligare 18 miljarder – tillsammans med 29 miljarder i felräkningar och ovederhäftiga synpunkter, som jag redovisade under debatten av det förra betänkandet, innebär de facto att socialdemokraternas påstående i måndags om 47 miljarder kronor i underfinansiering är helt felaktigt. Det är mot den bakgrunden beklagligt att varken finansministern eller biträdande finansministern har funnit det mödan värt, trots min uppmaning, att stanna kvar i kammaren och försöka bemöta våra påståenden. Slutsatsen, fru talman, är given. Den rapport som socialdemokraterna presenterade, enligt uppgift utarbetad av människor på finansdepartementet, saknar all trovärdighet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 9 §.)

9 § Beslut

Företogs till avgörande skatteutskottets betänkanden 1989/90:SkU30 och SkU31.

Skatteutskottets betänkande SKU30

Mom. 1 (inriktningen av beskattningen, m.m.)

Först biträdades reservation 2 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd med 36 röster mot 15 för reservation 3 av Lars Bäckström. 255 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 1 av Bo Lundgren m.fl. med 59 röster mot 36 för reservation 2 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd. 211 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 185 röster mot 59 för reservation 1 av Bo Lundgren m.fl. 63 ledamöter avstod från att rösta.

*Reformerad in-
direkt beskattning
m.m.*

Mom. 11 (hobby)

Först biträdades reservation 22 av Bo Lundgren m.fl. med 93 röster mot 13 för reservation 23 av Gösta Lyngå. 200 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 22 av Bo Lundgren m.fl. – genom omröstning med uppresning.

Mom. 17 (skattereduktion för fackföreningsavgifter)

Utskottets hemställan bifölls med 158 röster mot 148 för reservation 29 av Bo Lundgren m.fl.

Mom. 41 (avdragsbegränsningar för ränteutgifter)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 65 av Bo Lundgren m.fl., *dels* reservation 67 av Gösta Lyngå – bifölls med acklamation.

Mom. 42 (allemanssparande m.m.)

Först biträdades reservation 68 av Bo Lundgren m.fl. – som ställdes mot *dels* reservation 69 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd, *dels* reservation 70 av Gösta Lyngå – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 68 av Bo Lundgren m.fl. – genom omröstning med uppresning.

Mom. 55 (värderingen av förmögenhetstillgångar, m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 133 för reservation 93 av Bo Lundgren m.fl. 11 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 58 (en fortsatt översyn av företagsbeskattningen)

Utskottets hemställan bifölls med 280 röster mot 13 för reservation 102 av Gösta Lyngå. 14 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Skatteutskottets betänkande SKU31

Mom. 1 (en generell mervärdebeskattning, m.m.)

Avslag på propositionen i dess helhet

Utskottets hemställan bifölls med 223 röster mot 14 för reservation 3 av Maggi Mikaelsson. 68 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 1 i övrigt

Först biträdades reservation 1 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del med 59 röster mot 36 för reservation 2 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd i motsvarande del. 212 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 185 röster mot 59 för reservation 1 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del. 63 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 20 (livsmedel)

Först biträdades reservation 29 av Maggi Mikaelsson med 21 röster mot 12 för reservation 30 av Gösta Lyngå. 274 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 28 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd med 49 röster mot 14 för reservation 29 av Maggi Mikaelsson. 244 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 244 röster mot 49 för reservation 28 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd. 14 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 39 (elskatteplikten för vindkraft)

Utskottets hemställan bifölls med 241 röster mot 63 för reservation 58 av Görel Thurdin m.fl. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

10 § Beslut rörande finansutskottets betänkanden 1989/90:FiU40 och FiU29

Företogs till avgörande finansutskottets betänkanden 1989/90:FiU40 och FiU29 (beträffande debatten i dessa ärenden, se prot. 139).

Finansutskottets betänkande FiU40

Mom. 1a (stabiliseringspolitiska åtgärder)

Först biträdades reservation 3 av Lars-Ove Hagberg i motsvarande del med 18 röster mot 13 för reservation 4 av Carl Frick i motsvarande del. 274 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 2 av Gunnar Björk och Ivar Franzén i motsvarande del med 36 röster mot 14 för reservation 3 av Lars-Ove Hagberg i motsvarande del. 256 ledamöter avstod från att rösta.

Därpå biträdades reservation 1 av Lars Tobisson m.fl. i motsvarande del med 61 röster mot 36 för reservation 2 av Gunnar Björk och Ivar Franzén i motsvarande del. 210 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 185 röster mot 58 för reservation 1 av Lars Tobisson m.fl. i motsvarande del. 63 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 1 b (inriktningen av den ekonomiska politiken på längre sikt)

Först biträdades reservation 5 av Anne Wibble och Lars De Geer – som ställdes mot *dels* reservation 2 av Gunnar Björk och Ivar Franzén i motsvarande del, *dels* reservation 3 av Lars-Ove Hagberg i motsvarande del, *dels* reservation 4 av Carl Frick i motsvarande del – med acklamation.

Härefter biträdades reservation 1 av Lars Tobisson m.fl. i motsvarande del med 59 röster mot 39 för reservation 5 av Anne Wibble och Lars De Geer. 208 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot reservation-1 av Lars Tobisson m.fl. i motsvarande del – genom omröstning med uppresning.

Mom. 2 (sambandet ekologi och ekonomisk politik)

Utskottets hemställan bifölls med 243 röster mot 62 för reservation 6 av Gunnar Björk m.fl..

Mom. 3 (tillfälligt höjd mervärdeskatt)

Utskottets hemställan bifölls med 184 röster mot 101 för reservation 7 av Lars Tobisson m.fl. 21 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 7 (anknytning till EMS)

Utskottets hemställan bifölls med 205 röster mot 97 för reservation 16 av Anne Wibble m.fl. 4 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 14 (avskaffande av löntagarfonderna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 22 av Anne Wibble m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 17 (tillfälligt obligatoriskt sparande)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 27 av Anne Wibble m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 18 a (lagstiftning om förlängd föräldraförsäkring)

Utskottets hemställan bifölls med 260 röster mot 26 för reservation 29 av Lars-Ove Hagberg och Carl Frick. 19 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 19 (bidrag till friskolorna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 32 av Anne Wibble m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 20 (arbetsmarknadspolitikens inriktning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 33 av Lars Tobisson m.fl., *dels* reservation 34 av Gunnar Björk och Ivar Franzén – bifölls med acklamation.

Mom. 21 (förhandlingsregler och strejkskadestånd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 39 av Lars-Ove Hagberg – bifölls med acklamation.

*Reformerad in-
direkt beskattning
m.m.*

Mom. 25 (insatser för flyktingar och invandrare)

Utskottets hemställan bifölls med 160 röster mot 145 för reservation 44 av Anne Wibble m.fl.

Mom. 30 (allmän arbetslöshetsförsäkring)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 51 av Anne Wibble m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 34 (flexibla lönebidrag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 55 av Anne Wibble m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 43 (anslag till information om semesterfrågorna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 64 av Anne Wibble m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 48 (de allmänna riktlinjerna för budgetpolitiken)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 73 av Gunnar Björk och Ivar Franzén, *dels* reservation 74 av Lars-Ove Hagberg, *dels* reservation 75 av Carl Frick – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Finansutskottets betänkande FiU29

Återförvisningsyrkandet

Det av Carl Frick under överläggningen framställda yrkandet om återförvisning av ärendet till utskottet för ytterligare beredning avslogs med acklamation.

Mom. 1 (inriktningen av den kommunala ekonomin)

Först biträdades reservation 1 av Lars Tobisson m.fl. – som ställdes mot reservation 2 av Anne Wibble och Lars De Geer – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 149 röster mot 60 för reservation 1 av Lars Tobisson m.fl. 97 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (kommunalt skattestopp)

Först biträdades reservation 6 av Lars-Ove Hagberg med 19 röster mot 13 för reservation 7 av Carl Frick. 274 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 5 av Gunnar Björk och Ivar Franzén med 36 röster mot 26 för reservation 6 av Lars-Ove Hagberg. 244 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 244 röster mot 49 för reservation 5 av Gunnar Björk och Ivar Franzén. 13 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 3 (effekterna av skattereformen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 9 av Lars-Ove Hagberg, *dels* reservation 10 av Carl Frick – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (särskild skatteutjämningsavgift)

Utskottets hemställan bifölls med 203 röster mot 98 för reservation 20 av Anne Wibble m.fl. 4 ledamöter avstod från att rösta.

Prot. 1989/90:140
13 juni 1990

*Reformerad in-
direkt beskattning
m.m.*

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

11 § Ajournering

På förslag av förste vice talmannen beslöt kammaren kl. 20.21 att ajournera förhandlingarna till kl. 20.35 för att bereda finansutskottet tillfälle att besluta om sammanställningen av statsbudgeten m.m. samt överlämna de ifrågavarande betänkandena för bordläggning i kammaren.

12 § Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 20.35 under ledning av talmannen.

13 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Propositionerna

1989/90:158 Utvidgad rätt till målsägandebiträde, m.m.

1989/90:160 Avskaffande av medborgarskapskrav i aktiebolagslagen (1975:1385) m.m.

Förslag

1989/90:17 Riksdagens revisorerers förslag angående koncessionsavtalet om linjesjötrafik på Gotland

Motion

med anledning av prop. 1989/90:153 Värdepappersfonder

1989/90:N78 av Per-Ola Eriksson m.fl. (c)

Finansutskottets betänkanden

1989/90:FiU41 Sammanställning av tilläggsbudget II för budgetåret 1989/90

1989/90:FiU43 Räntor på statsskulden, m.m.

1989/90:FiU44 Statsbudgetens inkomster för budgetåret 1990/91

1989/90:FiU45 Statsbudgetens utgifter för budgetåret 1990/91

1989/90:FiU46 Statsbudget för budgetåret 1990/91

14 § Talmannen erinrade om att kammarens nästa sammanträde skulle ta sin början kl. 20.45.

Prot. 1989/90:140
13 juni 1990

15 § Kammaren åtskildes kl. 20.35.

*Reformerad in-
direkt beskattning
m.m.*

In fidem

GUNNAR GRENFORS

/Gunborg Apelgren